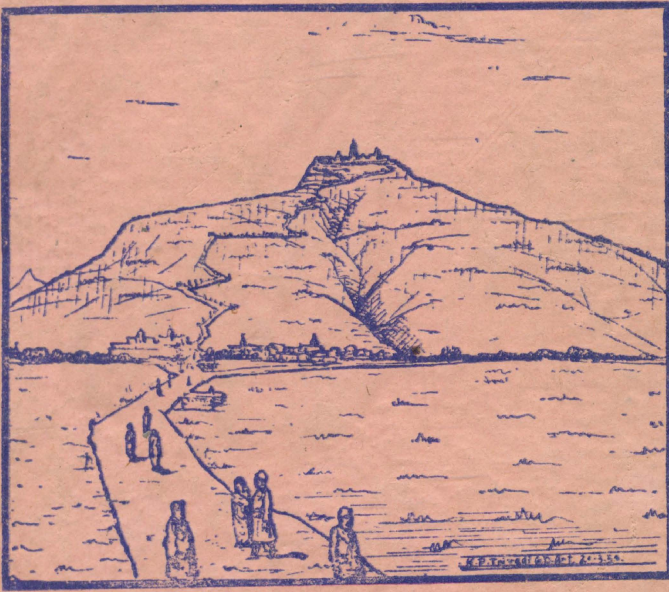

શ્રી નેમિ-લાવણ્ય-દક્ષ-સુશીલ અથમાલિ રતન ઠક્કર

છ'રી પાલિત (પાળતા) તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા

* લેખક *

શ્રી જૈનધર્મદિવાકર-તીર્થપ્રભાવક-મરુધરદેસોદ્ધારક
શાસ્ત્રવિશારદ-સાહિત્યરતન-કવિજૂષણ-ખાલિય્રજાચારી
આચાર્ય શ્રી વિજયસુશીલસૂરિ મહારાજ

ભેટ

રાજસ્થાનાન્તર્ગત-મેઢપાટ (મેવાડ) દેશના મુખ્યમંત્રી દ્વિ.
યપુર નગરમાં શાસનસમ્રાટ ૫૦ ૫૦ આચાર્ય મહારાજાધિ-
રાજ શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મં સાં ના
પ્રખ્યાત પટ્ટાલંકાર સ્થિતિસમ્રાટ ૫૦ ૫૦ આચાર્યપ્રવર
શ્રીમદ્ વિજયલાવણ્યસૂરીશ્વરજી મં સાં ના પ્રધાન
પટ્ટધર શાસ્ત્રવિશારદ ૫૦ ૫૦ આચાર્યવચ્ચ શ્રીમદ્ વિજય
દક્ષસૂરીશ્વરજી મં સાં ના વરદ હસ્તે, વીર સં. ૨૫૦૦
વિક્રમ સં ૨૦૮૦ના કાર્તિક વદ છઠના દિવસે ૫૦ મુનિરાજ
શ્રી વિકાસવિજયજી મં તથા ૫૦ મુનિરાજ શ્રી મનો-
હરવિજયજી મહારાજની મહોત્સવ યુક્ત થયેલ ગણી
પદવી અને કાર્તિક વદ દશમે ૫૦ ગણીશ્રી વિકાસવિજયજી
મહારાજની મહોત્સવ સ્થિત થયેલ પંચાસપદવી એ
બન્ને પદવીની સ્મૃતિરૂપે—

તેમજ વીર સં ૨૫૦૧ વિક્રમ સં ૨૦૮૧ ના પોષ
શુદ્ધ દશમ ને ગુરુવારના દિવસે રાજસ્થાનાન્તર્ગત મરુધર
(મારવાડ)દેશના ગોડવાડ પ્રદેશમાં શ્રી રાણકપુરજી પંચ તીર્થમાં
આવેલ શ્રી વરકાણાજી તીર્થ નિકટવર્તી નાડોલ (નરડુલપુર)
તીર્થમાં ૫૦ પંચાસ શ્રી ચંદનવિજયજી ગણિવચ્ચની
અને ૫૦ પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણિવચ્ચની
મહોત્સવયુક્ત થયેલ ઉપાધ્યાયપદવીની સ્મૃતિરૂપે આ
'તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા' નામની પુસ્તિકા બવાલ
શ્રી સંઘ તરફથી ભેટ.

卐 શ્રી નેત્રિ-ભાવણ્ય-દક્ષ-સુશીલ ગ્રંથમાલા રત્ન ૪૩ મું 卐

છ'રી પાલિત (પાળતા)

તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા

* લેખક *

શાસનસમ્રાટ સૂર્યચક્રવર્તિ, તપાગચ્છાધિપતિ, મહાપ્રભાવશાલિ,
સ્વ. પ. પૂ. આ. શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મ. સા. ના
પદાભિષેકાર, સાહિત્યસમ્રાટ, વ્યાકરણવાચસ્પતિ, શાસ્ત્રવિશારદ,
કવિરત્ન સ્વ. પ. પૂ. આ. શ્રીમદ્ વિજયભાવણ્યસૂરીશ્વરજી
મ. સા. ના પદધર, કવિદ્વિવાકર, વ્યાકરણરત્ન, શાસ્ત્રવિશારદ,
દેશનાદક્ષ પૂ. આ. શ્રીમદ્ વિજયદક્ષસૂરીશ્વરજી મ. સા. ના
પદધર પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્

વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મહારાજ

* પ્રકાશક *

શ્રી જ્ઞાનોપાસક સમિતિ

બો ટા દ [સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાત]

—: પ્રકાશક :-
શ્રી ડાનોપાસક સમિતિના
કાર્યાલયક
શાહ હસમુખલાલ દીપચંદ
બગીચા
બોરાહ
(સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાત)

—: પ્રેરક :-
શ્રી જૈનધર્મદિવાકર પ. પૂ.
આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય-
મુશીલસૂરીશ્વરજી મ. શ્રીના
શિષ્યરત્ન પૂ. બાલમુનિ
શ્રી જિનોત્તમવિજયજી
મહારાજ

વીર સંવત ૨૫૦૧
નેમિ સંવત ૨૬
વિક્રમ સંવત ૨૦૩૧

નકલ ૧૦૦૦
* પ્રથમાવૃત્તિ *
મૂલ્ય રૂ. ૭-૦૦

—: સંપાદક :-
પૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી
ચંદનવિજયજી મહારાજ
તથા પૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી
વિનોદવિજયજી મહારાજ

—: મુદ્રક :-
મહેતા ભાનુચંદ નાનચંદ
શ્રી બહાદુરસિંહજી પ્રિ. પ્રેસ
પાલિતાણા * [સૌરાષ્ટ્ર]

卐 સ....મ....પં....ણ 卐

જેઓશ્રી સુપ્રસિદ્ધ સૌરાષ્ટ્રના બોરાદ નગરમાં જન્મી બાલબ્રહ્મચારી રહી, સંયમના પુનિત પંથે પ્રયાણ કરી, વિશ્વવિખ્યાત પ. પૂ. શાસનસમ્રાટ પરમ ગુરુદેવના શિષ્યરત્ન-પદ્મલંકાર બની, સમર્થ વિદ્વન્નિરોમણિ, અદ્વિતીય વ્યાખ્યાનસુધાવર્ષી થઈ, સર્વવિધ ઋપ આગમ યોગારાધનાપૂર્વક ક્રમશઃ પ્રવર્તક-ગણિ. પંન્યાસ, ઉપાધ્યાય, આચાર્યપદ તથા વ્યાકરણ-વાચસ્પતિ, શાસ્ત્રવિશારદ, કવિરત્ન પદવી પૂ. શાસન સમ્રાટ પરમગુરુદેવના વરદ હસ્તે પામી, સાધિક સાત લાખ શ્લોક પ્રમાણ નૂતન સંસ્કૃત સાહિત્ય સર્જી, શાસનની અનુપમ પ્રભાવના કરવા પૂર્વક પ્રાંતે સમાધિ સહિત પંડિતમરણે કાળધર્મ પામી સ્વર્ગે સીધાવ્યા છે.

જેઓશ્રી વિશ્વમાં સ્વરચિત સંસ્કૃત સાહિત્ય અને સમર્થ વિદ્વાન શિષ્ય-પ્રશિષ્યાદિ પરિવાર મૂકતા ગયા છે. જેઓશ્રીની ચિરસ્મરણીય અમરકીર્તિ સર્વવ્યાપી બની છે અને જેઓશ્રીનું શુભ નામ ઇતિહાસમાં સુવર્ણક્ષરે અંકિત થયેલ છે.

એવા શ્રી જૈનશાસનના મહાન જ્ઞાનજ્યોતિર્ધર સાહિત્યસમ્રાટ પરમ પૂજ્ય પરમોપકારી પ્રગુરુદેવ આચાર્યપ્રવર શ્રીમદ્

વિજયલાવણ્યસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના કરકમલમાં સાદર સખહુમાન હાર્દિક શ્રદ્ધાંજલિ પૂર્વક પ્રસ્તુત એ 'તીર્થયાત્રાસંબંધી મહતા' ગ્રંથ સમર્પણ.

ભવદીય પ્રશિષ્ય,

વિજયમુશીલસૂરિ.

* પ્રાપ્તિ સ્થાનો *

- [૧] આચાર્યશ્રી લાવણ્યસૂરીશ્વર જ્ઞાનમંદિર
ખોટાદ (સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાત)
- [૨] સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર
૬૦ રતનપોળ, હાથીખાનાં,
અમદાવાદ (ગુજરાત)
- [૩] જસવંતલાલ ગીરધરલાલ શાહ
૩૦૯-૪ ખત્રીની ખડકી,
ડોશીવાડાની પોળ,
અમદાવાદ (ગુજરાત)
- [૪] શ્રેષ્ઠીશ્રી જિનદાસ ધર્મદાસકી પેઢી
ઠિ. જૈન ધર્મશાલા, મુ. પો. જાવાલ,
જિલ્લા-સિરોહી, (મારવાડ-રાજસ્થાન)
- [૫] શાહ ફતેહલાલજી ઝર્જનલાલજી મનાવત
ઠિ. બઢાબાજાર, ઉદયપુર (મેવાડ-રાજસ્થાન)

પ. પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી
મહારાજ સાહેબ

પ. પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસુરીધરજી મ. સા. ઉદયપુરના મહારાજા શ્રી ભગવતસિંહજીને
ધર્મલાભનો આશીર્વાદ આપી રહ્યા છે, એ સમયનું સાક્ષિનિક દશ્ય.

卐 આભાર 卐

શાસનસંપ્રદાય-સૂરિયકચકવતિ-તપાગચાધિ-
 પતિ-મહાપ્રભાવશાલિ-ખાલપ્રદાયારી ૫૦ ૫૦ આચાર્ય
 મહારાજાધિરાજ શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીચરણ
 મં શ્રીના સુપ્રસિદ્ધ પટ્ટાલંકાર-વ્યાકરણવાચસ્પતિ
 શાસ્ત્રવિચારક-કવિરત્ન-સાહિત્યસંપ્રદાય-ખાલપ્રદાયારી
 ૫૦ ૫૦ આચાર્યપ્રવર શ્રીમદ્ વિજયલાલચુડ-
 સૂરીચરણ મં શ્રીના પ્રધાન પદ્ધતર-શાસ્ત્રવિચારક
 ઠવિદિવાકર-વ્યાકરણરત્ન-દેશનાદક્ષ-ખાલપ્રદાયારી
 ૫૦ ૫૦ આચાર્યવર્ય શ્રીમદ્ વિજયદક્ષસૂરીચરણ
 મં શ્રીના વયોવૃદ્ધ શિષ્યરત્ન ૫૦ સુનિરાજ શ્રી
 અરિહંતવિજયણ મં શ્રીના મહુપદેશશ્રી આશ્રય
 છપાવવામાં જાવાલ શ્રી સંઘની શેઠશ્રી જિનદાસ
 ધર્મદાસની પેઢી તરફથી જ્ઞાનખાતામાંથી રૂપિયા
 ૫૦૦૦)ની દ્રવ્યસહાયતા મળેલ છે, એ બદલ જાવાલ
 શ્રી સંઘનો અને શેઠ જિનદાસ ધર્મદાસની પેઢીનો
 આભાર માનીએ છીએ.

—મકારાક.

* પ્રકાશકીય-નિવેદન *

પરમારાધ્ય શ્રી દેવ-ગુરુ-ધર્મના પસાચે અમારી ‘શ્રી જ્ઞાનોપાસક સમિતિ’ તરફથી પૂર્વે અનેક અંથો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રસ્તુત એ ‘છ’રી પાલિત (પાળતા) તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા’ નામનો અંથ પણ ‘શ્રી નેમિ-લાવણ્ય-દક્ષ-સુશીલ-અંથમાળા’ ના ૪૩ મા રત્ન તરીકે, આ અંથના લેખક શ્રી જ્ઞેનધર્મદિવાકર-તીર્થપ્રભાવક-મરુધર-દેશોદ્ધારક—શ્રદ્ધાવિશારદ-સાહિત્યરત્ન—કવિભૂષણ—પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મં શ્રીએ નિજદીક્ષાભૂમિ ઉદયપુરમાં વિ. સં. ૨૦૨૮ તથા ૨૦૨૯ સાલનું આતુર્માં પૂર્ણ કરી ૨૦૩૦ ની સાલના કાર્તિક વદ બીજને દિવસે દીક્ષાપર્યાયના ૪૨ વર્ષ પૂર્ણ કરી, ૪૩ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કર્યો તેની સ્મૃતિમાં પ્રકાશિત કરતાં અમને તથા અમારી સમિતિને અત્યંત આનંદ થાય છે.

શ્રી સમજી શકે અને સર્વમાન્ય લોકલોગ્ય બને એ રીતે આ અંથનું અનુપમ આલેખન અનેક અંથના કરતાં ૫૦ પૂઠ આઠ મં શ્રીએ સરલ ભાષામાં કરેલ છે.

આ ગ્રંથનું રમ્ય સંપાદન કાર્ય પૂર્ણ થઈ શ્રી ચંદન-
વિજયજી મં સાં તથા પૂર્ણ થઈ શ્રી વિનોદવિજયજી
મં સાં શ્રીએ કરેલ છે. તેમજ આ ગ્રંથના પ્રેરક પૂર્ણ
બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મં સાં અને દ્રવ્ય
સહાયતાના સદુપદેશક પૂર્ણ મુર્ણ શ્રી અરિહંતવિજયજી મહા-
રાજ સાં છે.

પાલીતાણાનિવાસી જૈન પંડિત શ્રી કપુરચંદ
રણુછોડદાસ વારૈયાએ આ ગ્રંથનું પ્રુક્ત સંશોધન કાર્ય
સાધન કરવા ઉપરાંત પ્રસ્તાવના પણ સુંદર લખેલ છે.

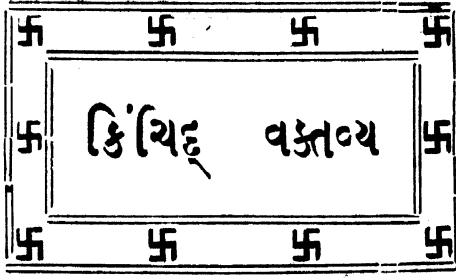
પાલીતાણાના બહાદુરસિંહજી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસના માલિક
શ્રી ભાનુચંદ્ર નાનચંદ મહેતાએ આ ગ્રંથનું સુદ્રષ્ટકાર્ય
સમયસર સારી રીતે કરી આપેલ છે.

એ સર્વનો આભાર માનવા પૂર્વક અમારા આ ગ્રંથ-
રત્નના પ્રકાશનમાં દ્રવ્ય સહાયક બવાલ શ્રી સર્વનો પણ
આભાર માનીએ છીએ.

વિ. સં. ૨૦૩૧
મહા શુદ્ધ ૫ ને રવિવાર
(વસંતપંચમી)
તા. ૧૬-૨-૭૫

બગડીયા હસમુખલાલ દીપચંદ
વ્યં જ્ઞાનોપાસક સમિતિ
ખોરાદ,
(સૌરાષ્ટ્ર-ગુજરાત)

વિશ્વમાં અનેક ધર્મો છે, અને તે તે ધર્મનાં તીર્થો પણ અનેક છે. તીર્થયાત્રા કરવાનું વિધાન દરેક ધર્મમાં છે. ભલે ને તે ધર્મ જૈનધર્મ કહેવાતો હોય, હિંદુધર્મ કહેવાતો હોય કે મોઝેઈનધર્મ કહેવાતો હોય અથવા કોઈપણ નામે એ ધર્મ કહેવાતો હોય. જૈનધર્મમાં તીર્થની વ્યાખ્યા કરતાં કહ્યું છે કે-

‘તારયતે ઇતિ તીર્થમ્’-જે તારે તે ‘તીર્થ’ કહેવાય છે.

અથવા ‘ભવસમુદ્રોઽનેન તીર્યતે તત્ તીર્થમ્’-જેના વડે ભવ સિંધુ-સંસારસાગર તરી શકાય તેને ‘તીર્થ’ કહેવામાં આવે છે.

એ ધર્મતીર્થના મુખ્યપણે સ્થાવરતીર્થ અને જંગમ તીર્થ એ રીતે બે ભેદ વર્તમાનકાલમાં પણ વિદ્યમાન છે.

પાંચમાં આશામાં ભલેને અહીં તરણતારણ તીર્થ કર ભગ-વંતોનો, કેવલી મહર્ષિઓનો અને શ્રુતકેવલી ગણપર મહાન

શાસ્ત્રિકોના અભાવ હોય તો પણ ભગવાત્માઓને ભવસિન્ધુ તરવાને માટે નૌકા-જહાજ સમાન એ બંને પ્રશસ્ત આત્મ-બનરૂપ છે.

વળી ધર્મતીર્થના દ્રવ્યતીર્થ અને ભાવતીર્થ એ પ્રમાણે બે લેઈ કહ્યા છે.

તેમાં વિશ્વના જીવો પર અત્યંત ઉપકાર કરનાર દ્રવ્ય-તીર્થ છે, અને સંસારસાગરથી તારનાર અથવા ભવાટવીથી પાર ઉતારનાર ભવ્ય જીવોને ભાવતીર્થ છે.

એ ધર્મતીર્થના દર્શનથી, વંદનથી, ધ્યાનથી અને અર્ચનાદિકથી અવશ્ય આત્માનો ઉદ્ધાર જ થવાનો છે એટલું જ નહીં પણ તેને મોક્ષનાં શાશ્વતાં સુખો મળવાનાં જ છે.

માટે જ ‘તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરણીય છે’ એમ આપણા આગમ શાસ્ત્રો અને શાસ્ત્રજ મહાપુરુષો ફરમાવે છે.

આ સંબંધમાં પૂર્વે ઘણા સમયથી ‘છ’રી પાલિત તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા’ વિષયક વિશદ એક લેખ લખવાની ભાવના હતી.

એમાં વિ. સં. ૨૦૨૯ ની સાલના ઉદયપુરના દ્વિતીય ચાતુર્માસમાં બાલસુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજીએ પ્રેરણા કરતાં એ લેખ લખવો શરૂ કર્યો અને વિ. સં. ૨૦૩૦ ની સાલના કાતિક (માગશર) વદ બીજને દિવસે સ્વદીક્ષા પર્યાયના ૪૨ વર્ષ પૂર્ણ કરી ૪૩ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરતાં પૂર્ણ કર્યો.

મુદ્રિત મથેલ એ પ્રથમાં દષ્ટિદોષથી અથવા પ્રેક્ષદોષથી અશુદ્ધિ જણાય તો સુધારી લેશે અને અમને જણાવશે કે જેથી પુનર્મુદ્રણમાં સુધારી શકાય.

એ લેખ લખવામાં છદ્મસ્થપણાને લઈને જાણતાં કે અજાણતાં શાસ્ત્રવિપરીત કાંઈ લખાયું હોય તો તેનો મિચ્છામિ દુઃકર્ડં દેતાં વિરમું છું.

શ્રી વીર સંવત ૨૫૦૧
વિક્રમ સંવત ૨૦૮૧
માગશર સુદ ૧૧ શુક્રવાર
(મીન એકાદશી)
તા. ૨૫-૧૨-૭૪

લિ૦
વિજયસુશીલસૂરિ
સ્થળ-શ્રી માનદેવસૂરિ જૈન ઉપાશ્રય
ના ડાહ્યા
(રાજસ્થાન-મારવાડ)

પ્રા સ્તા વિ ક

શ્રી જિનેશ્વરદેવોના શાસ્ત્રનમાં 'તીર્થ' શબ્દ અનેક રીતે વપરાયેલો જોવામાં આવે છે. જેના આલંબનથી ભવ્યાત્માઓ સંસારસુદ્રને તરે તે તીર્થ.

આથી શ્રી ચતુર્વિંશ સંઘ અને પ્રથમ ગણધરને પણ તીર્થ કહેલ છે. દ્વાદશાંગી ગણીપીટક રૂપ શ્રુતને પણ તીર્થ કહેલ છે. શ્રી જિનેશ્વર ભગવંતનું શાસ્ત્ર એ પણ તીર્થ છે. અને શ્રી શત્રુજય આદિ તીર્થભૂમિઓ એ પણ તીર્થ છે.

એ તીર્થના સ્થાવર તીર્થ અને જંગમ તીર્થ તેમજ દ્રવ્યતીર્થ અને ભાવતીર્થ એ રીતે પણ ભેદો દર્શાવવામાં આવેલ છે.

શ્રમણપ્રધાન શ્રી ચતુર્વિંશ સંઘ એ જંગમતીર્થ છે અને શ્રી શત્રુજય, ગિરનાર, અષ્ટાપદ, સંમેતશિખર અને આબુ આદિ સ્થાવર તીર્થો છે. શ્રી શત્રુજયાદિ તીર્થો એ દ્રવ્યતીર્થ છે. ચતુર્વિંશ સંઘ અને જિનાગમ એ ભાવતીર્થમાં ગણાય છે.

તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા નામના ગ્રંથમાં શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ તીર્થ અંગે ઉપયોગી ઘણી જ માહિતીઓ પૂરી પાડવામાં આવી છે.

તીર્થંકર પરમાત્માએ ધર્મતીર્થની સ્થાપના શા માટે કરી ? આ ધર્મતીર્થના યોગે અનેક ભવ્ય પ્રાણીઓ કર્મનો ક્ષય કરી સંસારસમુદ્રનો પાર પામી મોક્ષનાં શાશ્વતાં સુખો પામે છે.

જગતમાં તીર્થો અનેક પ્રકારનાં હોય છે, તેમાં જૈન તીર્થોની વિશિષ્ટતા કેવી રીતે છે ? વર્તમાનકાળે પ્રસિદ્ધ જૈન તીર્થો કયા કયા છે ? આગમ આદિ શાસ્ત્રગ્રંથોમાં સ્થાવર તીર્થોને કંઈ કંઈ ઉપમાઓ આપી છે ? મનુષ્યજન્મનાં આઠ ફળોમાં પશુ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ; શ્રાવકનાં ૩૬ કર્તવ્યોમાં પશુ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ, વાર્ષિક અગીયાર કર્તવ્યોમાં પશુ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ કેવી રીતે કરવામાં આવેલ છે ? તીર્થયાત્રાનું મહત્ત્વ, તીર્થયાત્રા અને પથંટનમાં અંતર કેવી રીતે ? તીર્થયાત્રાથી થતા અનેક લાભો, તીર્થસ્થાનમાં તીર્થંકર-ગણધરો પશુ પધાર્યા છે, વગેરે હકીકતો આ ગ્રંથમાં સુંદર રીતે વર્ણવવામાં આવી છે.

વળી તીર્થયાત્રા કેવી રીતે કરવી જોઈએ ? ‘છ-રી’ કેાને કહેવાય ? તીર્થયાત્રા સમયે કરવા લાયક દાન આદિ છ કર્તવ્યો, તીર્થયાત્રામાં જાળવવા યોગ્ય મન-વચન-કાયાની પવિત્રતા, તીર્થસ્થાનોમાં તથા જિનમંદિરોમાં વર્જવા યોગ્ય જઘન્ય-મધ્યમ તથા ઉત્કૃષ્ટ આશાતનાઓનું સ્વરૂપ, તીર્થની આશાતના કરવાથી પ્રાણીને થતું નુકશાન વગેરે હકીકતો શાસ્ત્ર ગ્રંથોનાં પ્રમાણો પૂર્વક સુંદર રીતે રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરવાથી ૧૧ ફળોની પ્રાપ્તિ ઉપદેશસ્વાર ગ્રંથને અનુસારે દર્શાવેલ છે.

આ અંથ છ'રી પાળતાં સંઘની મહત્તા દર્શાવનાર હોઈ સંઘ કાઢવાનો વિધિ, સંઘભક્તિ કેવી રીતે કરવી? પૂર્વના પુણ્યાત્માઓએ કેવી રીતે સંઘભક્તિ કરી હતી? તેઓનાં દષ્ટાંતો, સંઘપતિપદની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થાય? સંઘપતિ એટલે શું? સાચી તીર્થભક્તિ કેને કહેવાય? પૂર્વના વિશિષ્ટ તીર્થયાત્રા સંઘોનું સ્મરણ. તીર્થયાત્રામાં આવેલ સાધર્મિકો ઉપર કેવી જાતનો બહુમાનભાવ હોવો જોઈએ?

સૌરાષ્ટ્રના ઇંડનાયક જાજણદેએ શ્રી ગિરનારજી તીર્થને જીર્ણોદ્ધાર કેવી રીતે કરાવ્યો? વર્તમાનમાં પણ અનેક પુણ્યાત્માઓ છ'રી પાળતા સંઘો કાઢે છે. તેની મહત્તા આ અંથમાં દર્શાવવામાં આવી છે.

જિનદર્શનથી થતી આત્માના અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ, જિનમંદિરે દર્શન કરવાની ઇચ્છા કરવા માત્રથી અને ત્યાં જવાથી શું શું લાભ પ્રાપ્ત થાય? તે પૂર્વાચાર્યોએ રચેલા અથોને આધારે આ અંથમાં બતાવવામાં આવેલ છે.

તેમજ અનેક અથોમાંથી ચૂંટી-ચૂંટીને તીર્થયાત્રા સંબંધી સ્ત્રોતો અને આગમઅથોમાં જૈનતીર્થો અને જિનપ્રતિમાનું મહત્ત્વ કેવી રીતે વર્ણવવામાં આવેલ છે, તે આવશ્યક નિયુક્તિ, ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર, આચારાંગ ચૂર્ચિ-નિયુક્તિ ઓધનિયુક્તિ વગેરે આગમઅથોને આધાર આપી શ્રી જિનેશ્વરની પ્રતિમાનું પૂજન આગમમાન્ય છે, તે સિદ્ધ કરી બતાવેલ છે.

હાલ ભારતવર્ષમાં આવેલ પ્રાચીન-અર્વાચીન તેમજ

પ્રસિદ્ધ-અપ્રસિદ્ધ જૈન તીર્થોની નોંધ સવિસ્તર આ ગ્રંથમાં રજૂ કરવામાં આવેલ છે તીર્થયાત્રાને લગતાં સંસ્કૃત-પ્રાકૃત સ્તોત્રોનો સમાવેશ પણ આ ગ્રંથમાં કરવામાં આવેલ છે.

આ રીતે પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રી વિજયસુશીલ સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીએ આ એક જ ગ્રંથમાં તીર્થયાત્રાને લગતી મહત્ત્વની ઘણી ખામતોનો સમાવેશ કરી તીર્થયાત્રાના ભાવુક આત્માઓ ઉપર ઘણો જ ઉપકાર કરેલ છે. તીર્થયાત્રાને લગતો આ એક અગ્રહાત્મક ગ્રંથ છે. શાંતચિત્તે આ ગ્રંથનું વાચન કરવાથી વાચકવર્ગને તીર્થયાત્રા અંગે 'ઘણું' જાણવાનું મળશે. અને તીર્થયાત્રા કરતાં અનેરો ભાવ પ્રગટ થશે.

વાચકવર્ગ આ ગ્રંથનું વાચન-મનન-નિદિધ્યાસન કરી જ્ઞ-પર કદયાણુ સાધો એજ અંતરની અભિલાષા.

પાલિતાણા

વીર સં. ૨૫૦૧

વિ. સં. ૨૦૩૧

માગસર સુદિ ૫

સિં

કપુરચંદ રણછોડદાસ વારૈયા

અધ્યાપક

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ.

-: વિ પ યા નુ ક્ર મ લિ કા :-

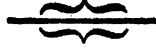
અંક નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ નંબર
(૧)	ધર્મતીર્થના પ્રવર્તાવનાર કેાણ ? ૧-૨
(૨)	તીર્થ જોટલે શું ? ૩-૪
(૩)	ધર્મતીર્થનો પ્રભાવ ૪-૬
(૪)	શ્રી તીર્થંકર દેવો પ્રતિ ચતુર્વિંશ સંઘની વફાદારી ૬-૮	
(૫)	તીર્થ કેાને કહેવાય ? ૮
(૬)	તીર્થના ભેદ ૬-૧૦
(૭)	તીર્થની જોળખાણ ૧૦
(૮)	જૈનતીર્થોની વિશેષતા ૧૧
(૯)	સ્થાવર તીર્થને અપાતી ઉપમાઓ ૧૪-૧૫
(૧૦)	તીર્થયાત્રા. ૧૬-૧૭
(૧૧)	તીર્થયાત્રા સમ્બન્ધી વિચારણા ૧૭-૧૯
(૧૨)	તીર્થયાત્રાનું મહત્ત્વ. ૧૯-૨૦
(૧૩)	તીર્થયાત્રા અને પર્યટનમાં અંતર ૨૦
(૧૪)	તીર્થયાત્રાથી થતા અનેક લાભો ૨૦-૨૨
(૧૫)	તીર્થસ્થાનમાં તીર્થંકરો-ગણધરો પણ પધાર્યા છે. ૨૩-૨૫	
(૧૬)	તીર્થયાત્રામાં વાહનાદિના ઉપયોગથી તેના	
	ફળમાં ન્યૂનતા ૨૫-૨૬
(૧૭)	તીર્થયાત્રા કેવી રીતે કરવી જાઈએ ? ૨૬-૩૨
(૧૮-૧)	તીર્થયાત્રા સમયના છ કર્તાવ્યો... ૩૨-૩૬

અંક નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ નંબર
(૧૮-૨)	ત્રિવિધ પવિત્રતાની આવશ્યકતા૩૬-૪૧
(૧૯)	જઘન્ય-મધ્યમ-ઉત્કૃષ્ટ આશાતના૪૧-૫૪
(૨૦)	તીર્થસ્થાનમાં પાપ અને તેની પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ૫૪-૫૫
(૨૧)	તીર્થ આશાતના ન કરવી.૫૫-૫૭
(૨૨)	તીર્થયાત્રામાં અગીયાર કુળોની પ્રાપ્તિ૫૭-૬૫
(૨૩)	સંઘ કાઢવાનો વિધિ.૬૫-૭૦
(૨૪)	સંઘભક્તિ૭૦-૭૪
(૨૫)	સંઘપતિ પદની પ્રાપ્તિ૭૪-૭૫
(૨૬)	સંઘપતિ શબ્દનો અર્થ અને સમાસ૭૫-૭૬
(૨૭)	તીર્થભક્તિ૭૭-૮૬
(૨૮)	પૂર્વના વિશિષ્ટ તીર્થયાત્રા સંઘોનું સ્મરણ૮૬-૧૧૦
(૨૯)	પ્રતિદિન પાંચ તીર્થયાત્રાની પ્રતિજ્ઞા૧૧૦-૧૧૧
(૩૦)	જિનદર્શન અને આત્માના અધ્યવસાયની...	
	વિશુદ્ધિ૧૧૧-૧૧૬
(૩૧)	તીર્થ અને તીર્થયાત્રા સમ્બન્ધી શ્લોકો૧૧૬-૧૨૪
(૩૨)	જૈન તીર્થો૧૨૫-૧૪૪
(૩૩)	તીર્થવંદના૧૪૪-૧૫૦
	ઉપસંહાર૧૫૧-૧૫૪
	શ્રી તીર્થવન્દના-સ્તવનમ્૧૫૫-૧૫૭
	મંગલચૈત્ય-સ્તોત્રમ્૧૫૭-૧૬૦
	ઉદયપુર ચાતુર્માસાદિ વર્ણન.૧૬૧ થી

卐 नमो तित्थस्स 卐

卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐
છ'રી પાલિત (પાળતા)
તીર્થયાત્રા સંઘની મહત્તા
卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐 ~~~~~ 卐

જં કિંચિ નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોણ ।
જાઈં જિણવિંબાઈં, તાઈં સન્વાઈં વંદામિ ॥ ૧ ॥
[યત્ કિઞ્ચિન્નામતીર્થં, સ્વર્ગે પાતાલે માનુષે લોકે ।
યાનિ જિનવિમ્બાનિ તાનિ, સર્વાણિ વન્દે ॥ ૧ ॥]

-સ્વર્ગમાં, પાતાળમાં અને મનુષ્યલોકમાં જે કોઈ
નામમાત્રથી પણ તીર્થ છે અને તેમાં જે જિનબિંબો છે,
તે સર્વને હું વાંદું છું. (૧)

(૧) ધર્મતીર્થના પ્રવર્તાવિનાર કોણ ?

અનાદિ અને અનંત ઝોવું આ વિશ્વ છે. તેમાં જૈન-

ધર્મ પ્રવાહરૂપે અનાદિ છે. એ ધર્મના તીર્થ'કર ભગવંતો પ્રત્યેક ઉત્સર્પિણી કાળમાં અને પ્રત્યેક અવસર્પિણી કાળમાં ચોવીશ-ચોવીશની સંખ્યામાં ક્રમશઃ ઉત્પન્ન થાય છે.

તેઓ દીક્ષાને એક વર્ષ બાકી રહેતાં સંવત્સરી-વાર્ષિક ત્રણ અબજ અકૃયાસી કોડ અને એ'શી લાખ સોનયાનું દાન આપે છે. પ્રાંતે રાજ્યની ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ તથા વૈભવ-કુટુંબાદિને તિલાંજલી દેવાપૂર્વક અસાર સંસાર છોડી સંયમ-ચારિત્રના પવિત્ર પંથે પ્રયાણ કરે છે.

જે દિવસે દીક્ષા લે છે તે જ દિવસે ચતુર્થ મનઃપર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે.

સંયમ-દીક્ષામાં અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ અનેક ઉપસર્ગો-ઉપદ્રવો સમભાવે સહન કરવાપૂર્વક તપસાધના દ્વારા જ્ઞાનાવરણીયાદિ ચાર ઘાતી કર્મોનો સર્વથા ક્ષય કરી લોકલોક-પ્રકાશક કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે. અર્થાત્ તેઓ સર્વજ્ઞ બને છે.

ત્યારબાદ દેવોએ રચેલા દિવ્ય સમવસરણમાં આરૂઢ થઈ તેઓ ધર્મ'તીર્થ'ને પ્રવર્તાવે છે.

અનંત ઉપકારી એવા શ્રી તીર્થ'કર પરમાત્મા 'સુવિજીવ કરું શાસનરસી, ઇંસી ભાવદયા મન ઉદ્દલસી' એ હાર્દિક ભાવનાને લઈને સંસારના સર્વ જીવોને જિન-શાસનના રસિક બનાવવા માટે લોકોના કલ્યાણ અર્થે તીર્થ'ની સ્થાપના કરે છે. એ તીર્થ'ના આઘ પ્રકાશક અને

આદ્ય સ્થાપક શ્રી તીર્થંકર ભગવંતો—જિનેશ્વર દેવો જ છે.

(૨) તીર્થં એટલે શું ?

તીર્થં એટલે શું ? એ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરમાં મહાપુરુષોએ કહ્યું છે કે—

‘ તિર્થં પુણ ચાત્વણે સમણસંઘે પઢમગણહરે વા । ’

—તીર્થં એટલે ચાતુર્વર્ણી શ્રમણસંઘ કે પ્રથમ ગણધર.

શ્રમણ સંઘ એટલે શ્રમણ પ્રધાન સંઘ અર્થાત્ જેમાં શ્રમણોની પ્રધાનતા-મુખ્યતા છે એવો સંઘ. તેના શ્રમણ-સાધુ, શ્રમણી-સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એવા ચાર પ્રકાર છે તે ૩૫ ચતુર્વિધ સંઘ છે.

શ્રમણપ્રધાન ચતુર્વિધ સંઘને તીર્થં ગણવાનું કારણ એ છે કે— તેના પ્રશસ્ત આશ્રમનથી ભવ્યાત્માઓ ભવ-સિન્ધુ તરવાને સમર્થ બને છે. અર્થાત્ સંસારસાગર તરી બાય છે.

પ્રથમ ગણધરને તીર્થં કહેવાનું કારણ એ છે કે— શ્રી તીર્થંકર ભગવંતની શિષ્ય-પ્રશિષ્યાદિ પરંપરા એ તીર્થંથી ચાલે છે, અને તેના વડે સર્વત્ર ધર્મનો વ્યવસ્થિત પ્રચાર થઈ શકે છે. આથી સંસારી જીવોને-મનુષ્યોને સંસાર-સાગર તરવાનું સુંદર સાધન પ્રાપ્ત થાય છે.

વળી તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ દ્વાદશાંગી ગણી પીટકરૂપ શ્રુત એ જ તીર્થ છે.

એ દ્વાદશાંગીરૂપ શ્રુતના સૂત્રરૂપે સજ્જક પ્રથમ ગણુધર ભગવંત હોવાથી, તથા એ શ્રુતનો આધાર ચતુર્વિધ સંઘ હોવાથી ખંનેને એટલે પ્રથમ ગણુધર અને ચતુર્વિધ સંઘને પણ તીર્થરૂપે ગણના કરવામાં આવી છે.

તીર્થંકરદેવો પણ ‘નમો તિથસ્સ’ એટલે તીર્થને નમસ્કાર થાઓ. એ પ્રમાણે કહીને જ સિંહાસન ઉપર બેસે છે.

(૩) ધર્મતીર્થનો પ્રભાવ.

સર્વજ્ઞ વિભુ એવા શ્રી તીર્થંકરદેવે પ્રવતાવેલ એ ધર્મતીર્થનો પ્રભાવ અચિંત્ય અને અણમોલ છે.

એ તીર્થના પ્રભાવે સમસ્ત ધર્મ-કર્મની ઉત્તમ વ્યવસ્થા જગતમાં પ્રવર્તે છે. જુઓ—

(૧) ભવસિન્ધુથી ભવ્યાત્માઓને નિસ્તાર પમાડવા માટે એ શ્રી ‘જિનેશ્વરદેવનું’ ધર્મતીર્થ-શાસન જ સમર્થ છે.’

(૨) અનાદિકાળથી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા એવા સંસારી જીવોનું સંસારપરિભ્રમણ સદંતર બંધ કરનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું’ ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૩) સંસારી જીવોની આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિને સર્વથા દૂર કરનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૪) સંસારી જીવોના લૌકિક અને લૌકોત્તર એવા સર્વ મનોવાંછિતને પૂરનાર અને કલ્પવૃક્ષ તથા ચિંતામણિ રત્ન કરતાં પણ અધિક ફલદાયી એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૫) જગતના જીવોને સુદેવ, સુગુરુ અને સુધર્મ એ ત્રણેનું વાસ્તવિક-યથાર્થ-સુંદર સ્વરૂપ જણાવનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૬) જગતના જીવોને ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રૌવ્યરૂપ ત્રિપદી ઉપરથી રચેલ દ્વાદશાંગીનું, જીવ-અજીવ-પુણ્ય-પાપ-આશ્રવ-સંવર-નિર્જરા-ખંધ-મૌક્ષ એ નવતત્ત્વનું, મતિ-શ્રુત-અવધિ-મનઃપર્યવ-કેવલજ્ઞાન એ પાંચ જ્ઞાનનું અહિંસા-સત્ય-અસ્તેય-બ્રહ્મચર્ય-પરિચ્છેદ્યાગાદિકનું, સ્વાદ્વાદ-સપ્તનય-સપ્તભંગી-નિક્ષેપ-ચૌદ રાજલોક-ચૌદ ગુણસ્થાનક-ચાર ગતિ-ચાર અનુયોગ-અષ્ટ કર્મ આદિ એ સર્વનું સમ્પૂર્ણ સ્વરૂપ સત્યરૂપે જણાવનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૭) સંસારી ભવ્ય જીવોના સકલ કર્મોનો સર્વથા ક્ષય કરનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૮) સંસારી ભવ્ય જીવોને કર્મથી મુક્ત કરી મુક્તિ-પુરીમાં પહોંચાડનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મ-તીર્થ-શાસન’ જ છે.

(૯) સંસારી ભવ્ય જીવોને સંસારસિન્ધુથી તારી સાદિ અનંત સ્થિતિમાં મોક્ષના શાશ્વતા સુખનો ભાગી બનાવનાર એ ‘શ્રી જિનેશ્વરદેવનું ધર્મતીર્થ-શાસન’ જ છે.

ભૂતકાળમાં ભરત અને ઐરવત ક્ષેત્રમાં અનંતી ચોવી-શીઓ પસાર થઈ ગઈ અને ભવિષ્યકાળમાં થશે, એટલું જ નહીં પણ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં તો સર્વદા ચોથો આરો વર્તતો હોવાથી શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોને વિરહ જ નથી. તેથી કરીને ધર્મતીર્થનો-ધર્મશાસનનો. પણ વિરહ નથી જ. જ્યારે જ્યારે અને જ્યાં જ્યાં એ ધર્મતીર્થ પ્રવર્તતું હોય, ત્યારે ત્યારે અને ત્યાં ત્યાં ધર્મોપદેશના અવશ્ય થવાની જ. જિનમંદિરો, જિનબિંધો અને જિનાગમ આદિના પ્રશસ્ત આલંબનો અવશ્ય મળવાના જ. ભવ્યા-ત્માઓ ભવસિન્ધુ તરવાના જ અને મોક્ષના શાશ્વતા સુખો સાદિ અનંત સ્થિતિના પામવાના જ. એ સર્વ પ્રભાવ જગતમાં જિનશાસનનો-જૈનધર્મનો સદા કાળ રહેવાનો જ છે.

(૪) શ્રી તીર્થંકરદેવો પ્રતિ ચતુર્વિધ

સંઘની વફાદારી.

પ્રત્યેક ઉત્સર્પિણીમાં અને અવસર્પિણીમાં ચોવીશે તીર્થં.

કર ભગવંતોએ પ્રવર્તાવેલા એ ધર્મતીર્થમાં સંસારત્યાગી શ્રમણો-સાધુઓ, સંસારત્યાગી શ્રમણીઓ-સાધ્વીઓ, સંસારવર્તી શ્રાવકો અને સંસારવર્તી શ્રાવિકાઓ એ રૂપ ચતુર્વિધ સંઘ હોય છે. વર્તમાનમાં અઢી હજાર વર્ષ પૂર્વે થયેલ ચરમ શાસનપતિ શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પરમાત્માએ પ્રવર્તાવેલ ધર્મતીર્થનો ચતુર્વિધ સંઘ છે. સંસારસાગરતારક અને શિવસુખદાયક એવા દેવાધિદેવ શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માએ સ્થાપેલો એ શ્રમણપ્રધાન ચતુર્વિધ સંઘ શ્રદ્ધા, વિનય ને બહુમાનપૂર્વક અનંત ઉપકારી એવા સર્વ તીર્થંકર ભગવાનને પોતાના અંતઃકરણ-હૃદય-કમળમાં ઉદલાસભર સ્થાપે છે.

પરમારાધ્ય પરમ પૂજનીય શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોની અહર્નિશ સેવા-ભક્તિ કરવામાં, આરાધના-ઉપાસના કરવામાં અને તેમનું સ્મરણ-ચિંતવન-ધ્યાનાદિક કરવામાં ચતુર્વિધ સંઘ સ્વજીવનની સાર્થકતા ને સફળતા અનુભવે છે.

તરણ-તારણ એ શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોના તીર્થંકરના ભવમાં જ્યાં વ્યવન થયું હોય, જ્યાં જન્મ થયો હોય, જ્યાં દીક્ષા થઈ હોય, જ્યાં કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હોય અને જ્યાં તેઓ નિર્વાણ એટલે મોક્ષ પામ્યા હોય એવા એ પાંચે વ્યવન-જન્મ-દીક્ષા-કેવલ-મોક્ષ કલ્યાણકોની પવિત્ર ભૂમિની રજ-રેણુને ચતુર્વિધ સંઘ પોતાના મસ્તકે ચડાવવામાં સ્વજીવનને ધન્ય માને છે, કૃતકૃત્ય માને છે.

એ જ પ્રમાણે વિશ્વમાં વર્તી રહેલા નગર-શહેર-ગામ,

રહેલ-ખંગલા-મુકામ-ઝુંપડી, ગિરિ-ગુહા-ઉદ્યાન-વન વગેરે જે જે સ્થળો એ શ્રી તીર્થંકરાદિ મહાપુરુષોના ચરણસ્પર્શથી પવિત્ર થયેલા હોય, તે તે સ્થળોની રજ પશુ નિજ મસ્તકે ચઢાવવામાં અહોભાગ્ય માને છે.

(૫) તીર્થ કેને કહેવાય ?

‘મમસમુદ્રોડનેન તીર્થતે તત્ તીર્થમ્’—

જેના વડે ભવસિન્ધુ-સંસારસાગર તરી શકાય તેને ‘તીર્થ’ કહેવામાં આવે છે.

અથવા ‘તારયતે ઇતિ તીર્થમ્’— જે તારે તે ‘તીર્થ’ કહેવાય છે.

આ પ્રમાણે શાસ્ત્રગ્રંથોમાં તીર્થ સમ્બન્ધિ વ્યુત્પત્તિ-વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે.

સંસારમાં રહેલ ચૌરાશી લાખ જીવાયોનિમાં પરિબ્રમણ કરતા એવા જીવોને સંસારસાગરથી તારનાર-પાર ઉતારનાર ધર્મતીર્થ જ છે.

એના સિવાય આત્માનો ઉદ્ધાર થવો અને મોક્ષનાં શાશ્વતા સુખો મળવાં મહામુશ્કેલ છે.

એ ધર્મતીર્થના દર્શનથી, વંદન-નમસ્કાર-પ્રજ્ઞામયી, ધ્યાનથી અને અર્ચનાદિકથી અવશ્ય આત્માનો ઉદ્ધાર જ છે, તથા મોક્ષનાં શાશ્વતા સુખો આત્માને મળવાનાં જ છે.

(૬) તીર્થના ભેદ.

એ ધર્મતીર્થના મુખ્યપણે બે ભેદ છે. એક જંગમ તીર્થ અને બીજું સ્થાવર તીર્થ.

(૧) સર્વજ દેવ શ્રી તીર્થંકર ભગવંત ભાષિત દ્વાદ-શાંગી-આગમશાસ્ત્રો અને તે આગમશાસ્ત્રોના આધારભૂત શ્રી ગણધર મહારાજદિ શ્રમણો-સાધુઓ અને શ્રમણીઓ-સાધ્વીઓ, તથા શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓ એ રૂપે જે ચતુર્વિધ સંઘ તેને ‘જંગમ તીર્થ’ કહેવામાં આવે છે.

(૨) જે એક સ્થાન ઉપર સ્થિર રહે તેને ‘સ્થાવર તીર્થ’ કહેવામાં આવે છે.

જેમકે— શ્રી શત્રુજય, ગિરનાર, અષ્ટાપદ, સમ્મેત શિખર, આબુ વગેરે તીર્થો.

જિનમંદિર-જિનચૈત્ય-જિનપ્રાસાદ તથા જિનબિંબ-જિનમૂર્તિ-જિનપ્રતિમા એ સર્વે પણ સ્થાવર તીર્થ તરીકે કહેવાય છે.

આ પ્રમાણે જંગમ તીર્થ અને સ્થાવર તીર્થ એ બે ભેદ ધર્મતીર્થના મુખ્યપણે બાણવા.

વળી દ્રવ્ય તીર્થ અને ભાવ તીર્થ એ રીતે પણ તીર્થના બે ભેદ સમજવા.

તેમાં દ્રવ્યતીર્થ જગતના જીવો પર અત્યંત ઉપકાર કરનાર છે, અને ભાવતીર્થ ભવસમુદ્રથી ભવાટવીથી ભવ્યાત્માઓને પાર ઉતારનાર છે.

આ અંગે શ્રી આદીશ્વર પંચ કલ્યાણક પૂજમાં પણ
કહ્યું છે કે—

દ્રવ્ય ભાવ તીર્થ દો કહિએ, પહિલા જગ ઉપકારી ।
દ્રવ્ય ભાવ દૂજા સાથે, ભવ અટવો પાર ઉતારી ॥

જે સ્થાનોમાં શ્રી તીર્થંકરાદિકની પુણ્ય સ્મૃતિ નિમિત્તે
મનોહર મંદિરો બંધાય છે, સુંદર સ્તુપો ઉભા કરાય છે
અને ચરણપાદુકાઓ સ્થાપન કરાય છે તે સર્વે સ્થાવર
તીર્થમાં ગણાય છે. વ્યવહારમાં એ સ્થાવર તીર્થની મુખ્યતા
જણાય છે.

ચતુર્વિંધ સંઘ તથા જિનાગમ-જિન પ્રવચન એ જંગમ
તીર્થ-ભાવતીર્થમાં ગણાય છે.

જંગમ તીર્થ અને સ્થાવર તીર્થ એ બંને સંસારસિંધુથી
તરવાનાં સર્વોત્તમ સાધન છે.

(૭) તીર્થની ઓળખાણ.

‘આ તીર્થ છે’ એની નિશાની શું? કઈ રીતે તે
ઓળખી શકાય?

એના જ જવાબમાં પૂર્વે તીર્થ સમ્બન્ધી વ્યાખ્યા
જણાવી છે. તેમાં ‘દ્વાદશાંગીરૂપ શ્રુત એ જ તીર્થ છે’
એ દ્વાદશાંગીરૂપ શ્રુતના સૂત્રરૂપે પ્રણેતા પ્રથમ ગણધર
હોવાથી તથા એ શ્રુતનો આધાર ચતુર્વિંધ સંઘ હોવાથી,
બંનેને એટલે પ્રથમ ગણધર અને ચતુર્વિંધ સંઘને તીર્થરૂપે

ગણવામાં આવેલ છે. આ અર્થ ભાવતીર્થને અનુલક્ષીને સમજવાનો છે.

અહીં મુખ્યત્વે દ્રવ્ય તીર્થની અપેક્ષાએ વર્ણન કરાતું હોવાથી તેના અનુસંધાનમાં તીર્થનો અર્થ તીર્થંકર ભગ-વંતોની કલ્યાણક ભૂમિઓ, તીર્થંકર પરમાત્માઓની વિહાર ભૂમિઓ તથા તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુઞ્ચ મહાતીર્થ વગેરે તીર્થની પ્રસિદ્ધિ પામેલાં પવિત્ર સુંદર સ્થાનો સમજવાનાં છે.

હવે આપણે સ્થાવર તીર્થના સમ્બન્ધમાં વિચારીયે.

(૮) જૈન તીર્થોની વિશેષતા.

જગતમાં જૈનોનાં અને જૈનેતરોનાં અનેક તીર્થો છે. તેમાં જૈન તીર્થોની વિશેષતા અનેરી અને અનોખી છે.

જ્યારે જૈનેતરોના તીર્થમાં તીર્થપતિની મૂર્તિઓ રાગ-દ્રેષથી, અદૃ કે રુદ્ધ હાસ્યથી, હાથમાં ચક્ર વગેરે આયુધો-શસ્ત્રોથી અને સ્ત્રીના સંસર્ગોદ્દિકથી યુક્ત હોય છે; ત્યારે જૈનોના તીર્થોમાં તીર્થપતિની મૂર્તિઓ વીતરાગ દશામાં સર્વ સંસર્ગથી રહિત હોય છે.

સ્થાવર તીર્થની ગણનામાં આવતા એ જૈન તીર્થોમાં જે ઉત્તમ આદર્શ, પવિત્રતા, સ્વચ્છતા અને શાંતિ જોવામાં આવે છે તે અન્ય તીર્થોમાં મળવી મુશ્કેલ છે. ઇતરોના અનેક તીર્થોનું અવલોકન કરનાર કોઈ પણ વ્યક્તિ જ્યારે જૈન તીર્થોનું સાક્ષાત્ અવલોકન કરે છે, ત્યારે તેના આનં-

હનો પાર રહેતો નથી. વીતરાગ ભગવંતની ભક્તિ નિમિત્તે સર્જન કરાયેલા એ તીર્થનાં મનોહર ચૈત્યો અને તેની વિશાલતા, ભવ્યતા, કલાકૌશલ્યતા તથા સ્થાનાદિકની ઉત્તમતા સૌને આકર્ષી રહ્યા છે.

જુઓ—

વર્તમાનકાલમાં પણ વિશ્વમાં સીટી ઓફ ટેમ્પલ્સ તરીકે સુપ્રસિદ્ધિ પામેલ શ્રી શત્રુઙ્ગય મહાતીર્થ.

શિલ્પ અને અનુપમ કૌતરણી તરીકે જગમશદૂર આપુ અને દેલવાડાનાં મંદિરો.

નલિનીગુદમ વિમાનના આકારવાળું ચૌદસો ને ચુમ્માલિશ સ્તંભોથી સમલકૃત વિશાલકાય એવું વિખ્યાત શ્રી રાણકુપુરજી તીર્થનું ભવ્ય મંદિર.

મંદિરોની ઉંચાઈમાં પ્રથમ પંક્તિએ આવતું શ્રી તારંગાજી તીર્થનું અનુપમ મંદિર.

વિશ્વમાં પ્રસિદ્ધિ પામેલાં આવાં અનેક જૈનતીર્થો-જૈનચૈત્યો છે. પ્રસિદ્ધિ નહિ પામેલાં પણ અનેક છે.

આવાં અનુપમ તીર્થો અને ચૈત્યો કેવલ તીર્થલોકમાં પૃથ્વીના ઉપર જ છે એમ નહીં, ઉધ્વલોક એટલે સ્વર્ગમાં રહેલ દેવવિમાનોમાં અને અધોલોક એટલે ભવનપતિ તથા વ્યંતર દેવોના આવાસ વખેરેમાં પણ વીતરાગ દેવનાં દિવ્ય ચૈત્યો અને ઊંચો છે. જેના શાસ્ત્રીય પ્રમાણો આજે વિદ્યમાન આગમગ્રંથોમાં પણ મળી શકે છે. અનાદિ કાળથી સમયે

સમયે આ જગત ઉપર તીર્થંકર ભગવંતો થતા આવ્યા છે. પ્રત્યેક તીર્થંકર ભગવંત દ્વારા તીર્થંતુ સર્જન ચાલુ હોવાથી પ્રવાહરૂપે તે અનાદિકાલીન છે.

તે તે તીર્થંકર ભગવંતની અપેક્ષાએ વિચારીએ તો તેનું સર્જન અમુક કાલે થયેલું જે કહેવાય છે, તે એના અત્યુત્તમ માહાત્મ્ય, શાસ્ત્ર, ઇતિહાસ અને શિલાલેખો વગેરે પરથી જાણી શકાય છે.

શાશ્વતાં તીર્થો-ચૈત્યો અને શાશ્વતી વીતરાગદેવની મૂર્તિઓ તો સદાકાળ સ્થાયી તદ્દરૂપે વિશ્વમાં છે જ, પરંતુ અશાશ્વતા તીર્થો-ચૈત્યો અને વીતરાગદેવની મૂર્તિઓ પણ અનેક સ્થળે છે.

આ બધાં સ્થાવર તીર્થોનાં સર્જનો પાછળ બાવુકોના તન-મન-ધનનું ભવ્ય સમર્પણ હોય છે.

સદ્ગુરુ ભગવંતોના સદુપદેશથી ધર્મી જીવો-ધર્માત્માઓ-બાવુકો ભક્તિભાવથી ત્યાં સ્વલક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરવા માટે પોતાના ધનભંડારો ખુલા મૂકી દે છે.

એ સ્થાવર તીર્થો પર કોઈપણ પ્રકારનું આક્રમણ કે આપત્તિ આવે ત્યારે તેનું સંરક્ષણ કરવા માટે ધર્મી જીવો-ધર્માત્માઓ-બાવુકો અથાગ પ્રયત્ન કરે છે. શૂરવીર આત્માઓ તો પોતાના પ્રાણનું બલિદાન આપીને પણ તેનું સંરક્ષણ કરે છે.

(૯) સ્થાવર તીર્થને અપાતી ઉપમાઓ.

આગમાદિ શાસ્ત્રમાં અનેક સ્થળે સ્થાવરતીર્થ અંગે સુંદર વર્ણન કરવામાં આવેલું છે.

આજે પણ વિદ્યમાન આગમ ગ્રંથો જેવા કે- ૫૦ શ્રી ભગવતી સૂત્ર, આચારાંગ સૂત્ર, ઠાણાંગ સૂત્ર, મહાકલ્પસૂત્ર, ઉવવાઈ સૂત્ર, જ્ઞાતા સૂત્ર, આવશ્યક સૂત્ર, દશવૈકાલિક સૂત્ર, રાયપસેણીય સૂત્ર, સૂયગડાંગ સૂત્ર, પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્ર, કલ્પસૂત્ર, દશાશ્રુતસ્કંધ સૂત્ર, અનુયોગદ્વાર સૂત્ર, જમ્બૂદ્વીપ પ્રજ્ઞપ્તિ આદિ અનેક ગ્રંથોમાં સ્થાવરતીર્થ અંગેનું વર્ણન જોવામાં આવે છે.

સ્થાવરતીર્થસ્વરૂપ ખરેખર એ જિનતીર્થો, એ જિન-મંદિરો-ચૈત્યો અને એ જિનમૂર્તિઓ. આત્મોન્નતિ અને આત્મવિકાસનાં અનન્ય સાધનો છે.

સંસાર અને શિવપુરી વચ્ચેના અનુસંધાનરૂપ સર્વોત્તમ સેતુઓ-પુલો છે.

સંસારસાગર તરવાની અદ્વિતીય સ્ટીમરો-નોંકાઓ છે. ધાર્મિક જીવનનાં અનુપમ લક્ષ્ય ઇંદુઓ છે.

ધર્માત્માઓના ત્રિકાળ અત્યુત્તમ કર્તાઓ છે.

આત્મારૂપી લોહાને સુવર્ણ બનાવનાર અદ્ભુત રસાયણો છે.

કર્મવિનાશનાં અદ્વિતીય શાસ્ત્રો છે અને મોક્ષનાં શાશ્વત મુખ ફળો દેનાર અલૌકિક કલ્પવૃક્ષો છે.

આ સરખ-ધર્મા એક વિકાસ પંડિતે તેને મહિમા વર્ણવતાં અનેક ઉપમાઓથી તેનું સુંદર વર્ણન કર્યું છે.

જુઓ—

શ્રી જિનમંદિરો-એ વિકાસમાર્ગને અનભિમુખ પ્રાણીને અભિમુખ બનવા માટે અગમ્ય ઉપદેશવાણી ઉચ્ચારતાં મૂંગાં પુસ્તકો છે.

બૂલા પડેલા ભવાટવીના મુસાફરોને માર્ગ બતાવવા માટે દીવાદાંડીઓ છે.

આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિના ત્રિવિધ તાપથી બળ્યા-જળ્યા આત્માઓને વિશ્રાંતિ લેવાનાં આશ્રયસ્થાનો છે.

કર્મ અને મોહના હુમલાઓથી ધવાયેલાં દીલોને રુઝ લાવવા માટે સંરોહિણી ઔષધિઓ છે.

આપત્તિરૂપી પહાડી લેખડો અને ભાંખરાંઓમાં ઘટા-દાર છાયા-તંત્રો છે.

દુઃખરૂપી સળગતા દાવાનળમાં શીતળ હિમકૂટો છે.

ભવરૂપી ખારા સાગરમાં મીઠી વીરડીઓ છે. સંતોના જીવન-પ્રાણ છે. દુર્જનોને અમોઘ શાસન છે. ભૂત-કાળની પવિત્ર યાદ છે. વર્તમાનકાળનાં આત્મિક વિકાસ ભવનો છે. ભાવિકાળનાં ભાથાં છે. સ્વર્ગની સીડીઓ છે. મોક્ષના સ્તંભો છે. નરકના માર્ગમાં દુર્ગમ પહાડો છે, અને તિયંગગતિના દ્વારોની આડે મજબૂત અર્ગલાઓ છે.

(૧૦) તીર્થયાત્રા.

આજે પણ જગતમાં તીર્થયાત્રાનો મહિમા વિશેષ છે. જૈન કે જૈનેતરો સૌ કોઈ પોતપોતાની માન્યતાનુસાર એ તરફ આકર્ષાય છે.

આપણા જૈન તીર્થો ધર્મતીર્થના અંગભૂત હોવાથી તેની યાત્રા અવશ્ય કરણીય છે.

મનુષ્ય જન્મનાં આઠ વિશિષ્ટ ક્ષણોમાં પણ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ છે. જુઓ—

તે અંગે કહ્યું છે કે—

“ પૂજ્યપૂજા દયા દાનં, તીર્થયાત્રા જપસ્તપઃ ।

શ્રુતં પરોપકારશ્ચ, મર્ત્યજન્મફલાષ્ટકમ્ ॥ ૧ ॥

(૧) પૂજ્યપૂજાની પૂજા, (૨) દયા, (૩) દાન, (૪) તીર્થ-યાત્રા, (૫) જપ, (૬) તપ, (૭) શ્રુતારાધન, અને (૮) પરોપકાર એ આઠ મનુષ્ય જન્મનાં વિશિષ્ટ ક્ષણો છે [૧]

ભાવુક આત્માઓ-મુમુક્ષુ જીવો મનુષ્યજન્મનાં ઉક્ત એ આઠ ક્ષણોમાં તીર્થયાત્રાનો પણ નિર્દેશ નિહાળી શકે છે

‘મન્નહ જિનાણં’ એ સૂત્ર સન્નયાયમાં શ્રાવકને નિત્ય કરવા યોગ્ય ૩૬ કર્તવ્યોમાં પણ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ છે.

તેમાં કહ્યું છે કે—

“ જિણપૂઆ જિણથુઅણં, ગુરુથુઅ સાહમ્મિઆણ વચ્છલ્લં ।

વવહારસ્સ ય સુદ્ધી, રહજત્તા તિત્થજત્તા ય ॥ ૩ ॥

[જિનપૂજા જિનસ્તવનં, ગુરુસ્તવઃ સાધર્મિકાણાં વાત્સલ્યમ્ ।
વ્યવહારસ્ય ચ શુદ્ધિઃ, રથયાત્રા તીર્થયાત્રા ચ ॥ ૩ ॥]

—‘ જિનપૂજા, જિનસ્તવન, ગુરુસ્તુતિ, સાધર્મિકવાત્સલ્ય,
વ્યવહારશુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા ’.....(એ શ્રાવકનાં
કર્તવ્યો છે.) [૩]

શ્રાવકને નિત્ય કરવા યોગ્ય એ કર્તવ્યોમાં પણ તીર્થ-
યાત્રાનો નિર્દેશ જોઈ શકાય છે.

વળી વાર્ષિક અગીયાર કર્તવ્યોમાં પણ તીર્થયાત્રાનો
નિર્દેશ કયો છે.

તે અંગે કહેવામાં આવ્યું છે કે—

“ અષ્ટાઢ્ઢિકાભિધામેકાં, રથયાત્રામથાપરામ્ ।

તૃતીયાં તીર્થયાત્રાં ચેત્યાહુર્યાત્રા ત્રિધા બુધાઃ ॥ ૧ ॥

—‘ એક અઘ્રાઘયાત્રા, બીજી રથયાત્રા અને ત્રીજી
તીર્થયાત્રા એમ ત્રણ પ્રકારની યાત્રા પડિતજનો કહે છે. ’ (૧)

એ ત્રણ પ્રકારની યાત્રામાં પણ તીર્થયાત્રાનો નિર્દેશ
જણાય છે.

(૧૧) તીર્થયાત્રા સંબંધી વિચારણા.

‘ તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરણીય છે ’ એમ શાસ્ત્રો અને
શાસ્ત્રો દર્શાવે છે.

આ સંબંધમાં કેટલાક એમ કહે છે કે—

‘મન ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા’ જો મન ચંગ એટલે પવિત્ર હોય તો કથરોટમાં જ ગંગા સરિતા છે.

અર્થાત્-મન પવિત્ર હોય તો અહીં જ તીર્થ છે.

સર્વ તીર્થોની યાત્રા અહીં જ થઈ ગઈ. દૂર દેશાવર જવાની જરૂર નથી.

અને મન ચંગુ-પવિત્ર ન હોય તો પછી ગમે તેવી તીર્થયાત્રાઓ કરવાથી પણ શું ?

આ રીતે કહેનારે દીર્ઘદંષ્ટિથી વિચારવું જોઈએ કે મન એમને એમ ચંગુ-પવિત્ર થતું નથી. મનને પવિત્ર બનાવવું સહેલું નથી. ઘણું જ દુષ્કર છે. તેથી જ કહ્યું છે કે—

“ સુકરં મલધારિત્વં, સુકરં દુસ્તપં તપઃ ।

સુકરોઽક્ષનિરોધશ્ચ, દુષ્કરં ચિત્તરોધનમ્ ॥ ૧ ॥

—અંગવિભૂષાનો ત્યાગ કરીને મેલા રહેવું તે સહેલું છે, અન્ન-જલનો ત્યાગ કરીને તપ કરવું એ પણ સહેલું છે, અને અક્ષનિરોધ એટલે ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરવો એ પણ સહેલો છે, પરંતુ ચિત્તરોધ એટલે મનની વૃત્તિઓનો રોધ કરવો એ દુષ્કર છે. (૧)

મર્કટની માફક ચંચલ-ચપલ એવા મનને પવિત્ર બનાવવા માટે, તેનું વશીકરણ કરવા માટે અને તેને કાબુમાં રાખવા માટે અનેકવિધ ઉપાયો કરવા પડે છે.

તે પૈકીનો એક ઉપાય આ તીર્થયાત્રા પણ છે. માટે જ પ્રતિવર્ષ તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરવી જોઈએ.

જૈન મહર્ષિઓએ-મહાપુરુષોએ તો તીર્થયાત્રા કરવાનો સચોટ સદુપદેશ આપ્યો છે, એટલું જ નહીં તેનો આદેશ પણ કર્યો છે.

જેઓ સાચા દીક્ષથી અને સાચા ભાવથી વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરે છે, તેમનું મન અવશ્ય પવિત્ર થાય છે. જન્મ પણ સફળ થાય છે.

(૧૨) તીર્થયાત્રાનું મહત્ત્વ.

તીર્થયાત્રાનું મહત્ત્વ અલૌકિક છે. તેનું સ્વરૂપ દર્શાવતાં જૈન મહર્ષિઓએ કહ્યું છે કે—

“ શ્રીતીર્થપાન્થરજસા વિરજીભવન્તિ,

તીર્થેષુ બમ્ભ્રમતો ન ભવે ભ્રમન્તિ ।

દ્રવ્યવ્યયાદિહ નરાઃ સ્થિરસમ્પદઃ સ્યુઃ,

પૂજ્યા ભવન્તિ જગદીશમથાર્ચયન્તઃ ॥ ૧ ॥

—તીર્થયાત્રિકોના પગની રજ વડે કરીને રજવાળા થનારા મનુષ્યો કર્મ-રજથી રહિત થાય છે. તીર્થમાં પરિ-ભ્રમણ કરવાવાળા મનુષ્યો સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા નથી, તીર્થયાત્રામાં દ્રવ્યવ્યય કરવાથી મનુષ્યો સ્થિર સંપત્તિવાળા થાય છે; અને તીર્થમાં જઇ જગદીશ એટલે શ્રી જિનેશ્વર-દેવની પૂજા-ભક્તિ-આરાધના-ઉપાસના કરતાં સ્વયં પૂજ્ય બને છે. (૧)

અહો ! મહાપુરુષોએ તીર્થયાત્રાનો આ કેવો ઉત્તમ મહિમા વર્ણવ્યો છે.

એ તારક તીથોની ખરેખર તીર્થયાત્રાનો આવો ઉત્તમ મહિમા જોતાં કહી શકાય કે જેણે મનુષ્યભવ પામવા છતાં શ્રી શત્રુજય આદિ તીથોની યાત્રા નથી કરી તેનો જન્મ નિરર્થક છે.

(૧૩) તીર્થયાત્રા અને પર્યટનમાં અંતર.

તીર્થયાત્રા અને પર્યટન એ બંનેમાં પ્રવાસ તરીકે સમાનતા હોવા છતાં, તેમાં ભારે અંતર રહેલું છે.

જ્યારે તીર્થયાત્રા આત્મશુદ્ધિના ઇરાદાથી કરવામાં આવે છે ત્યારે પર્યટન મોજશોખ કે મનોરંજન અર્થે કરવામાં આવે છે.

કેટલાક તીર્થયાત્રાની મહત્તાને નહીં સમજનારા પર્યટનની સાથે સરખામણી કરે છે તે યોગ્ય-ઉચિત નથી.

તેઓની યાત્રા અને પર્યટન વચ્ચેનો ભેદ અર્થાત્ અંતર સમજવાની જરૂર છે.

જે આંતરિક વિશુદ્ધિના હેતુથી ભવચિન્ધુ તરવા માટે અટન કરે-બ્રમણ કરે કે પરિબ્રમણ કરે તે યાત્રા છે, અને જે બાહ્યદષ્ટિથી કેવળ મોજશોખ કે મનોરંજન માટે અટન કરે-બ્રમણ કરે કે પરિબ્રમણ કરે તે પર્યટન છે.

આજ યાત્રા અને પર્યટન વચ્ચેનો ભેદ અર્થાત્ અંતર છે.

(૧૪) તીર્થયાત્રાથી થતા અનેક લાભો.

તીર્થયાત્રામાં અનેક લાભો પ્રાપ્ત થવાના સાધનો છે.

તે તીર્થયાત્રા કરનારા યાત્રિકો પામી શકે છે. જુઓ—

(૧) પુણ્યોદયે બાવુકોને તીર્થયાત્રા કરવાની શુભ ભાવના થાય છે.

(૨) પરમપવિત્ર તારક એવા તીર્થસ્થાનોમાં જવાથી અંતઃકરણ-હૃદયમાં હર્ષોદ્લાસપૂર્વક ઉત્તમ અદેશવસાય ઉત્પન્ન થાય છે.

(૩) તીર્થભૂમિના પવિત્ર રજકણોના સ્પર્શથી યાત્રિકોના આત્મા કર્મના રજકણોથી રહિત થતો જાય છે.

(૪) તીર્થસ્થાનમાં ભ્રમણ-પરિભ્રમણ કરનાર ભવ્યાત્માનું ભવભ્રમણ પણુ ફર થાય છે.

(૫) તીર્થની પવિત્રતા યાત્રિક જીવનને પવિત્ર-નિર્મળ બનાવે છે.

(૬) તીર્થસ્થાનો અને તારક તીર્થંકર પરમાત્માની કલ્યાણક ભૂમિઓના સ્પર્શથી યાત્રિક આત્મામાં ભક્તિપૂર્વક ભાવોદ્લાસ ખીલી ઉઠે છે.

(૭) તીર્થયાત્રામાં વીતરાગદેવની પ્રશાંત મનોહર મૂર્તિના દર્શનાદિકથી યાત્રિક આત્મા પોતાની માનસિક અને શારીરિક વ્યથા-પીડાઓને ભૂલી જાય છે, ચંચલ ચિત્તવૃત્તિઓને રોકી દે છે અને કોઈ અલૌકિક આનંદનો અનુભવ કરે છે.

(૮) તીર્થયાત્રામાં ભગવાનના દર્શનમાં, પૂજનમાં, સંગી-

તમાં અને ધ્યાનમાં યાત્રિકનો આત્મા એકતાન બની જાય છે. ભક્તિરસમાં તરબોલ થઈ જાય છે.

(૯) તીર્થયાત્રામાં તીર્થપતિ પરમાત્માના પૂજનાદિ દ્વારા પૂજક યાત્રિક પણ પૂજ્યપદવીને પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

(૧૦) તીર્થયાત્રા કરવા આવેલ યાત્રિક તીર્થસ્થાનમાં પોતાની અસ્થિર સમ્પત્તિ-લક્ષ્મીને સદ્વ્યય કરવાથી સ્થિર અને અવિનાશી એવી ગુણસમ્પત્તિ-લક્ષ્મીને પામી શકે છે.

(૧૧) તીર્થયાત્રા કરવાથી યાત્રિકના જ્ઞાનમાં અભિવૃદ્ધિ થાય છે.

(૧૨) તીર્થયાત્રા કરવાથી યાત્રિકની દષ્ટિ વિશાળ બને છે.

(૧૩) તીર્થયાત્રા કરવાથી યાત્રિક ચારિત્રની નિર્મલતાને ધારણ કરે છે.

(૧૪) તીર્થયાત્રાથી જીવનમાં પરમાર્થ, પરોપકાર-પરાયણતા તથા ઉદારતા આદિ ગુણો કેળવાય છે.

(૧૫) તીર્થયાત્રા સમૂહરૂપે કરતાં સહધર્મી આદિ એકબીજાનો સંપર્ક સાધી શકાય છે, જીવનોત્કર્ષનાં સુંદર સાધનોમાં સહભાગી બનાય છે તથા એકબીજાના સુખ-દુઃખના ભાગી પણ થવાય છે.

(૧૬) તીર્થયાત્રામાં સ્થાવરતીર્થ કે જંગમતીર્થની યોગ્ય-ત્રિકે કરાતી સેવા-ભક્તિ એ સમ્યક્ત્વને ઉત્પન્ન કરનાર છે, સમ્યક્ત્વને ટકાવનાર છે અને સમ્યક્ત્વમાં અભિવૃદ્ધિ કરનાર છે.

(૧૫) તીર્થસ્થાનમાં તીર્થ'કરો-ગણુધરો

પણ પધાર્યા છે.

સ્થાવરતીર્થની મહત્તા જણાવવા માટે ખુદ તીર્થ'કર
પરમાત્માઓ પણ તીર્થભૂમિમાં-તીર્થસ્થાનમાં પધાર્યા છે.

જુઓ—

આ અવસર્પિણીના પ્રથમ તીર્થ'કર શ્રી ઋષભદેવ
ભગવાન પૂર્વ નંવાણું વાર તીર્થાધિરાજ શ્રી સિદ્ધગિરિજી
મહાતીર્થ પર પધાર્યા હતા.

એ જ શ્રીઋષભદેવ તીર્થ'કર ભગવાન શ્રી અષ્ટાપદજી
તીર્થ પર પધારી અનશન કરવાપૂર્વક સકલ કર્મનો ક્ષય કરી
મોક્ષમાં સાદિ અનંત સ્થિતિરૂપે બિરાજમાન થયા છે.

આ અવસર્પિણીમાં થયેલા ચોવીશ તીર્થ'કરો પૈકી શ્રી
અજિતનાથ ભગવાન આદિ વીશ તીર્થ'કરો શ્રી સમ્મેત-
શિખરજી તીર્થ પર પધારી, અનશન કરવાપૂર્વક સકલ
કર્મનો ક્ષય કરી મુક્તિપુરીમાં સાદિ અનંત સ્થિતિરૂપે
શાશ્વતા સુખના ભાગી બન્યા છે.

આ અવસર્પિણીમાં થયેલ બાવીશમા તીર્થ'કર શ્રી
નેમિનાથ ભગવાન અનેકવાર રૈવતગિરિ-ગિરનારજી તીર્થ
પર પધાર્યા હતા.

એ જ નેમિનાથ ભગવાન શ્રી રૈવતગિરિ ગિરનારજી
તીર્થમાં દીક્ષા અને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા બાદ પ્રાંતે અન-

શન કરવાપૂર્વક સકલ કર્મનો ક્ષય કરી એ જ તીર્થ પરથી મોક્ષમાં પધાર્યા છે.

આ અવસર્પિણીમાં થયેલ ૨૫૦૦ વર્ષ પૂર્વે ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાન શ્રી પાવાપુરી તીર્થમાં અનશન કરવાપૂર્વક સકલ કર્મનો ક્ષય કરી મોક્ષમાં પધાર્યા છે.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના પ્રથમ ગણધર શ્રી પુંડરીક-સ્વામીજી પાંચ કોડ મુનિવરોની સાથે અનશન કરવાપૂર્વક સકલ કર્મનો ક્ષય કરી શ્રી શત્રુઞ્જય મહાતીર્થ પરથી મોક્ષમાં પધાર્યા છે.

શ્રી રામચંદ્રજી ત્રણ કોડ મુનિવરોની સાથે અને યુધિ-ઙિર-ભીમસેન-અબ્હુન-સહદેવ-નકુલ એ પાંચે પાંડવો વીશ કોડ મુનિવરોની સાથે શ્રી શત્રુઞ્જય મહાતીર્થ પર અનશન કરવાપૂર્વક સકલ કર્મનો ક્ષય કરી શિવપુરીમાં પધાર્યા છે.

શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામી તીર્થંકર પરમાત્માના પ્રથમ ગણધર શ્રી ગૌતમસ્વામી મહારાજ પ્રભુ પાસે શ્રી અષ્ટાપદતીર્થની યાત્રા સ્વલઙ્ગિધથી ભાવપૂર્વક કરનાર ભવ્યાત્મા તદ્ભવ મોક્ષગામી બને છે એ પ્રમાણે સાંભળીને, તેઓશ્રીજીએ સૂર્યકિરણના આલંબન લેવાપૂર્વક સ્વલઙ્ગિધ દ્વારા શ્રી અષ્ટાપદજી તીર્થની યાત્રા કરી હતી અને તદ્ભવ મોક્ષગામી બન્યા હતા.

આવા અનેકશઃ ઉદાહરણો-દૃષ્ટાંતો શાસ્ત્રમાં આલેખા-એલાં છે. અહીં તો માત્ર દિગ્દર્શન જ કરાવેલ છે.

આ રીતે તારક દેવો શ્રી તીર્થંકર પરમાત્માઓ અને ગણધર ભગવાનો પણ તીર્થયાત્રાનો અનુપમ મહાન પ્રભાવ બાણીને ‘તીર્થ’ના આલંબનથી સ્વ-પરનો ઉપકાર કરે છે.

સંસારસાગરથી પાર ઉતારનાર એ તીર્થનૌકાના અદ્વિ-તીય નાવિક પૂજ્ય શ્રી તીર્થંકર ભગવંતો છે.

અનંત ઉપકારી એવા શ્રી તીર્થંકર ભગવંતો અને ગણધર મહારાજાઓ આદિ પણ જ્યારે એવા સ્થાવર તીર્થોમાં પધાયા છે તો આપણે પણ એવા મહાન પ્રાભાવિક તીર્થોની વિધિપૂર્વક યાત્રા અવશ્ય કરવી જ જોઈએ.

(૧૬) તીર્થયાત્રામાં વાહનાદિના ઉપયોગથી

તેના ફળમાં ન્યૂનતા.

તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકોએ એસવા માટે કોઈપણ વાહનનો ઉપયોગ કરવો ન જોઈએ. પગમાં જોડા-પગરખાં પણ પહે-રવા ન જોઈએ તેમ જ અન્યની કોઈપણ વસ્તુ વિના પૂછે પ્રહણ કરવી ન જોઈએ અર્થાત્ ચોરી કરવી ન જોઈએ.

તીર્થયાત્રામાં આ બધું કરવાથી તીર્થયાત્રાના ફળમાં કેટલી બધી ન્યૂનતા-ઉણપ આવે છે તે નીચેના લૌકિક શ્લોક પરથી સમજાશે.

“ યાનમર્ધફલં હન્તિ, તુરીયાંશમુપાનહૌ ।

તૃતીયં કેશવપનં, સર્વં હન્તિ પ્રતિગ્રહઃ ॥ ૧ ॥ ”

—તીર્થયાત્રા કરવાથી જે ફળ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે તેનો

અર્ધો ભાગ વાહનમાં યેસવાથી નાશ પામે છે, એથો ભાગ જોડા-પગરખાં પહેરવાથી નાશ પામે છે. ત્રીજો ભાગ હજા-મત કરવા-કરાવવાથી નાશ પામે છે, અને તીર્થમાં જઈને દાન લેવાથી યાત્રાનું સર્વ ફળ નાશ પામે છે. (૧)

ઉક્ત એ શ્લોક લૌકિક શાસ્ત્રનો હોવા છતાં પણ તેમાં તીર્થયાત્રાના સંબંધમાં સુંદર વર્ણન છે. જૈન શાસ્ત્રમાં તો એથી પણ વિશેષ છે. જૈન શાસ્ત્રમાં અને જૈનેતર શાસ્ત્રમાં તીર્થયાત્રા વિના વાહને પગે ચાલીને કરવી જોઈએ. એ વાતનું સમર્થન ૨૫૦૮ જ છે. આજે એરોપ્લેનો-ટ્રેનો-મોટરો-શકટો-ઘોડાગાડીઓ આદિ વાહનોમાં યેસીને તીર્થયાત્રાએ જવાય છે અને તીર્થયાત્રા કરાય છે એ ઉચિત-યોગ્ય નથી જ.

(૧૬) તીર્થયાત્રા કેવી રીતે કરવી જોઈએ ?

તીર્થયાત્રા કેવી રીતે કરવી જોઈએ? એવો પ્રશ્ન સૌને સ્વાભાવિક થાય.

એ પ્રશ્નના જવાબમાં જ્ઞાની મહર્ષિઓએ ફરમાવ્યું છે કે—

‘છ-રી’ના પાલનપૂર્વક વિધિ સહિત તીર્થયાત્રા કરવી જોઈએ.

એ તીર્થયાત્રાના પ્રાથમિક નિયમોને ‘છ-રી’ કહેવામાં આવે છે.

જેના નામના છેડે ‘રી’ અક્ષર આવેલો હોય એવી ‘છ-રી’થી અહીં સુંદર છ બાબતો સમજવાની છે.

તે આ પ્રમાણે—

- (૧) એકાહારી.
- (૨) ભૂમિશયનકારી.
- (૩) પાદચારી.
- (૪) સમ્યક્ત્વ-સમકિતધારી.
- (૫) સચિત્ત પરિહારી.
- (૬) પ્રહ્લચારી.

ઉક્ત એ ‘છ-રી’ને સંગ્રાહક સ્લોક નીચે પ્રમાણે છે.

જુઓ—

“ એકાહારી^૧ ભૂમિસંસ્તારકારી,^૨
 પદ્મ્યાં ચારી^૩ શુદ્ધસમ્યક્ત્વધારી^૪ ।
 યાત્રાકાલે સર્વસચિત્તહારી,^૫
 પુણ્યાત્મા સ્યાદ્ બ્રહ્મચારી^૬ વિવેકી ॥૧॥

—(૧) એકાસણું કરવું, (૨) ભૂમિસંધારો કરવો, (૩) જોડાના ત્યાગપૂર્વક પગે ચાલવું, (૪) શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, (૫) સચિત્ત વસ્તુને ત્યાગ કરવો, અને (૬) પ્રહ્લચર્યાનું પાલન કરવું; આ ‘છ-રી’ને વિવેકી પુણ્યાત્મા યાત્રા કરતી વખતે પાળે છે. (૧)

તીર્થયાત્રામાં ઉક્ત એ ‘છ-રી’નું પાલન અવશ્ય કરવાનું હોય છે. તેથી એના કંઈક સ્પષ્ટીકરણ તરફ દષ્ટિપાત કરીએ.

(૧) એકાહારી-એક ટંક ભોજન.

તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે પ્રતિદિન ઓછામાં ઓછું એકાશન એટલે એકાસણાનું તપ કરવું જોઈએ.

તીર્થયાત્રામાં ત્રણ ટંક-અધિક ટંક ભોજન કરવું એ ઉચિત નથી. તેમાં તો યાત્રિકને આહારત્યાગની ભાવનાએ જ રહેવાનું હોય છે. આહારસંજ્ઞા પર કાબૂ રાખી વિજય મેળવવાનો હોય છે.

જે યાત્રિકે એકાસણું આદિ તપ પણ કરી શકતા ન હોય તેમણે સવારે નમુસ્કારમહિમનું પરચક્રખાણ અને સાંજે અશન-પાન-આદિમ-સ્વાદિમ એ ચાર આહારના ત્યાગરૂપ ચતુર્વિહારનું પરચક્રખાણ અવશ્ય કરવું જોઈએ.

વળી તીર્થયાત્રામાં અકલ્પ્ય અને અબલ્ક્ય વસ્તુનો તો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ. તેમ જ રાત્રિભોજનને જીવન-ભર તિલાંજલિ દેવી જોઈએ. તીર્થયાત્રામાં તો કદીપણ રાત્રિભોજન કરાય જ નહીં એમ સમજી રાખવું જોઈએ.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘એકાહારી’ પહેલી ‘રી’ છે.

(૨) ભૂમિસંથારકારી (ભૂમિ-ભૂશયનકારી)—
એટલે ભૂમિ-જમીન પર સંથારો કરવો.

અર્થાત્ તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે ભૂમિ-જમીન પર ઉનનું સંથારિયું પાથરી અને ઉપર ચાદર નાખી સૂઈ રહેવું જોઈએ.

તીર્થયાત્રામાં પલંગ, ગાદલાં, ગોદડાં, મુલાયમ ગાદીઓ કે સુવાળી રજાઈઓ વગેરે વાપરવાં ન જોઈએ.

જમીન પર સંઘારીયું પાથરીને સૂવાથી સંઘમપાલનમાં સહાયતા મળે છે અને આત્મજગૃતિમાં વૃદ્ધિ થાય છે.

પલંગ, ગાદલાં વગેરે અનુકૂળ સાધનોનો ઉપયોગ કરીને સૂવાથી દબાઈ રહેલી વાસના જોર કરતાં યાત્રિકને સંઘમથી જાણ થવાનો પ્રસંગ આવી જતાં વાર લાગતી નથી.

આથી જ તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકને ભૂમિશયન જોટલે જમીન પર સંઘારો (ગરમ વસ્ત્ર) પાથરીને સૂવું એ જ ઉચિત છે.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘ભૂમિશયનકારી’ બીજી ‘રી’ છે.

(૩) પદ્મયાંચારી-જોટલે બે પગે ચાલવું. અર્થાત્ તીર્થ-યાત્રા કરનાર યાત્રિકે કોઈપણ પ્રકારના વાહનનો ઉપયોગ કર્યા વિના ખુદલા પગે ચાલવું જોઈએ. જયણાપૂર્વક પગે ચાલીને તીર્થયાત્રા કરવાથી અહિંસાધર્મનું પાલન થાય છે. શરીર પણ નિરોગી રહે છે. પગે ચાલીને યાત્રા કરવામાં માર્ગમાં આવતાં પ્રાચીન-અર્વાચીન જિનમંદિરો વગેરેનાં દર્શન-પૂજનનો તથા સાધમિકભક્તિ આદિનો લાભ મળે છે. તદુપરાંત ત્યાંના સંઘોનું સ્થિરીકરણ પણ થાય ઇત્યાદિ અનેક લાભો ચાલીને તીર્થયાત્રા-સંઘયાત્રા કરવામાં રહેલા છે.

‘આ ‘રી’ને પાદચારી-પાદવિહારી-પાદવિહાર-પદયાત્રા’ તરીકે સંબોધાય છે.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘પાદચારી’ ત્રીજી ‘રી’ છે.

(૪) સમ્યક્ત્વધારી-એટલે સમ્યક્ત્વ-સમકિતને ધારણ કરવું.

અર્થાત્-તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે સુદેવ, સુશુરુ અને સુધર્મ એ ત્રણ પરની શ્રદ્ધારૂપ સમ્યક્ત્વ-સમકિતને દઢતા-પૂર્વક ધારણ કરવું જોઈએ.

જેને સુદેવ, સુશુરુ અને સુધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા નથી તેની કરેલી સર્વ ક્રિયાઓ નિષ્ફળ જાય છે.

શુદ્ધ સમ્યક્ત્વની નિત્ય સ્મૃતિ માટે તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકને નીચેની ગાથાનું સ્મરણ કરવું જોઈએ.

“ અરિહંતો મહાદેવો, જાવજ્જીવં સુસાહુણો ગુરુણો ।

જિણપણત્તં તત્તં, હિંસા સમ્મત્તં મણિ ગહિયં ॥૧॥

—હું જીવું ત્યાં સુધી અરિહંત એ જ મારા દેવ, સુસાહુઓ એ જ મારા ગુરુ અને જિનભાષિત તત્ત્વો એ જ મારો ધર્મ; આ પ્રમાણે હું સમ્યક્ત્વ-સમકિત ગ્રહણ કરું છું. (૧)

આવા પ્રકારના સમ્યક્ત્વ-સમકિતથી પ્રાણાંતના ભોગે કદી પણ ચલાયમાન ન થવાય કે બ્રહ્મ ન થવાય તેના સંપૂર્ણપણે ખ્યાલ રાખવો જોઈએ.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘સમ્યક્ત્વધારી’ ચોથી ‘રી’ છે.

(અહીં સમ્યક્ત્વધારીને બદલે ‘આવશ્યકકારી’ એવો પણ વિકલ્પ જોવામાં આવે છે. આવશ્યકકારી એટલે અવશ્ય

કરણીય-કરવા લાયક. અર્થાત્ તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે સવારે અને સાંજે બંને કાળે ષડાવશ્યકની ક્રિયા કે જેને સામાન્યપણે ‘પ્રતિક્રમણ’ કહેવામાં આવે છે તે ક્રિયા કરવી જોઈએ. અર્થાત્ બંને ટંક પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ.)

(૫) ‘સચિત્તપરિહારી’ સચિત્ત એટલે જીવવાળી વસ્તુ તેનો પરિહાર એટલે ત્યાગ.

તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે એકાશનમાં પણ સચિત્ત વસ્તુઓનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. અહીં સચિત્ત વસ્તુથી મુખ્યપણે લીલાં શાકભાજી આદિ સમજવાનાં છે.

કાચાં ફળો વગેરે ખાવાં ન જોઈએ. આઈસ્ક્રીમ વગેરે તો કદી પણ ખવાય જ નહીં. હોટલ-રેસ્ટોરન્ટના શરબતો પણ પીવાય જ નહીં. ધૂમ્રપાન તો હોય જ નહીં.

તીર્થયાત્રામાં એ સર્વને તિલાંજલિ દેતાં અહિંસાનું પાલન થાય છે. તથા સંયમસાધનામાં આગળ વધાય છે.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘સચિત્ત-પરિહારી’ પાંચમી ‘રી’ છે.

(૬) બ્રહ્મચારી-એટલે મૈથુનત્યાગરૂપ બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરનાર. તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિકે ત્રિકરણયોગે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું જોઈએ.

મનથી-કોઈપણ સ્ત્રીની સાથે વિષયભોગ કરવાની ઇચ્છા કરવી નહીં.

વચનથી-વિષયવિકાર ઉત્પન્ન કરે એવા અપશબ્દા-
દિક બોલવા નહીં કે તત્સંબંધી વાતો પણ કરવી નહીં.

કાયાથી-કોઈ પણ સ્ત્રીના શરીરનો સંસર્ગ કરવો નહીં
કે કામવર્ધક એવી ચેષ્ટાઓ પણ કરવી નહીં.

તીર્થયાત્રાના પ્રસંગમાં તો બ્રહ્મચર્યનું મન-વચન-
કાયાથી અવશ્ય પાલન થવું જ જોઈએ.

યાત્રિક માટે બ્રહ્મચર્યનું પાલન અત્યાવશ્યક છે. તેનાથી
જ ચિત્ત સ્વસ્થ, પવિત્ર અને કૌમળ રહી શકે છે.

એ બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરનાર બ્રહ્મચારી જ તીર્થમાંથી
ભવસિન્ધુતારક શુભ પ્રેરણાઓ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

આત્માની અપૂર્વ શુદ્ધિ અને પરબ્રહ્મ કહેતાં મોક્ષની
પ્રાપ્તિ એ બ્રહ્મચર્યથી પામી શકાય છે.

અઢાર હજાર ભાંગાવાળું અને નવવાડથી સમલકૃત એ
બ્રહ્મચર્ય સર્વ વ્રતોનો સમ્રાટ છે. તેનું જીવનભર પાલન
સંસારી સર્વ જીવો માટે શ્રેષ્ઠતમ છે.

‘છ-રી’ પૈકી આ ‘બ્રહ્મચારી’ છઠ્ઠી ‘રી’ છે.

ઉક્તા એ ‘છ-રી’નું પાલન તીર્થયાત્રામાં કરનાર
યાત્રિકની તીર્થયાત્રા સફળ થાય છે.

(૧૮) તીર્થયાત્રા સમયનાં છ કર્તવ્યો.

તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકને ‘છ-રી’ના પાલનની સાફક
અન્ય ‘છ કર્તવ્યો’ પણ અવશ્ય કરવાનાં છે.

તે અંગે યાત્રિકની તીર્થયાત્રા અતિ આહ્વાહક, સર્વતોભદ્ર અને ઊપકારી બને તે માટે ચૌદસો ચુરમાંલીશ અંથના પ્રણેતા યાત્રિકની મહત્તરા ધર્મસૂત્ર આચાર્યપ્રવર શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજે પંચાશક અંથના નવમા પંચાશકમાં કહ્યું છે કે-

“ દાણં તવોવહાણં સરાસક્કારમો જહાસત્તિ ।

ઉચિતે ચ ગીતવાહ્ય-થુતિથોત્તા પેચ્છણાદિ ય ॥

(૧) દાન, (૨) તપ, (૩) ઉચિતવેશભૂષા, (૪) ગીત-વાજિત્ર, (૫) સ્તુતિ-સ્તોત્ર, અને (૬) પ્રેક્ષણાદિ.

તીર્થયાત્રા સમયનાં ઉક્ત એ છ કર્તવ્યોને વિચારીયે.

(૧) દાન—એટલે દેવું-આપવું. વિશ્વમાં તેનો મહિમા અનુપમ છે. ધર્મના ચાર પ્રકારોમાં તેનું આદ્યસ્થાન છે. દાનધર્મ તરીકે તેની પ્રસિદ્ધિ છે. ખુદ તીર્થંકર ભગવંતોએ દીક્ષા પૂર્વે પણ ત્રણ અબજ અઠ્યાસી કોડ એંશી લાખ સોનેયાનું દાન આપેલ છે.

તીર્થયાત્રાના મંગલ પ્રસંગે તીર્થયાત્રામાં અને તીર્થ-સ્થાનોમાં યાત્રિકે યથાશક્તિ દાનધર્મને આચરવો જોઈએ અર્થાત તેનો લાભ અવશ્ય લેવો જોઈએ. દાનના અનેક પ્રકાર છે.

હાતારે સાધુપુરુષોને અથવા સાતેય ક્ષેત્રમાં સુપાત્ર-બુદ્ધિથી ભક્તિ-બહુમાન પૂર્વક દાન દેવું જોઈએ. ગરીબ, દીન, હીન, અનાથ, નિરાધાર, અપંગ, આદિને અનુકંપા

બુદ્ધિથી મધુર શબ્દો પૂર્વક દાન દેવું જોઈએ. દાન દેતી વખતે અહંકાર કે તિરસ્કાર આવવો ન જોઈએ.

આકોશ, કટુતા, વિલંબ વગેરે આત્માને દુષિત કરનારા છે એ લક્ષમાં રહેવું જોઈએ.

દાનનું કયેય નિજ મમત્વભાવને તથા પરિગ્રહબુદ્ધિને ટાળવાનું છે.

વળી ‘ પ્રભાવનાંગત્વાદ્ જિનસ્ય ’ એટલે જિનશાસનની-જૈનધર્મની પ્રભાવનાનું પણ નિર્માળ ધ્યેય છે.

પૂર્વે અનેક પુણ્યાત્માઓ-ભાગ્યશાળીઓએ તીર્થયાત્રામાં ને તીર્થસ્થાનમાં આવીને દાનની નદીઓ વહાવી છે.

આજ હું પણ પ્રબળ પુણ્યોદયે તીર્થયાત્રામાં ને તીર્થસ્થાનમાં આવ્યો છું. પામેલ લક્ષ્મીનેા સુકૃત કાર્યોમાં સદુપયોગ કરું એવી ઉત્તમ ભાવના પૂર્વક યાત્રિક દાનધર્મને અપનાવે અને પુણ્ય ઉપાર્જન કરે.

છ કર્તવ્યો પૈકી એ ‘દાન’ પહેલું કર્તવ્ય છે.

(૨) તપ—એટલે તપશ્ચર્યા. જગતમાં તેનું સ્થાન અનુપમ છે. તેના બાહ્ય અને અભ્યંતર બે ભેદ છે. તેમાં અનશન, ઉનોદરિકા, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસત્યાગ, કાયકલેશ અને સંલીનતા એ બાહ્યતપના છ પ્રકારો છે. તથા પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવૃત્ય, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને વ્યુત્સર્ગ એ અભ્યંતર તપના છ પ્રકારો છે.

આ બારે પ્રકારરૂપ તપનું આચરણ કરવાથી ભાવની વિશુદ્ધિ થાય છે, અને તેથી આત્માના અધ્યવસાયો નિર્મલ બને છે. ચિત્તની સમાધિ, સમસ્ત કર્મોનો ક્ષય, આત્મગુણોનું પ્રગટીકરણ અને અંતિમમાં મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય એ જ તપનું-તપશ્ચર્યાનું મુખ્ય પ્રયોજન છે. આ જ ભાવનાથી જો તપશ્ચર્યા કરવામાં આવે તો અવશ્ય આત્મા ઠંડેલો કે મોડો પણ સકલ કર્મોનો ક્ષય કરવા પૂર્વક મોક્ષના અનંત સુખનો ભાગી બની શકે છે.

ખુદ તીર્થંકર ભગવંતોએ પણ તપને અપનાવેલ છે.

તીર્થયાત્રામાં ને તીર્થસ્થાનોમાં યાત્રિકે અવશ્ય યથા-શક્તિ તપ કરવો જોઈએ.

છ કતંગ્યો પૈકી એ ‘તપ’ બીજું કતંગ્ય છે.

(૩) ઉચિતવેશભૂષા—એટલે યોગ્યવસ્ત્ર-આભૂષણ પહેરવાં.

તીર્થયાત્રામાં-તીર્થસ્થાનોમાં યાત્રિકે નિજ જાતિ, કુલ આદિ લક્ષમાં રાખીને ઉચિત મર્યાદાવાળો વેશ પહેરવો જોઈએ. મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરીને કદીપણ ઉદ્ભટ વેશ એટલે વસ્ત્ર-આભૂષણો પહેરવાં ન જ જોઈએ.

આજે વર્તમાનમાં વેશભૂષામાં સીનેમાના નટ-નટીઓનું આંધળું અનુકરણ થઈ રહ્યું છે. તીર્થયાત્રાદિના પ્રસંગોમાં પણ મર્યાદાહીન નિર્લજ્જ વેશભૂષાનાં દર્શન થાય છે તે

ખરેખર આત્માના અધઃપતનનો માર્ગ હોઇ સદંતર તજવા યોગ્ય છે.

છ કર્તવ્યો પૈકી એ ‘ઉચિતવેશભૂષા’ ત્રીજું કર્તવ્ય છે.

(૪) ગીત-વાજિંત્ર—એ સંગીતયોગક સાધનો છે. જ્ઞાની ભગવંતોએ ભક્તિભાવથી ગવાતાં ગીતો અને વગાડવામાં આવતાં વિવિધ વાજિંત્રો વગેરેનો સમાવેશ અપૂર્ણમાં કર્યો છે.

તીર્થયાત્રામાં અને તીર્થસ્થાનોમાં યાત્રિકે સ્વભૂમિકા ને ઉચિત વિવિધ વાજિંત્રોના નાદ પૂર્વક દેવાધિદેવ શ્રી વીતરાગ પરમાત્માની સન્મુખ મધુર કંઠે ગીત ગાન કરવાં જોઈએ.

ભક્તિ કરનારને ભક્તિરસના ઉત્કંઠમાં વાજિંત્રોના નાદો-સૂરો અત્યંત પ્રેરક બને છે, અને પ્રભુભક્તિમાં તદ્દલીન થતાં ભક્તિરસનો થયેલો ઉત્કંઠ તીર્થંકર નામ કમંને એટલે તીર્થંકરપદ પ્રાપ્તિને પણ પમાડી આપે છે. જુઓ—

પ્રખ્યાત શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર શ્રી ઋષભદેવાદિ ચોવીશે જિનજિભોની સમક્ષ રાણી મંદોદરીએ મનમોહક નૃત્યગાન શરુ કર્યાં. લંકાધિપતિ રાવણે વીણા વગાડતાં તેનો એક તાર તૂટતાં નિજ કરની નસ જોડીને પણ ભક્તિરસમાં જરાપણ ખામી નહીં આવવા દેતાં ત્યાં ને ત્યાં ભાવી તીર્થંકર બનવા માટે તીર્થંકરનામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું.

અહો ! પ્રભુભક્તિનો કેવો અદ્ભૂત પ્રભાવ. પ્રભુ સન્મુખ

ગંભીર ભાવભર્યાં ગીતો સ્તવનો વગેરે ધીજાને વ્યાઘાત ન થાય તે રીતે મધુર સ્વરે બોલવા જોઈએ. તાલ અને લય પૂર્વક વાજિત્રો વગાડવા જોઈએ. જેથી સાંભળનારને પણ ઘણો જ આનંદ આવે અને તેના ભાવમાં અભિવૃદ્ધિ થયા કરે.

છ કર્તવ્યો પૈકી એ ‘ગીત-વાજિત્ર’ ચોથું કર્તવ્ય છે.

(૫) સ્તુતિ-સ્તોત્ર—તીર્થયાત્રા કરનાર યાત્રિક પુરુષે જિનમંદિરમાં જિનખિખની જમણી તરફના વિભાગમાં અને યાત્રિક સ્ત્રીએ ડાબી તરફના વિભાગમાં રહીને મસ્તક નમાવવા પૂર્વક અંજલ્લી બેઠી, સારગર્ભિત સુંદર સ્તુતિ-સ્તોત્રો વડે કરીને શ્રી જિનેન્દ્રદેવની ભક્તિ ભાવોદ્ધાસ પૂર્વક કરવી જોઈએ. પ્રભુની સાથે તન્મયતા-તદ્ધીનતા થવી જોઈએ.

એ સ્તુતિ-સ્તોત્રમાં પ્રભુની પ્રાર્થના હોય, પ્રભુના ગીત-ગાને હોય કે પોતાના આત્માની નિંદા હોય, તેના ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. જેનો રાગ, પદ્ધતિ કે ઢબ ખરાબર ન હોય તેણે અત્યંત ધીમે સ્વરે સ્તુતિ-સ્તોત્રાદિ બોલવાં જોઈએ.

અન્યના મધુર અને ભાવભર્યાં કંઠે બોલાતાં-ગવાતાં સ્તુતિ-સ્તોત્રાદિને સાંભળવાથી જો આપણા ભાવનો ઉત્કર્ષ થતો હોય તો આપણે આપણા બેસુરા અને ભાવ રહિત હોયે સ્વરે બોલવાના કે ગાવાના આગ્રહને તિલાંજલિ દેવી જોઈએ.

અંતરનો ભાવોત્કર્ષ પરમાત્મા સુધી પહોંચે છે એ વાતનું સ્મરણ અહર્નિશ રહેવું જોઈએ.

છ કર્તવ્યો પૈકી એ ‘સ્તુતિ-સ્તોત્ર’ પાંચમું કર્તવ્ય છે.

(૬) પ્રેક્ષણાદિ—એટલે નૃત્ય, નાટક વગેરેની યોજના.

તીર્થયાત્રામાં જોડાયેલા યાત્રિકવર્ગે તીર્થભૂમિમાં-જિન મંદિરમાં શ્રી જિનેન્દ્રદેવની સન્મુખ ભક્તિ ભાવપૂર્વક નૃત્ય નાચ, ઢાંડિયા, રાસ આદિની સુંદર જમાવટ કરવી જોઈએ.

આથી કરનારના અને જોનારના ભાવમાં અભિવૃદ્ધિ થાય છે, આનંદ પ્રગટે છે અને કર્મની અત્યંત નિર્જરા થાય છે.

જ્યાં પુરુષો હોય ત્યાં નારી વર્ગે નૃત્ય વગેરે કરવું જોઈએ નહીં. સ્ત્રીવર્ગ માટે તો જાહેરમાં નૃત્ય કે નાટક આદિ પતનના જ કારણો છે.

ભલે ધાર્મિક નૃત્ય કે નાટક વગેરે હોય તો પણ પર-પુરુષોની સમક્ષ કરવાં એ યોગ્ય નથી.

સ્ત્રીઓએ સ્ત્રીની સભામાં નૃત્ય કે નાટકાદિ કરવાં એ જ ઉચિત છે. ધાર્મિક ગરબાઓ ભક્તિરસના પોષક છે. સ્ત્રીઓએ આવા તીર્થયાત્રાના પ્રસંગે ધાર્મિક ગરબાઓ ગાવા જોઈએ.

તીર્થભૂમિમાં, જિનમંદિરમાં કે બહારના વિભાગોમાં યાત્રિકોએ તીર્થના શુભાનુષાઠ અવશ્ય કરવા જોઈએ.

જે સાંભળીને જૈનેતરો પણ જૈનધર્મની ભૂરિ ભૂરિ પ્રશંસા, અનુમોદના કરે.

કેઈ જીવો સમ્યક્ત્વની સન્મુખ આવે, કેઈ જીવો

નિજાત્મભૂમિમાં ઓધિબીજને વાવે, અથવા ઓધિબીજ વાવેલું હોય તેને અંકુરિત કરે.

છ કર્તાવ્ય પૈકી એ ‘પ્રેક્ષણાદિ’ છટકું કર્તાવ્ય છે.

ઉક્ત એ છએ કર્તાવ્યોથી યાત્રિકે વચિત રહેવું જોઈએ નહીં.

[૧૮] ત્રિવિધ પવિત્રતાની આવશ્યકતા:—

તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકે આત્મ સમ્બન્ધી માનસિક, વાચિક, કાયિક એ ત્રણેની પવિત્રતા અવશ્ય જાળવવી જોઈએ.

(૧) માનસિક પવિત્રતા—એટલે મન સમ્બન્ધી પવિત્રપણું.

‘મન એવ મનુષ્યાણાં કારણં બન્ધ-મોક્ષયોઃ’—મન એ જ મનુષ્યોના બન્ધ અને મોક્ષનું કારણ છે.

તીર્થયાત્રા કરનાર પ્રત્યેક યાત્રિકે માનસિક પવિત્રતા અર્થાત્ મનની શુદ્ધિ અવશ્ય રાખવી જોઈએ. આત્માને અવસિન્ધુથી તારનાર સ્થાવર અને અને જંગમ એ બંને તીર્થો છે. એવી મનમાં દૃઢ શ્રદ્ધા અખંડ રહેવી જોઈએ.

કોઈપણ પ્રકારે તીર્થની માનસિક આશાતના પણ ન થાય એની સમ્પૂર્ણ સાવધાની-જાગૃતિ હોવી જોઈએ.

નહીંતર એ સ્થાવર અને જંગમ તીર્થની માનસિક આશાતના કરવાથી સંસારસાગર તરી શકાય નહીં.

માનસિક પવિત્રતા જાળવવા માટે યાત્રિકે વિષય અને કષાયથી પણ દૂર રહેવું જોઈએ.

(૨) વાચિક પવિત્રતા—એટલે વાણી વચન સમ્બંધી પવિત્રપણું.

તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકે વાચિક પવિત્રતા અર્થાત્ વાણી-વચનનો સંયમ અવશ્ય રાખવો જોઈએ.

કદીપણ તીર્થના, તીર્થયાત્રાના, સંઘયાત્રાના કે ચતુર્વિધ સંઘના અવણુવાદ બોલવા ન જોઈએ. કોઈની પણ નિંદા-કુચલી કરવી ન જોઈએ. અસત્ય, અશ્લીલ કે કટુ ભાષા બોલવી ન જોઈએ.

મૈથુન સંજ્ઞાને પોષનાર-ઉત્તેજિત કરનાર એવી સ્ત્રી-કથાને, આહારસંજ્ઞાને પોષનાર એવી ભોજનકથાને, તથા ભયસંજ્ઞા અને પરિશ્રદ્ધસંજ્ઞાને પોષનાર એવી દેશકથા ને રાજકથાને પણ તિલાંજલિ દેવી જોઈએ. આમ કરવાથી દાન, શીલ, તપ અને ભાવનું આરાધન સારી રીતે થઈ શકશે.

વાણી-વચન ઉપર કાબુ રાખી તીર્થના, તીર્થયાત્રાના સંઘયાત્રાના કે ચતુર્વિધ સંઘના ગુણાનુવાદ અવશ્ય કરશો.

વાણી-વચનની પવિત્રતા રાખશો.

(૩) કાયિક પવિત્રતા—એટલે શરીર સંબંધી પવિત્રતા.

તીર્થયાત્રામાં યાત્રિકે અંગશુદ્ધિ, આચરણવિશુદ્ધિ અવશ્ય રાખવી જોઈએ. પુરુષે કે સ્ત્રીએ રોગાદિ કારણે

શરીરે ગુમડાં થયાં હોય, રસી નીકળતી હોય તો પ્રભુની અંગપૂજા કરવી નહીં. સ્ત્રીવર્ગે પોતાના ઋતુકાળમાં પ્રભુની પૂજા કે દર્શન પણ કરવાં નહીં. જિનમંદિરમાં ચોરાશી આશાતનામાંથી કોઈપણ પ્રકારની આશાતના ન થઈ જાય તેનો પ્રત્યેક વ્યક્તિએ ખ્યાલ રાખવો જોઈએ.

હકત એ માનસિક, વાચિક અને કાયિક પવિત્રતા પૂર્વક યાત્રિકે વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા-સંઘયાત્રા કરવી જોઈએ.

[૧૯] જઘન્ય-મધ્યમ-ઉત્કૃષ્ટ આશાતના:—

તીર્થસ્થાનોમાં, જિનમંદિરોમાં જઘન્યથી, મધ્યમથી અને ઉત્કૃષ્ટથી કઈ કઈ આશાતનાઓ થાય છે તે જાણવું જરૂરી છે. ક્રમશઃ તે આશાતનાઓ અહીં નીચે પ્રમાણે જણાવાય છે.

(૧) શ્રી જિનેશ્વરદેવની મૂર્તિને વાળાકુંચી કે કળશ વગેરે અથડાવવાથી, આપણો શ્વાસ લાગવાથી કે આપણા શરીર પર પહેરેલાં વસ્ત્રો-કપડાંનો છેડો વગેરે લાગવાથી શ્રી જિનેશ્વરદેવની જઘન્ય આશાતના થાય છે.

સંખ્યાની અપેક્ષાએ પણ શાસ્ત્રોક્ત જઘન્યથી દશ આશાતનાઓ બતાવી છે.

તે આ પ્રમાણે—

“તમ્બોલ પાળ મોઅણુ-વાળહ-થીમોગ-સુવળ-નિદ્ધુવળં ।

મુત્તુચારં જૂઅં, વજ્જે જિણમંદિરસ્સંતો ॥ ૧ ॥”

(પ્રવચન સારોદ્ધાર-૩૭)

શ્રી જિનમંદિરમાં (૧) તંબોલ ખાવું, (૨) પાણી પીવું, (૩) લોજન કરવું, (૪) પગરખાં પહેરવાં, (૫) સ્ત્રીસેવન કરવું, (૬) શયન કરવું-સૂવું, (૭) થૂંકવું કે પ્રલેખ કેંકવું, (૮) પેશાબ કરવો, (૯) ઝાડો કરવો, અને (૧૦) ભુગાર રમવો. (જઘન્યથી) જણાવેલ એ દશ આશાતનાઓ શ્રી જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં અવશ્ય વર્જવી. (૧)

(૨) શરીર વગેરે અશુદ્ધ હોવા છતાં પણ પ્રભુપૂજા કરવાથી તથા પ્રભુમૂર્તિને નીચે પાડી દેવા વગેરેથી શ્રી જિનેશ્વરદેવની મધ્યમ આશાતના થાય છે.

સંખ્યાની અપેક્ષાએ પણ શાસ્ત્રોક્ત મધ્યમથી ચાળીશ આશાતનાઓ બતાવી છે.

તે આ પ્રમાણે—

“મુત્ત પુરોસં-પાળં, પાળા-સળ-સયળ-ઈત્થિ-તંબોલં ।
નિટ્ટીવળં ચ જૂઝં, જૂઆઈપલોયળં વિગહા ॥ ૧ ॥”

પલ્હત્થીકરણં પિ હુ, પાયપસારણ-પરુપરવિવાઓ ।
પરિહાસો મચ્છરિઆ, સીહાસળમાઈપરિમોગો ॥ ૨ ॥

કેસસરીરવિભૂસળ, છત્તા,ડસિ-કિરીડ-ચમરધરણં ચ ।
ધરણં જુવર્દઈહિં સવિચાર-હાસ સ્વિહ્હપસંગા ચ ॥ ૩ ॥

અકયમુહકોસમલિંગ-વત્થજિળપૂઅળાપવિત્તીણ ।
મળસો અળેગયત્તં સચિત્તદ્વિઆળ અવિમુઅળં ॥ ૪ ॥

અચિત્તદ્વિઅવુસ્સ-ગ્ગળં ચ તહ ણેગસાહિઅત્તમવિ ।

જિળદંસળે અળંજલિ, જિળંમિ દિઠ્ઠમિ અ અપૂઆ ।

[સંતિ અ રિઢિમિ અ અપૂઆ, ઇતિપાઠાન્તરં] ॥ ૫ ॥

અહવા અળિઢુકુસુમાઙ-પૂઅળં તહ અળાયરપવિત્તી ।

જિળપાઢિળીઅનિવારળ, ચેઙઅઢવ્વંસુવેક્ખળમો ॥ ૬ ॥

સઙ સામથિ ઉવાળહ, પુવ્વં ચિઙ્ઘંઢળાઙપઢળં ચ ।

જિળભવળાઙઢિઆળં, ચાલીસાસાયળા ં ॥ ૭ ॥

[સમ્બોધપ્રકરળ, ગાથા ૨૪ૢ-૨૫૪]

(૧) પેશાળ કરવો, (૨) ઝાઢો કરવો, (૩) ઢાઙ વળેરે પીણાં પીવાં, (૪) પાણી પીવું, (૫) ભોજન કરવું, (૬) શયન કરવું-સૂવું, (૭) મૈથુન કરવું, (ૢ) તંબોલ ખાવું, (૯) થૂંક કે રૂલેભ ઢેંકવું, (૧૦) ભુગાર ખેલવો, (૧૧) શરીર કે વસ્ત્ર વળેરેમાંથી બૂચો વળેરે વીણવી, (૧૨) વિકથાચો કરવી, (૧૩) પળ સાથે કેઢ ખાંધીને કે પલાંઢી વાળીને બેસવું, (૧૪) લાંખા કે પહોળા પળ કરીને બેસવું. (૧૫) પરસ્પર વિવાહ-કલહ કરવો, (૧૬) મશકરી કરવી, (૧૭) મત્સર કરવો, (૧ૢ) મંઢિરનાં સિંહાસન, પાટ કે પાટલા વળેરે પોતાના અંગત કાર્યમાં વાપરવાં, (૧૯) મસ્તકના કેશ-વાળ ઝોળવા વળેરે વઢે શરીરની શોભા કરવી, (૨૦) છત્ર ધારણ કરવું કે છત્રી ધારણ કરવી, (૨૧) હાથમાં ખડ્ગ વળેરે હથીયાર રાખવાં, (૨૨) મસ્તક પર મુગટ પહેરી રાખવો, (૨૩) પોતાને આમર વિંઆવવાં (૨૪) દેણુદાર-દેવાદારને જિનમંઢિરમાંથી પકડવો કે ત્યાં

મંદિરમાં લાંઘવા બેસવું, (૨૫) સ્ત્રીઓ સાથે વિકારપૂર્વક હસવું કે બોલવું, (૨૬) ખરાબ વર્તન કરવું; (૨૭) મુખ-કોષ ખાંધ્યા સિવાય પ્રભુપૂજન કરવું, (૨૮) મલીન શરીર કે વસ્ત્ર વગેરેથી પૂજન કરવું, (૨૯) પ્રભુપૂજનામાં મનને એકાગ્ર નહિ કરતાં ચંચળ-ચપલ કરવું, (૩૦) પુષ્પો વગેરે સચિત્ત વસ્તુઓ સ્વશરીર પર પહેરી રાખવી. (૩૧) સ્વશરીર પર રહેલાં એવા અચિત્ત અલંકાર-આભરણો આદિ જિનમંદિરમાં જતાં પહેલાં કે ત્યાં ગયા પછી અંગ પરથી કાઢી નાખવાં, (૩૨) સ્વશરીરપર ઉત્તરાસંગ સાંધાવાળું-ફાટેલું રાખવું અથવા તેા ઉત્તરાસંગ રાખવું જ નહીં, (૩૩) જિનમૂર્તિનાં દર્શન થતાં બે હાથ બેડીને પ્રણામ નમસ્કાર કરવો નહીં, (૩૪) જિનમૂર્તિનાં દર્શન કરવા છતાં પણ પૂજા કરવી નહીં અથવા તેા પ્રભુપૂજા કરવા માટે સાધન-સામગ્રી હોવા છતાં પણ પૂજા કરવી નહીં, (૩૫) ખરાબ પુષ્પથી, ચંદનથી કે કેશરાદિકથી પ્રભુપૂજન કરવું, (૩૬) પ્રભુપૂજા પ્રમુખ કાર્યો અનાદર પૂર્વક કરવાં, (૩૭) સ્વસામર્થ્ય-શક્તિ હોવા છતાં પણ શ્રી જિનેન્દ્રદેવની નિંદાદિ કરતાં એવા જીવોને નિંદાદિકથી અટકાવવા નહીં, (૩૮) ચૈત્યદ્રવ્યના થતા વિનાશને અટકાવવામાં સ્વસામર્થ્ય અને અધિકાર હોવા છતાં પણ તેની ઉપેક્ષા કરવી. (૩૯) પગ-રખાં પહેરવાં, અને (૪૦) દ્રવ્યપૂજા બાકી હોવા છતાં પણ પહેલાંથી ચૈત્યવંદન વગેરે ભાવપૂજા કરવી. જિનભવન-જિનચૈત્ય-જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં એ કાર્યો કરવાથી ઉક્ત એ ચાલીશ મધ્યમ આશાતનાઓ થાય છે.

[ગાથા ૧ થી ૭, સમ્બોધ પ્રકરણ ગાથા-

૨૪૮ થી ૨૫૪ સુધી.]

મધ્યમથી જણાવેલ એ ચાલીશ આશાતનાઓ શ્રી
જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં અવશ્ય વર્જવી.

(૩) શ્રી જિનમૂર્તિ-જિનબિંબને પગ લાગવાથી, થૂંક
કે પ્રદેશ લાગવાથી, પસીનો-પરસેવો વગેરે લાગવાથી,
તથા મૂર્તિની અવહેલના કરવાથી કે તેને તોડવાથી-ભાગવાથી
કે વિનાશ વગેરે કરવાથી ઉત્કૃષ્ટ આશાતના થાય છે.

સંજ્ઞાની અપેક્ષાએ પણ શાસ્ત્રોક્ત ઉત્કૃષ્ટથી ચોરાશી
આશાતનાઓ ખતાવી છે.

તે આ પ્રમાણે-

“ સ્વેલં કેલિ કલિં કલા કુલલયં તમ્બોલ-મુગાલયં,
ગાલિ કંગુલિઆ સરીરધુવણં કેસે નહે લોહિઅં ।
મત્તોસં તય પિત્ત વંત દસણા વિસ્સામણા દામણં,
દંતચ્છી નહ ગલ્લ નાસિઅ સિરો સોત્ત ચ્છવીણં મલં ॥૧॥

મંતં મીલણ લિક્ખયં વિભજણં મંઢાર દુટ્ઠાસણં,
છાળી કપ્પહ દાલિ પપ્પહ વહીવિસ્સારણં નાસણં ।

અક્કંદં વિક્કંદં સરુચ્છુવહણં તેરિચ્છસંઠાવણં,
અગ્ગિસેવણ રંધણં પરિખણં નિસ્સિહિઆમંજણં ॥ ૨ ॥

છત્તોવાણહ સત્થ ચામર મળોડ્ડોગત્તમઞ્ઞમંજણં,
સચ્ચિત્તાણમચાય ચાયમજિણ દિટ્ઠોઈ નો અંજલી ।

સાહેગુત્તરસંગમંગ મહં મોલિં સિરોસેહરં,
હુહા જિંહુહોહિઆહરમંગં જોહાર મંહકિયં ॥ ૩ ॥

રેક્કારં ધરંગં રંગં વિવરંગં વાલાળ પલ્હત્થિઅં,
પાઝ પાયપસારંગં પુહપુહો પંકં રજો મેહુંગં ।

જૂઅં જેમળ ગુઝ્ઝ વિજ્ઝ વળિજં સિજ્ઝં જરૂં મજ્ઝંગં,
પમાઈઅમવજ્ઝકજ્ઝમુજુઓ વજ્ઝે જિર્ણિદાલપ ॥ ૪ ॥

[પ્રવચનસારો૦ દ્વાર—૩૮]

[જિનમંદિરમાં—]

(૧) કફ-શ્લેષ્માદિક નાખવું, (૨) જુગાર વગેરે ખેલવાં,
(૩) કલહ કરવો, (૪) ધનુષ્ય-ખાણ વગેરે હિંસક કળાઓનો
અભ્યાસ-પ્રયોગ કરવો, (૫) મુખમાંથી પાણીનો ડોળળો
ફેંકવો, (૬) તંબોલ એટલે પાન-સોપારી ખાવાં, (૭)
ખાધેલું તંબોલ ઓગાળીને તેના કુચા નાખવા, (૮) ગાળો
દેવી, (૯) ઝાઠો-પેશાબ કરવાં, (૧૦) સ્નાન કરવું, હાથ-
પગ વગેરે અંગો ધોવાં, (૧૧) માથાના વાળ ઓળવા,
(૧૨) હાથ-પગના નખ ઉતારવા, (૧૩) લોહીના છાંટા
વગેરે પાડવા, (૧૪) સુખડી [મીઠાઈ] ખાવી, શેકેલાં ધાન્ય
વગેરે ખાવાં, (૧૫) ગડશુમડ વગેરેની સહેલી ચામડી
ફેંકવી, (૧૬) ઔષધાદિકથી પિત્તની ઉલટી કરવી, (૧૭)
વમન કરવું. (૧૮) પડી ગયેલો દાંત ફેંકવો, દાંતણુ [કરવું]
(૧૯) શરીરની વિશ્રામણા એટલે દબાવવું, પગ-ચંપી
વગેરે કરાવવી, (૨૦) હાથી, બોડા, બગદ, ગાય, ભેંસ,
પાડા, ઉંટ, બકરાં, ઘેટાં વગેરે પશુઓનું દમણુ કરવું,

(૨૧) દાંતનો મેલ નાખવો, (૨૨) આંખનો મેલ-પિયા વગેરે નાખવા, (૨૩) નખનો મેલ નાખવો, (૨૪) ગાલનો મેલ નાખવો, (૨૫) નાકનો મેલ નાખવો, (૨૬) માથાનો મેલ નાખવો, (૨૭) કાનનો મેલ નાખવો, (૨૮) ચામડીનો મેલ નાખવો, (૨૯) ભૂત વગેરેને કબજે કરવાનો મંત્ર સાધવો અથવા રાજ્યકાર્યો પ્રમુખની ગુપ્ત મંત્રણા કરવી, (૩૦) સાંસારિક લગ્ન-વિવાહ વગેરે કાર્યોનો નિર્ણય કરવા માટે પંચ-જ્ઞાતિ કે મહાજનરૂપે એકઠા-લેગા થઇને બેસવું, (૩૧) સ્વવ્યાપારાદિકના નામાં-લેખાં કે હસ્તાવેજ વગેરે લખવાં, (૩૨) રાજ્યકાર્ય વગેરેની વહેંચણી કરવી અથવા ભાગીદારોના ભાગ વહેંચવા, (૩૩) પોતાનો દ્રવ્યભંડાર મંદિરમાં રાખવો. (૩૪) પગ ઉપર પગ ચઢાવીને બેસવું, (૩૫) છાણાં થાપવાં, (૩૬) વસ્ત્રો-કપડાં સૂકવવાં, (૩૭) મગની ઢાળ વગેરે અનાજ દળવું પાથરવું કે રાખવું, (૩૮) પાપડ વણવા કે સુકવવાં, (૩૯) વડી અને શીરાવડી વગેરે કરવું [અહીં ઉપલક્ષણથી કેરાં, ચીમડાં વગેરે શાક, અન્ય વસ્તુઓ કે લાકડાં વગેરે સુકવવાં-રાખવાં] (૪૦) રાજા કે લેણદાર આદિના ભયથી ગભારા વગેરે મંદિરના સ્થાનોમાં સંતાઈ રહેવું, (૪૧) સ્ત્રી કે પુત્ર વગેરેના વિયોગથી શોકથી રુદન કરવું-રડવું, (૪૨) સ્ત્રીકથા, ભક્તકથા, રાજકથા, દેશકથા એ ચાર વિકથા કરવી, (૪૩) બાણ કે શેરડીના ઠાલ વગેરે ઘડવાં અથવા બાણ વગેરે શસ્ત્રો ઘડવાં કે સજવાં, (૪૪) બળદ, ગાય, ભેંસ વગેરે ખાંધવાં કે રાખવાં

(૪૫) ઠંડીના કારણે તાપણી કરી તાપવું, અગ્નિથી તાપવું,
 (૪૬) અન્નાદિ સાંધવું [રસોઇ કરવી], (૪૭) નાણાં-રત્ન
 સોનું-રુપુ આદિની પોતાના સ્વાર્થ માટે પરીક્ષા કરવી કે
 કરાવવી, (૪૮) અવિધિથી તથા ત્રણ નિસિદ્ધી કથા વિના
 દેહેરાસરમાં જવું, (૪૯) છત્ર સાથે લઇને ચૈત્યમાં જવું,
 (૫૦) પગરખાં સાથે લઇને મંદિરમાં જવું, (૫૧) શસ્ત્ર-
 હથિયાર સાથે લઇને દેહેરાસરમાં જવું (૫૨) ચામર સાથે
 લઇને ચૈત્યમાં જવું, (૫૩) પ્રભુની દ્રવ્યપૂજામાં કે ભાવ-
 પૂજામાં મનની એકાગ્રતા ન કરવી અર્થાત્ મનને આમ તેમ
 ભમતું રાખવું, (૫૪) તેલ વગેરે શરીરે ચોળવું-ચોપડવું,
 (૫૫) શરીર ઉપર ધારણ કરેલાં સચિત્ત પુષ્પાદિકને પહેરી
 રાખવાં અથવા પોતાના ઉપયોગ માટેના સચિત્ત પુષ્પ-ફળ
 વગેરે સાથે રાખવાં, (૫૬) પ્રતિદિન પહેરવાનાં હાર, મુદ્રા-
 વિંટી, કુંડલ વગેરે ઘરેણાં ઉતારીને બહાર મૂકી શેભા
 વિનાના થઇને મંદિરમાં જવું [આમ કરવાથી ‘અહો !
 જિનભક્ત સર્વ કુંગાલ ભિક્ષાચર છે’ અથવા
 ‘અહો ! આ ધર્મ ભિખારીઓનો છે’ એ પ્રમાણે
 લોકમાં જૈનધર્મની નિંદા-અપબ્રાજના-લઘુતા થાય માટે
 આશાતના એ સમજવી.] (૫૭) શ્રી જિનેન્દ્રદેવતું દર્શન
 થતાં પોતાના બન્ને હાથ જોડીને પ્રણામ ન કરવો,
 (૫૮) એકસાડી ઉત્તરાસંગ ન રાખવું અથવા સાંધાવાળું
 કે ફાટેલું ઉત્તરાસંગ રાખવું, (૫૯) મસ્તકપર મુગટ
 ધારણ કરી રાખવો, (૬૦) મોતી વગેરેનો બનાવેલો ‘પાધ’

મસ્તકપર પહેરી રાખવો, (૬૧) પુષ્પ-ફુલનો ખુંપ એટલે
 શેખર મસ્તકપર કરવો, (૬૨) [શ્રીફળ ભાંગવા વગેરેની]
 હોડ એટલે શરત કરવી, (૬૩) દડા-કુટખોલ વગેરેની રમત
 રમવી, ગેડીદડે રમવું, (૬૪) પ્રાહુણા-પરૌણા આદિને
 જીહાર કરવો, માતા-પિતા વગેરે સમ્બન્ધીઓને [પરસ્પર
 ભેટવું] જીહાર કરવો, (૬૫) ભાંડ-ભવૈયાની માફક રમત
 કરવી અર્થાત્ બગલથી અવાજ કરવો, પુડપુડી વગાડવી
 વગેરે કુચેષ્ટા કરવી, (૬૬) બીજનો તિરસ્કાર થાય એ રીતે
 બોલવું અર્થાત્ હુંકારો-ટુંકારો કરીને કોઇને બોલાવવો,
 (૬૭) લહેણું લેવા માટે ત્યાં ધરણું માંડવું અર્થાત્ લાંઘવા
 બેસવું, (૬૮) સંગ્રામ કરવો-યુદ્ધ કરવું અર્થાત્ મારામારી
 કરવી, (૬૯) માથાના કેશ-વાળ વિખૂટા-જીદા કરવા અર્થાત્
 ઝોળવા, (૭૦) પગ ઉપર પગ ચઢાવીને-પલાંઠી વાળીને
 બેસવું, અથવા હીંચણ સાથે કેડ બાંધી ઝોઠીંગણથી બેસવું,
 (૭૧) પગમાં લાકડાની ચાખડીઓ-પાવડીઓ પહેરવી,
 (૭૨) પોતાની ઇચ્છા મુજબ પગ લાંબા કે પહોળા
 કરી બેઠવું, (૭૩) આનંદની ખાતર પિપૂડી કે સીટી
 વગાડવી અથવા પગે પુડપુડી દેવરાવવી-પગચાંપી આદિ
 કરાવવું, (૭૪) પોતાનું શરીર કે પોતાના હાથ-પગ વગેરે
 ધોઇને કાઢવ-કીચડ કરવો, (૭૫) પગ વગેરેને લાગેલી
 રજ-રેતી-ધૂળને સાફ કરવી, (૭૬) મૈથુન એટલે કામકીડા
 કરવી અર્થાત્ સ્ત્રીસેવન કરવું, (૭૭) મસ્તક-માથામાંથી કે
 વચ્ચે વગેરેમાંથી માંકડ અને જૂ આદિ વીણીને નાખવાં,

(૭૮) ભોજન કરવું, જમવું કે ખાવું, (૭૯) પુરુષલિંગ-ચિહ્નને વિકારી કરવું, (૮૦) વૈદ્યક એટલે વૈદુ કરવું ક્ષવા-ઐષધ કરવું, (૮૧) કથ-વિકથરૂપ વેપાર કરવો, (૮૨) શય્યા-પથારી પાથરીને શયન કરવું અર્થાત્ સુઈ રહેવું, (૮૩) પીવા માટે પાણી રાખવું કે પીવું, તથા મંદિરની પરનાળ વગેરેથી વર્ષાનું પાણી ઝીલવું, અને (૮૪) સ્નાન કરવું-ન્હાવું.

જિનભવન-જિનચૈત્ય-જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં એ કાર્યો કરવાથી ઉક્ત એ ચોરાશી ઉત્કૃષ્ટ આશાતનાઓ થાય છે.

ઉત્કૃષ્ટથી જણાવેલ એ ચોરાશી આશાતનાઓ જિન-મંદિરાદિ સ્થાનોમાં અવશ્ય વર્જવી.

[ગાથા ૧-૨-૩-૪, પ્રવચન સારોદ્ધાર, દ્વાર-૩૮]

જઘન્યથી, મધ્યમથી અને ઉત્કૃષ્ટથી એ આશાતનાઓ જણાવી છે. વસ્તુતઃ જઘન્ય દશ આશાતનાઓ અલ્પ હોવા છતાં મોટી હોવાથી તેમાં ચાળીશ અને ચોરાશી આશાતનાઓ અંતર્ગત થઈ જાય છે. એ સર્વ આશાતનાઓ જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં આવનારે અવશ્ય વર્જવાની છે.

વળી જિનમંદિરની આશાતનાઓના સરખન્ધમાં ‘શ્રી ચત્યવન્દન બૃહદ્ માણ્ય’ માં પણ પાંચ આશાતનાઓ જણાવી છે. તે આ પ્રમાણે—

‘જિનભવણંમિ અવળ્લા, પૂયાઈ અળાયારો તહા ભોગો ।

દુત્પણિહાણં અણુચિય-વિત્તી આસાયણા પંચ

॥ ૧ ॥

તત્થ અવન્નાસાયણ, પલ્હત્થિઅ દેવપિટ્ઠિદાણં ચ ।
 પુડપુડી અ પયપસારણ, દુટ્ઠાસણસેવ [ણ] જિણગેહે (મો) ॥ ૨ ॥
 જારિસતારિસવેસો, જહા તહા જંમિ તંમિ કાલંમિ ।
 પૂઆઈ કુણઈ સુન્નો, અણાયરાસાયણા એસા ॥ ૩ ॥
 મોગો તંબોલાઈ. કીરંતો જિણગેહે કુણઈવસં ।
 નાળાઈઆળ આયસસ, સાયણં તો તમિહ વજ્જે ॥ ૪ ॥
 રાગેણ વ દોસેણ વ, મોહેણ વ દૂસિઆ મળોવિત્તી ।
 દુપ્પણિહાણં મળ્ણઈ, જિણવિસણ તં ન કાયવ્વં ॥ ૫ ॥
 ધરણ-રણ-રૂઅણ-વિગહા, તિરિબંધણ-રંધણાઈ ગિહિકિરિઆ ।
 ગાલી-વિજ્જ-વણિજ્જાઈ, ચેઈએ ચયણુચિયવિત્તો ॥ ૬ ॥

(૧) અવજ્ઞા કરવી, (૨) પ્રભુપૂજાદિમાં અનાદર કરવો. (૩) ભોગ કરવો, (૪) દુધ્યાન કરવું, અને (૫) અનુચિંતપ્રવૃત્તિ કરવી, એ પાંચ આશાતનાઓ જિનમંદિરની છે.

તેમાં એ પગ ફેડ સાથે ખાંધીને કે પલાંડી વાળીને બેસવું, જિનબિંબ-મૂર્તિને પૂંઠ કરીને બેસવું કે ઉભા રહેવું, પીપુડી-સીટી વગાડવી, પગ લાંબા-પહોળા કરીને બેસવું તથા અસહ્યતાપૂર્વક બેસવું વગેરે ‘અવજ્ઞા’ નામની પહેલી આશાતના કહેવાય છે. જિનમંદિરમાં એ આશાતના બજવી.

સ્વશરીર પર જેવાં-તેવાં વસ્ત્રો પહેરીને પ્રભુપૂજા કરવી,

જે રીતે ઈચ્છા થાય તે રીતે પ્રભુપૂજા કરવી, જ્યારે ક્ષત્રે ત્યારે પ્રભુપૂજા કરવી, તથા શૂન્ય ચિત્તે આદર વિના પ્રભુ-પૂજા કરવી ઇત્યાદિ ‘અનાદર’ નામની બીજી આશાતના કહેવાય છે. જિનમંદિરમાં એ આશાતના વર્જવી.

તંબોલ વગેરે વસ્તુઓનો ભોગ કરવો એ ‘ભોગ’ નામની ત્રીજી આશાતના કહેવાય છે.

તંબોલ વગેરે વાપરવાથી અવશ્ય જ્ઞાનાદિક ગુણોની પ્રાપ્તિરૂપ લાભનો વિનાશ થાય છે, માટે જિનમંદિરમાં એ આશાતના વર્જવી.

રાગ, દ્વેષ કે મોહથી દુષિત થયેલ એવી મનોવૃત્તિને ‘દુષપ્રણિધાન’ નામની ચોથી આશાતના કહેવાય છે.

શ્રી જિનેન્દ્રદેવ પ્રત્યે થતી મનના દુષપ્રણિધાન રૂપ એ ચોથી આશાતના વર્જવી.

પોતાનું લહેલું લેવા માટે ત્યાં બેસી લાંઘન-લાંઘણ કરવું, દુહા કરવું, શોકાદિક કારણે રડવું-રુદન કરવું, વિકથા કરવી, તિથિ અથવા પંચેન્દ્રિય એવા અશ્વ વગેરે પશુઓને બાંધવા, રસોઈ કરવી, ગાળ દેવી, દવા કરવી, વેપાર કરવો ઇત્યાદિ એ ‘અનુચિત પ્રવૃત્તિ’ એટલે અયોગ્ય પ્રવૃત્તિ નામની પાંચમી આશાતના કહેવાય છે.

જિનમંદિરમાં એ પાંચમી આશાતના પણ વર્જવી.

ઉક્તા એ પાંચેય આશાતનાઓથી પાપના ભાગી ન

થવાય એનો પવિત્ર એવા શ્રી જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં
અવશ્ય ખ્યાલ રાખવાની સર્વને આવશ્યકતા-જરૂર છે.

આપણે કેવલ મનુષ્યો એ આશાતનાઓનો પરિહાર
કરીએ છીએ એમ નહીં, ખુદ દેવતાઓ પણ શ્રી જિનમંદિ-
રાદિકમાં આશાતનાઓને તિલાંજલિ આપે છે-તજે છે.

જુઓ—

“દેવહરયમિ દેવા વિસયવિસવિમોહિઆ વિ કયાઈ ।

અચ્છરસાહિપિ સમં હાસલિઢાઈ વિ ન કુળંતિ ॥ ૧ ॥”

(શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય ગાથા ૧૨૪)

વિષયરૂપી વિષથી મુંઝાએલા એવા દેવો કદી પણ શ્રી
જિનમંદિરમાં દેવીઓ કે અપ્સરાઓ સાથે હાસ્ય, કીડા કે
અનુચિત ભાષણ વગેરે પણ કરતા નથી.

સંસારત્રાગી એવા સાધુમહાત્માઓ પણ શ્રી જિન-
મંદિરાદિ સ્થાનોમાં આશાતના ન થઈ જાય એની ખાતર
ચૈત્યવંદનાદિક પ્રયોજન પૂર્ણ થતાં જિનમંદિરાદિ સ્થાનોમાં
વિશેષ રહેતા નથી.

આ જ વાતનું સમર્થન નીચેનો શ્લોક પણ જણાવે છે.

જુઓ—

“આસાયણા ઇ ભવભ્રમણ-કારણં ઇય વિભાવિતં જઙ્ઘો ।

મલ્લમલ્લિણુ (ળ) ત્તિ ન જિણ-મંદિરંમિ નિવસંતિ ઇઈ સમઓ ॥૧૥”

[પ્રવચનસારો ૪૩૭]

શ્રી જિનેશ્વરદેવની (કે જિનમંદિરમાં) થતી આશાતનાઓ ભવબ્રમણ કરાવનારી બાણીને સાધુઓ (ઉપલક્ષણથી સાધવીઓ પણ) પોતાનાં શરીર, વસ્ત્ર વગેરે મેલથી મલિન હોવાના કારણે જિનમંદિરમાં (ભાવપૂર્ણરૂપ ચૈત્યવંદનાદિ પ્રયોજન પૂર્ણ થતાં વધુ-વિશેષ) રહેતા નથી, એમ આગમશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. (૧)

[૨૦] તીર્થસ્થાનમાં પાપ

અને તેની પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ:—

તીર્થયાત્રામાં તીર્થસ્થાનોમાં પ્રત્યેક વ્યક્તિએ પાપ અને તેની પ્રવૃત્તિને તિલાંજલિ આપવી જોઈએ.

અનેક પ્રકારના પાપોમાંથી મુક્ત થવા માટે તીર્થયાત્રા કરવા તીર્થસ્થાનોમાં જઈએ અને ત્યાં પણ પાપ અને તેની પ્રવૃત્તિઓને તિલાંજલિ આપીએ નહીં તો પછી આત્મા કઈ રીતે પવિત્ર થાય ? અને પવિત્રતા કયાંથી અનુભવાય ?

મહાપુરુષો તો ત્યાં સુધી કહે છે કે તીર્થસ્થાનોમાં કરેલાં પાપો વજ્રલેપ જેવાં થાય છે. એ જ વાતનું સમ-થાન નીચેનો શ્લોક પણ કરી રહ્યો છે. બુદ્ધો—

“અન્યસ્થાને કૃતં પાપં, તીર્થસ્થાને વિનશ્યતિ ।

તીર્થસ્થાને કૃતં પાપં, વજ્રલેપો ભવિષ્યતિ ॥”

‘અન્યસ્થાનમાં કરેલું પાપ તીર્થસ્થાનમાં નાશ પામે છે, પરંતુ તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વજ્રના લેપ જેવું થશે.’

સારાંશ એ છે કે—

હે પ્રાણિઓ ! તમે અન્ય સ્થાને પાપ કર્યું હશે તો પણ પવિત્ર તીર્થસ્થાનોમાં જવાથી તેનો નાશ થશે, પરંતુ તમે તીર્થસ્થાનોમાં આવીને જો પાપ કર્યું કે પાપની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી તો સમજી રાખશો કે એ પાપ વળગના લેપ જેવું થઈ જશે. તેનાં કટુ ફળો તમારે ભોગવવાં જ પડશે.

[૨૧] તીર્થ આશાતના ન કરવી:—

તીર્થયાત્રા કરવા આવેલા યાત્રિકોએ તીર્થસ્થાનોમાં જિનમંદિરાદિકમાં કોઈપણ પ્રકારની આશાતના કરવી નહીં, અંશ માત્ર પણ તીર્થ આશાતના ન થઈ જાય એનો સંપૂર્ણ ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. નહીંતર આશાતના દ્વારા પાપકર્મ બંધાતાં તેનાં માઠાં ફળ આ ભવમાં અને પર-ભવમાં પણ ભોગવવાં પડે છે.

તે અંગે પંડિત શ્રી વીરવિજયજી મહારાજે નવાણું પ્રકારી પૂજાની ૧૧ મી ઢાળમાં તીર્થની આશાતના સ્પષ્ટબંધમાં કહ્યું છે કે—

* ઢાળ *

[વીર કુંવરની વાતડી કેને કહીએ--એ દેશીમાં.]

તીર્થની આશાતના નવિ કરીએ,
નવિ કરીએ રે નવિ કરીએ;

ધૂપ ધ્યાન ઘટા અનુસરીએ,

તરીએ સંસાર. તીરથનીં ૧

આશાતના કરતા થકાં ધનહાણી,

ભૂખ્યા ન મળે અન્નપાણી;

કાયા વળી રોગે ભરાણી,

આ ભવમાં એમ. તીરથનીં ૨

પરભવ પરમાધામીને વશ પડશે,

વૈતરણી નદીમાં બળશે;

અગ્નિને કુંડે બળશે, નહીં શરણું કાય. તીરથનીં ૩

ઉક્તા એ ઢાળની આઠ ગાથાઓમાંથી ત્રણ જ ગાથા
અહીં જણાવી છે.

તેનો અર્થ—

આ શત્રુજય મહાતીર્થની આશાતના ન કરીએ. ધૂપઘટા
સાથે ધ્યાનઘટાને જોડીએ તો આ સંસારને તરી જઈએ. ૧

તીર્થની આશાતના કરવાથી ધનની હાનિ થાય, ભૂખ્યા
હોવા છતાં અન્ન-પાણી ન મળે, શરીર રોગથી વ્યાપ્ત થાય,
આ ભવમાં એવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય. ૨

તીર્થની આશાતના કરનાર જીવે પરભવમાં પરમાધામીને
વશ પડે, તેઓ વૈતરણી નદીમાં વહેવરાવે, અગ્નિકુંડમાં
બાળે. ત્યાં તે જીવેને કોઈ શરણુભૂત નથી. ૩

અરે ! તીર્થ આશાતના કરવાથી કેવાં માઠાં ફળ-ફુગો
લોભક્ષાં પડે છે, આ ભવમાં અને પરભવમાં.

આશાતનાથી એવાં દુઃખો ન ભોગવવાં હોય તો તીર્થ આશાતનાથી અવશ્ય બચશે. આશાતનાથી દૂર રહેશે.

[૨૨] તીર્થયાત્રામાં અગીયાર ફળોની પ્રાપ્તિ:—

વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરવી જોઈએ. તેથી અગીયાર ઉત્તમ ફળોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

આ સમ્બન્ધમાં શ્રીકુલસારગણિએ ‘અપદેશસાર’ નામના ગ્રંથમાં પચાસમા ઉપદેશમાં કહ્યું છે કે—

“ આરમ્ભાણાં નિવૃત્તિર્દ્રવિણસફલતા સજ્જવાત્સલ્યમુચ્ચૈ,—

નૈર્મલ્યં દર્શનસ્ય પ્રણયિજનહિતં જીર્ણચૈત્યાદિકૃત્યમ્ ।

તીર્થોત્તમ્યં જિનેન્દ્રોદિતવચનકૃતિસ્તીર્થકૃત્કર્મબન્ધઃ,

સિદ્ધેરાસન્નભાવઃ સુરનરપદવી તીર્થયાત્રાફલાનિ ॥ ૫૦ ॥

(૧) આરંભ—સમારંભની નિવૃત્તિ, (૨) દ્રવ્યની સફળતા, (૩) સંઘર્ષાત્સલ્ય [ભક્તિ], (૪) દર્શનની નિર્મળતા, (૫) સ્વજન—સ્નેહિજનોનું હિત, (૬) અર્થુચૈત્યાદિ કાર્ય, (૭) તીર્થની ઉત્તતિ, (૮) જિનેન્દ્રઆશાનું પાલન, (૯) તીર્થકર નામકર્મનો બંધ, (૧૦) મોક્ષની સમીપતા, અને (૧૧) સુરનરપદવીની પ્રાપ્તિ એ સર્વ તીર્થયાત્રાના [અગીયાર—] ફળો છે. (૫૦)

વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા ઉક્ત એ અગિયાર ફળોના સમ્બન્ધમાં નીચે પ્રમાણે ક્રમશઃ વિચારીએ.

૧. આરંભ-સમારંભની નિવૃત્તિ—એટલે પાપારંભનો

ત્યાગ. જ્યારથી ભાવુક યાત્રિક તીર્થયાત્રામાં કે સંઘયાત્રામાં પ્રયાણ કરે છે ત્યારથી તે ઘર અને વ્યાપાર આદિ સમ્બંધી સર્વ પ્રકારના પાપારંભનો-પાપસમારંભનો ત્યાગ કરે છે.

આમ કરવાથી આત્મામાં આવતા અશુભ વિચારો બંધ થઈ જાય છે. એને લઈને અશુભ કર્મનો બંધ પણ અટકી જાય છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર ફળો પૈકી એ પહેલું ફળ છે.

૨. દ્રવ્યની સફળતા—એટલે લક્ષ્મીનો સદુપયોગ. તીર્થયાત્રા કરવા નીકળેલ ભાવુક યાત્રિક તીર્થસ્થાનોમાં સુપાત્ર-બુદ્ધિથી જિનમન્દિરાદિ સાતે ક્ષેત્રમાં, અનુકંપાબુદ્ધિથી દીન, દુઃખી, અશરણ જીવોને સહાયતા કરવામાં અને જીવહયા વગેરે કાર્યોમાં સ્વદ્રવ્યનો એટલે પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરે છે.

આ રીતે દાનધર્મને અપનાવતાં સ્વદ્રવ્યની સફળતા દ્વારા મહાન પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર ફળો પૈકી એ બીજું ફળ છે.

૩. સંઘવાત્સલ્ય—એટલે ચતુર્વિધ સંઘની ભક્તિ. વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા-સંઘયાત્રા કરનારને સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક-શ્રાવિકાદિ ચતુર્વિધ સંઘની ભક્તિ કરવાનો અત્યુત્તમ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે.

ભક્તિ બહુમાન પૂર્વક સાધુમહારાજઓને તથા સાધ્વી-મહારાજઓને આહાર, પાણી, ઔષધ, વસ્ત્ર વગેરે આપવાથી સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સદ્ગુરુના મુખથી જિનવાણીનું શ્રવણ કરવાથી સંયમ વગેરે ગુણોની પ્રાપ્તિ સુલભ બને છે.

વળી સાધર્મિક બંધુઓના સદ્ગુણો જોઈને એમના પ્રત્યે આદર-બહુમાન પ્રગટે છે અને એવા સદ્ગુણો પોતાના આત્મામાં પ્રગટાવવાની શુભ ભાવના પેદા થાય છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર કૃણો પૈકી એ ત્રીજી કૃણ છે.

૪. દર્શનની નિર્મલતા—એટલે સમ્યગ્દર્શનનું નિર્મલપણું.

તીર્થયાત્રામાં સમ્યગ્દષ્ટિવંત આત્માને તીર્થ અને તીર્થાધિપતિ એવા શ્રી વીતરાગદેવનાં અનુપમ દર્શનથી, વંદન-નમસ્કારથી અને દર્શનાદિકથી અપૂર્વ ભાવોદ્ધાસ પ્રગટે છે. તેથી કરીને કર્મની નિર્જરા અને સમ્યગ્દર્શનની વિશેષ વિશુદ્ધિ-નિર્મલતા થાય છે.

જે ભવ્યાત્માઓ અત્યાર સુધી પણ સમ્યગ્દર્શન પામેલા નથી તેઓ પણ આવું તીર્થસ્થાનનું અને શ્રી જિનેન્દ્રદેવનું પ્રશસ્ત આલંબન પામતાં સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

‘સમ્યગ્દર્શન’—એ આત્માના અનેક ગુણો પૈકીનો

એક ગુણ છે. એ સમ્યક્દર્શનની નિર્મલતા એ જ ખરેખર આત્માની નિર્મલતા છે.

જેમ દેહને નિર્મલ કરવા માટે અનેકવાર જલસ્નાન કરવું પડે છે તેમ આત્માને નિર્મલ કરવા માટે અને નિર્મલ રાખવા માટે પ્રત્યેક ભાવુકે અનેકવાર ‘તીર્થયાત્રા’ અવશ્ય કરવી જોઈએ.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર કૃણો પૈકી એ ચોથું કૃણ છે.

૫. પ્રણયિજનહિત-એટલે સ્વજન સ્નેહિજનોનું હિત. તીર્થયાત્રા બની શકે ત્યાં સુધી પોતાના કુટુંબીજનોને સાથે લઈને કરવી. શક્તિ હોય તો સ્નેહીજનોને-સાધર્મિક બન્ધુઓને સાથે રાખીને તીર્થયાત્રા કરવી. સ્થિતિસંપન્ન શક્તિશાળી સમર્થ પુરુષોએ તો શાસનપ્રભાવના પૂર્વક મોટા સંઘો કાઢીને તીર્થયાત્રા કરવી. આમ કરવાથી તીર્થયાત્રામાં સાથે આવેલા કુટુંબીજનો અને સાધર્મિક બન્ધુઓ પણ તીર્થયાત્રાના પ્રભાવથી સમ્યક્દર્શન, વ્રતનિયમ, ધર્મશ્રદ્ધા વગેરે ગુણોને પામે છે. તેથી તેઓનું પારમાર્થિક હિત થાય છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર કૃણો પૈકી એ પાંચમું કૃણ છે.

૬. જીર્ણચૈત્યાદિ કૃત્ય-એટલે જીર્ણ જિનમંદિર વગેરેના કાર્ય.

તીર્થયાત્રા કરવા નીકળેલ સંઘ, સંઘપતિ આદિ ચાત્રિકોને

સ્થતામાં આવતાં અનેક ગામોના જીર્ણ થયેલ જોવા જિન-મંદિરો વગેરેનાં પુનરુદ્ધારમાં સ્વ-લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરવાનો સુઅવસર પ્રાપ્ત થાય છે.

જ્યાં જિનમંદિરાદિના સાધનો નથી ત્યાં નવાં જિન-મંદિરાદિકની જરૂરીયાત જણાય તો તેમાં પણ યથાશક્ત્ય સ્વ-સમ્પત્તિનો સદ્વ્યય કરવાની શુભ ઘડી પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્રબળ પુણ્યોદયે પ્રાપ્ત થયેલ જો સુઅવસર પ્રસંગે યાત્રિક સંઘ અને સંઘપતિ વગેરે તીર્થયાત્રામાં જીર્ણ થયેલ જિનમંદિરાદિનો પુનરુદ્ધાર અને નૂતન જિનમંદિરાદિકનું નિર્માણ વગેરે શુભકાર્યોમાં સ્વદ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા પૂર્વક પ્રકૃષ્ટ પુણ્યાનુભંધી પુણ્ય ઉપાર્જન કરી શકે છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર ફળો પૈકી જો છટ્ટું ફળ છે.

૭. તીર્થોન્નત્ય—એટલે તીર્થની ઉન્નતિ જૈનધર્મની ઉન્નતિ. સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક-શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘની સાથે વિધિ સહિત ‘છ-રી’ના પાલન પૂર્વક તીર્થયાત્રા કરવાથી સર્વત્ર શ્રી જિનશાસનની-જૈનધર્મની અનુપમ પ્રભાવના થાય છે.

તીર્થસ્થાનોમાં તીર્થલાભાદિકની ઓલી ઓલવા પૂર્વક દેવદ્રવ્ય વગેરેમાં વૃદ્ધિ કરવાથી, તીર્થોદ્ધાર આદિ સત્કાર્યોમાં યથાશક્તિ સ્વદ્રવ્યનો વ્યય કરવાથી અને યાચકોને

દાન આપવાથી તીર્થની ઉન્નતિ, જિન શાસનની ઉન્નતિ, જૈનધર્મની ઉન્નતિ થાય છે.

આ રીતે તીર્થયાત્રામાં અને તીર્થસ્થાનો વગેરેમાં સ્વદ્રવ્યનો સફળ્ય કરી સુંદર લાભ લેનાર એવા સંઘપતિની કે સંઘયાત્રીની ઉદારતા, ધર્મભાવના અને જિનભક્તિ શુણાનુરાગિતા આદિ સદ્ગુણો જોઈને અન્ય શ્રદ્ધાલુ ભાવુક આત્માઓના અંતઃકરણમાં પણ આવાં તીર્થયાત્રા સંઘ ઇત્યાદિ સત્કાર્યો કરવાની શુભ ભાવના પ્રગટ થાય છે. સફળ્ય કરનાર ભાગ્યશાલિ જીવોની અનુમોદના થાય છે.

તીર્થની ઉન્નતિ, જિનશાસનની ઉન્નતિ, જૈનધર્મની ઉન્નતિ કરવી-કરાવવી અને અનુમોદવી એ મહાકૃણદાયી છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર કૃણો પૈકી એ સાતમું કૃણ છે.

૮. જિનાજ્ઞાપાલન—એટલે શ્રી જિનેન્દ્રદેવની આજ્ઞાનું પાલન.

‘તીર્થયાત્રા મોક્ષ પ્રાપ્તિનું મુખ્ય અંગ છે’ એમ સર્વજ્ઞવિભુ શ્રી જિનેન્દ્રદેવે-તીર્થ’કર પરમાત્માએ કહ્યું છે, માટે તીર્થયાત્રા કરવી એ અત્યાવશ્યક છે.

તારક શ્રી તીર્થ’કર ભગવંતની ઉક્ત એ આજ્ઞાને શિરો-ધાર્ય કરીને વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરવી જોઈએ. જેથી જિનાજ્ઞાપાલનની પણ છાપ લાગે.

અવિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરવાથી જિનાજ્ઞાભંગનો-

વિરાધનાનો દોષ લાગે છે, માટે અવિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા ન થઈ જાય તેનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. જિનાશાપાલન દ્વારાજ જીવનની સફળતા છે, આત્માની ઉન્નતિ-ઉત્ક્રાંતિ છે, અને મુક્તિનું આકર્ષણ છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીઆર ફળો પૈકી એ આઠમું ફળ છે.

૯. તીર્થકૃત્ત્વ કર્મખંધ—એટલે તીર્થંકર નામકર્મનો ખંધ. ‘જિનપડિમા જિન સારખી કહી સૂત્ર મઝાર’ શ્રી જિનેશ્વરદેવની મૂર્તિ જિનેશ્વર-તીર્થંકર ભગવાનની સમાન છે. એ શાસ્ત્રવચનને શ્રદ્ધાપૂર્વક સ્વીકારી, વિધિ સહિત તીર્થયાત્રા કરનાર ભવ્યાત્મા ઉત્કૃષ્ટ ભાવોદ્ધાસ પૂર્વક ‘સર્વી જીવ કરું શાસનરસી’ એ ભાવદયારૂપ મંગલ ભાવનાથી પોતાના આત્માને ઝોતપ્રોત-તલ્લીન કરતો તીર્થંકર નામકર્મનો ખંધ પાડે છે.

એના પ્રતાપે એજ ભવ્યાત્મા ત્રીજા ભવમાં મનુષ્ય-જન્મ પામી, તીર્થંકર બની, ધર્મતીર્થની સ્થાપના કરે છે. પ્રાંતે સકલ કર્મનો ક્ષય કરી, મોક્ષમાં સાદિ અનંત સ્થિતિને પામી સર્વદા શાન્તિતા સુખનો ભાગી બને છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીઆર ફળો પૈકી એ નવમું ફળ છે.

૧૦. સિદ્ધેશ્વરાસન્નભાવ—એટલે મોક્ષનું સમીપપણું-નજીકપણું.

વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરનાર ભવ્યાત્માને કર્મસંયોગે કદાચ ઉત્કૃષ્ટ ભાવોલ્લાસ ભલે ન આવ્યો હોય તો પણ તે 'આસન્નસિદ્ધિક, એટલે મોક્ષનું સમીપપણું' અવશ્ય પામે છે.

સંસારમાં પરિમિત જન્મણુ કરીને પણ તે ભવ્યાત્મા જલ્દી મોક્ષમાં જાય છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર ફળો પૈકી એ દશમું ફળ છે.

૧૧. મુરનરપદવી-એટલે ઉચ્ચ દેવપણું અથવા ઉચ્ચ મનુષ્યપણું.

વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરનાર ભવ્યાત્મા જ્યાં સુધી સકલ કર્મનો ક્ષય કરવા પૂર્વક મોક્ષમાં ન જાય ત્યાં સુધી તેને પણ સંસારમાં દેવરૂપે દેવગતિમાં અથવા મનુષ્યરૂપે મનુષ્યગતિમાં જન્મ લેવો પડે છે. ત્યાં પણ તે ભવ્યાત્મા રાજાની કે મહારાજાની, સ્વામિની કે ઇન્દ્ર આદિની મહાપદવીઓ પામે છે. તેના માટે દુર્ગતિના દ્વારો બંધ થતાં સદ્ગતિના દ્વારો ખુલ્લાં રહે છે.

અંતિમ ભવમાં મનુષ્યજન્મ પામી, સંયમ સ્વીકારી, સકલ કર્મનો ક્ષય કરી તે ભવ્યાત્મા મોક્ષસુખને પામે છે.

તીર્થયાત્રાથી પ્રાપ્ત થતા અગીયાર ફળો પૈકી એ અગીયારમું ફળ છે.

ઉક્ત એ ઉત્તમ અગીયાર ફળો પ્રાપ્ત કરવા હોય તો

ભાગ્યશાલિઓ ! છરી પાલિત વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા સ્વયં કરો અને બીજાઓને કરાવો.

[૨૩] સંઘ કાઢવાનો વિધિ:—

શક્તિશાળી સમર્થ પુરુષોએ સ્વ-દ્રવ્યના સહવ્યય દ્વારા સંઘ કાઢવા પૂર્વક તીર્થયાત્રા કરવી જોઈએ.

સંઘને સાથે લઈને તીર્થયાત્રા કરવી તેને સંઘ કાઢવો કહેવાય છે.

કઈ રીતે સંઘ કાઢવો ? એ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરમાં તેનો વિધિ શાસ્ત્રકારોએ શાસ્ત્રમાં જણાવ્યો છે. એને અવલંબીને મૂળવિધિ કેવી હતી તે આચાર્ય શ્રી રત્નશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ તીર્થયાત્રાના વર્ણનમાં વર્ણવી છે.

તેનું ચતુર્કિચિત સ્વરૂપ અહીં જણાવાય છે.

ત્રિધિપૂર્વક છરીપાલિત તીર્થયાત્રા સંઘ કાઢવાની શુભ ભાવનાવાળા ભાગ્યશાલિએ પ્રથમ રાજાની કે રાજ્યના મુખ્ય અધિકારીની સંમતિ મેળવવી. ત્યારપછી સંઘમાં સાથે રાખી શકાય તેવાં સોનાના, ચાંદીના, ચંદનના, હાથીદાંત વગેરેનાં મનોહર જ્વનમંદિરો રથ-પાલખી વગેરે સ્વશક્તિ અનુસાર તૈયાર કરવાં. મોટા સમીઆણા, તંબૂઓ, કનાતો, રાવટીઓ, રસોઈનાં સાધનો, પાણી રાખવાનાં ટાંકા તથા ગાડાં વગેરે સામગ્રી પણ તૈયાર કરવી. ત્યારબાદ આચાર્ય મહારાજાદિ સાધુ મહારાજાઓને તથા સ્વજનવર્ગને બહુમાનપૂર્વક નિમંત્રણ કરવું. (શ્રી સંઘ આમંત્રણ પત્રિકા અનેક ગામોના

સંઘપર મોકલવી.) શ્રી સંઘની રક્ષા માટે રખેવાળો તથા પોલીસ વગેરેનો પાકો બંદોબસ્ત કરવો અને તેમને જોઈતાં શસ્ત્ર-હથીયાર વગેરે સાધનો પૂરાં પાડવાં. ગીત, વાદ્ય અને નૃત્યની સુંદર સામગ્રી પણ સંઘમાં સાથે રાખવા માટે મેળવવી.

વિશેષમાં હિંસાના કાર્યો બંધ કરાવવા માટે અમારિ પ્રવર્તાવવી. જિનમંદિરાદિ સ્થાનમાં અઠાઈ મહોત્સવ કરવો. તેમ જ અષ્ટોત્તરી, શાન્તિસ્નાત્ર, સિદ્ધચક્રપૂજન, નન્દાવર્ત-પૂજન, અહર્દમહાપૂજન, ઋષિમંડલપૂજન, નમિઉષ્ણપૂજન વગેરેમાંથી કોઈપણ પૂજન શક્તિ હોય તે ભણાવવું. દીન-રાંક આદિને દાન આપવું. તથા સંઘમાં આવવાની અભિ-લાષાવાળા યાત્રિક પાસે ધન-વાહન વગેરેની સગવડતા ન હોય તેવા નિરાધારને જે જોઈએ તે સાધન-સામગ્રી આપવાની ઉદ્દેશ્યથી કરાવી તીર્થયાત્રા માટે સંઘમાં આવવા ઉત્તેજિત કરવા જોઈએ.

આ રીતે ઉક્ત સર્વ તૈયારી કર્યા પછી શુભ દિવસે મંગલ મુહૂર્તે બેન્ડવાજના મધુર નાદે સંઘવીએ પ્રસ્થાન કરવું. ત્યાં સમસ્ત સમુદાયને વિશિષ્ટ લોજન કરાવવા પૂર્વક તાંબૂલાદિકથી સત્કારી ઉત્તમ આભૂષણો અને દૂકુલાદિ કિંમતી વસ્ત્રોની પહેરામણી કરવી. ત્યારબાદ સંઘના પ્રતિષ્ઠિત આગેવાન પાસે સંઘપતિપણાનું તિલક કરાવવું. ત્યારપછી શ્રીસંઘની પૂજનો મહોત્સવ કરવો.

સંઘપતિ પોતાના કુળને તથા ધનાદિકને અનુસરીને

અત્યંત આદર અને બહુમાનપૂર્વક સાધુ-સાધ્વીઓને સંઘમોપયોગી સર્વ વસ્તુઓ શ્રદ્ધાથી આપે.

વળી સાધર્મિક શ્રાવક-શ્રાવિકાવર્ગને પણ સ્વશક્તિ પ્રમાણે પહેરામણી વગેરે આપીને સત્કારે. દેવ-ગુરુ-ધર્મના ગુણ ગાનારા એવા યાચકો આદિને પણ ઉચિત લાગે તે રીતે દાન આપવા પૂર્વક તૃપ્ત કરે.

સંઘનું પ્રયાણ થવા પહેલાં સંઘની સર્વ વ્યવસ્થા સર્વસ્થલે વ્યવસ્થિત રહે અને તેનું ધ્યાન રાખે એવી એક મુખ્ય કમીટી-સમિતિ નીમવી. તેની અંતર્ગત કામ કરનારી પણ નાની નાની અનેક કમીટી નીમવી. સર્વ અધિકારવાળા એક મુખ્ય સંચાલકને સર્વ જવાબદારી સોંપવી. તે કમીટી સમિતિની સલાહ અનુસાર કામ કરે, અને જરૂર પડે ત્યાં વિશેષકાર્ય અંગે સંઘપતિને પૂછે.

સંઘને કરવાની મુસાફરી, ઉતરવાનાં સ્થાનો અને સ્થિરતા કરવાની મર્યાદા આદિ સર્વ કાર્યક્રમોની પહેલાથી સંઘમાં બહેરાત કરાવે.

સંઘનું પ્રયાણ કયો પછી રસ્તામાં શ્રી સંઘની સારી રીતે સંભાળ કરવા પૂર્વક જ્યાં જ્યાં નગર, શહેર કે ગામમાં જિનમંદિરો આવે ત્યાં ત્યાં સ્નાત્રપૂજા ભણાવે, મહાધ્વજ ચઢાવે અને સર્વ ચેત્યોની યાત્રા કરવા પૂર્વક પૂજનાં ઉપકરણો તથા મંદિરને યોગ્ય ઉત્તમ સાધનો આપે. તેમજ શક્તિ પ્રમાણે જીર્ણોદ્ધાર કરાવે, સાધર્મિકોને ઉદ્ધરે, જીવદયા પળાવે ઇત્યાદિ શાસનની પ્રભાવના કરે.

જ્યારે પહોંચવા ધારેલ તીર્થનાં દરથી દર્શન થાય ત્યારે સોનૈયા, રત્નો અને માતી વગેરેથી તે તીર્થને હવે- પૂર્વક વધાવે, તેની સ્તુતિ કરે અને ઉત્તમ મોઢક, લાડુ વગેરેની પ્રભાવના કરે.

તીર્થભૂમિ-તીર્થસ્થાનમાં શાસનની અનુપમ પ્રભાવના થાય એ રીતે મહાઆડંબર પૂર્વક પ્રવેશ કરે.

તીર્થસ્થાનમાં પ્રવેશ કર્યા પછી ત્યાં અપૂર્વ ઠાઠથી વિધિપૂર્વક સ્નાત્ર મહોત્સવ કરે, અષ્ટપ્રકારી આદિ પૂજા ભણાવે, આચાર્ય મહારાજાદિ ગુરુભગવંતની શુભ નિશ્રામાં નાણુ સમક્ષ વિધિ સહિત ઉછામણી બોલવા પૂર્વક તીર્થમાળા પહેરે, તીર્થની ચારે બાજુ ધીની (ધંચામૃતની) ધારા દેવે, શ્રી જિનેન્દ્રદેવના નવે અંગે વિધિપૂર્વક પૂજન કરે, કુલધર અને કેળનાં ઘર બનાવી મહામહોત્સવ કરે, જિનમંદિરના શિખર ઉપર કિમતી જરીઆત-રેશમી મોટો ધ્વજ ચડાવે, તે દિવસે દાન આપે, રાત્રિભગવણ કરે, ગીત-નૃત્યાદિ ઉત્સવ કરે, તીર્થની આરાધનાને ઉદ્દેશીને શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ, છકુ, અકુમ આદિની તપશ્ચર્યા કરે, કોડ કે લાખ અક્ષત ચોખાથી ભરેલો થાળ પ્રભુની આગળ મૂકે, જુદી જુદી જાતિનાં ફળ, નેવેદ્ય, પકવાન્ન વગેરે ૧૦૮, ૧૦૮ વસ્તુઓ મૂકે, જોનારને આશ્ચર્ય ઉપજે એવો સુંદર દર્શનીય ચંદરવો ભગવંતની ઉપર બાંધે, દીપકમાં ઘી પૂરે, તથા આંગી, અંગલૂંછણાં, આરતી, મંગલદીવો, ધૂપધાણાં, ફળશ, ચામર, ચંદન, કેસર, ધૂપ, મોરપોંછી, વાળાકુંચી,

વરગની થોકડી, થાળા, થાળી, વાટકા, વાટકી, કુંડી, હાંડો, ડોલ, ઘંટ, પડહ, ઝાલર, ત્રિગુડું, પાટલા, ભંડાર, વાજીત અને પૂજનાં વસ્ત્રો વગેરે તીર્થમાં આપે. જ્યાં તીર્થમાળા પહેરી હોય ત્યાં સંઘની સ્મૃતિરૂપે નવ્ય દહોરાસર, દેરી કે સ્તૂપ વગેરે કરાવે અને શિલ્પી વગેરે કારીગરોને સત્કારે. ત્યાં થતી આશાતતાઓ દૂર કરાવે, તીર્થના નિર્વાહ માટે અમુક લાગો શરુ કરાવે, તીર્થની રક્ષા કરનારાઓનું સન્માન કરે, સાધર્મિકોનું વાતસલ્ય કરે, સંઘમાં પધારેલા પદવીધર આચાર્યો, ઉપાધ્યયો, પંચાસો, પ્રવર્તકો, ગણીઓ અને સાધુ મહારાજાઓ તથા સાધ્વી મહારાજાઓને અશન, પાન, ખાદિમ, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર, પાત્ર, કંબલ, આસન, સંથારીયા, રજોહરણ આદિ વહોરાવવા પૂર્વક ભક્તિ કરે. શ્રાવક-શ્રાવિકાવર્ગને પણ પહેરામણી કરે, અને યાચકો તથા દીન-દુઃખીઓ આદિને ઉચિત દાન દેવે.

વળી તીર્થમાં વિશેષે કરીને ધ્યાન, તપ, જપ, સેવા-ભક્તિ ઉત્કૃષ્ટ આવેદલાસ પૂર્વક સુંદર કરે કે જેથી તેના સંસ્કારો જીવન પયંત સ્મૃતિરૂપે આત્મામાં રહે.

આ પ્રમાણે તીર્થયાત્રા કરીને પૂર્વવત્ વિધિપૂર્વક પાછા ફરતાં સંઘપતિ પોતાના નગર-શહેર કે ગામમાં આવે ત્યારે મહાઆડંબરપૂર્વક પ્રવેશ કરે. ઘરે પહોંચ્યા બાદ શાસન-દેવના આહ્વાન આદિ અંગે ઉત્સવ કરે, શ્રી સંઘને ભોજન વગેરેથી સત્કાર કરવા પૂર્વક ક્ષમાયાચના સાથે વિદાય આપે.

જે દિવસે તીર્થમાળા પહેરી હોય તે દિવસને તીર્થ-

કર્શનના સ્મરણ નિમિત્તે પ્રતિવર્ષ જીવનપર્યંત ઉપવાસાદિ તપશ્ચર્યાથી આરાધે.

ઉક્ત વિધિપૂર્વક છરી પાલિત તીર્થયાત્રાનો સંઘ કાઢવો જોઈએ.

સંઘ કાઢવાના એ વિધિ પરથી વાંચકો જાણી શકશે કે વિધિપૂર્વકનો તીર્થયાત્રા સંઘ આ જ કહેવાય. નહીં કે રેલ્વે-મોટર આદિ વાહનોનો.

[૨૪] સંઘભક્તિ—

ચતુર્વિધ સંઘની ભક્તિ-સેવા શાસનપ્રભાવનાના પ્રતિક સમી છે. મહાન પ્રબળ પુણ્યેદય હોય ત્યારે જ શ્રીસંઘની ભક્તિ-સેવા કરવાનો અનુપમ લાભ પ્રાપ્ત થાય છે. શ્રીસંઘને સ્પર્શેલા પવિત્ર રજકણો કર્મરજને દૂર કરવામાં અત્યંત સહાયક બને છે.

ઘરને આંગણે પધારેલ સંઘને જોઈ હૃદય અતિ પ્રકુલિત બનવું જોઈએ. એમ થવું જોઈએ કે આજે મારે ઘેર સોનાનો સુરજ ઉગ્યો. મોતીનો મેહુલો વરસ્યો. આજે મારું ઘર-મારું આંગણું પવિત્ર થયું. હું કૃતકૃત્ય થયો. આજનો મારો દિવસ સફળ થયો.

જેના ઘરે સંઘના ચરણ-કમલનો સ્પર્શ થયો હોય તેના આંગણામાં નહીં ધારેલું બને છે.

આ અંગે શ્રી કુલસાર ગણિએ ‘ઉપદેશસાર’ અંથમાં કહ્યું છે કે—

“રુચિરકનકધારાઃ પ્રાજ્ઞાને તસ્ય પેતુઃ,

પ્રવરમણિનિધાનં તદ્ગૃહાન્તઃ પ્રવિષ્ટમ્ ।

અમરતરુલતાનામુદ્ગમસ્તસ્ય ગેહે,

ભવનમિહ સર્હર્ષ યસ્ય પસ્પર્શ સજ્ઞઃ ॥ ૫૫ ॥”

જેના ઘરને સંઘના ચરણ-કમલનો સ્પર્શ થયો, તેના આંગણમાં સુંદર સુવર્ણની વૃષ્ટિ થઈ, શ્રેષ્ઠ મણિઓના નિધાન તેના ઘરમાં પ્રવેશી ચૂક્યા, કલ્પવૃક્ષની લતા તેના ઘરમાં ઉગી, દેદીપ્યમાન સુવર્ણની ધારાઓ તેના આંગણમાં પડી સમજવી. (૫૫)

ચતુર્વિધ સંઘની ભક્તિ-સેવા કરવાનો મુખ્ય હેતુ એ પણ છે કે—

એ ચતુર્વિધ સંઘમાંથી કોઈક ભાગ્યશાલી ભવિષ્યમાં તીર્થંકર થવાના હશે, કોઈક ગણધર થવાના હશે, કોઈક સંયમ સ્વીકારવા પૂર્વક કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષમાં જનારા હશે, કોઈક જ્ઞેનશાસનની અલૌકિક, અદ્વિતીય, અનુપમ પ્રભાવના કરનારા હશે.

ઉત્તમ યોગ્યતાને પામેલા એવા આત્માઓની ભક્તિ-સેવા કરવાથી એ ઉત્તમતાને આપણે પણ પામી શકીએ.

તથા ઉત્તમ આરાધના કરનાર એવો આ શ્રી સંઘ અમારામાં પણ આરાધકભાવને ઉત્પન્ન કરો એવી સદ્-ભાવની વિચારણાપૂર્વક થયેલું ઉત્તમ આરાધન આત્મત્વની સુંદર રસલહાણ આપી શકે છે.

જુઓ—મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલની સંઘભક્તિ—

ધોળકાનગરના વીરધવલ રાજના મહામંત્રી વસ્તુપાલને જ્યારે ખબર પડી કે મારવાડ નાગોરના પુનડ શ્રાવક છરી પાળતા વિશાલ સંઘ સાથે શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થની યાત્રાએ જઈ રહ્યા છે અને સંઘ શ્રી શંખેશ્વરજી તીર્થની યાત્રા કરી માંડલની બહાર રોકાયે છે, ત્યારે સંઘની સેવા ભક્તિ કરવા સ્વખંધુ તેજપાલને સ્વજન્મભૂમિ માંડલમાં બોલાવી તેની ખૂબ સેવા-ભક્તિ કરી. તથા સંઘપતિ પુનડ શ્રાવકને તેજપાલે કહ્યું કે—

‘ હે ભાગ્યશાલી સંઘપતિજી ! તીર્થોધિરાજ શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થની યાત્રા કરી આપ શ્રી સંઘ સાથે પાછા ફરતાં ધોળકાનગર ને અમને પાવન કરજો. ’

શ્રી સંઘ તીર્થોધિરાજ શ્રી સિદ્ધાયલજીની યાત્રા કરી પાછો આવી રહ્યો છે એવા સમાચાર જ્યારે મહામંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલે સાંભળ્યા ત્યારે મહામંત્રી વગેરે શ્રી સંઘનું સ્વાગત કરવા માટે સામે જઈ રહ્યા છે.

મહામંત્રી વસ્તુપાલ ઉઘાડા પડે જે બાળુ જઈ રહ્યા છે તે બાળુનો વાયુ વાઈ રહ્યો છે. જેથી રજ, ધૂળ, ઉડી, ઉડીને મહામંત્રી પર પડી રહી છે. આ જોઈ નજીકમાં રહેલા એક સેવકે કહ્યું કે, હે મંત્રીશ્વર ! ઉડતી રજ-ધૂળ આપના ઉપર પડી રહી છે. આપનું શરીર ખગડશે માટે આપ આ બાળુ છોડી બીજી બાળુ ચાલો.

આ સાંભળી વસ્તુપાલ મંત્રીશ્વરે કહ્યું, મહાનુભાવ !
પરમ પવિત્ર એવા શ્રી શત્રુઞ્જય તીર્થાધિરાજને સ્પર્શીને
આવતા એ શ્રી સંઘની આ હિડતી રજ-ધૂળ પણ પવિત્ર
છે. આ રજ તો મને આજે પવિત્ર બનાવી રહી છે.
મંત્રીશ્વરનો આ જવાબ સાંભળી સહુ આશ્ચર્યમગ્ન બન્યા.

મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ અને સંઘપતિ પુનઃ બંને જણ
ખૂબ ભાવથી ભેટયા. ત્યારપછી નગરમાં શાસનપ્રભાવના-
પૂર્વક શ્રી સંઘનો પ્રવેશ કરાવ્યો. પોતાના આંગણે શ્રી
સંઘ પધારતાં ખૂદ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ બંને જ સર્વન્નું
બહુમાન કરે છે. સર્વ સાધર્મી બન્ધુઓના હૃદયથી પગ ધોઈ
તિલક કરી સર્વને ઉચિત સ્થાને જમવા બેસાડે છે. ગુજ-
રાતનો મહામંત્રી આજે પોતાની બંને સર્વને મીષ્ટ લોજન
પીરસે છે અને લોજન પતી ગયા પછી પણ પોતાના તર-
ફથી સર્વને પહેરામણી આપે છે.

શ્રીસંઘની અનુપમ સેવા-ભક્તિનો લાભ લેતાં બે પ્રહર
પસાર થવા છતાં મહામંત્રી વસ્તુપાલના મુખ પર રહેજ
પણ ગ્લાનિ દેખાતી નથી કે દેહ થાકેલો જણાતો નથી.
શ્રીસંઘની સમક્ષ હાર્દિક ભાવનાના પ્રબળ ભરે નાચ કરતાં
મંત્રીશ્વર બોલે છે કે—

આજે શ્રીસંઘના ચરણસ્પર્શથી અમારું આંગણું પવિત્ર
થયું. આજનો મારો દિવસ ધન્ય બન્યો. આજે અમારી
સર્વ આશાઓ ફળી. આજે અમારાં ભાગ્ય ખીટ્યાં કે

જેથી અમને આવી અમૂલ્ય સંઘભક્તિ-સંઘસેવા કરવાનો શુભ અવસર મળ્યો.

ભવિષ્યમાં હવે અમારું આંગણું શ્રીસંઘના ચરણ-સ્પર્શથી ક્યારે પાવન થશે ! ઇત્યાદિ.

ઘણો સમય થઈ ગયેલ હોવાથી તેજપાલ હવે વસ્તુપાલને જમી લેવા માટે કહે છે ત્યારે વસ્તુપાલ કહે છે કે-ખન્ધુ ! આજના પવિત્ર દિવસે સંઘભક્તિનું સર્વ કાર્ય મારી જાતે પતાવ્યા પછી જ જમીશું !

આવી શુભ ભાવના અને આવી અનુપમ સંઘભક્તિ ખૂબ જ અનુભવનીય અને પ્રશંસનીય છે.

[૨૫] સંઘપતિપદની પ્રાપ્તિ—

સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા એવા આત્માને સંઘપતિપણું પ્રાપ્ત થવું અતિ દુર્લભ છે.

ભલે ! દેવભવમાં દિવ્યઋદ્ધિ મળી હોય કે મનુષ્યભવમાં સ્કુરાયમાન કીર્તિવાળું બલવાન સામ્રાજ્ય પ્રાપ્ત થયું હોય, પણ પ્રબળ પુણ્યોદય વિના સંઘપતિનું પદ મળતું નથી. એ પદ પ્રાપ્ત કરવું ભેદભે.

આ અંજે શ્રી કુલસાર ગણિ વિરચિત ‘શ્રી ઉપદેશસાર’ અંથમાં પણ કહ્યું છે કે—

“સંસારેડુમતા નરામરભવાઃ પ્રાપ્તાઃ શ્રિયોડનેકશઃ,
કીર્તિસ્ફૂર્તિમદર્જિતં ચ શતશઃ સામ્રાજ્યમધૂર્જિતમ્ ।

સ્વારાજ્યં बहुधा सुधामुज्ज्वयाराध्यं समासादितं,
लेभे पुण्यमयं कदापि न पुनः सङ्गाधिपत्यं पदम् ॥ ૫૨ ॥”

સંસારમાં જીવોએ મનુષ્ય અને દેવના ભવો તથા
ઋદ્ધિઓ અનેકવાર મેળવી, સ્કુરાયમાન કીર્તિવાળું બલવાન
સામ્રાજ્ય પણ અનેકવાર પ્રાપ્ત કર્યું, સુધા-અમૃતભોજી
એવા દેવોથી સેવવા યોગ્ય એવું સ્વર્ગનું રાજ્ય પણ અનેક
વખત મેળવ્યું, પરંતુ પુણ્યમય સંઘનું અધિપતિપણું, સંઘ-
પતિની પદવી જીવે ક્યારેય પણ મેળવી નહિ. માટે તે
મેળવવા પ્રયત્ન કરવો. (૫૨)

શ્રીસંઘને તીર્થયાત્રા કરાવનાર સંઘવી ‘તીર્થમાળા’
પહેરી શકે છે અને ‘સંઘપતિપદ’ પ્રાપ્ત કરી શકે છે.
જગતમાં પણ સંઘપતિ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામે છે.

ઈન્દ્ર અને ચક્રવર્તિના પદ કરતાં પણ પુણ્યાતુળધી
પુણ્યવાળું એવું આ સંઘપતિપદ-સંઘપતિનું સ્થાન વિશેષ
સ્તુતિને યોગ્ય છે.

અતુર્વિધ સંઘને છરીપાલિત વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરા-
વનાર સંઘપતિ-સંઘનાયક દેવોને પણ આદરવા યોગ્ય થાય
છે. અને તે એક ભવ કે ત્રીભુવન ભવમાં મોક્ષના શાશ્વતા
સુખનો ભાગી બને છે.

[૨૬] સંઘપતિ શબ્દનો અર્થ અને સમાસ:—

સંઘ અને પતિ એ બન્ને મળીને સંઘપતિ શબ્દ બનેલ
છે. તેનો અર્થ—

સંઘ એટલે સમુદાય અને પતિ એટલે સ્વામી. અર્થાત્ સંઘનો-સમુદાયનો નાયક-સ્વામી જે હોય તે 'સંઘપતિ' કહેવાય છે.

અતુર્વિધ સંઘ સહિત વિધિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરાવનાર વ્યક્તિ અવશ્ય સંઘનો નાયક-સંઘનો સ્વામિ કહેવાય છે.

વ્યાકરણ શાસ્ત્રમાં સંઘપતિ શબ્દનો સમાસ બે રીતે જણાવ્યો છે.

૧. 'સંઘસ્ય પતિઃ-સંઘપતિઃ' એમ ષષ્ઠીતત્પુરુષ સમાસ થાય છે. તેનો અર્થ સંઘનો સ્વામી-સંઘનો નાયક.

૨. 'સંઘઃ પતિર્યસ્ય સ સંઘપતિઃ' એમ બહુવ્રીહિ સમાસ થાય છે.

તેનો અર્થ-સંઘ છે સ્વામી જેનો એવો સંઘપતિ.

સારાંશ એ છે કે-સંઘપતિએ એમ માનવું જોઈએ કે ભલે મને સહુ સંઘપતિ કહેતા હોય, પણ હું તો સંઘનો સેવક છું. સદ્માર્ગે પ્રબળ પુણ્યોદયે અતુર્વિધ સંઘની ભક્તિનો આવો અપૂર્વ લાભ મને મળ્યો છે.

નિરભિમાનતા, નમ્રતા, સરલતા, સહૃદયતાદિ ગુણોને હું અપનાવું. કૃતકૃત્ય બનું, પામેલ મનુષ્યભવને સફળ કરું અને પરભવની ભેંકમાં પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય જામે કરાવું.

[૨૭] તીર્થભક્તિ:—

આત્માને હૃદયવલતામાં લાવવા માટે તેની સામે ઉત્તમ સાધન અવશ્ય જોઈએ જ. સાધન વિના સાધ્ય સિદ્ધ થઈ શકતું નથી.

શ્રી અરિહંતદેવોની અનન્ય ઉપાસના એ જ સર્વોત્તમ સાધન છે. હૃદયમાં જિનભક્તિ જ્યારે પ્રકટે ત્યારે તીર્થ-ભક્તિ પણ પ્રકટ થયા વિના રહે નહિ.

સાચી તીર્થભક્તિ પ્રકટ્યા સિવાય તીર્થસ્થાનો પ્રત્યે ઉપેક્ષાભાવ રહ્યા કરે છે.

પવિત્ર એ તીર્થોની-તીર્થસ્થાનોની કઈ કશા થઈ રહી છે ? કયાં કયાં તીર્થોદ્ધારની જરૂર છે ? કયાં કયાં જીર્ણ થયેલાં જિનમંદિરના જીર્ણોદ્ધારની જરૂર છે ? ઇત્યાદિ એ સર્વ ખ્યાલ તીર્થયાત્રા કરનારને અવશ્ય આવી શકે છે. અને એનો ઉદ્ધાર કરવા-કરાવવાની ભાવના ઉદ્ભવતાં સક્રિય પ્રયત્ન તે કરે છે.

આ અંગે પાટણના મહામંત્રી ઉદયનનું જવલંત ઉદાહરણ નીચે પ્રમાણે છે.

ગુજરાત-પાટણના મહારાજા કુમારપાલના મહામંત્રી ઉદયન સૌરાષ્ટ્ર-સોરઠમાં સમરરાજની સામે યુદ્ધ-લડાઈ કરવા જઈ રહ્યા છે. માર્ગમાં મહામંત્રીને એ વિચાર આવ્યો કે-હું તીર્થાધિરાજ શ્રી સિદ્ધગિરિરાજને ભેટીને જ જાઉં ! એમ વિચારી તુરત જ શત્રુજય મહાતીર્થની યાત્રા

કરવા ગયા. ઠાઠાના હરબારમાં દેવાધિદેવનાં દર્શન કરી રહ્યા છે. ભાવોદ્ભાસ પૂર્વક પ્રભુના ગુણગાન ગાઈ રહ્યા છે.

એવામાં મંત્રીશ્વરે દીવાની સળગતી દીવેટ લઈને જતાં એવા એક ઉંદરને જોયો. ઉદયન મહામંત્રીનું હૃદય એકદમ કમકમી ગયું !

અરે ! આવા કાષ્ઠના મંદિરમાં આ રીતે કદાચ કોઈ અગ્નિનો સંયોગ બની જાય તો આખું મંદિર બળીને ભરમીભૂત થતાં આત્મોદ્ધારનું આલંબન આપણી સામેથી સર્વથા નષ્ટ થઈ જાયને !

છેવટે મંત્રીશ્વરે મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે-

અત્યારે તો હું યુદ્ધ કરવા માટે જઈ રહ્યો છું, પણ યુદ્ધ પછીથી જરૂર આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવીશ ત્યારે જ જાંપીશ.

ત્યારપછી ઉદયન મહામંત્રીએ સમરરાજ સામે યુદ્ધ કરતાં વિજય મેળવી મહારાજા કુમારપાલની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી દીધી.

મહામંત્રીનું આ અંતિમ યુદ્ધ હતું. તેમાં એમના પાર્થિવ દેહને ખૂબ જ જખમો લાગ્યાં હતાં. સામન્તો-સેવકો મંત્રીશ્વરની ખડે પગે સેવા કરી રહ્યાં છે.

મંત્રીશ્વરની અંતેમ જાંભીર પરિસ્થિતિ જોઈ સામન્તોએ કહ્યું કે-મંત્રીશ્વર ! પ્રભુનું સ્મરણ-ધ્યાન કરતા રહો.

ધર્મવાસિત આપના આત્મામાં કયું દુઃખ ડાંખી રહ્યું છે તે જણાવો.

અશ્રુભીની આંખે ગદ્-ગદ્ કંઠે મંત્રીશ્વરે કહ્યું કે—
હે સામંતો ! નથી મને મરણનો ભય કે નથી મને પુત્રોની ચિંતા કે નથી મને રાજ્યપાટની ઈચ્છા. માત્ર હું મારી પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરી શક્યો નથી, તેનું મને ખૂબ દુઃખ થઈ રહ્યું છે.

આ સાંભળી સામંતોએ હાથ જોડીને વિનંતિ કરતાં કહ્યું કે—મંત્રીશ્વર ! આપની અપૂર્ણ રહેલી પ્રતિજ્ઞા અમને જણાવો. અમારાથી પૂર્ણ થશે તો અમે પુરી કરીશું અને નહિ થાય તેમ હશે તે આપના પુત્રો પાસે અમે અવશ્ય પુરી કરાવીશું.

અમને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે આપના બન્ને પુત્ર બાહડ અને ચાહડ આપના પગલે જ ચાલી આપની અપૂર્ણ રહેલી પ્રતિજ્ઞા અવશ્ય પૂર્ણ કરશે.

આ સાંભળી પરલોકમાં જવાની તૈયારી કરતા એવા ઉદયન મહામંત્રીના મુખમાંથી અંતિમ ઉદ્ગારો નીકળ્યા કે—

સામંતો ! શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થના જીર્ણ મંદિરનો ઉદ્ધાર કરવાની મેં પ્રતિજ્ઞા કરેલી છે. મારાથી તે પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ ન થઈ શકી પરંતુ હવે તમે એ મારી પ્રતિજ્ઞા બાહડ પાસે અવશ્ય પૂરી કરાવશો. આટલું બોલતાં જ મંત્રીશ્વરે અંતિમ શ્વાસ લીધો. એમનો આત્મા પરલોકમાં ચાલ્યો ગયો.

આ સમાચારથી પિતાના વિયોગનું બન્ને બાળકોને દુઃખ

થયું અને પિતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરવા માટે બાહડમંત્રીએ બીજે જ દિવસે કુશલ શિલ્પીઓને બોલાવી પ્લાન તૈયાર કરાવી શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થના મંદિરના જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ કરી દીધું.

મંત્રીશ્વરને અતિ હિતસાહ અને એમની કાર્યદક્ષતાના પરિણામે અલ્પ સમયમાં જ કુશલ શિલ્પીઓએ પણ જીર્ણોદ્ધારનું કાર્ય અતિ વેગમાં ચલાવી જલ્દી પૂર્ણ કર્યું.

એક સેવકે પાટણમાં આવી હાતણ કરતા એવા બાહડ મંત્રીને સમાચાર આપ્યા કે મંત્રીશ્વર ! શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થપર મંદિરના જીર્ણોદ્ધારનું કાર્ય પૂર્ણ થયું છે.

આ સમાચાર સાંભળી મંત્રીશ્વરને અતિ આનંદ થયો. અને સમાચાર લાવનાર સેવકને સોનાની જીભ અને રતનનું ચોકડું આપ્યું.

એટલામાં અશ્વ પર બેસીને આવેલ એવા બીજા સેવકે સમાચાર આપ્યા કે મંત્રીશ્વર ! જીર્ણોદ્ધાર કરાવેલ દેવાલય ફાટી ગયું !

આવા સમાચાર સાંભળી કોઈપણ વ્યક્તિને આનંદને બદલે આઘાત-દુઃખ થાય એ સ્વાભાવિક છે. બાહડ મંત્રીશ્વરને તો આઘાતને બદલે આનંદ થયો. મનમાં એમ થયું કે મને તીર્થબક્તિનો પુનઃ પણ લાભ મળી ગયો. દેવાલય તૂટી ગયાના સમાચાર આપનાર સેવકને મંત્રીશ્વરે બત્રીશ સોનાની જીભ અને બત્રીશ રતનનાં ચોકડાં આપ્યાં.

ત્યારબાદ મંત્રીશ્વરે તુરત જ પાલીતાણા પહોંચી, શિવપીઠોને ઘોલાવી જીવોદ્ધાર કરાવેલ અને ફાટી ગયેલ જિનમંદિરની વિગત પૂછી. ત્યારે શિવપીઠોએ જણાવ્યું કે-

મંત્રીશ્વર ! ભમતીવાળું જિનમંદિર બનાવ્યું હતું. ઉંચી ભૂમિ હોવાથી પવન ખૂબ ભમતીમાં ભરાઈ જતાં પવનના ભેરે મંદિર ફાટી ગયું છે.

આ સાંભળી મંત્રીશ્વરે કહ્યું. શિવપીઠો ! હવે ભમતી વિનાનું જિનમંદિર બાંધો !

શિવપીઠોએ કહ્યું, મંત્રીશ્વર ! ભમતી વિનાના જિનમંદિરથી સંતતિ વધતી નથી એ શિવપનો નિયમ છે.

ભલે ! એમ હોય. સંતતિની ખાતર જિનમંદિરને ભેખમમાં મૂકવું એ વ્યાજબી નથી. આપણે તો ભમતી વિનાનું જિનમંદિર બનાવવું છે.

મંત્રીશ્વરના કહેવા મુજબ ભમતી વિનાનું જિનમંદિર બનાવવાનો નિશ્ચય થતાં શિવપીઠો ફરીને પણ કામ કરવા માટે તૈયાર થયા અને કામની તડામાર તૈયારીઓ કરવા લાગ્યા.

આ બાબત સોરઠના સંઘને ખબર પડતાં તત્કાલ સંઘના અગ્રગણ્ય શ્રાવકો પણ ગિરિરાજની તળેટીમાં આવી પહોંચ્યા અને મંત્રીશ્વરને કહેવા લાગ્યા કે મંત્રીશ્વર ! આ સોરઠનો સંઘ આપને કંઈક વિનંતિ કરવા આવ્યો છે. શ્રી સંઘની વિનંતિને અવશ્ય સ્વીકારવી જ પડશે.

મંત્રીશ્વરે કહ્યું કે-‘ હું પણ શ્રી સંઘનો સેવક છું. મંત્રી હોઈ તો પાટણના રાજ્યનો, નહીં કે સંઘનો. શ્રી સંઘ ખુશીથી મને આજ્ઞા કરમાવે. એ આજ્ઞાનું પાલન કરવા હું પ્રતિક્ષણ તૈયાર જ છું.’

સોરઠના સંઘે કહ્યું કે-

મંત્રીશ્વર ! આપે મહાન્ મંદિરો બંધાવી મહાન્ પુણ્ય ઉપાજન કર્યું છે જોટલું જ નહીં પિતાના પથે ચાલી પુત્રપદ પણ શોભાવ્યું છે.

સોરઠનો સંઘ એમ ઇચ્છે છે કે હવે અમે પણ જિન-મંદિરના નિર્માણ કાર્યમાં યથાશક્તિ કાંઈક અમારી લક્ષ્મીનો સફળ્ય કરીએ.

આ સાંભળી બાહડ મંત્રી બોલ્યા કે-

શ્રીસંઘે આ લાભ પણ મને જ લેવા દીધો હોત તો વધુ સારું, છતાં ય શ્રી સંઘની આજ્ઞાને હું ઉથાપીશ નહિ. આ મહાતીર્થ અને આ જિનમંદિરો શ્રી સંઘનાં જ છે, અને હું પણ શ્રી સંઘનો જ છું.

ત્યારપછી સોરઠનો સંઘ એકત્રિત થઈ ગયો અને ટીપની શરુઆત કરી દીધી.

સફળરૂપે સ્વશક્તિ અનુસાર તીર્થલક્ષિની ટીપમાં સારી રકમ લખાવી રહ્યા છે. નિજ ધનનું સમર્પણ કરી રહ્યા છે. અદ્ય સમયમાં જ સારી રકમ એકઠી થઈ ગઈ.

જો સમયે મંત્રીશ્વરની દષ્ટિ દૂર ઉભેલી અને હરિદ્ર દેખાતી એવી એક વ્યક્તિ પર પડી. તે મંત્રીશ્વરની નજીક આવવાની કોશીશ કરી રહ્યો છે પણ લોકો આવવા દેતા નથી.

તત્કાલ મંત્રીશ્વરે એ વ્યક્તિને પોતાની પાસે બોલાવ્યો અને પૂછ્યું કે ભાઈ ! તું કોણ છો ? શા માટે અહિં આવ્યો છો ?

પાસે બેઠેલા મલિન વસ્ત્રવાન વ્યક્તિએ કહ્યું કે-

‘ મંત્રીરાજ ! હું અહીંથી થોડે દૂરનો રહેવાશી છું. મારું નામ ભીમા છે. મને લોકો ભીમા કુંડલીયાના નામે ઓળખે છે. ઘી વેચીને જીવન ચલાવું છું. પાંચ દ્રમનું ઘી લઈને વેચવા નીકળ્યો હતો. બે દ્રમ કમાયો છું. અને સાત દ્રમની મારી સર્વસ્વ મૂડી લઈને હું અહિં આવી જંગીમાં પહેલી જ વાર દાદા આદિનાથ ભગવાનનાં દર્શન કરી પવિત્ર થયો છું. એક દ્રમનાં પુષ્પ-કૂલ લઈ ભગવાનને ચઢાવ્યા છે, અને એક દ્રમ ભંડારમાં નાખ્યો છે. હવે મારી પાસે માત્ર પાંચ જ દ્રમ છે એમ કહી પોતાના ખેશના છેડેથી છોડી મંત્રીશ્વરના હાથમાં એ પાંચ દ્રમ મૂકી ભીમા કુંડલીયો બોલ્યો કે, આ મારી સર્વસ્વ મૂડી આપ આ તીર્થના જીર્ણોદ્ધારમાં અહલ્ય કરો.’

મંત્રીશ્વરે એની હાર્દિક ભાવના અને ભાવોલ્લાસ જોઈને એ પાંચ દ્રમ અહલ્ય કર્યાં એટલું જ નહીં પણ ટીપના કાગળીયામાં લખાએલા સર્વ નામોની ઉપર ભીમા કુંડલીયાનું પહેલું નામ લખી દીધું.

આ જોઈ જોકદમ સોરઠના શેઠીઆઓ કોધે બરાયા. એમનાં મુખ લાલ-પીળાં થઈ ગયા અને બોલવા લાગ્યા કે અમે ટીપમાં પાંચ હજાર, પચીશ હજાર લખાવ્યા છતાં અમારા નામો કરતાં પણ આ પાંચ દ્રમ આપનારનું નામ પહેલું ?

સમયજ બુદ્ધિશાળી એવા બાહડમંત્રીએ શાન્તિપૂર્વક કહ્યું કે-ભાગ્યશાલિઓ ! ભીમા કુંડલીયાનું નામ સૌથી પહેલું લખી દેવામાં આવ્યું છે, તેથી આપને આશ્ચર્ય-પૂર્વક લાગતું હશે કે આમ કેમ ?

પણ દીર્ઘદષ્ટિ રાખી શાન્તિપૂર્વક વિચારવું જોઈએ કે પાંચહજાર, પચીશહજાર લખાવનારની પાસે કેટલી મૂડી અને આ પાંચ દ્રમ આપનારની પાસે કેટલી મૂડી ! જેની પાસે જીવનનિર્વાહનું કંઈપણ સાધન નથી એવા એ ભાગ્યશાલિએ તો પોતાનું સર્વસ્વ તીર્થંજીતિમાં સમર્પણ કરી દીધું. એની અનુમોદના કરવી જોઈએ.

શ્રી સંઘના સર્વ ભાઈઓ સમજી ગયા અને ભીમા કુંડલીયાની અનુમોદના કરી રહ્યા. ટીપનું કાર્ય પૂર્ણ થયા બાદ બાહડમંત્રીશ્વર વગેરે ભીમા કુંડલીયાની પાસે રતના-દિકની ભેટ ધરે છે પણ તેણે એ ભેટ ગ્રહણ ન જ કરી તે ન જ કરી.

ત્યારપછી તે ભીમા કુંડલીયો ત્યાંથી રવાના થઈ પોતાના ગામ તરફ આવી રહ્યો છે. તેના હૃદયમાં એક બાબતથી તીર્થંદર્શન અને સાત દ્રમના સફળ્યથથી આનંદ છે, પણ

ખીજી બાબુથી પાસે પૈસા છે નહિ અને સ્ત્રી ઉચ્ચ સ્વભાવની હોવાથી ઘેર પહોંચતાં જ કલેશ કરશે તેનું દુઃખ છે.

આમ હોવા છતાં પણ આ વખતે ઘરમાં પરિસ્થિતિ બુદ્ધિ જ હતી. ઉચ્ચસ્વભાવની સ્ત્રી પણ શાંત બની ગઈ હતી. દૂરથી પોતાના પતિને આવતા જોઈ આનંદથી એમની સામે જઈ સન્માનપૂર્વક પતિને ઘરમાં લાવી ઉચિત સ્થાને બેસાડ્યાં. પત્નીની શાન્તિ, કરેલ સન્માન અને શાન્ત વાતાવરણ જોઈ ભીમો કુંડલીયો આશ્ચર્યમુગ્ધ બની ગયો. પતિ-પત્ની બન્નેને ઘણો આનંદ થયો. ભીમાએ તીર્થદર્શન નહિ અને કરેલ સર્વસ્વ દાનની વાત કરી. તેની પત્નીએ ભાવથી અનુમોદના કરી.

ભીમાકુંડલીયાની સાચી તીર્થભક્તિ અને ફળની આશંસા વિનાની આરાધનાના કારણે આત્મ આનંદ એ અનુભવી શક્યો. ભીમાનું ભાગ્ય ખીલ્યું. એ જ દિવસે ઘરના આંગણના વિભાગમાં ગાયને બાંધવાનો ખુટો ખોદતાં એમાંથી સોનૈયાનો ભરેલો ચરુ નીકળ્યો. એને લઈને ભીમો ગયો શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થ પર, બાહડમંત્રીશ્વરને એ સોનૈયાથી ભરેલો ચરુ સોંપી દેવા તૈયાર થયો એ સમયે શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થના અધિષ્ઠાયક દેવ શ્રી કપર્દીયજ્ઞ પ્રત્યક્ષ થઈને બોલ્યો કે ‘ભીમા ! તારી નિષ્કામ તીર્થભક્તિ જોઈને પ્રસન્ન થઈને મેં આ સોનૈયાનો ભરેલો ચરુ આપ્યો છે. તેને તું લઈ જા. એનો સદુપયોગ કરજે. જેથી તારું સર્વસ્વ સમર્પણ વિશ્વમાં આદર્શ સ્વરૂપ બનશે.’

ત્યારપછી લીમા કુંડલીયો ઘેર જઈ ધર્મશાસનામાં વિશેષ ઉદ્યમશીલ બન્યો.

પાંચમા આરામાં પણ આત્મઉજ્જવલતાનાં અનન્ય પ્રતિકો સમાન એવા પવિત્ર તીર્થો,—તીર્થસ્થાનકો,—જિન-મંદિરો, જિનબિરુઓ આપણને અનાયાસે પ્રાપ્ત થયાં છે. આવી સર્વોત્તમ સામગ્રી સફળાગ્રે મળી છે.

જેમ ઉદ્યત મંત્રીશ્રે અને તેમના સુપુત્ર બાહડ મંત્રી-શ્રે તથા લીમા કુંડલીયાએ તીર્થયાત્રા અને તીર્થભક્તિમાં કેવો સુંદર લાભ લીધો તેમ પ્રત્યેક વ્યક્તિએ તીર્થયાત્રામાં અને તીર્થભક્તિમાં યથાશક્ય સુંદર લાભ લેતાં શીખવું જોઈએ.

[૨૭] પૂર્વના વિશિષ્ટ તીર્થયાત્રા

સંધાનું સ્મરણ—

તીર્થયાત્રા કે સંધયાત્રાની પ્રવૃત્તિ આજની નથી પણ અતિ પુરાણી અતિ પ્રાચીન તત્-તત્ તીર્થંકર પરમાત્માના તીર્થ સમયની છે.

પ્રત્યેક ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાળમાં તેની પ્રવૃત્તિ ચાલુ છે અને ચાલુ રહેશે.

(૧) આ અવસર્પિણી કાળમાં થયેલ સર્વથી પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ ભગવંતના મુખથી તીર્થોધિરાજ શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થંકર માહાત્મ્ય સાંભળી, એમના જ

સંસારી અવસ્થાના પ્રથમ પુત્ર શ્રી ભરત ચક્રવર્તિએ સુવર્ણના મંદિર સાથે પરમ શાસનપ્રભાવક મહાસંઘ કાઢી શ્રી સિદ્ધગિરિજી આદિ અનેક તીર્થોની યાત્રા કરવા-પૂર્વક શ્રી સિદ્ધગિરિજી તથા શ્રી રૈવતગિરિજીનો પહેલો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

ઈન્દ્રની આજ્ઞાથી શ્રી ભરત મહારાજએ શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થ પર ૮૪ મંડપવાળો ત્રૈલોક્યવિભ્રમ નામનો મહાપ્રાસાદ કરાવી, તેમાં શ્રી ઋષભદેવ ભગવંતની ચતુર્મુખ રત્નમય મનોહર મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી. અન્ય પશુ ત્રેવીસે ભગવાનના પ્રાસાદ કરાવી, તેમાં પશુ દેહ અને વર્ણ પ્રમાણે જિનમૂર્તિઓ સ્થાપન કરી હતી.

શ્રી કદરબગિરિજી, હસ્તગિરિજી તથા ચર્યગિરિજી વગેરે સ્થળોએ પશુ પ્રાસાદ બંધાવી રત્નમય મૂર્તિઓ બિરાજમાન કરી હતી.

શ્રી રૈવતગિરિજી મહાતીર્થ પર રક્તિક રત્નમય સુરેન્દ્ર નામનો પ્રાસાદ બંધાવી, તેમાં નીલમણીમય શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી.

મુખ્ય શિખરથી પશ્ચિમ દિશા તરફ એક યોજનના આંતરે સ્વસ્તિકાવર્ત નામનો પ્રાસાદ બંધાવી તેમાં શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપન કરવા ઉપરાંત અન્ય રત્ન-સુવર્ણ-રજત આદિની બનાવેલ જિનમૂર્તિઓ બિરાજમાન કરી હતી.

એ સર્વ મૂર્તિઓની અંજનવિધિ તથા પ્રતિષ્ઠાવિધિ મહોત્સવપૂર્વક શ્રી નાભી ગણધર મહારાજના વરહહસ્તે થઈ હતી.

ત્યારપછી શ્રી અર્બુદગિરિજી તીર્થ પર સંઘ સાથે આવી ત્યાં ત્રણે કાળની ચોવીસીનાં મંદિરો બંધાવી જિન-મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી હતી.

શ્રી વૈભારગિરિ તીર્થ પર બાવી ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનનું મંદિર બંધાવી તેમાં મૂર્તિ બિરાજમાન કરી હતી. ત્યાંથી શ્રી સમ્મેતશિખરજી તીર્થ પર આવી વીશ તીર્થંકર ભગવંતોના વીશ જિનમંદિરો બંધાવી. ત્યાં અષ્ટાદ્વિકા મહોત્સવ કયો પછી પોતાની વિનીતાનગરીમાં મહાઆડંબરપૂર્વક પ્રવેશ કયો હતો.

પ્રાંતે શ્રી ભરત મહારાજ આરિસાભવનમાં કેવલજ્ઞાન પાત્રી મોક્ષમાં ગયા હતા. ત્યાર પછી થયેલ અનેક રાજા-મહારાજાઓએ તથા શેઠ-શ્રીમંતોએ પણ છરી પાળતા સંઘો કાઢવાપૂર્વક તીર્થયાત્રાઓ કરેલી છે.

(૨) શ્રી ભરત મહારાજ મોક્ષમાં ગયા બાદ છ કોડ પૂર્વ વધો પસાર થતાં તેમના વંશમાં થયેલ શ્રી દુડવીય રાજાએ પણ શ્રી ભરત મહારાજની જેમ મહાસંઘ કાઢી શ્રી સિદ્ધાચલજી આદિ તીર્થોની યાત્રા કરવાપૂર્વક શ્રી સિદ્ધગિરિજી તથા શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થનો બીજો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો. તેમ જ શ્રી અર્બુદગિરિ, વૈભારગિરિ,

અષ્ટાપદગિરિ, સમ્મેતશિખરગિરિ વગેરે તીર્થોની પણ યાત્રા કરવાપૂર્વક ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

પ્રાંતે શ્રી ઠંડવીયં રાજા ભરત ચક્રીની જેમ આરિસા-ભવનમાં કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષસુખના ભાગી બન્યા હતા.

(૩) આ અવસર્પિણીમાં થયેલ બીજા તીર્થંકર શ્રી અજિતનાથ ભગવાનના મુખથી શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થંત્રું માહાત્મ્ય સાંભળી, દ્વિતીય ચક્રી શ્રી સગર ચક્રવર્તિએ શ્રી શત્રુજયાદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે મહાસંઘ કાઢી શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થે આવી, ઇન્દ્રના કથનથી શ્રી ઋષભ-દેવ ભગવાન વગેરેની રત્નમય મૂર્તિઓ સુવર્ણ ગુફામાં મૂકાવી, નૂતન પ્રાસાદો બનાવરાવી સુવર્ણમય મૂર્તિઓ સ્થાપન કરાવવાપૂર્વક એ મહાતીર્થને ત્રીજો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

તેમ જ શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થથી સંઘ સાથે પ્રયાણ કરી શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થે આવી, ત્યાં પણ એ જ પ્રમાણે નૂતન પ્રાસાદો બનાવરાવી શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થને પણ ત્રીજો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

ત્યાર પછી અન્ય તીર્થોની યાત્રા કરી અથોધ્યા, નગ-રીમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. પ્રાંતે સગરચક્રી ચારિત્ર સ્વીકારી, કેવલજ્ઞાન પામી ઘાંતેર લાખ પૂર્વંત્રું આયુષ્ય પૂર્ણ કરવા-પૂર્વક મુક્તિપુરીમાં સિધાવ્યા હતા.

(૪) આઠમા તીર્થંકર શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી ભગવાનના

શાસનમાં થયેલ શ્રી ચંદ્રપ્રભા નગરી (વર્તમાનમાં પ્રભાસ-
પાટણ)ના શ્રી ચંદ્રયશા મહારાજાએ શ્રી સિદ્ધગિરિજી
આદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે મહાસંઘ કાઢી શ્રી શત્રુઞ્ચ
મહાતીર્થે આવી, પ્રાસાદો જીર્ણ થયેલા જોઈ તેનો ઉદ્ધાર
કરાવ્યો હતો. ત્યાંથી સંઘ સાથે શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થે
આવી ત્યાં પણ પ્રાસાદોનો ઉદ્ધાર કરાવી પ્રભુપ્રતિમા
સ્થાપન કર્યાં હતાં. ત્યારપછી શ્રી અર્જુનગિરિ તથા શ્રી
બાહુબળીજી આદિ તીર્થોની યાત્રા કરવાપૂર્વક ત્યાંનો ઉદ્ધાર
કરાવી પોતાની ચંદ્રપ્રભા નગરીમાં પ્રવેશ કર્યો હતો.

પ્રાંતે શ્રી ચંદ્રયશા મહારાજા દીક્ષા લેવાપૂર્વક એક
લાખ પૂર્વ વર્ષ પર્યંત સંયમ સાધી કેવલજ્ઞાન પામી
મોક્ષમાં સીધાવ્યા હતા.

(૫) સોળમા તીર્થંકર શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના સુપુત્ર
અને હસ્તિનાપુર નગરના મહારાજા શ્રી ચક્રધરે [ચક્રાચુધે]
શ્રી સિદ્ધગિરિજી આદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે મહાસંઘ
કાઢી શ્રી શત્રુઞ્ચ મહાતીર્થે આવી, યાત્રા કરવાપૂર્વક
ઈન્દ્રના વચનથી તેનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ત્યાંથી સંઘ
સહિત શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થે આવી ત્યાંના જીર્ણ થયેલ
જિનમંદિરોનો પણ જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ત્યારબાદ
અન્ય તીર્થોની યાત્રા કરવાપૂર્વક શ્રી હસ્તિનાપુર નગરમાં
પ્રવેશ કર્યો હતો. શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના નિર્વાણના
સમાચાર સાંભળી શ્રી ચક્રધર મહારાજાએ દીક્ષા લીધી હતી.
દશ હજાર વર્ષ પર્યંત દીક્ષાપર્યાય પાળી કેવલજ્ઞાન પામી

પ્રાંતે શ્રી સમ્મેતશિખરજી તીર્થ પર તેઓશ્રી મુક્તિપુરીમાં સીધાવ્યા હતા.

(૬) વીશમા તીર્થ કર શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી ભગવાનના શાસનમાં થયેલ અયોધ્યા નગરીના રાજા દશરથે શ્રી સિદ્ધગિરિજી આદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે મહાસંઘ કાઢ્યો હતો. શ્રી શત્રુઙ્ગય મહાતીર્થની યાત્રા કરી મહોત્સવ કરવાપૂર્વક કેટલાંક જિનમંદિર ખંધાવ્યાં હતાં. ત્યાંથી સંઘ સાથે શ્રી રૈવતગિરિજી તીર્થમાં આવી યાત્રા કરવાપૂર્વક ત્યાં મહોત્સવ કર્યો હતો. દશરથ રાજાની રાણી કૈકેયીએ ત્યાં ખરટ નામના શિખર પર પોતાના નામનું જિનમંદિર ખંધાવી શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી. ત્યાંથી સંઘ પાછો વળતાં માર્ગમાં આવતી ઢંક નામની નગરીમાં દશરથ રાજાની રાણી કૌશલ્યાએ શ્રી શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું મંદિર, વલ્લીપુર નગરમાં સુપ્રભાએ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર, કાંપિલપુર નગરમાં દશરથ નંદન શ્રી રામચંદ્રજીએ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું મંદિર અને વામનપુરમાં દશરથનંદન શ્રી લક્ષ્મણજીએ શ્રી આદિનાથ ભગવાનનું મંદિર ખંધાવ્યું હતું. તેમ જ ભામંડલ આદિએ પણ માર્ગમાં આવતાં જુદા જુદા ગામોમાં જિનમંદિરો ખંધાવ્યાં હતાં. ત્યારબાદ સંઘ સાથે દશરથ રાજાએ અયોધ્યા નગરીમાં પ્રવેશ કર્યો હતો.

(૭) શ્રી દશરથનંદન શ્રી રામચંદ્રજીએ પણ બન્ધુ લક્ષ્મણજી સહિત શ્રી શત્રુઙ્ગયાદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે

મહાસંઘ કાઠી શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થમાં આવી ભાવોદ્ભાસપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરી હતી. તથા જીર્ણ થઈ ગયેલાં સર્વ જિનમંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ત્યાંથી સંઘ સહિત શ્રી રૈવતગિરિજી મહાતીર્થે આવી યાત્રા કરવાપૂર્વક ત્યાંના પશુ જીર્ણ થઈ ગયેલાં જિનમંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

શ્રી રામચંદ્રજીએ પણ સોળ હજાર રાજાઓ સાથે દીક્ષા લીધી હતી. તથા કૌટીશીલા ઉપર કેવલજ્ઞાન પામી પ્રાંતે પંદર હજાર વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થે પર ત્રણ કોડ મુનિવરોની સાથે સિદ્ધિપદ પામ્યા હતા.

(૮) બાવીશમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથ ભગવાનના મુખથી શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થનું માહાત્મ્ય સાંભળી પાંડવોએ પણ શ્રી સિદ્ધગિરિજી આદિ તીર્થોની યાત્રા નિમિત્તે હસ્તિનાપુર નગરથી શુભ દિવસે થી વરદત્ત ગણધર ભગવંતની પુણ્ય નિશ્રામાં પ્રયાણ કર્યું હતું. શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ પણ યાદવોની સાથે તથા અનેક રાજાઓ વગેરે પણ એ મહાસંઘમાં જોડાયા હતા. શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થની યાત્રા કરવાપૂર્વક પાંડવોએ એ મહાતીર્થને ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ત્યાંથી સંઘ સહિત પ્રયાણ કરી ચંદ્રપ્રભાસ તીર્થમાં શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીની યાત્રા કરી રૈવતાચલ તીર્થે પર શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની યાત્રા કરવાપૂર્વક મંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ત્યાંથી આબુજી, વૈભારગિરિ, સમ્મેતશિખર

આદિ તીર્થોની યાત્રા કરી જીણોદ્ધાર કાર્ય કરાવી સંઘ દ્વારિકા નગરીમાં આવ્યા બાદ ત્યાં પાંડવોએ સર્વ રાજા વગેરેનો વચ્ચાલંકારાદિથી સત્કાર કર્યો હતો. ત્યાંથી સર્વે પોતપોતાના સ્થાને ચાલ્યા ગયા હતા.

યુધિષ્ઠિર, ભીમસેન, અર્જુન, નકુલ અને સહદેવ એ પાંચે પાંડવોએ શ્રી ધર્મઘોષ મુનિવરના ઉપદેશથી દીક્ષા સ્વીકારી અને એવો અભિગ્રહ કર્યો કે શ્રી નેમિનાથ ભગવાનને વંદન કર્યો બાદ પારણું કરવું. હસ્તિકેટપ નામના નગરમાં આવતાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાનના નિર્વાણના સમાચાર સાંભળતાં પાંચે પાંડવો સીધા શ્રી સિદ્ધાચલજી મહાતીર્થ પર જઈ અનશન કરી અંતકૃત કેવલી બની વીશ કોડ મુનિઓની સાથે સિદ્ધિપદ પામ્યા હતા.

પાંચમા આરામાં પણ ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર પરમાત્માના શાસનમાં અનેક મહાપુરુષોએ શ્રી સિદ્ધાચલજી આદિ તીર્થોના શાસનપ્રભાવક સંઘો કાઢેલા છે. જેનું વર્ણન આશ્રિયમાં મૂકી દે એવું પ્રશંસનીય-અનુમોદનીય છે.

જુઓ—

(૯) તાર્કિક શિરોમણી આચાર્ય શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરીશ્વરજી મં શ્રીના સદુપદેશથી વિક્રમ સંવત્ પ્રવર્તક શ્રી વિક્રમાદિત્ય રાજાએ શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થની યાત્રાનો છરી પાળતો મહાસંઘ કાઢ્યો હતો. તેમાં ૧૬૯ સુવર્ણના, ૫૦૦ હાથીદાંતના અને ૫૦૦ ચંદનના જિન-

મંદિરો હતા. આં શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકરજી મં આદિ પાંચ હજાર (૫૦૦૦) આચાર્યો સાથે હતા. ચૌદ મુગુટખંદ રાજાઓ સાથે હતા. સીત્તેર લાખ શ્રાવકોના કુટુંબો સાથે હતા. તદુપરાંત એક કોડ દશ લાખ ને નવ હજાર શકટો-ગાડાંઓ, અઠાર લાખ અશ્વો-ઘોડાઓ, સાત હજાર ને છસો હાથીઓ, અને તેના પ્રમાણમાં અન્ય ઉટે તથા ખળદો વગેરે હતાં.

(૧૦) કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્ય શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મં શ્રી ના સદુપદેશથી પરમાહંત કુમારપાલ રાજાએ અણહીલપુર પટ્ટન [પાટણનગર] થી શ્રી સિદ્ધાચલજી મહા-તીર્થનો મહાસંઘ કાઢ્યો હતો. તેમાં સુવર્ણ તથા રત્નના અઠારસો ને ચુ'મોતેર [૧૮૭૪] જિનમંદિરો સાથે હતાં.

તીર્થાધિરાજ શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થ પર આવેલ શ્રી કુમારપાલ મહારાજના સંઘ પ્રસંગે ઇન્દ્રમાલ પહેરવાની ઉછામણી ભેરહાર બોલાઈ રહી હતી. એક બાળુ કુમારપાલ મહારાજ અને બીજી બાળુ વાગ્ભટ્ટમંત્રી આદિ હતા. બોલી ચાર લાખ, આઠ લાખ આદિ બોલાઈ રહી હતી.

એ સમયે સૌરાષ્ટ્ર દેશના મહુવા શહેરના નિવાસી પ્રાગૂવાટ હંસરાજ ધારુના પુત્ર જગદુશાહ મલીન વસ્ત્રથી સજ્જ થયેલો ત્યાં ઉલો હતો. એણે એકદમ સવાકોડ રક્-મની બહેરાત કરી. સહુની દષ્ટિ એના ઉપર પડી. ખુદ મહારાજ કુમારપાલે આશ્ચર્યપૂર્વક પૂછ્યું ત્યારે જગદુશાહે જણાવ્યું કે-

મહારાજ ! મારા પિતાશ્રી નોકામાં બેસી દેશ-દેશાન્ત-
રમાં વ્યાપાર કરવા ગયા હતા. ત્યાં કમાએલ દ્રવ્યથી સવા-
સવા કોડ સુવર્ણમુદ્રાની કિંમતનાં પાંચ માણિક્યરત્ન ખરીદી
ઘરે આવ્યા. બાદ અંત સમયે મને કહ્યું કે હે પુત્ર ! આ
સવા-સવા કોડ સુવર્ણમુદ્રાની કિંમતના પાંચ રત્ન તને
આપું છું. તેમાંથી બે રત્ન ઘરમાં રાખજે અને ત્રણ રત્નો-
માંથી એક રત્ન શ્રી શત્રુજય તીર્થમાં, એક રત્ન શ્રી
ગિરનારજી તીર્થમાં અને એક રત્ન પ્રભાસપાટણમાં ખરચજે.

આ સાંભળીને મહારાજ કુમારપાલ અને વાગ્બટમંત્રી
આદિ સર્વ સંઘને અતીવ આનંદ થયો. જગદુશાને ઈન્દ્ર-
માળા પહેરાવવામાં આવી. આ રીતે શ્રી કુમારપાલ મહા-
રાજના સંઘ પ્રસંગે જગદુશાએ એક રત્ન શ્રી શત્રુજયમાં
બીજું રત્ન શ્રી ગિરનારજીમાં અને ત્રીજું રત્ન શ્રી પ્રભાસ
પાટણમાં ખરચી સુંદર લાભ લેવા પૂર્વક જૈનશાસનની
અનુપમ પ્રભાવના કરી હતી.

(૧૧) ઉંખરરાજે સ્થાપેલા અર્બુદાચલ [આબુ] પર્વતની
તલહટ્ટિકા [તલાટી] ના અલંકાર સમાન એવા ઉંખરનગરથી
શ્રી દેશલે ચૌદ કોડ દ્રવ્યનો ખર્ચ કરીને શ્રી શત્રુજયાદિ
સાત તીર્થોની મહોત્સવ પૂર્વક ચૌદ યાત્રાઓ કરવા પૂર્વક
ચૌદ વાર સંઘવી તિલક કરાવ્યું હતું.

(૧૨) શ્રી આબૂ સંઘપતિના સંઘમાં સાતસો જિન-
મંદિરો હતાં. તીર્થયાત્રામાં તેમણે બાર કોડ સોનૈયાનો
સફળ થયે કથો હતો.

(૧૩) શ્રી પેથડ સંઘપતિના સંઘમાં બાવન જિન-મંદિરો હતાં તથા સાત લાખ મનુષ્યો હતાં. તેમણે તીર્થ-યાત્રામાં અગીયાર લાખ રૂપાના ટંકનો સફળ્ય કર્યો હતો.

(૧૪) એક સમય શ્રી ગિરનારજી તીર્થપર શ્રવેતામ્બર અને દિગમ્બરના સંઘ બંને સાથે આવી. એ સમયે શ્રવેતામ્બર અને દિગમ્બરના સંઘ વચ્ચે તીર્થ સમ્બન્ધી વિવાદ થયો. શ્રવેતામ્બર કહે અમારું તીર્થ અને દિગમ્બર કહે અમારું તીર્થ. તે સમયે વૃદ્ધ પુરુષોએ નિર્ણય કરવા પૂર્વક કહ્યું કે ‘ જો દેવદ્રવ્યમાં વૃદ્ધિ કરીને ઇન્દ્રમાળા ધારણ કરે તેનું આ તીર્થ. ’ એ જ વખતે શ્રવેતામ્બર અને શ્રીમંત એવા પેથડ શ્રાવકે સ્નાત્ર મહોત્સવમાં છપ્પન ધડી સુવર્ણ દેવદ્રવ્યમાં આપવા વડે દેવદ્રવ્યમાં અભિવૃદ્ધિ કરીને ઇન્દ્રમાળા પહેરી હતી, ચાર ધડી સુવર્ણ યાચકોને આપ્યું હતું અને શ્રી શત્રુજય તીર્થથી શ્રી રવેતાચલ-ગિરનાર તીર્થ સુધી એક સુવર્ણમય ધ્વજ બાંધ્યો હતો. તેમના પુત્ર ઝાંઝણે રેશમી વસ્ત્રનો તેવો જ ધ્વજ ચઢાવ્યો હતો.

આ પ્રમાણે કરીને પેથડ શ્રાવકે પોતાનું એટલે શ્રવેતામ્બર સંઘનું તીર્થ સ્થાપિત કર્યું હતું.

(૧૫) મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ અને તેજપાલ બંને બંધુએ કાઢેલ તીર્થયાત્રા સંઘમાં સાત લાખ મનુષ્યો હતા. શ્રી ગીરનારજી તીર્થમાં લલિતાદેવીએ બત્રીશ લાખ સોના-મહોરનાં કિંમતી આભરણોથી શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની

પૂજા કરી હતી. આ જોઇ તેજપાલ મંત્રીએ પણ બત્રીશ-
લાખ સોનામહોરોથી પ્રભુપૂજા કરી હતી.

શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થ ઉપર અનુપમાદેવીએ શ્રી ઋષભ-
દેવ ભગવાનની બત્રીશ લાખનાં આભરણોથી પૂજા કરી હતી.
આ જોઇ લલિતાદેવીએ પણ બત્રીશ લાખના આભરણોથી
પ્રભુપૂજા કરી હતી.

મહામંત્રી વસ્તુપાલ અને તેજપાલના વર્ણનમાં આવે
છે કે-શ્રી વસ્તુપાલે સંઘ સાથે સાડાબાર તીર્થયાત્રાઓ
કરી હતી. તેમાં પહેલી યાત્રા વિ. સં. ૧૨૮૫માં
કરી હતી. એ પહેલી યાત્રાના સંઘમાં ૧૪૪ જિનમંદિરો
હતાં. તેમાં ૨૪ હાથીઢાંતનાં અને ખાકીના કાષ્ઠનાં. ૪૫૦૦
ગાડીઓ, ૧૮૦૦ ઘોડાગાડીઓ, ૭૦૦ પાલખીઓ, ૭૦૦
આચાર્યો, ૨૦૦૦ શ્વેતારબર સાધુઓ, ૧૧૦૦ દ્વિગરબર
સાધુઓ, ૧૬૦૦ શ્રીમંતો, ૪૦૦૦ ઘોડાઓ, ૨૦૦૦ ઉંટો,
અને સાત લાખ મનુષ્યો હતાં. આ પ્રમાણે વધતાં જતાં
પ્રમાણુવાળી આગળની તીર્થયાત્રાઓ જાણવી.

(૧૬) વિ. સં. ૧૨૮૬ની સાલમાં મારવાડમાં આવેલ
નાગોરના નિવાસી પુનડે શ્રાવકે શ્રી સિદ્ધાયલજી મહા-
તીર્થનો સંઘ કાઢ્યો હતો. એ સંઘમાં ૧૮૦૦ ગાડાં હતાં
અને હાથી-ઘોડા વગેરે પણ પ્રમાણમાં વિશેષ હતાં. હજારો
ભાવિક યાત્રીઓ છરી પાળતા યાત્રા કરનારા આ સંઘમાં હતાં.

(૧૭) માંડવગઢના મહામંત્રી પેયડશાહના પુત્રરત્ન

ઝાંઝણુશાએ વિ. સં. ૧૩૪૦ મહા શુદ્ધ પાંચમના દિવસે શ્રીધર્મઘોષસૂરીશ્વરજી મહારાજાદિ ૨૧ આચાર્યોની શુભ નિશ્રામાં શ્રી સિદ્ધાચલજી મહાતીર્થની યાત્રા નિમિત્તે મંગલ પ્રયાણ કર્યું હતું. સંઘયાત્રામાં અઢી લાખ માણસો હતા. મહામંત્રી ઝાંઝણુશા શ્રી સંઘમાં પધારેલા સાધર્મિકોની ભક્તિ કરવામાં જરાપણ ખામી ન આવે તેની ખૂબ જ કાળજી રાખતા હતા.

સવારમાં સર્વના જગ્યા પહેલાં જાગૃતા અને શ્રી સંઘ પ્રયાણ કર્યા પછીથી પોતાના બે હજાર અંગરક્ષકોને લઈ સંઘની પાછળ પાછળ સર્વની ખબર રાખતા પ્રયાણ કરતા હતા.

કર્ણાવટીના ભાટે જઈ સારંગદેવને ખબર આપી કે મહારાજા ! માંડવગઢના મહામંત્રી ઝાંઝણુશા મહાસંઘ સાથે શ્રી સિદ્ધગિરિજી મહાતીર્થની યાત્રા કરવા નીકળ્યા છે અને કર્ણાવટી તરફ પધારી રહ્યા છે.

આવા શુભ સમાચાર સાંભળતાં જ મહારાજા સારંગ દેવ હાથી ઉપર બેસી વિવિધ વાજાંત્રો સહિત મહામંત્રી સામે ગયા. મહારાજા સારંગદેવ અને સંઘપતિ મહામંત્રી ઝાંઝણુશા આનંદપૂર્વક પરસ્પર ભેટયા. સંઘમાં આવેલા પોતાના સાધર્મી બંધુઓની સંઘપતિએ મહારાજા સારંગ-દેવને ઓળખ આપી.

ત્યારપછી મહારાજા પોતાના રાજમહેલમાં જઈ નિજ મંત્રીદ્વારા રાજમહેલમાં જમવા માટે આમંત્રણ મોકલાવ્યું.

મહારાજ સારંગદેવના મંત્રીએ સંઘપતિ ઝાંઝણશાની પાસે આવીને કહ્યું કે-મંત્રીશ્વર ! મહારાજ આપને આમંત્રણ આપે છે કે આપના શ્રી સંઘમાંથી જે આપને યોગ્ય લાગે એવા તે જે-પાંચ હજાર સારા સારા માણસોની સાથે આપ રાજમહેલમાં જમવા માટે પધારો.

સારંગદેવના મંત્રીની વાત સાંભળી સંઘપતિ ઝાંઝણશાએ રિમતવદને કહ્યું. મંત્રીશ્વર ! મહારાજતું આમંત્રણ મારે શિરોમાન્ય છે. પરંતુ હું આ રીતે આવી ન શકું. કારણ કે—

“इमे साधर्मिकाः सर्वे, लोका में बान्धवाधिकाः ।

माननीयाः पूजनीयाः, सङ्गे कष्टेन मीलितः ॥”

અહીં સંઘમાં એકત્રિત થયેલા આ સર્વે સાધર્મિકો મારે મન તો બન્ધુથી પણ અધિક પ્રિય છે, માનનીય છે અને પૂજનીય છે. એક પણ સાધર્મિકને છોડીને હું જમવા નહિ જ આવી શકું.

મહારાજ સારંગદેવે જે ત્રણ વખત આમંત્રણ મોકલવા છતાં પણ સંઘપતિએ ના જ કહી ત્યારે ચોથીવાર ખુદ મહારાજ સારંગદેવ આમંત્રણ આપવા આવ્યા.

મહારાજને મંત્રીશ્વર સંઘપતિએ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહ્યું કે, મહારાજ ! સંઘમાં આવેલા સર્વ સાધર્મિકોને આપ જમવા માટે આમંત્રણ આપી શકતા હોય તો જ હું આવી શકું નહીંતર નહીં જ.

સંઘપતિના આ પ્રત્યુત્તરથી મહારાજા રહેજ ક્રોધિત બન્યા. તત્કાલ સમયજ સંઘપતિ ઝાંઝણશાએ કહ્યું મહારાજા ! જાલે આપને સંઘમાં આવેલા મારા સર્વ સાધર્મિકોને જમાડવાની ઇચ્છા ન હોય તો કંઈ નહિ, પણ મને આપના સમસ્ત ગુજરાતને જમાડવાનો લાભ આપો. મારી ભાવના સફળ કરો.

આ સાંભળી મહારાજાના મનમાં એમ થયું કે મારા આમંત્રણને નહીં સ્વીકારનાર એવા ઝાંઝણને ઝંખવાણો પાડવો એ ભાવનાથી મહારાજાએ સંઘપતિ ઝાંઝણના વચનનો સ્વીકાર કયો.

મહારાજાની અનુમતિથી સમસ્ત ગુજરાતને જમાડવા માટે એક મહિના પછીનો દિવસ નક્કી કરવામાં આવ્યો.

આ બાબુ ઝાંઝણશા સંઘપતિએ સર્વ સામગ્રી એકત્રિત કરવા માંડી.

પાંચ પાંચ હજાર માણસો એક સાથે ભેસી શકે એવા વિશાલકાય સેંકડો મંડપો બંધાવી તેને તોરણો-ઘજાઓ આદિથી શણગારી દીધા. ધૂપઢાનીઓથી વાતાવરણ પણ સુગંધિત કરી દીધું. એવી સુંદર વ્યવસ્થા કરવામાં આવી કે જમનારને જરાપણ તકલીફ પડે નહિ અને સર્વને અનહદ આનંદ થાય.

નિયત કરેલા દિવસે જમવાનો કાર્યક્રમ શરુ થયો. પાંચ-પાંચ દિવસ પચાંત ગુજરાતના પાંચ પાંચ લાખ માણસોને સંઘપતિ ઝાંઝણશાએ જમાડ્યાં.

મહારાજ સારંગદેવને સંઘપતિ ઝાંઝણશાએ સ્મિતવદને કહ્યું કે મહારાજ ! શું આપની ગુજરાતમાં ખસ આટલા જ માણસો છે ? પાંચ-પાંચ દિવસથી પાંચ પાંચ લાખ માણસોને જમાડવા છતાં હજી પણ મારી પાસે ઘણો જ સામાન વધ્યો છે.

એમ કહી મીઠાઈના ભરેલા ઠેઠાર મહારાજને બતાવ્યા. એ જોઈને સારંગદેવ તો મુખમાં આંગળી નાખી ગયો. આલોજ બની ગયો. તેને એમ લાગ્યું કે-હું મહારાજ હોવા છતાં સમસ્ત સંઘને ન જમાડી શક્યો. અને આ વાણીથી હોવા છતાં પણ ગુજરાતના પાંચ પાંચ લાખ માણસોને લગાતાર પાંચ પાંચ દિવસ સુધી સુંદર વ્યવસ્થા પૂર્વક મિષ્ટાન્નાદિકથી જમાડ્યા. જખરો નીકળ્યો.

એક રાજા-મહારાજ ન કરી શકે એટલું મંત્રીશ્વર ઝાંઝણશા સંઘપતિએ કરી બતાવ્યું.

વધેલી મીઠાઈ વગેરે સાધર્મિક બંધુઓને બહુમાનપૂર્વક આપીને જૈનશાસનની અતુલ્ય પ્રભાવના કરવા પૂર્વક સમગ્ર વિશ્વમાં ઝાંઝણ સંઘપતિએ જૈનધર્મનો વિજયઘ્વજ ફરકાવ્યો હતો.

(૧૮) સૌરાષ્ટ્રના ઠંડનાયક સાજણુદેને શ્રી ગિરનારજી તીર્થની યાત્રા કરતાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની મનોહર મૂર્તિને નિરખી અનહદ આનંદ થયો, પણ જિનપ્રાસાદની જીર્ણતા જોઈને ઘણું જ દુઃખ થયું. પોતાની સંપત્તિથી તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવવાનું કાર્ય તેને અશક્ય લાગ્યું. છેવટે

તેણે નિર્ણય કર્યો કે - 'સૌરાષ્ટ્રની મહેસુલના ૧૨૫ કોડ સોનૈયા શ્રી ગિરનારજી તીર્થપરનાં જીર્ણમંદિરોના ઉદ્ધાર માટે ખર્ચા નાખવા.'

એમ વિચારી દંડનાયક સાજણદેએ જિનમંદિરોના જીર્ણોદ્ધારનું કાર્ય કુશલ કારીગરો-શિલ્પીઓના હાથે શરૂ કરાવ્યું.

સારાય સૌરાષ્ટ્રમાં ગિરનાર પર થતા જિનમંદિરોના જીર્ણોદ્ધાર કાર્યનું વાતાવરણ શુંજી ઉઠ્યું.

દંડનાયકના તેજોદ્રેષી કેટલાક રાજપુરુષોથી આ સહન નહીં થતાં તેઓ મહારાજા સિદ્ધરાજ પાસે પાટણ પહોંચી ગયા, અને દંડનાયકની વિરુદ્ધ યોલવા લાગ્યા.

મહારાજા ! આપ તો અહીં બેઠા છો ક્યાંથી બણો. દંડનાયક સાજણદે મંત્રીએ સૌરાષ્ટ્રની મહેસુલના ૧૨૫ કરોડ સોનૈયા પોતાની કીર્તિની લાલસા પાછળ ખર્ચી નાખ્યા.

મહારાજા સિદ્ધરાજને સાજણદે મંત્રીની નિમકહલાલી, સત્યનિષ્ઠા અને સદાચારિતા માટે પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો એટલે આ વાત માની નહીં.

ત્યારે તેઓએ કહ્યું કે મહારાજા ! અમારી વાત પર વિશ્વાસ ન આવતો હોય તો આપ અત્યારે જ સાંઢણીપર માણસ મોકલી સાજણદે મંત્રીને કહેવરાવો કે તમો મહેસુલના ૧૨૫ કોડ સોનૈયા સાથે લઈને શીઘ્ર અમારી પાસે આવો.

મહારાજ સિદ્ધરાજ સાજણદે મંત્રીને પોતાની પાસે બોલાવવા માટે માણસ મોકલવા તૈયાર થયા.

આ બાબુ શ્રી ગિરનારજી તીર્થપર જીણોદ્ધારનું કાર્ય ખૂબ જ વેગથી ચાલતું દેખી સાજણદે મંત્રીનું હૃદય પણ તીર્થભક્તિથી અત્યંત હરખી રહ્યું છે. મનમાં એ પણ વિચાર આવી રહ્યો છે કે-‘મહારાજ સિદ્ધરાજ મહેસૂલના ૧૨૧ કોડ સેનૈયા માગે તો કોઈ પણ ભોગે એમની આગળ ધરી દેવા. પરંતુ એટલી મોટી રકમ ક્યાંથી મેળવવી ?’ સૌરાષ્ટ્રનાં ધનાઢ્યનગરો તરફ દષ્ટિપાત કરતાં મંત્રીશ્વરની વંથળી-વણથંલી તરફ દષ્ટિ ઢળી. મંત્રીશ્વર વંથળીમાં આવતાં ત્યાંના કોટ્યાધિપતિ મહાજને તેમનું સુંદર સ્વાગત કર્યું. અને જમવા માટે મહાજનના અગ્રણીઓએ આગ્રહ કર્યો.

મંત્રીશ્વરે કહ્યું-‘અહીં હું એક ખાસ વિશિષ્ટ કાર્ય માટે આવ્યો છું. એ કાર્ય થયા પછી જ હું જમીશ.’

સંઘના અગ્રણીઓએ કહ્યું-‘મંત્રીશ્વર ! જરૂર ફરમાવો અમારાથી જેટલું શક્ય હશે તેટલું ખધું જ કરી છૂટીશું.’

આ પ્રમાણે મંત્રીશ્વરને કહ્યા પછી અગ્રણીઓએ શ્રી સંઘને ભેગો કર્યો. તેની સમક્ષ સાજણદેએ શ્રી ગિરનાર પર્વતપર ચાલી રહેલ જીણોદ્ધારના કાર્યમાં ખચાઈ ગયેલ મહારાજ સિદ્ધરાજના મહેસૂલના ૧૨૧ કોડ સેનૈયા વગેરેનું સર્વ વૃત્તાંત નિવેદન કર્યા બાદ હવે તે ૧૨૧ કોડ સેનૈયા

મહારાજને પાછા આપવાના હોવાથી તેની અતિ આવશ્યકતા જણાવી.

ઈંડનાયકનું એ વક્તવ્ય સાંભળી સહુ એકબીજાના મુખ તરફ જોવા લાગ્યા. કોઈપણ બોલ્યું નહિ. છેવટે સાકરિયા નામના શ્રેષ્ઠી ઉભા થઈ હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યા કે- ‘ભાગ્યશાલિઓ ! તમે સર્વે’ તો અનેક શુભકાર્યો કરો છો આ કાર્યનો તો મને એકલાને જ લાભ આપો. કૃપા કરી સંઘ મારી વિનંતિનો સ્વીકાર કરે.

આ સાંભળી આશ્ચર્ય પામવા પૂર્વક શ્રી સંઘે સહુપં સાકરિયા શ્રેષ્ઠીની વિનંતિ માન્ય રાખી. મહામંત્રીને સાકરિયા શેઠ પોતાના ઘરે લઈ ગયા. અને તેમની બહુમાન પૂર્વક મનગમતાં ભોજનથી સાધર્મિક-ભક્તિ કરી. ત્યારપછી બંને જણ ગાદીપર બેઠા.

સાકરિયા શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું કે- ‘હે મંત્રીશ્વર ! આપ કહો તો ૧૨૥ કોડ સોનૈયા મૂલ્યના હીરા, કહો તો માતી, કહો તો સુવર્ણ અને કહો તો રોકડા સોનૈયા જે કહો તે સમર્પણ કરું.’

આ સાંભળી સાજણદે મંત્રીશ્વર તો આભા જ બની ગયા. સાકરિયા શ્રેષ્ઠીએ પોતાની તીજેરીમાંથી લાવી મંત્રીશ્વરની આગળ રત્નોનો ઢગલો કરી હાથ જોડી વિનંતિ કરી કે ‘મંત્રીશ્વર ! આપ કૃપા કરી તીર્થની સેવા-ભક્તિમાં આ લક્ષ્મી સ્વીકારો.’

મંત્રીશ્વરે કહ્યું ‘ હે દાનવીર ! શ્રેષ્ઠી ! તમારી આવી અનુપમ ઉદારતાથી હવે હું નિર્ભય છું. જ્યારે મારે જરુર પડશે ત્યારે જ હું લઈ જઈશ, હમણાં નહિ.’

શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું ભલે ! જ્યારે જરુર પડે ત્યારે ખુશીથી આપ લઈ જઈ શકે છો. અહીં તો તૈયાર જ છે.

ત્યારબાદ સાકરિયા શ્રેષ્ઠિના ઘરેથી સાજજુદે મંત્રીશ્વર અશ્વપર બેસી રવાના થયા અને ગિરનાર ગિરિની તળેટીમાં આવી પહોંચ્યા.

જ્યાં બે-ચાર દિવસ પસાર થયા ત્યાં તો પાટણથી મહારાજે મોકલેલ સાંઢણીસ્વાર સાંજના સમયે સાજજુદે ઠંડનાયક પાસે આવી પહોંચ્યા.

મંત્રીશ્વરને પ્રણામ કરી એમના હાથમાં મહારાજા સિદ્ધરાજને પત્ર મૂક્યો. તેને વાંચતા જ ખુદ્ધિશાળી મંત્રીશ્વરને સર્વ ખ્યાલ આવી ગયો. મહારાજાના આવેલ પત્રના જવાબમાં આગન્તુક રાજપુરુષને જણાવી દીધું કે—‘ મારા તરફથી મહારાજાને કહેશે કે હું સૌરાષ્ટ્રને રેહું મૂકીને હમણાં પાટણ આવી શકું એમ નથી. સાડા બાર કોડ સોનૈયાનું મહેસુલ બેઠતું હોય તો મહારાજા બાતે અહીં આવીને લઈ બાંધ.’

મંત્રીશ્વરના મુખથી એ પ્રત્યુત્તર સાંભળી આગન્તુક રાજપુરુષ ત્યાંથી રવાના થયો અને પાટણ આવી પહોંચ્યો. મહામંત્રીનો સંદેશો મહારાજા સિદ્ધરાજને કહ્યો.

સાંભળીને મહારાજ ક્રોધાવેશમાં આવી સાજણને શિક્ષા કરવાનો નિર્ધાર કર્યો. આથી તેજોદ્રેષી રાજપુરુષોને આનંદ થયો. મહારાજ સિદ્ધરાજે સેના સાથે સૌરાષ્ટ્ર તરફ પ્રયાણ કર્યું.

આ બાબત સાજણદે દંડનાયકને ખબર પડી કે મહારાજ સિદ્ધરાજ આ તરફ આવી રહ્યા છે. તેમનું સ્વાગત કરવા દંડનાયક સામે આવ્યા. શ્રી ગિરનારગિરિની તળેટીમાં મહારાજ સિદ્ધરાજ આવી પહોંચતાં દંડનાયકે તેમનું સ્વાગત કર્યું. એ સમયે રોષભરી મુદ્રાએ મહારાજ સિદ્ધરાજે કહ્યું કે-હે સાજણ ! તારી પાસે સૌરાષ્ટ્રની ૧૨૧ કોડ સોનૈયાની આવેલ મહેસૂલ લેવા માટે હું આવ્યો છું, માટે તે લાવ.'

સમયજ્ઞ શાણા સાજણદેએ કહ્યું કે-‘મહારાજ ! મહેસૂલના ૧૨૧ કોડ સોનૈયા તૈયાર જ છે, પરંતુ આપ અહીં સુધી પધાયા છો તો શ્રી ગિરનારગિરિના શિખરે રહેલાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાનનાં ગગનચુંબી ભવ્ય મંદિરોનાં દર્શનાદિ તો કરો.

મહારાજ સિદ્ધરાજને પણ લાગ્યું કે અહીં સુધી આવીને પ્રભુના દર્શનાદિ કર્યા વિના હું પાછો જાઉં એ પણ ઉચિત નથી.

સાજણદે મંત્રીશ્વરે મહારાજ સિદ્ધરાજનો હાથ પકડયો.

બંને ગિરનારગિરિની પાગ ચઢી ઉપર આવી પહોંચ્યા. શ્રી નેમિનાથ ભગવાનનાં દર્શનાદિ કરી તીર્થયાત્રાનો આનંદ

અનુભવ્યો. ત્યાર બાદ મંદિરોત્તું અનુપમ નૂતન સર્જન અને એથી પાછળ થયેલો કરોડો સોનૈયાનો સદ્અથ વગેરે જોઈને મહારાજા સિદ્ધરાજ આશ્ચર્યમુગ્ધ બન્યા અને પોતાના રાષ્ટ્રની આ મહાન તીર્થસમૃદ્ધિની ભૂરિ-ભૂરિ પ્રશંસા કરતાં હંડનાયકને કહેવા લાગ્યા કે—

‘ હે સાજણુદે ! ધન્ય છે, આવા ગગનચુંબી ભવ્ય મંદિરો ખંધાવનાર ભાગ્યશાલિને અને એવા નરરત્નને જન્મ આપનાર એવી એની જનેતાને-માતાને ! ’ આ સાંભળી સાજણુદે હંડનાયકે કહ્યું કે—

‘ મહારાજા ! ધન્ય છે આપના જેવા રાજધિરાજને અને આપને જન્મ આપનાર જનેતાને કે જેમણે આવા ગગનચુંબી ભવ્ય મંદિરો ખંધાવ્યા છે. ’

મહારાજા સિદ્ધરાજ બોલી ઉઠ્યા કે— ‘ સાજણુદે ! ના રે ના. મેં એ ભવ્યમંદિરો ખંધાવ્યા નથી. ’

ત્યારે સાજણુદે મંત્રીશ્વરે કહ્યું કે— ‘ મહારાજા ! આપના સૌરાષ્ટ્ર મહેસૂલના આવેલા ૧૨૥૦ કોડ સોનૈયા-માંથી એ ભવ્ય મંદિરોત્તું સર્જન થયું છે. હવે આપને એ ભવ્ય મંદિર નિર્માણના સુકૃતત્તું અનુપમ પુણ્ય જોઈતું હોય તો તે લ્યો અને મહેસૂલના આવેલ ૧૨૥૦ કોડ સોનૈયા જોઈતા હોય તો તે પણ આપવા માટે તૈયાર જ છે ! ’

આ સાંભળી મહારાજા સિદ્ધરાજની મનોભાવના એકદમ પલટાણી. સાજણુદે મંત્રીશ્વરનો હાથ પકડી લઈ, હર્ષના આંસુ

સાથે ગળગળા સાદે મહારાજ બોલ્યા. ‘ હે સાજણુદે !
આજે તે’ મારી મનોભાવના પલટાવી દઈ મને જગૃત કર્યો.
તું તો મારો ખરેખરો કલ્યાણમિત્ર બન્યો. હવે મારે એ
સૌરાષ્ટ્રની મહેસુલના ૧૨૧ કોડ સોનૈયા જોતા નથી. મારે
તો એ ભવ્ય મંદિરોના નિર્માણના સુકૃતત્વ અમાપ પુણ્ય,
અક્ષય કલ્યાણ જ જોઈએ.’

મહારાજ સિદ્ધરાજ એ સાડા બાર કોડ સોનૈયા કરતાં
પણ અધિક અમાપ પુણ્ય ઉપાર્જન કરી પાટણ આવી પહોંચ્યા.

આ બાબુ વંથલીથી દાનવીર સાકરિયા શેઠે પણ રત્નો
સાથે ગિરનાર આવી, સાજણુદે દંડનાયકની આગળ સાડા
બાર કોડની કિંમતનાં રત્નોનો ઢગ કરી દીધો. આ જોઈ
મંત્રીશ્વર દંડનાયકના આનંદનો પાર રહ્યો નહીં.

પછી સાજણુદેએ સાકરિયા શેઠને મહારાજ સિદ્ધરાજ
અહીં આવ્યા ઈત્યાદિ સર્વ વૃત્તાંતથી વાકેફ કરી કહ્યું કે—
‘ શેઠ ! આ તીર્થના પ્રભાવે સર્વે સારાં વાનાં થઈ ગયાં છે.
હવે આપના સાડા બાર કોડ સોનૈયાની કિંમતનાં આ
રત્નઢગની જરૂર નથી.

આ સાંભળી સાકરિયા શેઠે કહ્યું. ‘ મંત્રીશ્વર ! આ શું
બોલ્યા ? જ્યારથી આપ કહી ગયા ત્યારથી આ ધન ધર્મના
નામે જુદું જ કાઠી રાખ્યું છે. હવે હું તેનો ઉપભોગ કરી
શકું નહિ.’

છેવટે મંત્રીશ્વરે સાકરિયા શેઠની શુભ ભાવના સ્ફુળ

થાય એ રીતે વચ્ચે માર્ગ કાઢ્યો. એ જ રત્નોના હાર બનાવી શ્રી નેમિનાથ ભગવાનના કંઠમાં પહેરાવી દીધો.

તીર્થયાત્રા મનુષ્ય જીવનમાં કેવું સત્ત્વ રેડે છે, કેવી ભવ્ય ભાવનાઓ ભરે છે અને કેવું ઉન્નત જીવન બક્ષીસ કરે છે એવી પ્રતીતિનું એ જ્વલંત ઉદાહરણ છે.

એ તીર્થયાત્રાએ સાજણદે મંત્રીશ્વર, મહારાજ સિદ્ધરાજ અને સાકરિયા શેઠ એ ત્રણેમાં નવું સત્ત્વ, ભવ્ય ભાવનાઓ અને ઉન્નત જીવન બક્ષીસ કર્યું.

(૧૯) વિં સં ૧૯૯૧માં શાસ્ત્રન સમ્રાટ-પરમ ગુરુદેવ-આચાર્ય મહારાજધિરાજ શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મં શ્રીના સદુપદેશથી તેઓશ્રીજીની શુભ નિશ્રામાં રાજનગર-અમદાવાદથી શ્રેષ્ઠિવચ્ચં ચાણેકલાલ મનસુખભાઈએ શ્રી ગિરનારજી-શ્રી શત્રુંજયજી તથા શ્રી કદમ્બગિરિજી આદિ તીર્થયાત્રાનો મહાસંઘ પૂર્વના સંઘોને યાદ કરાવે તેવો કાઢ્યો હતો.

એ સંઘમાં-લગભગ ૪૫૦ થી ૫૦૦ આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો અને પંચાસો આદિ સાધુઓ હતા. ૬૦૦ થી ૭૦૦ લગભગ સાધ્વીઓ હતી. સેંકડો શ્રીમંત કુટુંબો વગેરે પાંચ હજાર ઉપરાંત ભાઈ-બહેનો પાયદલ ચાલીને યાત્રાથે સંચર્યા હતાં. કુલ ૧૫ થી ૨૦ હજાર યાત્રિકો હતાં.

ચાંદીનું શિખરબંધ જિનમંદિર, ચાંદીનો મેરુ, ચાંદીનું ત્રિગુડું, ચાંદીનો મોટો રથ, ઇન્દ્રધ્વજ, હાથી, ઘોડા, મોટરો, સેંકડો ગાડાઓ, નોખત અને બેન્ડો હતાં.

સેંકડો તંબુઓ અને નાની-મોટી રાવટીઓ વગેરે સાધનો દ્વારા જ્યાં જ્યાં પડાવ પડતો ત્યાં ત્યાં નગર વસેલું હોય એવો ભાસ થતો હતો. હજારોના ખર્ચે, સત્તાના બળે કે લાગવગથી જે વ્યવસ્થા ન સચવાય તેવી સુંદર વ્યવસ્થા જળવાતી હતી. જ્યાં જ્યાં સંઘ જાય ત્યાં ત્યાં હજારો માણસોની મેદની શ્રી સંઘના દર્શનાર્થે ઉભરાતી હતી જગે જગે પર શ્રી સંઘનું સુંદર સ્વાગત થતું હતું. ચૂડાના નરેશે ચૂડામાં સંઘ જે મહિનામાં આવ્યો તે આખા મહિનામાં કાયમ ખાતે ‘અમારી પ્રવર્તન’-ઝંહેર કર્યું હતું. લીમ્બડીના નરેશ, ગોંડલ નરેશ, પાલીતાણા નરેશ આદિએ પણ શ્રી સંઘનું ખુબમાનપૂર્વક સ્વાગત કર્યું હતું. સ્થળે સ્થળે સંઘપતિ અને યાત્રિકો તરફથી સાતે ક્ષેત્રોમાં તેમ જ સર્વ અવશ્ય પોષ્ય ક્ષેત્રમાં વિશેષતઃ દાનગંગા બહેતી મૂકવામાં આવી હતી.

ત્યારપછી પણ વિધિપૂર્વક છરી પાળતા તીર્થયાત્રાના અનેક સંઘો નીકળ્યા છે અને અનેક નીકળતા જાય છે. એ સર્વ સંઘો અનુમોદનીય અને પ્રશંસનીય છે.

[૨૮] પ્રતિદિન પાંચ તીર્થયાત્રાની પ્રતિજ્ઞા—

નિસંગ ચિત્તવાળા એવા સાધુ મહારાજાઓ પણ તીર્થયાત્રા અવશ્ય કરે છે.

શ્રી આમરાજ પ્રતિબોધક સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રી બપ્પભટ્ટસૂરીશ્વરજી મંશ્રીને તો એવી પ્રતિજ્ઞા હતી કે

પ્રતિદિન પાંચ તીર્થની વંદના કયાં વિના ગોચરી-લિક્ષા વાપરવી નહીં.

આકાશગામિની વિદ્યાથી આચાર્ય મહારાજ હંમેશાં પાંચ તીર્થની યાત્રા-વંદના કરવા જતા.

શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થમાં શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનને, શ્રી રૈવતાચલ મહાતીર્થમાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાનને, ભરુચમાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી ભગવાનને, મોઢરામાં શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાનને, અને મથુરામાં શ્રી પાસ સુપાશ્વનાથ ભગવાનને નમી-વંદન કરી બે ઘડીની (૪૮ મીનીટની) અંદર સોરઠમાં ફરીથી ગોપાલગિરિમાં (ગ્વાલીયરમાં) જતા હતા.

તીર્થદર્શન તીર્થયાત્રા સર્વને અવશ્ય કરણીય છે.

[૨૯] જિનદર્શન અને આત્માના

અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ—

સાક્ષાત્ શ્રી જિનેશ્વર-તીર્થંકર ભગવંતોનાં દર્શન પંચમ કાળના પ્રભાવે આપણને આ ભરત ક્ષેત્રમાં થવાં અતિ દુર્લભ છે. મહાવિદેહમાં સાક્ષાત્ શ્રી સીમંધરસ્વામી આદિ જિનેશ્વરો વિદ્યમાન હોવા છતાં ત્યાં આપણે જઈ શકતા નથી.

એ સાક્ષાત્ શ્રી જિનેશ્વર-તીર્થંકર ભગવંતોના અભાવમાં તેમના અનંત ગુણોદ્ભૂત સ્મરણ કરાવતી, સમતા રસમાં

ઝીલતી રાગ અને દ્રેષ વિનાની નિર્વિકારી એવી જિનમૂર્તિ-
જિનપ્રતિમા સાક્ષાત્ જિનેશ્વર ભગવાનના સરખી જ ગણાય છે.

એ મનોહર જિનમૂર્તિનાં દર્શન અને અર્ચન-પૂજના-
દિનો અનુપમ લાભ તીર્થસ્થાનોમાં જિનમંદિરોમાં અવશ્ય
મળી શકે છે.

જિનમંદિરે દર્શન કરવાની ઇચ્છા કરવા માત્રથી અને
ત્યાં જવાથી શુ' શુ' લાભ પ્રાપ્ત થાય છે, તે પૂર્વાચાર્યોએ
કહેલ નીચેનો શ્લોક જણાવે છે.

જુઓ—

“ યાસ્યામ્યાયતનં જિનસ્ય લભતે ધ્યાયંશ્ચતુર્થં ફલં,
ષઠં ચોત્થિત ઉચ્ચતોષ્ટમમથો ગન્તું પ્રવૃત્તોઽધ્વનિ ।
શ્રદ્ધાલુર્દશમં બહિર્જિનગૃહાત્ પ્રાપ્તસ્તતો દ્વાદશં,
મધ્યે પાક્ષિકમીક્ષિતે જિનપતૌ માસોપવાસં ફલમ્ ॥૧૧॥ ”

હું શ્રી જિનેશ્વર દેવના મંદિરે જવા માટે ગમન કરું
એમ મનથી ચિન્તવનાર એવો શ્રદ્ધાલુ ભવ્યાત્મા એક
ઉપવાસના ફળને પામે છે, જવા માટે ઉભા થતાં બે ઉપ-
વાસના ફળને પામે છે, ગમન-ચાલવા માટે ઉદ્યમ કરતો
ત્રણ ઉપવાસના ફળને પામે છે, માર્ગમાં ચાલતાં ચાર
ઉપવાસના ફળને પામે છે, જિનમંદિરના બહારના ભાગમાં
પહોંચતાં પાંચ ઉપવાસના ફળને પામે છે, જિનગૃહના મધ્ય
ભાગમાં પહોંચતાં પંદર ઉપવાસના ફળને પામે છે, અને
શ્રી જિનેશ્વરદેવને એટલે તેમની મૂર્તિને જોતાં-દર્શન કરતાં એક
માસખમણના એક મહિનાના ઉપવાસના ફળને પામે છે. (૧)

આ સરખ-ધર્મા શ્રી પદ્મચરિત્રમાં પણ કહ્યું છે કે-

“મળસા હોઈ ચત્તથં, છટ્ઠફલં હટ્ઠિઅસ્સ સંભવઈ ।
ગમળસ્સ પયારંભે, હોઈ ફલં અટ્ઠમોવાસો ॥ ૧ ॥

ગમળે દસમં તુ ભવે, તહ ચેવ દુવાલસં ગણ કિંચિ ।
મળે પક્કુવવાસો, માસુવવાસં ન દિટ્ઠમિ ॥ ૨ ॥

સંપત્તો જિળભવળે, પાવઈ છમ્માસિઅં ફલં પુરિસો ।
સંવચ્છરિઅં તુ ફલં, દારુદેસટ્ઠિઓ લહઈ ॥ ૩ ॥

પાયક્કિલ્લળેણ પાવઈ, વરિસસયં તં ફલં જિળે મહિણ ।
પાવઈ વરિસસહસં, અળંતપુળ્લં જિળે થુળિણ ॥ ૪ ॥

શ્રી જિનમંદિરે જવાની ઇચ્છા થતાં એક ઉપવાસનું,
જવા ઉભા થવાથી બે ઉપવાસનું, અને જવા માટે પગ
ઉપાડતાં ત્રણ ઉપવાસનું ફળ મળે છે. ૧.

ચાલવા માંડતાં ચાર ઉપવાસનું, ફેટલુંક ચાલ્યા પછી
પાંચ ઉપવાસનું, માર્ગમાં પંદર ઉપવાસનું અને જિન-
મંદિરને બેતાં મહિનાના ઉપવાસનું ફળ મળે છે. ૨.

જિનમંદિરે પહોંચતાં છમાસી તપનું અને દ્વાર પાસે
જતાં એક વર્ષના ઉપવાસનું ફળ મળે છે. ૩.

પ્રદક્ષિણા દેતાં એકસો વર્ષના ઉપવાસનું, જિનપૂજથી
એકહજાર વર્ષના ઉપવાસનું તથા જિનસ્તુતિ કરવાથી અનંત
પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. ૪.

અન્યત્ર પણ કહ્યું છે કે-

“સયં પમજ્ઞણે પુણં, સહસ્તં ચ વિલેખણે ।

સયસાહસિઆ માલા, અણંતં ગીયવાહણ ॥ ૧ ॥”

જિનમૂર્તિની પ્રમાજ્ઞના કરતાં એકસો વર્ષના, જિન-મૂર્તિને વિલેખન કરતાં એકહજાર વર્ષના, અને જિનમૂર્તિને પુષ્પ-ફૂલની માલા ચઢાવતાં એક લાખ વર્ષના તપકળને પામે છે; તથા ગીત-વાણવ્રથી અનંત કળને પ્રાપ્ત કરે છે. ૧

પૂજાકોટિસમં સ્તોત્રં, સ્તોત્રકોટિસમો જપઃ ।

જપકોટિસમં ધ્યાનં, ધ્યાનકોટિસમો લયઃ ॥”

‘પૂજાકોટિ સમાન સ્તોત્ર છે, સ્તોત્રકોટિ સમાન જપ છે, જપકોટિ સમાન ધ્યાન છે, અને ધ્યાનકોટિ સમાન લય છે.

એ સર્વે જિનોપાસનાની ઉત્તરોત્તર શ્રેષ્ઠ ભૂમિકાઓ છે.

તીર્થયાત્રામાં, તીર્થસ્થાનોમાં-જિનમંદિરાદિમાં એ સર્વ લાભ અવશ્ય મળે છે.

તેથી આત્માના અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિ પણ વિશેષ થાય છે.

ઉક્ત કથનના સમર્થનમાં શ્રી વિનયવિજયજી મં શ્રીએ ગુજ્જર ભાષામાં રચેલ ચૈત્યવંદનમાં પણ કહ્યું છે કે-

પ્રજ્ઞમી શ્રી ગુરુરાજ આજ, જિનમંદિર કેરો;

પુષ્પ ભણી કરશું સફલ, જિનવચન બલેરો. ૧

દેરે જાવા મન કરે, ચોથ તથો ફલ પાવે;
જિનવર જુહારવા ઉઠતાં, છઠ પોતે આવે. ૨

જઘશું જિનવર બણી, માર્ગે ચાલતાં;
હોયે દ્વાદશ તથો પુણ્ય, ભક્તિ માલતા. ૩

અર્ધ પંથ જિનવર બણી, પંદર ઉપવાસ;
દીઠે સ્વામી તથો લવન, લહીએ એક માસ. ૪

જિનવર પાસે આવતાં, છ માસી ફલ સિદ્ધ;
આઠ્યાં જિનવર ખારણે, વર્ષોત્પ ફલ લીધ. ૫

સો વર્ષ ઉપવાસ પુણ્ય, પ્રદક્ષિણા દેતાં;
સહસ્રવર્ષ ઉપવાસ પુણ્ય, જો નજરે જોતાં. ૬

ફલ ગણું ફૂલની માલનો, પ્રભુકંઠે ઠવતાં;
પાર ન આવે ગીત નાદ, કેરાં ફલ થુણતાં. ૭

શીર પૂજી પૂજા કરો એ, સુર ધૂપ તથો ધૂપ;
અક્ષતસારને અક્ષય સુખ, દીપે તનુવર રૂપ. ૮

નિર્મલ તન મને કરીએ, થુણતાં ઇન્દ્ર જગીશ;
નાટક ભાવના ભાવતાં, પાવે પદવી જગીશ. ૯

જિનવર ભક્તિ ંહાલીએ, પ્રેમે એ પ્રકાશી;
સુણી શ્રીગુરુ વચણ સાર, પૂર્વ ઋષિએ ભાસી. ૧૦

અષ્ટ કર્મને ટાળવા જિનમંદિર જઘશું;
લેટી ચરણ ભગવંતનાં, હવે નિર્મલ થઈશું. ૧૧

કીર્તિવિજય ઉવજ્જાયનો એ, વિનય કહે કર જોડ;

સદ્ગુણ હોજો મુજ વિનતિ, જિનસેવાનો કોડ. ૧૨

એજ વાતનું સમર્થન કરતાં આ. શ્રીજ્ઞાનવિમલસૂરિજી
મહારાજ પણ ચૈત્યવંદનમાં જણાવે છે કે-

જિનવર બિખને પૂજતાં, હોય ચતુર્ગુણું પુણ્ય;
સહસ્રગુણું ફળ ચંદને, જે લેવે તે ધન્ય. ૧

લાખગુણું ફળ કુસમની, માળા પહેરાવે;
અનંતગુણું ફળ તેહથી, ગીતગાન કરાવે. ૨

તીર્થ'કર પદવી વરે, જિનપૂજથી જીવ;
પ્રીતિ-ભક્તિપણે કરી, ત્રિચરતાપણે અતીવ ૩

જિનપડિમા જિન સારીખી, સિદ્ધાંતે બાખી;
નિક્ષેપા સહુ સારિખા, થાપના તિમ દાખી. ૪

ત્રણ કાળ ત્રિભુવનમાંહી, કરે તે પૂજન જેહ;
દરિશન કેરું બીજ છે, એહમાં નહીં સંદેહ ૫

જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ તેહને, હોય સદા સુપ્રસન્ન;
એહિ જ જીવિત ફળ જાણી જે, તેહી જ ભવિજન ધન. ૬

[૩૦] તીર્થ અને તીર્થયાત્રા સમ્બન્ધી શ્લોકો-

તીર્થ અને તીર્થયાત્રા સમ્બન્ધી શ્લોકો નીચે પ્રમાણે છે.

(૧)

“ વાહોપશ્ચમસ્તૃષ્ણા-વિચ્છેદઃ ક્ષાલનં મલમ્ચ યતઃ ।

અર્થૈસ્તિસ્મૃતિર્વિવદ્ધં, તત્ત એવ દ્રવ્યતસ્તીર્થમ્ ॥

સમ્યગ્દર્શન ચરણ-જ્ઞાનાવાપ્તિર્યતો ભવેત્ પુંસામ્ ।

આચાર્યાન્ પ્રવચનતો, વાડપ્યેતદ્ભાવતસ્તીર્થમ્ ॥

[શ્રીશ્વેમરાજમુનિકૃત ઉપદેશસત્તતિકા ભાષાન્તર પૃષ્ઠ-૨]

‘ઠાઠની શાંતિ, તૃપાનો નાશ અને મળતું પ્રક્ષાલન એ ત્રણ પ્રયોજન સહિત જે હોય તે દ્રવ્યતીર્થ કહેવાય છે.

જે આચાર્યથી અથવા પ્રવચનથી મનુષ્યોને સમ્બંધ-પ્રકારે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય તે ભાવ-તીર્થ કહેવાય છે.

(૨)

“શ્રો-તીર્થપાન્થરજસા વિરજીભવન્તિ,

તીર્થેષુ બન્ધ્રમળતો ન ભવે ભ્રમન્તિ ।

દ્રવ્યવ્યયાદિહ નરાઃ સ્થિરસમ્પદઃ સ્યુઃ,

પૂજ્યા ભવન્તિ જગદીશમથાર્ચયન્તઃ ॥

[ઉપદેશતરક્કિણી, પૃ૦ ૨૪૬]

તીર્થયાત્રિકોના પગની રજવડે રજવાળા થનારા મનુષ્યો કર્મરજથી રહિત થાય છે. તીર્થમાં પરિભ્રમણ કરનારા મનુષ્યો સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતા નથી. તીર્થયાત્રામાં દ્રવ્ય-વ્યય કરવાથી મનુષ્યો સ્થિર સંપત્તિવાળા થાય છે; અને તીર્થમાં જઈ જગદીશ એટલે શ્રી જિનેશ્વરદેવની પૂજા, ભક્તિ, આરાધના, ઉપાસના કરતાં સ્વયં પૂજ્ય અને છે.’

(૩)

“આરંભાણાં નિવૃત્તિર્દ્રવિણસફલતા સઙ્ગવાત્સલ્યમુચ્ચૈ-
ર્નૈર્મલ્યં દર્શનસ્ય પ્રણયિજનહિતં જીર્ણચૈત્યાદિકૃત્યમ્ ।

તીર્થોન્નત્યં જિનેન્દ્રોદિતવચનકૃતિસ્તીર્થકૃત્કર્મવન્ધઃ,
સિદ્ધેરાસન્નભાવઃ સુરનરપદવી તીર્થયાત્રાફલાનિ ॥”

[શ્રીકુલસારગણિકૃત ઉપદેશસારગ્રન્થ, શ્લોક-૫૦]

આરંભ-સમારંભથી વિરામ, દ્રવ્યોત્તું સફલપણું, સંઘનો વાત્સલ્યભાવ, દર્શન-સમ્યક્ત્વનું નિર્મલપણું, સ્નેહીજનોનું હીત, શુષ્ઠ્યૈત્યાદિ કાર્ય, તીર્થની ઉન્નતિ, જિનેન્દ્રે કહેલ ધર્મની સફલતા, તીર્થકર નામકર્મનો અંધ, મોક્ષની નશકપણું અને દેવ-માનવભવોની પ્રાપ્તિ એ સર્વ તીર્થ-યાત્રાના ફળો છે.

(૪)

“ સદા શુભધ્યાનમસારલક્ષ્મ્યાઃ,

ફલં ચતુર્ધા સુકૃતાપ્તિરુચૈઃ ।

તીર્થોન્નતિસ્તીર્થકૃતાં પદાપ્તિ-

ગુણા હિ યાત્રાપ્રભવાઃ સ્યુરેવ ॥”

[શ્રીકુલસારગણિકૃત ઉપદેશસાર ગ્રન્થ શ્લોક-૫૧]

સર્વદા શુભધ્યાનથી તીર્થયાત્રા કરનારને માર્ગમાં દેવ-પૂજા, સર્વસ્થલે ચૈત્યપરિપાટી, સાધર્મિકવાત્સલ્ય વગેરે મનોરથ કરવા વડે શુભધ્યાન થાય છે. સાતક્ષેત્રમાં વાવવા વડે ચપલ લક્ષ્મીનું સફલપણું મળે છે, ‘છ’રી પાલન કરવા વડે દાન, શીલ, તપ અને ભાવનાદિ પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, તથા સ્થાને સ્થાને મોટા મહોત્સવાદિક કરવાથી તીર્થની ઉન્નતિ અને જિનશાસનની પ્રભાવના થાય છે. તેમજ તીર્થ-કર નામકર્મ અંધાય છે.

એ સર્વે ગુણો તીર્થયાત્રા પ્રભવી છે.

(૫)

“તૈશ્વન્દ્રે લિખિતં સ્વનામવિશદં ધાત્રી પવિત્રીકૃતા,
તે વન્ધ્યા કૃતિનઃ સતાં સુકૃતિનો વંશસ્ય તે ભૂષણમ્ ।
તે જીવન્તિ જયન્તિ ભૂરિભિભવાસ્તે શ્રેયસાં મન્દિરં,
સર્વાઙ્ગિરપિ કુર્વતે વિધિપરા યે તોર્થયાત્રામિમામ્ ॥”

(સૂક્ત મુક્તાવલી, પૃષ્ઠ ૪૬૬, શ્લોક-૬)

—જે ભગ્યાત્મા સકલ કુટુંબ પરિવાર સહિત વિધિ-
પૂર્વક તીર્થયાત્રા કરે છે તેનું નામ અંદ્રમંડલમાં અંકિત
થાય છે. તે જન્મભૂમિ અને જનેતાને પવિત્ર કરે છે. એવા
કૃતાર્થ આત્માને સ્તપુરુષો પણ વંદન કરે છે. એવી રીતે
તીર્થયાત્રા કરનાર અને કરાવનાર આત્મા સ્વવંશને શોભા-
વનાર બને છે, દીધાયુઃ પ્રાપ્ત કરે છે, જય પામે છે અને
સર્વ પ્રકારના કલ્યાણ પામનારો થાય છે.

• (૬)

“રાગાચ્ચમ્ભાઃ પ્રમાદવ્યસનશતચલદ્વીર્ધકલ્લોલપાલઃ,
ક્રોધેર્ણ્યાવાહવાગ્નિમૃતિજનનમહાનક્રચક્રૌઘરોદઃ (ધઃ) ।
તૃષ્ણાપાતાલકુમ્ભો ભવજલધિરયં તીર્યતે યેન તૂર્ણં,
તજ્ઞાનાદિસ્વભાવં કથિતમિહ સુરેન્દ્રાર્ચિતૈર્ભાવતીર્થમ્ ॥”

(રામાયણ, અરણ્યકાણ્ડ, અ૦ ૩૯, શ્લોક ૧૧)

—આ સંસારરૂપી સમુદ્ર રાગાદિક જળથી ભરેલો છે,
તેની પાળ સાથે પ્રમાદ અને વ્યસનરૂપી સેંકડો મોટાં

મોઝાઓ અથડાય છે, જેમાં કોઈ અને ઇર્ષ્યારૂપ વડવાનળ રહેલો છે, જેને કિનારે જન્મ-મરણરૂપ મોટા મત્સ્યોના સમૂહો રહેલા છે, તથા જેમાં તૃષ્ણારૂપી પાતાલકળશો રહેલા છે, આવો સંસારસમુદ્ર જેણે કરીને શીઘ્ર તરી જવાય છે, તે જ્ઞાનાદિક સ્વભાવવાળું એવું જે ભાવતીર્થ દેવેન્દ્રપૂજિત શ્રી તીર્થંકર ભગવંતોએ કહેલું છે.

(૭)

“એકાહારી ભૂમિસંસ્તારકારી,
પદ્મ્યાં ચારી શુદ્ધસમ્યક્ત્વધારી ।
યાત્રાકાલે સર્વસચિત્તહારી,
પુણ્યાત્મા સ્યાદ્ બ્રહ્મચારી વિવેકી ॥”

(ઉપદેશતરંગિણી, પૃઠ ૨૪૩)

—યાત્રા કરનાર પુણ્યશાળી વિવેકી મનુષ્યે યાત્રાના સમયે હંમેશાં એક વખત લોજન-એકાસણું કરવું, ભૂમિ પર શય્યા કરવી, પગે ચાલવું, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, સર્વ સચિત્તનો ત્યાગ કરવો, અને બ્રહ્મચર્ય પાળવું.

(૮)

“એકાહારી ભૂમિસંસ્તારકારી,
પદ્મ્યાં ચારી શુદ્ધસમ્યક્ત્વધારી ।
યાત્રાકાલે સર્વસચિત્તહારી,
પુણ્યાત્મા સ્યાદ્ બ્રહ્મચારી વિવેકી ॥”

(ઉપદેશસાર ભાષાન્તર પૃઠ ૩૦૪)

—એકાસણું કરવું, ભૂમિ સંધારો કરવો, ખુદ્દા પગે

ચાલવું, શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, યાત્રા કાળમાં સર્વ
કથિત વસ્તુને ત્યાગ કરવો અને બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું.
વિવેકી પુણ્યાત્મા યાત્રા કરતી વખતે એ છ'રીનું પાલન
કરે છે.

(૯)

“સદા શુભધ્યાનમસારલક્ષ્મ્યાઃ,

ફલં ચતુર્ધા સુકૃતાપ્તિરુચ્ચૈઃ ।

તીર્થોન્નતિસ્તીર્થકૃતાં પદાપ્તિ-

ગુણા હિ યાત્રાપ્રભવાઃ સ્યુરેતે ॥”

(ઉપદેશસાર ભાષાન્તર પૃ૦ ૩૦૫, શ્લો ૫૧)

—હ'મેશાં શુભ ધ્યાનથી તીર્થયાત્રા કરનારને માર્ગમાં
દેવપૂજાદિ મનોરથ કરવા વડે શુભ ધ્યાન થાય છે, સાતે
ક્ષેત્રમાં વાવવા વડે લક્ષ્મીનું સફલપણું મળે છે, છ'રી
પાલન કરવા વડે દાન-શીલ-તપ-ભાવનાદિ પુણ્ય પ્રાપ્ત
થાય છે, મોટા મહોત્સવો કરવાપૂર્વક તીર્થની ઉન્નતિ અને
જિનશાસ્ત્રની પ્રભાવના થાય છે, તેમ જ તીર્થ'કર ગોત્ર
બંધાય છે. એ સર્વ ગુણો યાત્રાથી ઉત્પન્ન થાય છે.

(૧૦)

“સંસારેઽસુમતા નરામરભવાઃ પ્રાપ્તાઃ શ્રિયોઽનેકશઃ,

કીર્તિસ્ફૂર્તિમર્જિતં ચ શતશઃ સામ્રાજ્યમપ્યૂર્જિતમ્ ।

સ્વારાજ્યં बहुधा सुधाभुजचयाराध्यं समासादितं,

લેભે પુણ્યમયં કદાપિ ન પુનઃ સંઘ્વાધિપત્યં પદમ્ ॥”

(ઉપદેશસાર, શ્લો ૫૨)

—સંસારમાં પ્રાણીઓએ મનુષ્ય અને દેવના ભવો તથા ઋદ્ધિઓ અનેક વાર મેળવી, સ્કુરાયમાન કીર્તિવાળું બલવાન સામ્રાજ્ય પણ સેંકડોવાર મેળવ્યું, અમૃતને ખાનારા દેવોથી સેવવા યોગ્ય તેવું સ્વર્ગનું રાજ્ય પણ અનેક વાર મેળવ્યું પણ પુણ્યમય સંઘનું અધિપતિપણું, સંઘની પદવી જીવે કયારેય પણ મેળવી નહિં માટે તે મેળવવા પ્રયત્ન કરે.

(૧૧)

“પૂર્વેષાં દ્યોતિતો માર્ગઃ, સ્વપુત્રાણાં ચ દર્શિતઃ ।
ઉન્નતિ શાસનં નીતં, તોર્થયાત્રાં પ્રકુર્વતા ॥”

(ઉપદેશસાર भाषान्तर पृ० ૩૬૭)

—પૂર્વ પુરુષોએ પ્રકાશિત માર્ગ પોતાના પુત્રોને દેખાડ્યો અને શાસનની ઉન્નતિ પમાડી, તીર્થયાત્રા કરતાં આ લાભો મળે છે.

(૧૨)

“તૈરાત્મા સુપવિત્રિતો નિજકુલં તૈર્નિર્મલં નિર્મિતં,
તૈઃ સંસારમહાન્ધકૂપપતતાં હસ્તાવલમ્બો દદે ।
લઘ્વં જન્મફલં કૃતં ચ કુગતિદ્વારૈકસંરોધનં,
યે શત્રુહ્વયમુલ્લયતોર્થનિવહે યાત્રાસુ ક્લૃપ્તોદયમાઃ ॥”

(ઉપદેશસાર શ્લો० ૫૩)

તેઓએ પોતાના આત્માને સુપવિત્ર બનાવ્યો, પોતાનું કુલ નિર્મલ બનાવ્યું, તેઓએ સંસારરૂપી મહાઅંધકારમય કૂવામાં પડતાં જીવોને હાથનું આલંબન આપ્યું છે, માનવ-

[૧૨૩]

જન્મનું કૃણ મેળવ્યું છે, દુર્ગતિરૂપી દ્વાર તેણે બંધ કર્યું છે, કે જેઓ શત્રુજય વગેરે તીર્થની યાત્રાઓમાં સમ્પૂર્ણ ઉદ્યમી થયા છે.

(૧૩)

પૂજ્યપૂજા દયા દાનં, તીર્થયાત્રા જપસ્તપઃ ।
તં પરોપકારશ્ચ, મર્ત્યજન્મફલાષ્ટકમ્ ॥”

પૂજ્યોની પૂજા, દયા, દાન, તીર્થયાત્રા, જપ, તપ, શ્રુતારાધન અને પરોપકાર એ મનુષ્યજન્મનાં આઠ વિશિષ્ટ કૃણો છે.

(૧૪)

“: જિણપૂઆ જિણથુઅણં, ગુરુથુઅ સાહમ્મિઆણ વચ્છલ્લં ।
વવહારસ્સ ય સુદ્ધી, રહજત્તા તિત્થજત્તા ય ॥”

[મન્નહ જિણાણમાણં સજ્ઞાય ગાથા-૩]

જિનપૂજા, જિનસ્તવન, ગુરુસ્તુતિ, સાધર્મિકવાત્સલ્ય, વ્યવહારશુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા એ શ્રાવકનાં કર્તવ્યો છે.

(૧૫)

જિનેન્દ્રાન્ન પરો દેવઃ, સુસાધોર્ને પરો ગુરુઃ ।
ન સંઘાદપરં ક્ષેત્રં, પુણ્યમસ્તિ જગત્ત્રયે ॥”

જિનેન્દ્ર ભગવાનથી મહાન્ કોઈ દેવ નથી, સુસાધુથી મહાન્ કોઈ ગુરુ નથી અને સંઘથી મહાન્ કોઈ ક્ષેત્ર નથી. ત્રણે લોકમાં એ પુણ્ય છે. અર્થાત્ એ ત્રણે પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય છે.

(૧૬)

શ્રીસજ્જવાત્સલ્યમુદારચિત્તા, કૃતજ્ઞતા સર્વજનેષ્વનુગ્રહઃ ।
જિનેન્દ્રભક્તિર્ગુણિનાં ચ ગૌરવં, ભવન્તિ તીર્થક્કરસમ્પદે નૃણામ્ ॥”

જે શ્રીસંઘનું વાત્સલ્ય ઉદારચિત્તથી કરે છે, તેના પ્રત્યે સર્વજન કૃતજ્ઞતા પ્રગટ કરે છે અને અનુગ્રહ માનતાં તેનાથી જિનેન્દ્રભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે ને પ્રાંતે તીર્થ”કરની સમ્પદા પ્રાપ્ત થાય છે.

(૧૭)

શ્રી સંઘાનઘવાત્સલ્ય-ફલં વક્તું ન શક્યતે ।
નિઃશેષપુણ્યકાર્યેષુ, યસ્યૌપમ્યં ન ગોચતે ॥”

શ્રીસંઘનું અનઘવાત્સલ્યનું ફળ કહેવામાં કોઈ સમર્થ થઈ શકતો નથી. અને સમ્પૂર્ણ પુણ્યકાર્યોની ઉપમા પણ એની સમક્ષ ગાઈ શકાતી નથી.

(૧૮)

લક્ષ્મીસ્તં સ્વયમભ્યુપૈતિ રમસા કીર્તિસ્તમાલિજ્જતિ,
પ્રીતિસ્તં ભજતે મતિઃ પ્રયતતે તં લબ્ધુમુત્કળયા ।
સ્વઃશ્રીસ્તં પરિરબ્ધુમિચ્છતિ મુદુર્મુક્તિસ્તમાલિજ્જતિ,
યઃ સજ્જં ગુણરાશિકેલિસદનં શ્રેયોરુચિઃ સેવતે ॥

જે સંઘની સેવા રુચિપૂર્વક કરે છે તેની પાસે લક્ષ્મી સ્વયં ઉપસ્થિત થાય છે, કીર્તિ તેનું આલિંગન કરે છે, પ્રીતિ તેને આડે છે, બુદ્ધિ તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે ઉત્કંઠિત રહે છે, સ્વર્ગશ્રી તેને ભેટવા માટે ઉત્સુક રહે છે, એટલું જ નહીં મુક્તિ પણ તેને આલિંગન કરે છે.

[३१] नैततीर्थेः—

“ तित्थगरगुणा पडिमासु, नत्थि निस्संसयं विजाणंतो ।
तित्थयरत्ते नमंतो, सो पावेइ णिज्जरं विउलं ॥ ११३० ॥

कामं उभयाभावाओ, तहवि फलं अत्थि मणविसुद्धिए ।
तिइ पुण मणविसुद्धिइ, कारणं होति पडिमाओ ॥ ११३४ ॥

दंसण-नाण-चरित्तेसु, निउत्तं जिणवरेहिं सव्वेहिं ।
तिसु अत्थेसु निउत्तं, तम्हा तं भावओ तित्थं ॥ ११३९ ॥
(आवश्यकनिर्युक्ति)

सौऊण तं भगवओ गच्छइ तहि गोयमो पहिअकित्ती ।
आरुइइ तं नगवरं, पडिमाओ वंदइ जिणाणं ॥ २९१ ॥
(उत्तराध्ययनसूत्र अ० १० निर्युक्ति)

तित्थगराण भगवओ, पवयणपावयणि अइसईड्ढिणं ।
अभिगमण-णमण-दरिसण-कित्तण-संपूअणा-धूअणा ॥ ३३० ॥

जम्माभिसेअ-णिकूखमण-चरण-नाणुप्पया य निव्वाणे ।
देवलोअभवण-मंदिर-नंदीसर-भोमनगरेसु ॥ ३३१ ॥

अट्ठावयमुज्जिते, गयग्गपयए अ धम्मचक्रके अ ।
पासरहावत्तनगं, चमरुप्पायं च वंदामि ॥ ३३२ ॥

उण माहप्पं इसिनाम-कित्तणं सुरनरिंदप्पया य ।
पोराणचेइयाणि य, इअ एसा दंसणे होइ ॥ ३३४ ॥

(आचाराङ्ग स्क० २ चू० ३ भावनाध्ययननिर्युक्ति
दर्शनभावना अधिकार)

ચક્કે થૂમે પહિમા જમ્મણ-ણિક્ખમણ-નાણ-નિઘ્વાણે ।

સંઘહિ વિહાર આહાર, સ્વહિ તહ દંસણદ્વાણે ॥ ૧૧૯ ॥

(ઔઘનિર્યુક્તિ, પત્ર ૬૦)

(જૈન સત્ય પ્રકાશ કેમાંક, ૧૦)

જૈન પરંપરાનો ઇતિહાસ, ભાગ-૧, પૃષ્ઠ ૪૫-૪૬ માંથી.

‘પ્રતિષ્ઠાસાર’ નામના ગ્રંથમાં જિનમંદિર બનાવવાનાં
સ્થળોનો નિર્દેશ આ પ્રમાણે છે:—

“ જન્મ-નિષ્ક્રમણસ્થાન-જ્ઞાન-નિર્વાણભૂમિષુ.

અન્યેષુ પુણ્યદેશેષુ નદીકૂલે નગેષુ ચ ।

ગ્રામાદિસન્નિવેશેષુ સમુદ્રપુલિનેષુ ચ,

અન્યેષુ વા મનોજ્ઞેષુ કારયેજ્જિનમન્દિરમ્ ॥ ”

ભારતવર્ષમાં આવેલા આપણાં અનેક જૈનતીર્થો છે.
તેમાં કેટલાએક પ્રાચીન અને કેટલાએક અપ્રાચીન છે.
કેટલાએક પ્રસિદ્ધ અને કેટલાએક અપ્રસિદ્ધ પણ છે.

તેનાં નામો નીચે પ્રમાણે જણાવાય છે.

卐 ગૂર્જરભૂમિના તીર્થો-મંદિરાવલી 卐

તીર્થનામ [સૌરાષ્ટ્ર વિભાગ] નગર-ગામ નામ

૧ શ્રી શત્રુઙ્ગ-સિદ્ધગિરિજી તીર્થ પાલીતાણા

૨ શ્રી રૈવતગિરિ-ગિરનારજી તીર્થ જુનાગઢ

૩ શ્રી કદમ્બગિરિજી તીર્થ બોદાનાનેસ

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૪ શ્રી હસ્તગિરિજી તીર્થ	ચોક
૫ શ્રી તાલધ્વજગિરિજી તીર્થ	તળાબ
૬ શ્રી મધુમતી-મધુપુરીતીર્થ	મહુવા
૭ શ્રી ઘોઘા તીર્થ (૧-પીરમઘેટ)	ભાવનગર પાસે
૮ શ્રી વલભીપુર તીર્થ	વળા
૯ શ્રી વામનસ્થલી તીર્થ (૨-ઝોસમ પહાડ)	વંથલી
૧૦ શ્રી દેવપત્તન-પ્રભાસતીર્થ	પ્રભાસપાટણ
૧૧ શ્રી ઉન્નતપુર તીર્થ	ઉના
૧૨ શ્રી દીવ તીર્થ	દીવ
૧૩ શ્રી દેલવાડા તીર્થ	દેલવાડા
૧૪ શ્રી અબહરા-અબરાતીર્થ	અબરા
૧૫ શ્રી જામનગર	જામનગર
૧૬ શ્રી વર્ધમાનપુર	વઢવાણ
૧૭ શ્રી ધવલઝપુર	ધોળકા
૧૮ શ્રી ધંધુકા	ધંધુકા
૧૯ શ્રી વર્ધમાનપુર	વઢવાણ શહેર
૨૦ શ્રી શિયાણી તીર્થ	શિયાણી
૨૧ શ્રી કોડીનાર તીર્થ	કોડીનાર
૨૨ શ્રી બલેજા (બરૈયા) પાર્શ્વનાથજી	()
૨૩ શ્રી ઢાંક	()
૨૪ શ્રી દ્વારિકા	દ્વારકા

તીર્થનામ * કચ્છ વિભાગ * નગર-ગામ નામ

૨૫ શ્રી ભદ્રાવતી-ભદ્રેશ્વરજી તીર્થ	ભદ્રેશ્વર
૨૬ શ્રી સુથરીતીર્થ	સુથરી
૨૭ શ્રી કોઠારા તીર્થ	કોઠારા
૨૮ શ્રી જખૌ તીર્થ	જખૌ
૨૯ શ્રી નળિયા તીર્થ	નળિયા
૩૦ શ્રી તેરા તીર્થ	તેરા

(એ કચ્છમાં અખડાસાની આ પંચતીર્થી કહેવાય છે.)

૩૧ શ્રી કટારિયા	કટારીયા
૩૨ શ્રી ગેડી	ગેડી
૩૩ શ્રી કંથકૌટ	કંથકૌટ
૩૪ શ્રી સીકરા	સીકરા
૩૫ શ્રી ખાખર	ખાખર

* ગુજરાત વિભાગ *

૩૬ શ્રી શંખપુર-શંખેશ્વરજી તીર્થ	શંખેશ્વર
૩૭ શ્રી તારાપુર-તારંગાજી તીર્થ	તારંગા
૩૮ શ્રી પટ્ટન-પાટણ તીર્થ	પાટણ
૩૯ શ્રી ભીમપલ્લી-ભીલડીયાજી તીર્થ	ભીલડીયા
૪૦ શ્રી સોનપુર-સેરિસાજી તીર્થ	શેરીસા
૪૧ શ્રી વામજ તીર્થ	વામજ
૪૨ શ્રી ભોયણીજી તીર્થ	ભોયણી
૪૩ શ્રી પાનસર તીર્થ	પાનસર
૪૪ શ્રી મેત્રાણા તીર્થ	મેત્રાણા
૪૫ શ્રી ચારુપ તીર્થ	ચારુપ

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૪૬ શ્રી ચાણુરમા તીર્થ	ચાણુરમા
૪૭ શ્રી કંભોઈ તીર્થ (૧-ભમપરા)	કંભોઈ
૪૮ શ્રી મોઢેરા તીર્થ	મોઢેરા
૪૯ શ્રી ગંભૂતા-ગાંભુતીર્થ	ગાંભૂ
૫૦ શ્રી ઉપરિયાળા તીર્થ	ઉપરિયાળા
૫૧ શ્રી રાંતેજ તીર્થ	રાંતેજ
૫૨ શ્રી રાજનગર—અમઢાવાઢ	અમઢાવાઢ

(૧-આશાવલ, ૨-કણીવતી)

૫૩ શ્રી માતર તીર્થ	માતર
૫૪ શ્રી સ્થંભનપુર-ખંભાત તીર્થ	ખંભાત
૫૫ શ્રી વટપઢ્ર-વઢોઢરા	વઢોઢરા

(૧-અકોટા, ૨-પાવાગઢ, ૩-ચાંપાનેર)

૫૬ શ્રી ઢભાંવતી-ડભોઈ તીર્થ	ડભોઈ
૫૭ શ્રી કંકાવતી-કાવી તીર્થ	કાવી
૫૮ શ્રી ગંધાર તીર્થ	ગંધાર
૫૯ શ્રી ભૃગુકચ્છ-ભરુચતીર્થ	ભરુચ
૬૦ શ્રી અગડિયાળ તીર્થ	અગડિયા
૬૧ શ્રી સૂર્યપુર-સુરત	સુરત
૬૨ શ્રી પ્રહ્લાઢનપુર-પાલનપુર	પાલનપુર
૬૩ શ્રી સરૌત્રા	સરૌત્રા
૬૪ શ્રી ઢાંતાપાટક-ઢાંતીવાઢા	ઢાંતીવાઢા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૬૫ શ્રી રામસૈન્યપુર-રામસેનતીર્થ	રામસેન
૬૬ શ્રી થરાપદ્ર-થરાદ	થરાદ
૬૭ શ્રી વાવ	વાવ
૬૮ શ્રી પીપલપુર-ભોરોલતીર્થ	ભોરોલ
૬૯ શ્રી જમણપુર	જમણપુર
૭૦ શ્રી હારીજ	હારીજ
૭૧ શ્રી રૂપપર	રૂપપર
૭૨ શ્રી આનંદપુર-વડનગર	વડનગર
૭૩ શ્રી ઉંઝા	ઉંઝા
૭૪ શ્રી સ્થલ-સિદ્ધપુર	સિદ્ધપુર
૭૫ શ્રી મહેસાણા	મહેસાણા
૭૬ શ્રી સંડેર	સંડેર
૭૭ શ્રી શૃંગલપુર-શંખલપુર	શંખલપુર
૭૮ શ્રી ઝીંઝુવાડા	ઝીંઝુવાડા
૭૯ શ્રી વડગામ	વડગામ
૮૦ શ્રી મધુમતી-મહુડી	મહુડી
૮૧ શ્રી નરોડા	નરોડા
૮૨ શ્રી દેવપત્તન-દ્રાવડપુર	દ્રાવડ
૮૩ શ્રી ઇલાપદ્ર-ઇલાદુર્ગ-ઇંચદાર	ઇંડર
૮૪ શ્રી ખેડપ્રદા	ખેડપ્રદા
૮૫ શ્રી વાટાપલ્લી	વડાલી
૮૬ શ્રી મોટા પોશીનાતીર્થ	મોટાપોશીના
૮૭ શ્રી વિભાપુર	વિભાપુર

૨ * રાજસ્થાન ભૂમિના તીર્થો-મંદિરાવલી *

તીર્થનામ * આરવાડ વિભાગ * નગર-ગામ નામ

૧ શ્રી માંડવ્યપુર-મંડોવર	મંડોર
૨ શ્રી જસલમેરતીર્થ	જસલમેર
૩ શ્રી અમરસાગર	અમરસાગર
૪ શ્રી લોદ્રવપુર-લોદ્રવાતીર્થ	લોદ્રવા
૫ શ્રી ઓશિયાતીર્થ	ઓશિયા
૬ શ્રી પલ્લિકા-પલ્લી	પાલી
૭ શ્રી માલ-રત્નમાલ-પુષ્પમાલ-ભિન્નમાલ	ભિન્નમાલ
૮ શ્રી બાહડમેર-બાહમેર	બાહમેર
૯ શ્રી મેવાનગર-વીરમપુર-નાકોડાજીતીર્થ	નાકોડા
૧૦ શ્રી જસોલ	જસોલ
૧૧ શ્રી બલોર તીર્થ-સુવર્ણગિરિ	બલોર
૧૨ શ્રી ભાંડવપુર-ભાંડવાજીતીર્થ	ભાંડવા
૧૩ શ્રી ધાંધાણીતીર્થ	ધાંધાણી
૧૪ શ્રી કપંટહેડક-કાપડહેડા-કાપરડાજીતીર્થ	કાપરડા
૧૫ શ્રી કલવર્ધિ-કલોધિતીર્થ	મેડતારોડ કલોધિ
૧૬ મેદિનીપુર-મેડતપુર-મેડતા	મેડતા
૧૭ શ્રી નાગપુર-નાગોર	નાગોર
૧૮ શ્રી રાવણતીર્થ-અલવર	અલવર
૧૯ શ્રી અજયમેરુદુર્ગ-અજમેર	અજમેર
૨૦ શ્રી સિંહવલ્લી-ખીમેલ	ખીમેલ
૨૧ શ્રી ખુડાલા	ખુડાલા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૨૨ શ્રી બાલી	વાલી
૨૩ શ્રી હથુડી-રાતામહાવીરતીર્થ	રાતામહાવીર
૨૪ શ્રી શમીપાટી-સ્વેતપાટી-સેવાડી	સેવાડી
૨૫ શ્રી સેસદીતીર્થ	સેસદી
૨૬ શ્રી સાંડેરાવ	સાંડેરાવ
૨૭ શ્રી ક્ષમાનંદી-ખીવાણુદી	ખીવાણુદી
૨૮ શ્રી બકેડાજીતીર્થ	બકેડા
૨૯ શ્રી રાણકપુરજી તીર્થ	રાણકપુર
૩૦ શ્રી સાહડી	સાહડી
૩૧ શ્રી મુંડારા	મુંડારા
૩૨ શ્રી ઘણેરાવ	ઘણેરાવ
૩૩ શ્રી મૂછાળા મહાવીર તીર્થ	મૂછાળા મહાવીર
૩૪ શ્રી નરૂલડાગિકા-નંદકુલવતી-નરૂલાઈ	નારહપુરી-નાડલાઈ તીર્થ નાડલાઈ
૩૫ શ્રી નન્દપુર-નરૂલ-નરૂલ-નરૂલ	નરૂલપુર-નાડોલ તીર્થ નાડોલ
૩૬ શ્રી વરકનકપુર-વરકનકનગર-વરકાણા તીર્થ	વરકાણા
૩૭ શ્રી નાંદાણા તીર્થ	નાંદાણા
૩૮ શ્રી કેરટાજી તીર્થ	કેરટા
૩૯ શ્રી નયાબેડા-બેડા	બેડા
૪૦ શ્રી નાણા તીર્થ	નાણા
૪૧ શ્રી પિંડરવાટક-પીંડવાડા	પીંડવાડા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૪૨ શ્રી ચરલી	ચરલી
૪૩ શ્રી પાવઠા	પાવઠા
૪૪ શ્રી ઊથમણ	ઊથમણ
૪૫ શ્રી વાઘસીણુ-વાગીણુ	વાગીણુ
૪૬ શ્રી ઝાડવલી-ઝાવવલી-ઝાઝલી-ઝાડોલી	ઝાડોલી
૪૭ શ્રી અભહરી-અભરી તીર્થ	અભરી
૪૮ શ્રી નંદિવર્ધનપુર-નંદિપુર-નંદિગ્રામ-	નાંદિયા તીર્થ નાંદિયા
૪૯ શ્રી લોટીપુરપટ્ટન-લોટાણક-લોટાણા	લોટાણા
૫૦ શ્રી દીયાણાજી તીર્થ	દીયાણા
૫૧ શ્રી પ્રાહ્મણવાટક-પ્રાહ્મણવાડા-	બામણવાડજી તીર્થ પ્રાહ્મણવાડા
૫૨ શ્રી વીરવાડા	વીરવાડા
૫૩ શ્રી સિરોહી	સિરોહી
૫૪ શ્રી કાલર તીર્થ	કાલર
૫૫ શ્રી અંદોર	અંદોર
૫૬ શ્રી ગોહલ્લિ-ગોહલી	ગોહલી
૫૭ શ્રી ગોડીજી તીર્થ	મોખતનગર
૫૮ શ્રી દેલદર	દેલદર
૫૯ શ્રી ધનારી	ધનારી
૬૦ શ્રી નીતોડા	નીતોડા
૬૧ શ્રી કાકુલિકા-કાકોલી	કાકોલી

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૬૨ શ્રી વાસા	વાસા
૬૩ શ્રી રોહિડા	રોહિડા
૬૪ શ્રી વાટેડા	વાટેડા
૬૫ શ્રી ભીમાણા	ભીમાણા
૬૬ શ્રી ભારળ	ભારળ
૬૭ શ્રી કાશાહુઠ:-કાસીંદ્રા	કાસીંદ્રા
૬૮ શ્રી આમથરા	આમથરા
૬૯ શ્રી કીવરલી	કીવરલી
૭૦ શ્રી ઝોડ-ઝોર	ઝોર
૭૧ શ્રી દેરણા	દેરણા
૭૨ શ્રી દેવકુલપાટક-દેલવાડા	દેલવાડા
૭૩ શ્રી વધિલાટ-વેલાર	વેલાર
૭૪ શ્રી ચામુડેરી (સ્વાવલેરી)	ચામુડેરી
૭૫ શ્રી સીપેરક-સીવેરા	સીવેરા
૭૬ શ્રી ઉંદરા	ઉંદરા
૭૭ શ્રી કોજરા	કોજરા
૭૮ શ્રી પેશુવા	પેશુવા
૭૯ શ્રી લાજ	લાજ
૮૦ શ્રી તેલપુર	તેલપુર
૮૧ શ્રી હમીરપુર-મીરપુર તીર્થ	મીરપુર
૮૨ શ્રી સ્નાંતપુર	સ્નાંતપુર
૮૩ શ્રી આરાસણાકાર-આરાસણા-	

કુંભારિયાળ તીર્થ કુંભારિયા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૮૪ શ્રી અબુઠ-આબુ દેલવાડા તીર્થ	આબુ
૮૫ શ્રી ઓરિયાસકપુર-ઓરસા-ઓરિયા	ઓરિયા
૮૬ શ્રી (આબુ) અચલગઢ તીર્થ	અચલગઢ
૮૭ શ્રી મેડા	મેડા
૮૮ શ્રી પાલડી	પાલડી
૮૯ શ્રી હંડાઉદ્રા-હણદ્રા	હણદ્રા
૯૦ શ્રી સેલવાડા	સેલવાડા
૯૧ શ્રી જીરાવલ્લી-જીરિકાપલ્લી-જીરાવલાજીતીર્થ	જીરાવલા
૯૨ શ્રી મડાહુત-મડાહડ-મડાર	મડાર
૯૩ શ્રી સાંતસેજી	સાંતસેજી
૯૪ શ્રી સત્યપુર-સત્યપુરી-સાચોરતીર્થ	સાચોર
૯૫ શ્રી ભટાણા	ભટાણા
૯૬ શ્રી મારોલ	મારોલ
૯૭ શ્રી બ્રહ્માણ-વરમાણ	વરમાણ
૯૮ શ્રી ધવલી	ધવલી
૯૯ શ્રી ડબાણી	ડબાણી
૧૦૦ શ્રી શીરોડકી	શીરોડકી
૧૦૧ શ્રી સ્યાકરાજીતીર્થ	સ્યાકરા

* મેવાડ વિભાગ *

૧૦૨ શ્રી ધૂલેવ-કેસરીયાજીતીર્થ	
(ખગગાચલતીર્થ)	કેસરીયાજી
૧૦૩ શ્રી દેલવાડા તીર્થ	દેલવાડા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૧૦૪ શ્રી કરહોડા-કરેડાજીતીર્થ	કરેડા
૧૦૫ શ્રી હયાલશાહનો કિલ્લો-રાજનગર	રાજનગર
૧૦૬ શ્રી ચિત્રકૂટ-ચિતોડગઢ-ચિતોડ	ચિતોડ

(એ મેવાડની પંચતીર્થ કહેવાય છે.)

૧૦૭ શ્રી આઘાટ-આહડ-આયડતીર્થ	હિંદયપુર
૧૦૮ શ્રી નાગહુહ-નાગદ્રહ-નાગઢાતીર્થ	નાગઢા
૧૦૯ શ્રી ચંવલૈશ્વરજી તીર્થ	
૧૧૦ શ્રી બનેડા	બનેડા
૧૧૧ શ્રી મેઘપુરપાટણ-વટપદ્ર-બડોદા	બડોદા
૧૧૨ શ્રી પુનાલી	પુનાલી
૧૧૩ શ્રી ગિરિપુર-ડુંગરપુર	ડુંગરપુર

* માલવા વિભાગ *

૧૧૪ શ્રી લક્ષ્મણીજીતીર્થ	લક્ષ્મણી
૧૧૫ શ્રી રત્નપુરી-રત્નલલામપુરી-ધમંપુરી	રત્નલામ રત્નલામ
૧૧૬ શ્રી બિબડોદ	બિબડોદ
૧૧૭ શ્રી સાગોદિયા	સાગોદિયા
૧૧૮ શ્રી સેમલિયા	સેમલિયા
૧૧૯ શ્રી ઇંગલપુરપત્તન-રીંગણોદ	રીંગણોદ
૧૨૦ શ્રી દશપુર-મંદસોર	મંદસોર
૧૨૧ શ્રી મગસી	મગસી

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૧૨૨ શ્રી તુંગિયાપત્તન-તારણપુર-તાલનપુરતીર્થ	તાલનપુર
૧૨૩ શ્રી ખાચરોદ	ખાચરોદ
૧૨૪ શ્રી અવંતિકા-પુષ્પકરંડિની-ઉજ્જૈન	ઉજ્જૈન
૧૨૫ શ્રી વિદિશા-ભેલસા	ભેલસા

(ઉદયગિરિ, રથાવર્તગિરિ, કુંજરાવર્તગિરિ

એ ત્રણે વિદિશા-ભેલસાની પાસે છે.)

૧૨૬ શ્રી કુંદનપુર-અમીઝરાતીર્થ	અમીઝરા
૧૨૭ શ્રી ભોજકટ-ભોપાવરતીર્થ	ભોપાવર
૧૨૮ શ્રી માંડવગઢતીર્થ	માંડવગઢ
૧૨૯ શ્રી ધારાનગરી-ધાર	ધાર
૧૩૦ શ્રી ધમનાર	ધમનાર
૧૩૧ શ્રી વધ	વધ
૧૩૨ શ્રી ધસોઈ	ધસોઈ

* પંજાબ અને સિંધની મંદિરાવલી *

(ઉત્તર પ્રદેશ)

૧ શ્રી દિલ્હીનગર	દિલ્હી
૨ શ્રી સાલકોટ-સિયાલકોટ	સિયાલકોટ
૩ શ્રી ખાનકાડોગરા	ખાનકાડોગરા
૪ શ્રી વીતભયપુરપત્તન-ભેરા	ભેરા
૫ શ્રી લવપુર-લાહોર	લાહોર

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૬ શ્રી તક્ષશિલા

તક્ષશિલા

૭ શ્રીનગર કાશ્મીર

શ્રીનગર

૮ શ્રી પિંડકાઢનખાન

પિંડકાઢનખાન

૯ શ્રી કાલાખામ

કાલાખામ

(નાગાબુદ્ધ પર્વત)

૧૦ શ્રી બન્નુ

બન્નુ

૧૧ શ્રી મુલ્તાન

મુલ્તાન

૧૨ શ્રી ડેરાગાજીખાન

ડેરાગાજીખાન

૧૩ શ્રી જુરા

જુરા

૧૪ શ્રી ફરીદકોટ

ફરીદકોટ

૧૫ શ્રી હોશિયારપુર

હોશિયારપુર

૧૬ શ્રી લુધીઆના

લુધીઆના

૧૭ શ્રી માલેર કોટડા

માલેર કોટડા

૧૮ શ્રી અંબાલા

અંબાલા

૧૯ શ્રી કરાંચી (સિંધપ્રાંત)

કરાંચી

૨૦ શ્રી હાલા

હાલા

૨૧ શ્રી ઉમરકોટ

ઉમરકોટ

* દક્ષિણ ભારત અને મહારાષ્ટ્રની મંદિરાવલિ *

૧ શ્રી મુંબઈ-અમાસી-થાણા

મુંબઈ

૨ શ્રી પૂના

પૂના

૩ શ્રી જુન્નેર

જુન્નેર

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૪ શ્રી પદ્મપુર-કુંભકારકૃત-નાસિકચપુર-નાશિક નાશિક
(ચમારલેનાની ગુફા, અંજનેરીની ગુફા, ચાંદોડની
ગુફા, અને અનકાઈ-ટનકાઈની ગુફા એ નાસિક
પાસેની ગુફાઓ છે)

૫ શ્રી અહમદનગર	અહમદનગર
૬ શ્રી સતારા	સતારા
૭ શ્રી કરાડ	કરાડ
૮ શ્રી સાંગલી	સાંગલી
૯ શ્રી કુંભોજ (હેમકૂટગિરિ)	કુંભોજ
૧૦ શ્રી કોલ્હાપુર (ત્રિંગલવાડીનું ગુફા મંદિર)	કોલ્હાપુર
૧૧ શ્રી હુબલી	હુબલી
૧૨ શ્રી ગદગ	ગદગ

* દક્ષિણ ભારત *

૧૩ શ્રી વિજાપુર વિજાપુર
(બહામીની જૈન ગુફા, ઐહોલની જૈન ગુફા,
ઐવલ્લીની જૈન ગુફા, કારુસાની જૈન ગુફા.)

૧૪ શ્રી અમલનેર	અમલનેર
૧૫ શ્રી મદ્રાસ	મદ્રાસ
૧૬ શ્રી સિત્તાનવાસલ	

(અન્નાવાસલ, નાર્થમલય, મદુરા યાને મલાઈ)

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૧૭ શ્રી બેઝવાડા	બેઝવાડા
૧૮ શ્રી ગુડીવાડા	ગુડીવાડા
૧૯ શ્રી તેનાલી	તેનાલી
૨૦ શ્રી હૈદ્રાબાદ	હૈદ્રાબાદ
૨૧ શ્રી કુલપાક-કુલ્યપાક-કાલિયાપાક- માણેકસ્વામી તીર્થ	કુલપાક
૨૨ શ્રી ઔરંગાબાદ	ઔરંગાબાદ
(જૈન ગુફાઓ, ઇલુરાનાં ગુફામંદિરો)	

* મધ્યપ્રદેશની મંદિરાવલી *

૧ શ્રી આકોલા	આકોલા
૨ શ્રી સિરપુર	સિરપુર
૩ શ્રી ભદ્રાવતી-ભાંદકળ તીર્થ	ભાંદક
૪ શ્રી અંતરીક્ષળ તીર્થ	અંતરીક્ષળ

* ઉત્તરપ્રદેશ અને બિહાર-બંગાલની મંદિરાવલી *

૧ શ્રી ગ્વાલિયર (માલવા-મધ્ય ભારત)	ગ્વાલિયર
(પ્રાચીન નામ-ગોપગિરિ, ગોવગિરિ, ગોપાચલ, ગોપાલાચલ, ઉદયપુર)	
૨ શ્રી લખનૌ (લખમણ કિલ્લા)	લખનૌ
૩ શ્રી કાંપિલ્યપુર-કંપિલપુર-કંપલાળ તીર્થ	કાંપિલ્યપુર
૪ શ્રી ઇન્દ્રપુર-મથુરા	મથુરા

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૫ શ્રી શૌરીપુર તીર્થ

શૌરીપુર

(પ્રાચીન નામ-સોરિયપુર, સૂર્યપુર, સોરીપુર)

૬ શ્રી રત્નપુરી તીર્થ-નવરોઈ

રત્નપુરી

૭ શ્રી વારાણસી-કાશી-બનારસ

બનારસ

(ચંદ્રપુરી-ચંદ્રાવતી-ચંદ્રૌટી અને સિંહપુરી-સારનાથ)

૮ શ્રી ઉચ્ચસેનપુર-અર્ગલપુર-આગરા

આગરા

૯ શ્રી ગીરડી-ઋણુવાલુકા (બારાકડ)

ગીરડી

૧૦ શ્રી મધુવન

મધુવન

૧૧ શ્રી ગુણુશીલવન-ગુણાયા

ગુણાયા

૧૨ શ્રી સમેતશિખરજી તીર્થ

(પ્રાચીન નામ-સનિહગિરિ સમાધિગિરિ

મદલ પર્વત અને શિખરજી)

૧૩ શ્રી વડગામ-કુંડલપુર

કુંડલપુર

૧૪ શ્રી પાવાપુરીજી તીર્થ

પાવાપુરી

(પ્રાચીન નામ--અપાપાપુરી, મધ્યમા પાવા)

૧૫ શ્રી રાજગિરતીર્થ

રાજગૃહ

(પ્રાચીનનામ-ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત, ચણકપુર

ઋષભપુર, કુશાગ્રપુર, ગિરિવ્રજ)

(૧. વિપુલગિરિ, ૨. રત્નગિરિ,

૩. ઉદયગિરિ, ૪. સ્વર્ણગિરિ,

અને ૫, વૈભારગિરિ એ પાંચ પહાડો છે.)

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૧૬ શ્રી હસ્તિનાપુરજી તીર્થ

હસ્તિનાપુર

૧૭ શ્રી અયોધ્યા તીર્થ

અયોધ્યા

(પ્રાચીન નામ—ઈક્ષ્વાકુભૂમિ, કૌશલ,
કૌશલ, વિનીતા, અયોધ્યા, અવધ્યા,
રામપુરી અને સાકેતપુરી.)

(૧. શ્રી પ્રયાગ-અલ્હાબાદ

૨. શ્રી અઢ્ટાપદ

૩. શ્રી કૌશામ્બી

૪. શ્રી તુંગિયસન્નિવેશ

૫. શ્રી નંદિયામ

૬. પચાર પહાડી

૭. શ્રી ભદ્રિપુર)

૧૮ શ્રી ઉદંડપુર-બિહાર-બિહાર-બિહારશરીફ

બિહાર

(તુંગિક-તુંગીયા-તુંગી)

૧૯ શ્રી પાટલીપુત્ર-પટણા

પટણા

(૧. નાગાભુજનગુફા

૨. શ્રાવસ્તી

૩, રવેતામ્બી)

૨૦ શ્રી ભાગલપુર

ભાગલપુર

(૧. મિથિલા

૨. વૈશાલી

તીર્થનામ

નગર-ગામ નામ

૩. આમલકપ્પા

૪. નેપાલ)

૨૧ શ્રી નાથનગર

નાથનગર

૨૨ શ્રી ચંપાપુરી-ચંપાનાળા

ચંપાપુરી

(મંદારગિરિ નામનો પહાડ)

૨૩ શ્રી બાલુચર

બાલુચર

૨૪ શ્રી કટગોલા—નરસિંહપુર

કટગોલા

૨૫ શ્રી મહિમાપુર (મુશીંદાબાદ શહેર)

મહિમાપુર

૨૬ શ્રી અજિમગંજ

અજિમગંજ

૨૭ શ્રી લછવાડ-ક્ષત્રિયકુંડ (લછવાડ ગામ)

ક્ષત્રિયકુંડ

૨૮ શ્રી કાકંદી

કાકંદી

૨૯ શ્રી કુમારડી

કુમારડી

૩૦ શ્રી કલકતા

કલકતા

(૧. ખરદ્વાન

૨. તિલૂડી

૩. પહાડપુર)

૩૧ શ્રી ગવાલપાડા

(સૂર્યપહાડ)

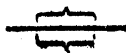
ગવાલપાડા

૩૨ શ્રી ઓરિસા

ઓરિસા

(૧. ભુવનેશ્વર

૨. હિંદયગિરિ-ખંડગિરિ)

[૧૪૪]

વિચ્છેદ તીર્થો.

સમય જતાં થયેલી રાજ્યક્રાંતિ, ધર્મક્રાંતિ અને દુર્ભિક્ષા-
દિકના કારણે જૈનોએ કરેલા સ્થળાંતરના પરિણામે કેટલાક
તીર્થોના વિચ્છેદ થયેલો છે.

જેમકે— શ્રાવસ્તી, કૌશામ્બી, ભદ્રિલપુર, મિથિલા,
પુરીમતાલ (પ્રયાગ), પ્રયાગ (અલ્હાબાદ) અહિરજીરા,
તક્ષશિલા, વિતભયપત્તન, કાંગરા, બદ્રી પાર્શ્વનાથ, ઉદય-
ગિરિ, જગન્નાથપુરી, જોનપુર અને દ્વારિકા વગેરે એ તીર્થોના
વિચ્છેદ થયેલો છે.

તથા શ્રી અષ્ટાપદજી જેવાં તીર્થો વિસારે પડ્યાં છે.

૩૨ તીર્થવંદના

ભારતવર્ષના સર્વ ધર્મોમાં જૈનધર્મ સર્વોત્કૃષ્ટ છે.
તેથી કરીને એ પોતાની પ્રાચીનતા, કલાપ્રિયતા અને
તત્ત્વજ્ઞાનાદિકથી સારાય વિશ્વમાં મહત્ત્વનું સ્થાન ધરાવે છે.

એ જૈનધર્મની પ્રાચીનતા, ભવ્યતા અને વિશાલ ઉદ્ધા-
રતાના એક પ્રતીકરૂપ આપણા સ્થાવર જૈન તીર્થો છે.

જેના અણુએ અણુમાં ભવ્ય ભૂતકાળ અધ્યાવધિ ગુંજી
રહ્યો છે, જેના પરમાણુએ પરમાણુમાં આત્માને, મનને અને
કાયને પવિત્ર કરે એવું સુંદર વાતાવરણ છે.

ચાલી રહેલ આ અવસર્પિણીકાળના પાંચમા આરામ પણ સંસારસાગર તરવામાં સ્તીમરજહાજ-નૌકા સમાન એવાં એ આપણા પુનિત તીથોને અને મંદિરોને પ્રતિદિન પ્રભાત-કાલે આબાલવૃદ્ધ જૈન ‘ સકલતીર્થ ’ વંદું કર જોડ ’ એમ કહી ત્રિકરણ થોગે વંદન કરે છે. એ ‘ તીર્થવંદના-સૂત્ર ’ નીચે પ્રમાણે છે.

(૧)

સકલ તીર્થં વંદું કરજોડ, જિનવર નામે મંગલ કોડ;
પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીશ, જિનવર ચૈત્ય નમું નિશદિશ.

(૨)

બીજે લાખ અઠાવીશ કહ્યાં, ત્રીજે બાર લાખ સદહ્યાં;
ચોથે સ્વર્ગે અડ લખ ધાર, પાંચમે વંદું લાખ જ ચાર.

(૩)

છટ્ટે સ્વર્ગે સહસ પચાસ, સાતમે ચાલીશ સહસ પ્રાસાદ;
આઠમે સ્વર્ગે છ હજાર, નવ-દશમે વંદું શત ચાર.

(૪)

અગ્યાર-બારમે ત્રણશેં સાર, નવત્રેવૈયકે ત્રણસેં અઠાર;
પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી, લાખ ચોરાશી અધિકાં વળી.

(૫)

સહસ સત્તાણુ ત્રેવીસ સાર, જિનવરભવનતણો અધિકાર;
લાંબા સો જોજન વિસ્તાર, પચાસ ઉંચા બહોતેર ધાર.

(૬)

એકસો એશી બિંબ પ્રમાણ, સમાસહિત એક ચૈત્યે બાણ;
સો કોડ બાવનકોડ સંબાલ, લાખ ચોરાણુ સહસ ચૌઆલ.

[૧૪૬]

(૭)

સાતસે ઉપર સાઠ વિશાળ, સવિ બિંબ પ્રભુમું ત્રણ કાળ;
સાતકોડ ને બહોંતેર લાખ, ભવનપતિમાં દેવળ ભાખ.

(૮)

એકસો એસી બિંબ પ્રમાણ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા ભણ;
તેરશે કોડ ને વ્યાશી કોડ, સાઠ લાખ વંદું કર જોડ.

(૯)

બત્રીશે ને ઝોગણસાઠ, તિચ્છાલોકમાં ચૈત્યનો પાઠ;
ત્રણ લાખ એકાણું હજાર, ત્રણશે વીશ તે બિંબ જુહાર.

(૧૦)

બ્યંતર જ્યૌતિષિમાં વળી જોડ, શાશ્વતા જિન વંદું તેડ;
ઋષભ ચંદ્રાનન વારિષેણ, વર્દમાન નામે ગુણસેણ.

(૧૧)

સમેતશિખર વંદું જિન વીશ, અષ્ટાપદ વંદું ચોવીશ;
વિમલાચલ ને ગઢ ગિરનાર, આખુ ઉપર જિનવર જુહાર.

(૧૨)

શંખેશ્વર કેસરીયો સાર, તારંગે શ્રી આજત જુહાર;
અંતરિક વરકાણો પાસ, જરાવલો ને થંભણ પાસ.

(૧૩)

ગામ નગર પુર પાટણ જોડ, જિનવચૈત્ય નમું ગુણજોડ;
વિહરમાન વંદું જિન વીશ, સિદ્ધ અનંત નમું નિશદ્દિશ.

(૧૪)

અઢીક્રીપમાં જે અણુગાર, અઢાર સહસ શીલાંગના ધાર;
પંચ મહાવ્રત સમિતિ સાર, પાળે પળાવે પંચાચાર.

[૧૪૭]

(૧૫)

બાહ્ય અભ્યંતર તપ ઉજમાલ, તે મુનિ વંદુ' ગુણમણિમાલ;
નિત નિત ઉઠી કીર્તિ કરું, જીવ કહે ભવસાયર તરું.

ભાવાર્થ:—

આ તીર્થવંદના સૂત્રમાં શાશ્વતા-અશાશ્વતા તીર્થોને
તથા જિનખિખોને વંદન કરવામાં આવેલ છે.

આમાં જણાવેલ શાશ્વતાં જિનમંદિરો અને
શાશ્વતાં જિનખિખોની સંખ્યા નીચે પ્રમાણે છે—

દેવલોક— શાશ્વતા જિનચૈત્યોની સંખ્યા

(૧) સૌધર્મ દેવલોક—	૩૨૦૦૦૦૦
(૨) ધંશાન દેવલોક—	૨૮૦૦૦૦૦
(૩) સનતકુમાર દેવલોક—	૧૨૦૦૦૦૦
(૪) માહેન્દ્ર દેવલોક—	૮૦૦૦૦૦
(૫) પ્રદ્યુમ્ન દેવલોક—	૪૦૦૦૦૦
(૬) લાંતક દેવલોક—	૫૦૦૦૦
(૭) મહાશુક દેવલોક—	૪૦૦૦૦
(૮) સહસ્રાર દેવલોક—	૬૦૦૦
(૯) આણુત દેવલોક—	૪૦૦
(૧૦) પ્રાણુત દેવલોક—	
(૧૧) આરણુ દેવલોક—	૩૦૦
(૧૨) અચ્યુત દેવલોક—	

ઉક્ત એ બાર દેવલોકમાં આવેલા શાશ્વતા જિન-
ચૈત્યોની સંખ્યા—૮૪૯૬૭૦૦ ની છે

[૧૪૮]

શાશ્વતા ચૈત્યો, શાશ્વતા જિનખિખો-

$$\text{કુલ-૮૪૯૬૭૦૦} \times ૧૮૦ = ૧૫૨૯૪૦૬૦૦૦$$

$$\left. \begin{array}{l} \text{નવગ્રૈવેયક-૩૧૮} \\ \text{પાંચ અનુત્તર-૫} \end{array} \right\} \times ૧૨૦ = ૩૮૭૬૦$$

$$\text{ભવનપતિ-૭૭૨૦૦૦૦} \times ૧૮૦ = ૧૩૮૯૬૦૦૦૦૦૦$$

$$\left. \begin{array}{l} \text{તિર્થલોક-} \\ \text{નંદીશ્વરક્રીપ-} \\ \text{રુચકક્રીપ-} \\ \text{કુંડલક્રીપ-} \end{array} \right\} \begin{array}{l} ૩૧૯૯ \times ૧૨૦ \\ ૬૦ \times ૧૨૪ \end{array} = ૪૯૧૩૨૦$$

$$\text{જિનમંદિરો-} \quad ૮૫૭૦૦૨૮૨ \quad \text{જિનખિખો-} ૧૫૪૨૫૮૩૬૦૮૦$$

આ. શ્રી વિજયલક્ષ્મીસૂરીશ્વરજી મહારાજે વીશસ્થાનક-
પદની પૂજામાં આવતી વીશમી તીર્થપદપૂજામાં તીર્થયાત્રાના
સમ્બન્ધમાં કહ્યું છે કે—

હુહો।

તીરથયાત્ર પ્રભાવ છે, શાસન ઉન્નતિ કાજ;
પરમાનંદ વિલાસતાં, જયજય તીર્થ જહાજ. ૧

હુહાનો અર્થ—

શાસનની ઉન્નતિ માટે તીર્થયાત્રા પ્રભાવશાળી છે.
પરમ નંદના વિલાસને આપનાર છે. માટે તીર્થરૂપી જહાજ
જયવંતુ વર્તો. (૧)

ઢાળ

(ગિરુઆ રે ગુચુ તુમ તણા-એ દેશીમાં.)

શ્રી તીરથપદ પૂજે ગુણીજન, જેહથી તરિયે તે તીરથ રે;
અરિહંત ગણધર નિયમા તીરથ, ચઢવિહ સંધ મહા.

તીરથ રે. શ્રી તીરથપદ ૧

લૌકિક અડસઠ તીર્થને તજિયે, લોકોત્તરને ભજીયે રે;
લોકોત્તર દ્રવ્યભાવ બે ભેદે, સ્થાવર જંગમ જજીયે રે,

શ્રી તીરથપદ ૨

પુંડરીકાદિક પાંચે તીરથ, ચૈત્યના પાંચ પ્રકાર રે;
થાવર તીરથ એહ ભણીજે, તીર્થયાત્રા મનોહાર રે.

શ્રી તીરથપદ ૩

વિહરમાન વીશ જંગમ તીરથ, બે ઠોડી કેવળી સાથ રે;
વિચરંતા દુઃખ દોહગ ટાળે, જંગમ તીરથ નાથ રે.

શ્રી તીરથપદ ૪

સંધ ચતુર્વિધ જંગમ તીરથ, શાસનને શોભાવે રે;
અડતાલીશ ગુણે ગુણવંતા, તીર્થપતિ નમે ભાવે રે.

શ્રી તીરથપદ ૫

તીરથપદ ધ્યાવો ગુણુ ગાવો, પંચરંગીરચણુ મેલાવો રે;
થાળ ભરી ભરી તીર્થ વધાવો, ગુણુ અનંત દિલ લાવો રે.

શ્રી તીરથપદ ૬

મેરુપ્રભ પરમેશ્વર હુઓ, એહ તીરથને પ્રભાવે રે;
વિજય સોભાગ્યલક્ષ્મીસૂરિ સંપદ, પરમ મહોદય પાવે રે.

શ્રી તીરથપદ ૭

ઢાળનો અર્થ:—

હે ગુણીજનો ! તમે શ્રી તીર્થપદની પૂજા કરો. જેનાથી

આ સંસારરૂપી સમુદ્ર તરી જવાય તે તીર્થ કહે-
વાય છે. અરિહંત અને ગણધર નિશ્ચયથી તીર્થરૂપ છે
અને ચતુર્વિધ સંઘ પણ મહાતીર્થરૂપ છે. ૧

લૌકિક તીર્થોને તથા લોકોત્તર તીર્થની સેવા કરીએ.
લોકોત્તર તીર્થ દ્રવ્ય અને ભાવ એમ બે પ્રકારે છે. તેમજ
સ્થાવર અને જંગમ એમ પણ તેના બે ભેદ છે. તેની પૂજા
કરીએ. ૨

પુંડરીકગિરિ વગેરે પાંચ (શત્રુજય, ગિરનાર, આણુ,
અષ્ટાપદ અને સંમેતશિખર) તીર્થો, ચૈત્યના પાંચ પ્રકારો એ
સર્વ સ્થાવર તીર્થ કહેવાય છે. એ તીર્થોની સુંદર યાત્રા
કરીએ. ૩

વીશ વિહરમાન તીર્થંકરો જંગમ તીર્થ છે. તે જંગમ
તીર્થના નાથ બે કોડી કેવળી સાથે વિચરતા થકા અનેક
પ્રકારનાં દુઃખ અને દૌર્ભાગ્યને ટાળે છે. ૪

ચતુર્વિધ સંઘ પણ જંગમ તીર્થ કહેવાય છે. તે શાશ્વત-
ને શોભાવનાર છે. અને તે અડતાળીશ ગુણો કરીને ગુણ-
વાંત છે. તેને તીર્થપતિ-તીર્થંકર ભગવાંત પણ ભાવે
નમસ્કાર કરે છે. ૫

હે ભવ્યાત્માઓ ! તમે તીર્થપદ્મનું ધ્યાન કરો. તેના
ગુણો જાઓ. પંચરંગી રત્નો મેળવી થાળ ભરી એ તીર્થને
વધાવો. તેમજ તેના અનંત ગુણોને હિલમાં લાવો. ૬

એ તીર્થપદ્મના પ્રભાવે મેરુપ્રભરાજા તીર્થંકર થયેલ
છે. વિજયવાંત સૌભાગ્યલક્ષ્મી અને પૂજ્ય એવી સંપદા
તેમજ પરમ મહોદય-મોક્ષને પામેલા છે. ૭

ઉ પ સં હા ર

આત્મામાં રહેલી અનંતજ્ઞાનાદિ શક્તિને પ્રગટ કરવામાં અત્યંત સહાયક સર્વોત્તમ સાધન એ સ્થાવર તીર્થ અને જંગમતીર્થ છે.

એ સ્થાવર તીર્થો કે જ્યાં તરણ-તારણ શ્રી તીર્થંકર પરમાત્મા આદિ મહાપુરુષોનાં જન્મ, દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણ થયેલાં છે.

જે સ્થળે અનેક મહાપુરુષોએ મહામંગલકારી તપશ્રયો કરેલી હોય, ધ્યાન કરેલું હોય, આત્માનું સમ્પૂર્ણ જ્ઞાન પ્રગટ કરેલું હોય, તે સ્થળની ભૂમિનું વાતાવરણ પણ પવિત્ર બનેલું હોય છે.

તે પવિત્ર ભૂમિનો સ્પર્શ કરતાં અંતઃકરણમાં શાન્તિ પ્રસરે છે. તે પવિત્ર સ્થળની આત્મીયનતિકારક ઉત્તમ વાતો સાંભળતાં હૃદય ઉદ્ઘાસ પામે છે. તે મહાપુરુષોનાં આદર્શ જીવનચરિત્રોનું સ્મરણ કરતાં અભૂતપૂર્વ શક્તિ પ્રગટે છે, એટલું જ નહીં પણ તે મહાપુરુષોના જેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે મન ઉત્સુક બનતા વિશેષ પ્રગતિપૂર્વક પુરુષાર્થ કરે છે.

એ સર્વ તીર્થનાં નિમિત્ત-કારણથી બને છે.

તીર્થભૂમિ તે પવિત્રભૂમિ છે. તે કાંઈ જવલંત જ્ઞાન-મૂર્તિ જીવંત પ્રભુ નથી, માત્ર એક ઉચ્ચતમ નિમિત્ત છે.

તે તીર્થમાં જઈને લાભ મેળવવાનો છે. વિધિપૂર્વક તીર્થ-
યાત્રા કરનાર યાત્રિક એ લાભ અવશ્ય મેળવી શકે છે.

કર્મમેલ ધોવા, પવિત્ર થવા, પુણ્ય પ્રાપ્ત કરવા, શાન્તિ
મેળવવા અને આત્મજ્ઞાનાદિકમાં અભિવૃદ્ધિ કરવા માટે જ
તીર્થસ્થાનોમાં જવાનું હોય છે. નહીં કે ઉભાણી કરવા માટે
કે ભોગવિલાસના સાધનો અપનાવવા માટે.

સંસારની ઉપાધિથી ભરપૂર વ્યવહારકાર્યમાં લીન
બનેલા એવા ગૃહસ્થોએ સમય મેળવીને તીર્થયાત્રાએ
અવશ્ય જવું જોઈએ, પરંતુ તીર્થ જવાનો હેતુ જરાપણ
ભુલવો ન જોઈએ. ૧૪૪૪ અંથના પ્રશ્નૃતા યાત્રિકની મહત્તરા
ધર્મસૂત્ર સૂરિપુરંદર શ્રી હરિમદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ પણ
યાત્રાપંચાશકમાં ઉપસંહાર કરતાં કહે છે કે—

“ જત્તાવિહાણમેયં ણાઝ્ઞં ગુરુમુહાઓ ધીરેહિં ।

एवं विय कायव्वं अविरहियं भत्तिमंतेहिं ॥૫૦॥”

‘ આ યાત્રાવિધાનને ગુરુમુખથી જાણીને ધીર પુરુષોએ
એજ પ્રમાણે અવિરહિત ભક્તિપૂર્વક કરવું જોઈએ.’ પ્રાણી-
માત્રની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ અર્થે આ રીતે છરી પાલિત
તીર્થયાત્રાની મહત્તા સંક્ષેપમાં જણાવી. કેવળ તીર્થ-
યાત્રા અંગેનું જ્ઞાન મેળવીને બેસી ન રહેતાં ક્રિયાશીલ
બનજો. નહીંતર ‘ ગતિં વિના પથજ્ઞોઽપિ નાપ્નોતિ પુરમિત્સીતમ્’
રસ્તાનું જ્ઞાન હોવા છતાં પણ નગરના સાચા માર્ગે આલ-
વાની ક્રિયા ન કરો તો ધ્વંશિત નગરે પહોંચી શકો નહીં.

શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે કે-‘ચરણકરણવિપ્પહીણો બુદ્ધઃ
સુબહુંપિ જાણંતો’- સમ્યક્ આચાર સિવાય તો મહાજ્ઞાનીઓ
પણ ડુબી બચ છે. સંસારસાગર તરી શકતા નથી.

‘જ્ઞાન-ક્રિયામ્યાં મોક્ષઃ’-જ્ઞાનક્રિયાદ્વારા મોક્ષ છે. જ્ઞાનની
સાથે ક્રિયાનો પણ સુમેળ હોવો જોઈએ.

સફશુરુમહારાજના સંયોગે તીર્થયાત્રામાં જ્ઞાન અને
ક્રિયા બન્નેનો લાભ છે. તે લાભથી વંચિત ન રહો. હે
ધર્મી જીવો ! ધર્માત્માઓ ! તમે જીવનભર જંજમ અને
સ્થાવર તીર્થના સાચા યાત્રિક બની પ્રાંતે મોક્ષમાર્ગના
યાત્રિક બનો કે જેથી તમારું સંસારમાં પરિભ્રમણ અટકે,
જન્મ-મરણ ટળે, સકલ કર્મ દૂર થાય અને પ્રાંતે મુક્તિ-
પુરીના અનંતસુખધામમાં સાદિ અનંત સ્થિતિએ બિરાજ-
માન થઈ શકો એવી અંતઃકરણની શુભ ભાવના પૂર્વક વિરમું છું.

વીર સં. ૨૫૦૦,
વિક્રમ સં. ૨૦૩૦
નેમિ સં. ૨૫,
કાર્તિક વદ-૨ સોમવાર.
તા. ૧૨-૧૧-૧૯૭૩

સ્થળ:-

શ્રી અજિતનાથ જૈન
ધર્મશાળા-ઉપાશ્રય
ઉદયપુર-મેવાડ
રાજસ્થાન.

(લેખકની દીક્ષાભૂમિમાં
દીક્ષાપર્યાયના ૪૩ મા
વર્ષનો પ્રારંભ દિવસ)

લેખક

શાસનસમ્રાટ-સૂરિયકચકવર્તિ - તપો-
ગચ્છાધિપતિ-શ્રી કદમ્બગિરિ-પ્રમુખાનેક-
તીર્થોદ્ધારક-આલબ્રહ્મચારી-સર્વતન્ત્ર-સ્વ-
તન્ત્રાચાર્યમહારાજધિરાજ શ્રીમદ્વિજય-
નેમિસૂરીધરજી મં શ્રીના પટ્ટાલંકાર-
સાહિત્યાચાર્ય, વ્યાકરણવાચસ્પતિ-
શાસ્ત્રવિશારદ-કવિરત્ન, આલબ્રહ્મચારી
શ્રીમદ્ વિજયલાવણ્યસૂરીધરજી મં
શ્રીના પટ્ટધર કવિદ્વિવાકર, શાસ્ત્રવિશારદ,
વ્યાકરણરત્ન, આલબ્રહ્મચારી શ્રીમદ્
વિજયદક્ષસૂરીધરજી મં શ્રીના પટ્ટધર
જૈનધર્મદિવાકર, તીર્થપ્રભાવક, મરુધર-
દેશેદ્ધારક, શાસ્ત્રવિશારદ સાહિત્યરત્ન-
કવિમૂલણ, આલબ્રહ્મચારી શ્રીમદ્વિજય-
સુશીલસૂરિ.

॥ શુભં ભવતુ ॥

[१५५]

श्रीतीर्थ-वन्दना-स्तवनम् ।

[स्रग्धरा-वृत्तम्]

[१]

सद्भक्त्या देवलोके रविशशिवने व्यन्तराणां निकाये,
नक्षत्राणां निवासे ग्रहगणपटले तारकाणां विमाने ।
पाताले पन्नगेन्द्रे स्फुटमणिकिरणे ध्वस्तसान्द्रान्धकारे,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥१॥

[२]

वैताढ्ये मेरुशृङ्गे रुचकगिरिवरे कुण्डले हस्तिदन्ते,
वक्षारे कूटनन्दीश्वर-कनकगिरौ नैषधे नीलवन्ते ।
चित्रे शैले विचित्रे यमकगिरिवरे चक्रवाले हिमाद्रौ,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥२॥

[३]

श्री शैले विन्ध्यशृङ्गे विमलगिरिवरे ह्यर्बुदे पावके वा,
सम्मेते तारके वा कुलगिरिशिखरेऽष्टापदे स्वर्णशैले ।
सह्याद्रौ वैज्जयन्ते विपुलगिरिवरे गूर्जरे रोहणाद्रौ,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥३॥

[४]

आघाटे मेदपाटे क्षितितटमुकुटे चित्रकूटे त्रिकूटे,
लाटे नाटे च घाटे विटपि-घनतटे देवकूटे विराटे ।

[१५६]

कर्णाटे हेमकूटे विकटतरकटे चक्रकूटे च मेदे,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥४॥

[५]

श्रीमाले मालवे वा मलयिनि निषधे मेखले पिच्छले वा,
नेपाले नाहले वा कुवलयतिलके सिंहले केरले वा ।
डाहाले कोशले वा विगलितसलिले जङ्गले वा तमाले,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥५॥

[६]

अङ्गे वङ्गे कलिङ्गे सुगतजनपदे सत्प्रयागे तिलङ्गे,
गौडे चौडे मुरङ्गे वरतरद्रविडे उद्रियाणे च पौण्ड्रे ।
आद्रे माद्रे पुलिन्द्रे द्रविडकुवलये कान्यकुब्जे सुराष्ट्रे,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥६॥

[७]

चम्पायां चन्द्रमुख्यां गजपुरमथुरापत्तने चोज्जयिन्यां,
कौशाम्ब्यां कौशलायां कनकपुरवरे देवगिर्यां च काश्याम् ।
नाशिक्ये राजगेहे दशपुरनगरे भद्रिले ताम्रलिप्त्यां,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥७॥

[८]

स्वर्गे मर्त्येऽन्तरिक्षे गिरिशिखरद्रुहे स्वर्नदीनीरतीरे,
शैलाग्रे नागलोके जलनिधिपुलिने भूरुहाणां निकुञ्जे ।

[१५७]

ग्राम्येऽण्ये वने वा स्थलजलविषमे दुर्गमध्ये त्रिसन्ध्यं,
श्रीमत्तीर्थङ्कराणां प्रतिदिवसमहं तत्र चैत्यानि वन्दे ॥८॥

[९]

श्रीमन्मेरौ कुलाद्रौ रुचकनगवरे शालमले जम्बूवृक्षे,
चोद्याने चैत्यनन्दी-रतिकर-रुचके कौण्डले मानुषाङ्के ।
इक्षुकारे जिनाद्रौ दधिमुखगिरौ व्यन्तरे स्वर्गलोके,
ज्योतिर्लोके भवन्ति त्रिभुवनवलये यानि चैत्यालयानि ॥९॥

[१०]

इत्थं श्रीजैनचैत्य-स्तवनमनुदिनं ये पठन्ति प्रवीणाः,
प्रोद्यत्कल्याणहेतुं कलिमलहरणं भक्तिभाजस्त्रिसन्ध्यम् ।
तेषां श्रीतीर्थयात्रा-फलमतुलमलं जायते मानवानां,
कार्याणां सिद्धिरुच्चैः प्रमुदितमनसां चित्तमानन्दकारी ॥१०॥

मङ्गलचैत्य-स्तोत्रम् ।

(शार्दूलविक्रीडित-वृत्तम्)

नित्ये श्रीभुवनाधिवासिभवने त्राते मणिद्योतिते,
कोट्यः सप्त जिनौकसां द्विकयुता लक्षास्तथा सप्ततिः ।
प्रत्येकं भवनादिषु प्रतिसभं स्तूपत्रये शाश्वतं,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥१॥

रम्ये व्यन्तरसत्कभौमनगरव्यूहे सुरत्नोज्ज्वले,
श्रीसिद्धायतनानि सन्ति गणनातीतानि चैत्यानि च ।
तेभ्यः सङ्ख्यगुणानि चैत्यभवनान्यन्तः सदा ज्योतिषां,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥२॥

सौधर्मादिविमानराजिषु तथा ग्रैवेयकाण्युत्तर-
स्वर्गेष्वस्ति सहस्रसप्तनवतिः शुद्धास्त्रयोविंशतिः ।
चैत्यानामभितश्चतुरधिकाशीतिश्च लक्षाः सदा,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥३॥

वैताढ्येषु शतं च सप्ततियुतं नित्यं तथा विंशतिः,
चैत्यानां गजदन्तकेषु नवतिः कुर्वध्रिपेषु स्थिताः ।
त्रिंशद् वर्षधरेषु मेरुषु तथाशीतिश्च पञ्चाधिकाः,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥४॥

प्रत्येकं रुचकेषु मानुषनगे चत्वारि सत्कुण्डले,
चत्वार्यायतनानि सन्ति सततं सर्वेषुकाराद्रिषु ।
वक्षस्कारगिरिष्वशीतिरनघा नन्दीश्वरे विंशतिः,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥५॥

वैताढ्ये स्थनूपुरादिनगरस्तोमे विदेहेष्वपि,
क्षेमादिर्नगरव्रजोऽस्ति भरतेऽयोध्या तथैरावते ।
सौर्य कुण्डपुरं तथा गजपुरी चम्पा च वाणारसी,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥६॥

अस्त्यानन्दपुरं फलद्विनगरी श्रीसत्यनाम्ना पुरं,
नासिक्यं भृगुकच्छमङ्गलपुरं सोपारकं विश्रुतम् ।
मोढेरं मथुराऽणहिल्लनगरं श्री-स्तंभनं पावनं,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥७॥

ख्यातोऽष्टापदपर्वतो गजपदः सम्मेतशैलाभिधः,
श्रीमान् रैवतकः प्रसिद्धमहिमा शत्रुञ्जयो मण्डपः ।
वैभारः कनकाचलोऽर्बुदगिरिः श्रीचित्रकूटादयः,
तत्र श्री-ऋषभादयो जिनवराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥८॥

देवाः श्री-ऋषभाजितप्रभृतयः श्री-पुण्डरीकादयः,
श्रीमन्तो भरतेश्वरप्रभृतयः श्री-बाहुबल्यादयः ।
श्रीमद्रामयुधिष्ठिरप्रभृतयः प्रद्युम्नशाम्बादयः,
श्रीमद्गौतममुग्व्यसाधुयतयः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥९॥

यस्मात् तीर्थमिदं प्रवृत्तिमगमत् श्रीमत्सुधर्मो गुरुः,
धन्यो धन्यमुनिः सुकोशलमुनिः श्रीशालिभद्राभिधः ।
मेतार्योऽथ दृढप्रहारिसुयतिर्मेघो दशार्णाभिधः,
श्री-श्रीमत्करकण्डूमुग्व्ययतयः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥१०॥

श्रीजम्बूः प्रभवप्रभुर्गतभवः शय्यंभवः श्रीयशो-
भद्रारव्यः श्रतकेवली च चरमः श्रीभद्रबाहुर्गुरुः ।
शीलस्वर्णकषोपलः सुविमलः श्रीस्थूलिभद्रः प्रभुः,
सर्वेऽर्पार्थमहागिरिप्रभृतयः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥११॥

श्यामाचार्य-समुद्रमङ्गुसहिताः श्रीभद्रगुप्तादयः,
श्रीमान् सिंहगिरिस्तथा धनगिरिः स्वामी च वज्राभिधः ।
श्रीवीरो मुनिरार्यरक्षितगुरुः पुण्यो गुरुः स्कन्दिलः,
श्री-देवर्द्धिपुरस्सराः श्रुतधराः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥१२॥

ब्राह्मी चन्दनबालिका भगवती राजीमती द्रौपदी.
कौशल्या च मृगावती च सुलसा सीता सुभद्रा शिवा ।
कुन्ती शीलवती नलस्य दयिता चूला प्रभावत्यपि,
पद्मावत्यपि सुन्दरी दिनमुखे कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥१३॥

ऽतीतानागतवर्त्तमानविषयाः सर्वेऽपि तीर्थङ्कराः,
सिद्धाः स्वरिवराश्च वाचकवराः सर्वेऽपि सत्साधवः ।
धर्मः श्री जिनपुङ्गवैर्निगदितो ज्ञानादिस्त्वनवयं,
श्रीमन्तो जिनसिद्धसाध्वतिशयाः कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥१४॥

(अनुष्टुब्-वृत्तम्)

शाश्वताऽशाश्वतान्येवं, चैत्यानि पुरुषोत्तमाः ।
भव्येभ्यो मङ्गलं दद्युः, स्तुताः श्रीधर्मस्वरिभिः ॥१५॥

શ્રી જૈનધર્મદિવાકર-તીર્થ પ્રભાવક-મરુધર-
 દેશોદ્ધારક પ૦ પૂ૦ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
 વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મંશ્રીનું મેવા-
 ડના સુપ્રસિદ્ધ ઉદયપુર નગરમાં થયેલ
 ચીરસ્મરણીય ચાતુર્માસનું
 સંક્ષિપ્ત વર્ણન

વિક્રમ સંવત ૨૦૨૭ સાલનું ચાતુર્માસ મારવાડ પાલી-
 નગરમાં શાસ્ત્રનપ્રભાવના પૂર્વક પૂર્ણ કર્યા બાદ, પાલીથી
 છરી પાળતા સંઘ સાથે શ્રી કાપરડાજીતીર્થની યાત્રા કરી
 તથા પીપાડથી છરી પાળતા સંઘ સાથે શ્રી કુલોધીતીર્થની
 યાત્રા કરી, બીકાનેર નગરમાં એક ખડેનની સમહોત્સવ દીક્ષા
 કરી, રાની સ્ટેશન ઉપર શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાન આદિની
 મહામંગલકારી પ્રતિષ્ઠા કરી, જવાલમાં વૈશાખ વદ પાંચમે
 પાંચ દીક્ષાનું તથા લાસમાં સાતમે એક દીક્ષાનું સમહોત્સવ
 કાર્ય પતાવી બીકાનેર-જેઘપુર-નાગોર-નાડોલ-રાની સ્ટેશન
 આદિ અનેક સ્થળની ચાતુર્માસ માટે સાથડ વિનંતિ હોવા
 છતાં ઉદયપુર શ્રી સંઘની સાથડ વિનંતિ રાની સ્ટેશને

સ્વીકારેલ હોવાથી પૂઠ પૂઠ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય
મુશીલસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રી સપરિવાર ભવાલથી વિહાર
કરી ગોધલી-સીરોહી-પ્રાદ્યક્ષવાડા-પીડવાડા આદિ સ્થળે
થઈ જેઠ શુદ્ધ છઠ્ઠના દિવસે ગોગુન્દ્રા પધાયો.

ગોગુન્દ્રા શ્રી સંઘે બેન્ડયુક્ત પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું
સ્વાગત કર્યું. બીજે દિવસે પૂઠ આઠ મઠશ્રીનું બહેર પ્રવચન
સ્થાનકમાં થયું. ઉદયપુરથી શ્રી સંઘના સો ઉપરાંત બાઈ-
ખેનોએ આવી પૂજા ભણાવી તથા સાધર્મિકવાત્સલ્ય કર્યું.

આઠમને દિવસે ઇકુખાલ થઈ સાંજના શુર પધાયો.
નોમના દિવસે દેવાલી પધારી ત્યાં સ્થિરતા કરી. દશમના
દિવસે ખાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજીને વડીદીક્ષાના
યોગમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. અઠાર દિવસ ખાલ ત્યાંથી વિહાર
કરી ચાલીશ વર્ષ પૂર્વે જ્યાં પૂઠ આઠ મઠશ્રીની દીક્ષા થઈ
ત્યાં યોગાનજીના મંદિરમાં બાવી ચોવીશીમાં શ્રી શ્રેણિક મહા-
રાજના જીવ થનાર પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી પદ્મનાભ જિનેશ્વરની
વિશાલકાય ભવ્ય મૂર્તિનાં તથા શ્રી આદિનાથ-શાન્તિનાથ-
પાર્શ્વનાથ-મહાવીર સ્વામી આદિ જિનખિખોનાં દર્શનાદિ
કરી ત્યાં ત્રણ દિવસની સ્થિરતા કરી, પૂજા ભણાવવામાં
આવી.

પૂઠ આઠ મઠ શ્રી દીક્ષા ખાલ પ્રથમવાર જ ચાતુર્માં-
સાર્થે નગરમાં પધારનાર હોવાથી તેમજ પૂઠ ખાલમુનિશ્રી
જિનોત્તમ વિઠ મઠની વડી દીક્ષા કરવાની હોવાથી
વ્યાખ્યાનમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના મહુપદેશથી શાન્તિસ્નાત્ર

સહિત દશ દિવસનો મહોત્સવ કરવાનો શ્રી સંઘે સાનંદ નિર્ણય કર્યો. તેમાં જુદા જુદા સફળરૂપે તરફથી પૂજાઓ નોંધાઈ ગઈ, અને શાન્તિક્ષેત્ર સંઘ તરફથી ભણાવવાનું નક્કી કર્યું.

આમંત્રણ પત્રિકા કાઢવામાં આવી.

[૧] ચાતુર્માસ પ્રવેશ-

અષાઢ શુદ્ધ બીજ ને બુધવારના દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ, પૂઠ પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણી, પૂઠ મુનિશ્રી રત્નશેખરવિજયજી મઠ, પૂઠ મુનિશ્રી અભયશેખરવિજયજી મઠ, પૂઠ મુનિશ્રી શાલિભદ્રવિજયજી મઠ તથા પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠ સહિત અને પૂઠ સામ્બી વિમલાશ્રીજી આદિ બાર ઠાણા સહિત સુરજપોળથી નગરમાં પ્રવેશ કર્યો. પૂઠ આઠ મઠ શ્રી દીક્ષા બાદ પ્રથમ જ વાર અત્રે ચાતુર્માસ માટે પધારતાં હોવાથી શ્રીસંઘને અનેરો ઉત્સાહ હતો. મશક બેન્ડના મધુર સ્વરે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિનું શ્રી સંઘે ભાવલીનું સુંદર સ્વાગત કર્યું. સ્થળે સ્થળે અનેક ગહુલીઓ થઈ. શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં પધારી પાટ ઉપર બિરાજમાન થયા.

પ્રારંભમાં ઉદયપુર નિવાસી સંગીતપ્રેમી શાઠ ધરમસિંહ તથા શાઠ ગવાહીરલાલ મુર્ડિયા બન્ને બન્ધુએ સુંદર સ્વાગત ગીત ગાયા બાદ બાલિકાઓએ પણ સ્વાગત ગીત ગાયું. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ અર્ધો કલાક પ્રાભાવિક પ્રવચન કર્યા બાદ પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિંએ પણ પાંચ મીનીટ બોધ્યાન આપ્યું. સર્વને આનંદ થયો.

४२।५—

दिनांक १२-७-७२ को श्री जैन श्वेताम्बर मूर्तिपूजक संघ की साधारण बैठक पूज्य आचार्य महाराज साहब श्री सुशील-सूरिजी की निश्रा में हुई जिसमें निम्नलिखित प्रस्ताव सर्वा-नुमति से स्वीकृत हुआ ।

श्री जैन श्वेताम्बर मूर्तिपूजक संघ की साधारण सभा श्री गुजरात राज्य की सेवामें सादर धन्यवाद अर्पण करती है कि उन्हो ने हिन्दु मंदिरों के आसपास भूमि में बलिदान के नाम पर होने वाली पशु-पक्षियों की हिंसा को अपराध मान कर रोक लगा दी है । संघ की यह सभा गुजरात राज्य के इस कदम को सराहना करती है एवं इसके लिये आभार प्रकट करती है ।

साथ ही राजस्थान राज्य की सेवामें नम्र निवेदन करती है कि वे भी इसी प्रकार कानून बनाकर मूक पशु-पक्षियों की हिंसा पर रोक लगाने की कृपा करावें ।

लि०—

तखतसिंह चौधरी

मन्त्री

श्री जैन श्वेताम्बर महासभा

उदयपुर (राजस्थान)

त्यारभाद ५० आ० भ० श्रीओ स्वभंगल कथुं. शा०
भंपरवालाथ मुडिंथा तरक्षुथी लाडवानी प्रभावना करवाभां
आपी.

એ દિવસે સર્વ સાધુ મહારાજઓને તથા સર્વ સાધ્વી મહારાજઓને આયંબિલ હોવા ઉપરાંત શ્રી સંઘમાં પણ ૧૦૮ ઉપરાંત આયંબિલની તપશ્રયા થયેલ.

દશાહિકા મહોત્સવનો પ્રારંભ-

શ્રી જૈન પ્રવેતાગ્ધર મૂર્તિપૂજક સંઘ તરફથી આમંત્રણ પત્રિકા કાઢવા પૂર્વકે શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાલામાં આજથી જ દશાહિકા મહોત્સવનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો. ખપોરે પૂજા-પ્રભાવના-આંગી તથા રાતના ભાવના રહી.

પ્રતિદિન શ્રી સંઘ વ્યાખ્યાનમાં, પૂજામાં અને ભાવનામાં સારી રીતે લાભ લેવા લાગ્યો.

વન્દનાર્થે-

અષાઠ શુદ્ધ પાંચમને દિવસે રાજસ્થાનના માણી મીની-સ્ટર અમરતલાલ યાદવ શ્રી સંઘના આગેવાન શાં મનહરલાલજી ચતુર સાથે પૂં આં મં શ્રી પાસે વન્દનાર્થે આવ્યા. વન્દન બાદ મંગલિક શ્રવણ કર્યું અને વાસકેય નંખાવ્યો. ત્યારબાદ પૂં આં મં શ્રીની સાથે શ્રી સહસ્રલ્લા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના દર્શન કરી અત્યંત આનંદ વ્યક્ત કર્યો.

[૨] બાલમુનિની વડીદીક્ષા અને શાન્તિસ્નાત્ર-

અષાઠ શુદ્ધ દશમને દિવસે પૂં આં મં શ્રીની શુભ નિશ્રામાં પૂં બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મંની વડીદીક્ષા નાણ સમક્ષ વિધિપૂર્વકે શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં કરવામાં આવી.

એ સમયે પૂં બાલમુનિએ પણ દશ મીનીટ વ્યાખ્યાન
શ્રી સંઘને સંભળાવ્યું. પૂં બાલમુનિના સંસારીપણાના દાદા
શાં અમીચંદ્ર સાંકલાળ જાવાલવાળા તરફથી
પ્રભાવના કરવામાં આવી. તથા શ્રી સંઘ તરફથી પણ પ્રભાવના
થઈ. બપોરે શ્રી સંઘ તરફથી શાન્તિસ્નાત્ર અત્યંત ઉલ્લાસ
પૂર્વક લજ્જાવવામાં આવ્યું.

[૩] પૂં શ્રી ભગવતીસૂત્ર અને શ્રી વિક્રમચરિત્રનો પ્રારંભ.

અષાઠ વઢ સાતમને દિવસે પરમપાવન પંચમાંગ પૂજ્ય
શ્રી ભગવતીજી સૂત્રનો બેન્ડ સહિત વરઘોડો તથા શાં
વિજયસિંહજી મારવાડીને ત્યાં પૂં શ્રી ભગવતીજી સૂત્રની
પથરામણી પૂં આં મં આદિ ચતુર્વિધસંઘનાં પગલાં.
જ્ઞાનપૂજન અને મંગલાચરણ. પૂં આં મં શ્રી પાસે શાં
વિજયસિંહજીએ કેઠપણ તીર્થનો છરી પાળતા સંઘ કાઢવાની
કરેલ પ્રતિજ્ઞા. ત્યારબાદ પ્રભાવના રાતના રાત્રિ જાગરણ.

અષાઠ વઢ આઠમને દિવસે સવારના પૂં શ્રી ભગવતી
સૂત્રને પાલખીમાં પથરાવી બેન્ડ સહિત ધર્મશાળામાં લાવી
શાં કાળલાલજી, વિજયસિંહજી તથા શાં મીઠાલાલજી આદિ
પરિવારે જ્ઞાનપૂજન કરવા પૂર્વક પૂં આં મં શ્રીને પૂં
શ્રી ભગવતી સૂત્ર તથા શ્રી વિક્રમચરિત્ર વાંચવા માટે
વહોરાવેલ.

પ્રથમ ગીનીથી જ્ઞાનપૂજન શાં પ્રભુલાલ દોશી ઉમ્મડે
અપરિવાર કર્યું. ત્યારબાદ ચાર પૂજન ચાર સદ્ગુહસ્થોએ

પરિવાર સમેત રૂપાનાણાથી ક્રમશઃ કર્યું. પછી સકલ સંઘે
પણ રૂપાનાણાથી પૂજન કર્યું.

ઘણા વર્ષે પૂઠ શ્રી ભગવતીજી સૂત્ર સાંભળવાનો સુઅવસર
પ્રાપ્ત થયેલ હોવાથી શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સહિત પૂજ્ય-
પાદ આચાર્યદેવે પૂઠ શ્રી ભગવતીજી સૂત્રનો મંગલાચરણ
પૂર્વક કરેલો પ્રારંભ, તથા ભાવનાધિકારે શ્રી વિક્રમચરિત્રની
કરેલી શરૂઆત. પ્રાંતે પ્રભાવના.

આ દિવસે સામુદાયિક મંગલકારી આયંબિલનો તપ પણ
વિશેષ પ્રમાણમાં થયેલ.

અયોરે ડંપ આગમની પૂજા, પ્રભાવના તથા રાતના
ભાવના પણ થયેલ.

આજથી પૂઠ શ્રી ભગવતી સૂત્રના પ્રથમ શતકની પૂજા.
હુતિ થાય ત્યાં સુધી પ્રતિદિન પ્રારંભમાં એક રૂપીયાથી જ્ઞાન-
પૂજન શાઠ રતનલાલજી નલવાયા તરફથી થતું.

તથા પૂઠ શ્રી ભગવતી સૂત્રના પ્રથમ શતકમાં આવતા
પ્રત્યેક પ્રશ્નોત્તર ઉપર એકેક રૂપીયાથી જ્ઞાનપૂજન શાઠ મીઠા-
લાલજી તલેસરા તરફથી થતું.

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના મુખથી પૂઠ શ્રી ભગવતીજીસૂત્ર
તથા શ્રીવિક્રમચરિત્ર શ્રવણ કરવાનો અનુપમ લાભ શ્રી સંઘને
પ્રતિદિન મળવા લાગ્યો. તેથી સંઘમાં વિશેષ આનંદ
પ્રવર્તી રહ્યો.

[૪] ચોત્રીશમી ઓળીની પૂર્ણાહુતિ નિમિત્તે પૂજ તથા શ્રી નેમિનાથજી મંદિરે દર્શન

શ્રાવણ શુદ્ધ પાંચમને દિવસે પૂજ્યપાદ આચાર્ય મંશ્રીને શ્રી વર્ધમાન તપની ચોત્રીશમી ઓળી પૂર્ણ થતી હોવાથી તે નિમિત્તે ઐઅજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં પંચકલ્યાણકની પૂજા શાં તારાયંદજી સાયરાવાળા તરફથી પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

પૂં આં મં શ્રી આદિ ચતુર્વિધ સંઘ સહિત બેન્ડ સાથે શ્રી નમિનાથજી ભગવાનના મંદિરે દર્શનાર્થે પધાર્યા.

[૫] મેવાડના જિનમંદિરોના જીર્ણોદ્ધારમાં પાંત્રીશ હજારની સહાયતા-

૫૦ પૂં આચાર્યદેવને વન્દનાર્થે મારવાડથી શ્રી પાદરલી સંઘનું ડેપ્યુટેશન આંયું. પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવના સદુપદેશથી શ્રી પાદરલી સંઘ તરફથી મેવાડના જિનમંદિરોના જીર્ણોદ્ધારમાં પાંત્રીશ હજાર રૂપિયા આપવાની જય બોલાતાં શ્રી સંઘમાં અત્યંત આનંદ પ્રવર્ત્યો.

એ પાંત્રીશ હજારની રકમમાંથી અહીં ચૌગાનજીના જિનમંદિરોના કાર્યમાં ૧૧૦૦૦) રૂપિયા પૂં આં મં શ્રીની પ્રેરણાથી આપવા નક્કી થયા. બાકીના અન્ય અન્ય ગામોના મંદિરોમાં.

મુંબઈથી વંદનાર્થે આવેલ દેવચંદનગરવાળા શેઠ દેવચંદ જેઠાલાલે ૫૦ આં મં શ્રીના સદુપદેશથી ચૌમાનજીના જિનમંદિરોના કાર્યમાં એક હજાર રૂપિયા આપ્યા.

[૬] પંચરંગી તપનો તથા અષ્ટાહિકા મહોત્સવનો પ્રારંભ-

શ્રાવણ શુદ્ધ દશમને દિવસે શ્રી સંઘ તરફથી અષ્ટાહિકા-મહોત્સવનો પ્રારંભ થયો. તથા શ્રી સંઘમાં પંચરંગી તપની શરૂઆત થઈ. તેમાં એક પંચરંગી પૂઠ સાધવીજી મહારાજમાં અને છ પંચરંગી ભાઈ-બહેનોમાં.

આ સિવાય પણ વિવિધ તપશ્રીયા ચતુર્વિધ-સંઘમાં ચાલુ રહી.

મહોત્સવ દરમિયાન પ્રતિદિન પૂજા-પ્રભાવના-આંગી તથા રાતના ભાવના.

[૭] પંચરંગીતપનાં પારણાં અને ખાતમુહૂર્ત-

શ્રાવણ શુદ્ધ ચૌદશે પંચરંગી તપ પૂર્ણ થતાં પુનઃ (ખળેવ) ને દિવસે તપસ્વી ભાઈ-બહેનોને પારણાં શાઠ પ્રભુલાલ દોશી (ઉમ્મડ) તરફથી આયોજિતભવનમાં કરાવવામાં આવ્યાં. વળી શ્રી સહસ્રરૂણા પાર્શ્વનાથ મંદિરના વિભાગમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં શાહ ભંવરલાલજી સિંગદવાડીયાએ નૂતન જિનમંદિરનું ખાતમુહૂર્ત વિધિપૂર્વક કર્યું.

[૮] શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના-

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવની પુણ્ય નિશ્રામાં ઓસવાલ ભવનમાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના મુંઢર થઈ. તેઓશ્રીના અનેક પ્રવચનનો અનુપમ લાભ મળવા ઉપરાંત પૂઠ પંચાસ

શ્રી વિનોદવિજયજીગણી, પૂં મુનિશ્રી રત્નશેખરવિજયજી મં
તથા બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મંના વ્યાખ્યાનનો
પણ લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો.

શ્રી કલ્પસૂત્ર શાં કાળુલાલજી મારવાડીને ત્યાં લઈ જઈ
રાત્રિજગરણ કરવામાં આવ્યું તથા શ્રી મહાવીરસ્વામી
ભગવાનનું પારણું ચૌદ સ્વપ્નાદિ સહિત શાં ગણેશમલજી
પુંજવતને ત્યાં લઈ જઈ રાત્રિજગરણ કરવામાં આવ્યું.

અવતસરીના દિવસે ત્રણસો ઉપરાંત પૌષધ પુરુષોમાં થયા.
તેમને શ્રીકૃષ્ણની પ્રભાવના આપવામાં આવી.

આઠે દિવસ કસાઈખાના બંધ રાખવામાં આવ્યાં. દેવદ્રવ્ય
તથા જ્ઞાનદ્રવ્યની ઉપજ સારી થઈ.

આયંબિલ ખાતાની, જીવહયાની તથા સાધારણ ખાતાની
ટીપો પણ કરવામાં આવી.

ભાદરવા શુદ્ધ પાંચમને દિવસે તપસ્વીઓનાં પારણાં
શ્રીસંઘ તરફથી થયાં.

ભાદરવા શુદ્ધ નોમને દિવસે લગ્ન વરઘોડો કાઢવામાં
આવ્યો.

[૯] વિવિધ તપશ્ચર્યા-

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવની શુભ નિશ્રામાં ચતુર્વિધ સંઘમાં
તપશ્ચર્યા નીચે પ્રમાણે થયેલ.

સાધુઓમાં-(૧) પૂં મુનિ શ્રી અભયશેખરવિજયજી મહા-
રાજે કરેલ નવ ઉપવાસ.

(૨) પૂ૦ મુનિશ્રી શાલિભદ્રવિજયજી મહારાજે કરેલ અઠાઈ-આઠ ઉપવાસ. તથા શ્રી વર્ધમાન તપની ૬૨મી જોળી.

(૩) પૂ૦ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મહારાજે કરેલ વડીલીક્ષાના યોગ તથા શ્રી નવપદજી મહારાજની પહેલી જોળી.

સાધ્વીઓમાં-(૧) પૂ૦ સાધ્વી વિમલશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૪૩મી જોળી.

(૨) પૂ૦ સાધ્વી સુદર્શનાશ્રીજી મહારાજે કરેલ અગીયાર ગણધરના છઠું તથા શ્રી વર્ધમાન તપની ૩૮ મી જોળી.

(૩) પૂ૦ સાધ્વી કલ્પલતાશ્રીજી મહારાજે કરેલ આયંબિલ તપથી સિદ્ધિતપ તથા શ્રી વર્ધમાન તપની ૨૩ મી જોળી.

(૪) પૂ૦ સાધ્વી ચંદ્રકલાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૨૬-૨૭ મી જોળી.

(૫) પૂ૦ સાધ્વી કીર્તિપ્રભાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૩૮-૩૯-૪૦ મી જોળી.

(૬) પૂ૦ સાધ્વી ભદ્રપૂર્ણાશ્રીજી મહારાજે કરેલ માસખમણ તથા શ્રી વર્ધમાન તપની ૨૧મી જોળી.

(૭) પૂઠ સાધ્વી ઇન્દુપ્રભાશ્રીજી મહારાજે કરેલ સિદ્ધિતપ તથા શ્રી વર્ધમાન તપની ૩૧ મી જોળી.

(૮) પૂઠસાધ્વી રત્નકલાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૧૧-૧૨મી જોળી તથા જોડાંતર આયબિલ.

(૯) પૂઠ સાધ્વી શીલકાન્તાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૧૭મી જોળી તથા નવપદજી મહારાજની જોળી.

(૧૦) પૂઠ સાધ્વી સુમલયાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૧૧મી જોળી તથા નવપદજી મહારાજની જોળી.

(૧૧) પૂઠ સાધ્વી ચરણકલાશ્રીજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાન તપની ૧૪-૧૫મી જોળી.

શ્રવેતામ્બર મૂર્તિપૂજક શ્રાવક-શ્રાવિકા વર્ગમાં બે માસ-ખમણ, ઉપવાસથી ચાર સિદ્ધિતપ, આયબિલથી પચીસ સિદ્ધિ તપ, બે સોળ ઉપવાસ, બે અગિયાર ઉપવાસ, અઠાઈ (આઠ ઉપવાસ) અનેક, અને અઠ્ઠમાદિ પણ અનેક.

વર્ધમાન તપવાળા અનેક તેમજ અક્ષયનિધિ તપવાળા પણ અનેક.

[૧૦] ઐગાનજીના મંદિરમાં ભવ્ય આંગી તથા પૂજ-આસો (ભાદરવા) વદ બીજને દિવસે ઐગાનજીના શ્રી પદ્મનાભ જિનમંદિરમાં મૂળનાયક શ્રી પદ્મનાભ પ્રભુની

વિશાલકાય મૂર્તિની આકર્ષક ભવ્ય આંગી કરવામાં આવી. તથા શાં કનૈયાલાલજી લકડવાસવાળા તરફથી સતરલેદી પૂજા ભણાવવામાં આવી.

૧૦૮ દીવાની આરતી ૯૧ મણુ ઘીની ઉછામણી બોલી શાં કાશુરામજી મારવાડીએ પરિવાર સમેત ઉતારી.

[૧૧] એકત્રીશ ઉપવાસના પારણા પ્રસંગે પૂં આં મં આદિ ચતુર્વિધ સંધનાં પગલાં.

સ્થાનકવાસી શાં જીવનસિદ્ધજી બાબેલના ધર્મપત્નીએ કરેલ ૩૧ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા નિમિત્તે તેઓએ આસો (ભાદરવા) વદ ત્રીજને દિવસે બેન્ડ સહિત જિનમંદિરનાં દર્શન-નાદિ કરી, ચાલુ વ્યાખ્યાનમાં આવી પૂં આં મં શ્રી પાસે જ્ઞાનપૂજન કરવા પૂર્વક વાસક્ષેપ નંખાવ્યો. તથા આવતી કાલે પોતાના ઘરે પધારવા માટે પૂં આં મં આદિ ચતુર્વિધ સંધને વિનંતિ કરી

ચોથને દિવસે પૂં આં મં શ્રી ચતુર્વિધ સંધ સહિત બેન્ડ સાથે શાં જીવનસિદ્ધજી બાબેલના ઘરે પધાર્યા, ગહુંલી તથા જ્ઞાનપૂજન કરવા પૂર્વક સર્વેએ વાસક્ષેપ નંખાવ્યો. પૂં આં મં મીના સદુપદેશથી તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થની યાત્રા કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. પ્રાંતે લાડવાની પ્રભાવના પણ કરી.

ચોડાદિવસ બાદ શાં જીવનસિદ્ધજી બાબેલે પણ તેર ઉપવાસની તપશ્ચર્યા કરી, પારણે પુનઃ પૂં આં મં શ્રીનાં પગલાં પોતાના ઘરે કરાવ્યાં.

પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના સંસર્ગ અને સદુપદેશથી જિન-
મંદિરાદિ તરફની શ્રદ્ધામાં વિશેષ અભિવૃદ્ધિ થઈ.

[૧૨] સવીના ખેડામાં વ્યાખ્યાન તથા પૂજા-

આસો (ભાદરવા) વદ નોમને દિવસે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રી
ચતુર્વિધ સંઘ સાથે સવીના ખેડા પધાયો. આ બાળુ
શ્રી કેશરીયાજી તીર્થની યાત્રા કરી અત્રે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીને
વંદનાથે આવેલ સુરેન્દ્રનગર સંઘ (ગુજરાત) ભીલવાડા
(રાજસ્થાન) સંઘ અને સાદડી સંઘ (રાજસ્થાન) સર્વનું
સંમેલન થયું. પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના વ્યાખ્યાન બાદ ભાતું
આપવામાં આવ્યું. શ્રી વર્ધમાન તપની ૪૮મી જોળી પૂર્ણ
કરી પારણું કરેલ કંચનબાઈ નલવાયાએ પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના
સદુપદેશથી પૂજા ભણાવી.

[૧૩] સંઘવી રાજમલજી ખોરડીયા વક્રીલનું ખડુમાન

પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના વ્યાખ્યાનમાં ભીલવાડાથી મોટર
દ્વારા સંઘ લઈને વંદનાથે આવનાર સંઘવી રાજમલજી ખોર-
ડીયા વક્રીલનું ઉદયપુર શ્રી જૈન શ્રવેતારમ્મર મૂર્તિપૂજક સંઘ
તરફથી ખડુમાન કરવામાં આવ્યું. તેમાં સંઘપતિને તિલક
કરી, માલા પહેરાવી તથા શ્રીક્ષ્ણ અને ૧૦૧) રૂપિયા આપ-
વામાં આવ્ય.

એ સમયે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના સદુપદેશથી સંઘવીએ
૨૫૧) રૂપિયાની એક તિથિ આયબિલ ખાતામાં નોંધાવી.

ઉદયપુરનિવાસી શા. બોતલાલજી નહાર તરફથી આવેલ
ભીલવાડા સંઘની સાધર્મિક ભક્તિ કરવામાં આવી.

[૧૭૫]

[૧૪] શાશ્વતી ઓળીની આરાધના-

૫૦ આં મં શ્રીની શુભ નિશ્રામાં આસો માસની શાશ્વતી ઓળીની આરાધના સુંદર થયેલ. ૫૦ આં મં શ્રીએ તથા ૫ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મહારાજે પણ શ્રી નવપદજી મહારાજની ઓળી કરી. અનેક ૫૦ સાધ્વીજી મહારાજે તથા અનેક ભાઈ-બહેનોએ પણ ઓળી કરી.

નવે દિવસ ૫૦ આં મં શ્રીના મુખેથી શ્રી સિદ્ધચક્ર માહાત્મ્ય ગભિંત શ્રી શ્રીપાલચરિત્ર સાંભળવાનો શ્રી સંઘને સુંદર લાભ મળ્યો.

આસો શુદ્ધ પુનમને દિવસે ઉદયપુરમાં આવેલ શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજકના ૩૬ સે જિનમંદિરમાં ભગવાનની ભવ્ય આંગીના દર્શનનો શ્રી સંઘને અનુપમ લાભ મળ્યો.

[૧૫] સંઘવી શાં પારસમલજી સરાકું બહુમાન અને શ્રીફલની પ્રભાવના-

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવના આજ્યાનમાં બીલાડાથી મોટર દ્વારા સંઘ કાઠી શ્રી સિદ્ધગિરિ મહાતીર્થાદિકની યાત્રા કરી તેમ જ શ્રી કેશરીયાજી તીર્થની યાત્રા કરી, અત્રે વંદનાર્થે આવનાર સંઘવી શા. પારસમલજી સરાકું ઉદયપુર શ્રી જૈન શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક સંઘ તરફથી બહુમાન કરવામાં આવ્યું. તેમાં સંઘપતિને તિલક કરી, માલા પહેરાવી તથા શ્રીફળ અને ૧૦૧ રૂપિયા આપવામાં આવ્યા.

એ સમયે પૂં આં મં શ્રીના મહુપદેશથી સંઘવી પારસમલજી સરાફે શ્રીફલની પ્રભાવના પૂર્વક ૨૫૧) રૂપિયાની એક તિથિ આયંબિલ ખાતામાં નોંધાવી.

પીપાડવાળા સંઘવી શાં તેજરાજ બનસાલીએ પણ ૨૫૧) રૂપિયાની એક તિથિ આયંબિલ ખાતામાં નોંધાવી.

ઉદયપુર શ્રી જૈન પ્રવેતાગૃહ મૂર્તિપૂજક સંઘ તરફથી આવેલ ખીલાડા સંઘની સાધર્મિક ભક્તિ કરવામાં આવી.

વિનંતિનો સ્વીકાર-

અહીંથી ચાતુર્માસ બાદ મહા માસમાં ખીલાડામાં અંજન-શલાકા અને પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે અવશ્ય પધારવા માટે ખીલાડા સંઘે સાથહુ વિનંતિ કરતાં પૂં આં મં શ્રીએ તેનો જ્ઞાનંદ સ્વીકાર કર્યો.

[૧૬] શાસનસમ્રાટ્ટ જન્મશતાબ્દી મહોત્સવ-

શાસનસમ્રાટ્ટ-સૂર્યચક્રચક્રવર્તિ-તપાગચ્છાધિપતિ ૫૦ પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મં સાં ની જન્મ-શતાબ્દી નિમિત્તે શ્રી સંઘ તરફથી દશદિવસનો મહોત્સવ ઉજવવાનો પૂં આં મં શ્રીના મહુપદેશથી વ્યાખ્યાનમાં નિર્ણય થતાં આઠ દિવસની પૂજા-પ્રભાવના-આંગીનો આદેશ વક્રીલ મગનલાલજી સીંગટવાડીઆની ધર્મપત્નીએ લીધો.

આમન્ત્રણ પત્રિકા કાઢવામાં આવી. કાર્તિક (આસો) વદ સાતમથી શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાલામાં મહોત્સવ શરૂ કરવામાં આવ્યો. આઠે દિવસ પૂજા-પ્રભાવના-આંગી વક્રીલ

[૧૭૭]

મગનલાલજી સિંગટવાડીયા તરફથી રહી. તથા હાથી-રથ-
ઘોડા-પાલખી-એ એન્ડ સહિત બધા વરઘોડો પણ એમની
તરફથી નીકળ્યો.

શ્રી સંઘ તરફથી ધનતેરસે કુંભ સ્થાપના, અખંડ દીપક,
જવાશરોપણ તથા નવગ્રહ-દશદિક્પાલ-અષ્ટમંડલ પૂજન
વગેરે યોગાનજીના શ્રી પદ્મનાભ જિનમંદિરમાં કરવામાં
આવેલ.

દીવાળીના દિવસે દીવાળીનું ધ્યાન, શતના દેવવંદનાદિ
પણ કરવામાં આવેલ.

[૧૭] નૂતન વર્ષમાં મંગલાચરણાદિ તથા અષ્ટોત્તરી
સ્નાત્ર-

વીર સં. ૨૪૬૬ તથા વિક્રમ સં. ૨૦૨૬ કાર્તિક શુદ્ધ
એકમને મંગલવારના દિવસે શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં
શ્રીસંઘને પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવે મંગલાચરણ-ગૌતમાષ્ટક
સંભાળાવ્યું. તથા પૂર્વ પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણીએ
સાત સ્મરણ-શ્રી ગૌતમસ્વામીજીનો રાસ અને શાસનસમ્રાટ
સ્તુત્યષ્ટક સંભળાવેલ.

શ્રી યોગાનજીમાં શ્રી મહાવીરસ્વામી જિનમંદિરે શ્રી
સંઘ તરફથી લાડુ ચઢાવવામાં આવ્યો.

વિજયસુદૂતે શ્રી પદ્મનાભ જિનમંદિરના બહારના વિભા-
ગમાં આંધેલ મંડપમાં શ્રી સંઘ તરફથી અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર
શ્રી સંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે સુંદર ભણાવવામાં આવ્યું.
એ પ્રસંગે ચોસઠ ઇન્દ્રો અને ઇન્દ્રાણીઓ તથા છપ્પત્ર
દિક્કુમારિકાઓએ અષ્ટોત્તરી સ્નાત્રમાં સુંદર લાભ લીધો.

૧૬૫ મણની ધીની બોલીથી વકીલ મગનલલજી સિંઘટ-
વાડીયાએ સપરિવાર એકસો આઠ દીવાની આરતી ઉતારી.
તથા ૬૫ મણ ધીની બોલીથી શાં કાળુલાલજી-વિજયસિંહજી-
મીઠાલાલજી મારવાડીએ મંગલદીવો ઉતાર્યો.

શ્રી સંઘ તરફથી લાડવાની પ્રભાવના કરવામાં આવી.

આ રીતે શાસનસમ્રાટ જન્મશતાબ્દી મહોત્સવ શાસન-
પ્રભાવના પૂર્વક સુંદર ઉજવાયો. પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવના
અદ્વૃપદેશથી ઉજવાએલ શાસનસમ્રાટ જન્મશતાબ્દી મહોત્સવની
સ્મૃતિમાં આરસની છત્રી બનાવી તેમાં શાસનસમ્રાટની વિશાલ-
કાય ભવ્ય ગુરુમૂર્તિ બેસાડવાનું શ્રીસંઘ તરફથી સોલ્લાસ
નક્કી કરવામાં આવ્યું. તે અંગે અનેક સફળરથોએ પોતાના
નામ દ્રવ્યજહાષક તરીકે લખાવ્યા.

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવને વંદનાથે ગૂઢા-બાલોતાન જૈન
છાત્રાવાસની સુપ્રસિદ્ધ સંગીતમંડળી તથા સુમેરપુર જૈન
છાત્રાવાસની સંગીત મંડળી આવેલ. બન્ને મંડળીને
કાર્યક્રમ વ્યાખ્યાનમાં રહેલ. ઉદયપુર જૈન પ્રવેતારખર મૂર્તિ-
પૂજક સંઘ તરફથી બન્ને મંડળીને એકસો એક, એકસો એક
રૂપિયા આપવામાં આવેલ.

ગૂઢા મંડળીને કેલેન્ડર યોજનામાં ચારસો ઉપરાંત
રૂપિયા મળ્યા.

અનેક ગામેના બાલુકો વંદનાથે આવેલા. તેઓને જમ-
વાની વ્યવસ્થા માટે શ્રીસંઘ તરફથી સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા આયંબિલ
ભવનમાં રાખેલ.

(૧૮) વાડીજીના મંદિરમાં પૂજા, દેવાલીમાં તથા
ચૌગાનજીમાં ગુરુમંદિરનું ખાતમુહૂર્ત-

કાર્તિક શુદ્ધ દશમને દિવસે વાડીજીના મંદિરમાં પંચ-
કલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના સાથે વકીલ ગણેશમલજી પુંજવત
તરફથી ભણાવવામાં આવી.

એજ દિવસે દેવાલીમાં ગુરુમંદિરનું ખાતમુહૂર્ત તથા
ચૌગાનજી મંદિરના બહારના વિભાગમાં ખાતમુહૂર્ત કરવામાં
આવ્યું.

(૧૯) ચાતુર્માસ પરાવર્તન તથા સીસારમાં પૂજા-
પટ્ટદર્શનાદિ-

કાર્તિક શુદ્ધ પુનમને દિવસે સવારે ૫૦ પૂઠ આચાર્ય
મં શ્રી તથા પૂઠ પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી મં આદિ
છ ઠાણાનું અને પૂઠ સાધ્વીશ્રી વિમલશ્રીજી આદિ બાર ઠાણાનું
ચાતુર્માસ પરાવર્તન બેન્ડ સાથે શાં ભંવરલાલજી મુડિયાને
ત્યાં કરવામાં આવ્યું.

દિગમ્બર વ્યાખ્યાન હોલમાં પૂઠ આં મં શ્રીનું સુંદર
પ્રવચન થયું. શાં ભંવરલાલજી મોરડીયાએ કુટુમ્બ સહિત
જ્ઞાનપૂજન કરવા પૂર્વક વાસુદેવ નંખાવ્યો. પ્રાંતે લાડવાની
પ્રભાવના કરી.

અયોરે પૂઠ આં મં શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ સાથે સીસાર
પંધાયો. ત્યાં જિનમંદિરનાં દર્શન તથા શ્રી સિદ્ધગિરિજી
પટ્ટના દર્શનાદિ કર્યો. શાં ગીરધારીસિદ્ધજી કોઠારી તરફથી
ત્યાં પૂજા ભણાવવામાં આવી.

[૨૦] યૌગાનજીમાં શીલાન્યાસ, પૂઠ શ્રીભગવતીજી-
સૂત્રના પ્રથમ શતકની સમાપ્તિ. વરઘોડો તથા
પૂજા અને શ્રીસહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ મંદિરના
વિભાગમાં નૂતન મંદિરનો શીલાન્યાસ-

માગશર (કાર્તિક) વદ બીજના દિવસે પૂઠ આઠ મઠ
શ્રીની પૂર્વે આજ ઉદયપુરમાં થયેલ દીક્ષાને ૪૧ વર્ષ પૂર્ણ
થતાં હોવાથી અને પૂઠ આઠ મઠ શ્રી દીક્ષાના ૪૨મા વર્ષમાં
પ્રવેશ કરતા હોવાથી શ્રીસંઘમાં અનેરો ઉત્સાહ હતો.

સવારના યૌગાનજીના મંદિર વિભાગમાં પૂઠ આઠ મઠ
શ્રીની શુભ નિશામાં આરસની છત્રી બનાવી શાસનસમ્રાટશ્રીની
ગુરુમૂર્તિ પધરાવવા માટે દરવાજાની સામેના ઉપરના વિભાગમાં
વિધિ પૂર્વક વક્રીલ ગણેશમલજી પુજાવતના હસ્તે શીલાન્યાસ
કરવામાં આવેલ.

ત્યારપછી વ્યાખ્યાનમાં પૂઠ શ્રી ભગવતીજી સૂત્રના પ્રથમ
શતકની સમાપ્તિ થતાં તેનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો. તથા
પ્રભાવના પણ કરવામાં આવી.

બપોરના વિજયમુહૂર્તે શ્રી સહસ્રકૃષ્ણ પાર્શ્વનાથ મંદિરના
વિભાગમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશામાં શાઠ ભંવર
લાલજી સિંગટવાડીયાએ નૂતન જિનમંદિરનો શીલાન્યાસ વિધિ-
પૂર્વક કર્યો જે વાગે શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં ૪૫
આગમની પૂજા પ્રભાવના સહિત શાઠ ક્ષેત્રલાલજી મનાવત
તરફથી ભણાવવામાં આવી. તથા રાતના ભાવના રહી

[૨૧] કેશરીયાળ તીર્થનો છરી પાળતો સંઘ-

શાં સોહનલાલજી સુરાણીની ધર્મપત્નીએ ચાતુર્માસ દર મ્યાન કરેલ સિદ્ધિતપના પારણા પ્રસંગે પૂં આં મં આદિ ચતુર્વિધ સંઘનાં પગલાં પંચવટીમાં આવેલ પોતાના બંગલે બેઠા સહિત કરાવ્યાં. તે સમયે પૂં આં મં શ્રીના સફ-પદેશથી શાં સોહનલાલજી સુરાણીએ કોઈપણ તીર્થનો છરી પાળતો સંઘ કાઢવાની કરેલ પ્રતિજ્ઞાનુસાર, એ જ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવની શુભ નિશ્રામાં માગશર (કાર્તિક) વદ આઠમને દિવસે બપોરે શાં દોલતસિદ્ધજી તથા શાં સોહનલાલજી સુરાણી બન્ધુએ શ્રી કેશરીયાળ તીર્થનો સંઘ કાઢ્યો.

[૨૨] શ્રી કેશરીયાળ તીર્થની યાત્રા અને સંઘમાળા-

કાયા, ડીડી, પ્રાસાદ સુકામ કરી શ્રી કેશરીયાળ તીર્થમાં પૂં આં મં શ્રી સંઘ લઈને બારસે પધારતાં સ્થાયી સંઘે બેઠા સહિત સ્વાગત કર્યું. શ્રી કેશરીયાળ ભગવાનનાં ઈર્શનાદિ કરતાં ચતુર્વિધ સંઘને અત્યંત આનંદ થયો.

એજ દિવસે પૂં આં મં શ્રીની નિશ્રામાં નાણુ સમક્ષ બન્ને સંઘપતિ-સંઘવેણુ વગેરેને વિધિપૂર્વક સંઘમાળા પહે-રાવવામાં આવી. સંઘપતિ તરફથી મંદિરમાં પૂજા પણ ભણાવવામાં આવી.

[૨૩] લકડવાસમાં પ્રતિષ્ઠા-

પૂં આં મં શ્રી આદિ શ્રી કેશરીયાળ તીર્થથી વિહાર દ્વારા પુનઃ ઉદયપુર આવી માગશર શુદ્ધ ત્રીજને દિવસે લકડ-

વાસ શ્રી સંઘના અત્યંત આગ્રહથી લકડવાસ પધાર્યા. પૂં
સાં વિમલાશ્રીજી આદિ. પણ પધાર્યા. શ્રી સંઘ તરફથી
છાત્રોલ આમન્ત્રણ પત્રિકાનુસાર એજ દિવસે મૂળનાયક શ્રી
શાન્તિનાથાદિ જિનભિષ્મોનું ઉત્થાપન કરવામાં આવ્યું. મહો-
ત્સવનો પ્રારંભ થયો. કુંભસ્થાપનાદિ અને નવગ્રહાદિ પૂજન
પણ એજ દિવસે કરવામાં આવેલ. પૂજા-પ્રભાવના-આંગી
પ્રતિદિન રહ્યાં.

નોમના દિવસે જલયાત્રાનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.
માગશર શુક દશમના દિવસે શ્રી સંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે
અને બેન્ડના મધુર નાદે પૂં આં મં શ્રીની પુણ્યનિશ્રામાં
મૂળનાયક શ્રી શાન્તિનાથાદિ જિનભિષ્મોની તથા યક્ષ-યક્ષિ-
ણીની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી. મૂળનાયક શ્રી શાન્તિનાથ
ભગવાન લકડવાસનિવાસી શાં રતનલાલજી કનૈયાલાલજીએ
આદેશ લઈ બિરાજમાન કર્યાં. અન્ય જિનભિષ્માદિ અન્યોએ
બિરાજમાન કર્યાં. ધળ ઉદયપુરનિવાસી શાં ગોકુળચંદ્રજી
રાજનગરવાલાએ આદેશ લઈ ચઢાવી. બપોરે શાન્તિસ્નાત્ર ભણા-
વવામાં આવ્યું સાધર્મિકવાત્સલ્ય થયું. આ પ્રસંગે ઉદયપુરથી
સેંકડો ભાઈ-બહેનો આવેલ. દશ હજાર ઉપરાંત આવક થતાં
શ્રી સંઘમાં અત્યંત આનંદ થયો.

શાસનપ્રભાવના પૂર્વક થયેલ પ્રતિષ્ઠાની સર્વેએ અનુ-
મોહના કરી.

માગશર શુક બારસે પૂં આં મં આદિ ઉદયપુર પધાર્યા.

પોષ (માગશર) વદ એકમને દિવસે શાં ડુંગરસિંહજી
નાણાવટી તરફથી પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

[૨૪] ઉદયપુરનગરમાંથી વિહાર-

પોષ (માગશર) વહ બીજને દિવસે પૂજ્યપાદ આચાર્ય. દેવે સપરિવાર ઉદયપુર શહેરમાંથી વિહાર કર્યો. ચૌગાનજીના સર્વ જિનમંદિરે દર્શનાદિ કરી શ્રી સંઘને ટૂંક પ્રવચન યુક્ત માંગલિક સંભળાવ્યું. શ્રી સંઘના સર્વ ભાઈ-બહેનોએ ધારણા પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી. પ્રતિષ્ઠાદિ કાર્ય અંગે પુનઃ પધારવા માટે શ્રી સંઘે વિનંતિ કરી.

ત્યારબાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રી દેવાલી પધાર્યા. ત્યાં શ્રી સંઘ તરફથી પૂજા ભણાવવામાં આવી.

ત્રીજ ઈસ્વાલ અને ચોથ ગોગુંદા કરી પાંચમે નાદેસ્મા પધાર્યા. ત્યાં શાઠ ઊર્જનલાલજી સાયરાવાળા તરફથી પૂજા ભણાવવામાં આવી. શ્રી સંઘને વ્યાખ્યાનનો પણ લાભ મળ્યો. ઉદયપુરથી આવેલ સંગીતપ્રેમી શાઠ ઉગરસિંહજી તથા તેમના પુત્ર ધરમસિંહજી મોરડીયાએ રાતના સંગીતમાં સારો રસ જમાવ્યો.

છઠને દિવસે ઢોલ પધાર્યા. ત્યાં પણ શાઠ દેવીલાલજી સાયરાવાળા તરફથી પૂજા ભણાવવામાં આવી. સાંજના ક્રમોલ પધાર્યા. સાતમે સાયરા પધારતાં શ્રી સંઘ તરફથી સ્મરણ કર્યું. ત્યાં પણ શ્રી અમણકદપવિજયજી મઠ નું વ્યાખ્યાન થયું.

આઠમે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ શ્રી રાણકપુર તીર્થ. માં પધાર્યા. પોષ દશમી ત્યાં કરી. ઉદયપુરથી અનેક ભાઈ-બહેનો બસ લઈને વંદનાથે આવ્યા. અગિયારમના દિવસે મુંબઈથી યાત્રાથે આવેલા ભાઈ-બહેનોએ પૂજા ભણાવી.

બારસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી સપરિવાર સાદડી પધારતાં શ્રી સંઘ તરફથી બેન્ડ સાથે સામૈયું કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના પ્રવચન બાદ પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિઠ મહારાજે પણ દશ મિનિટ વ્યાખ્યાન આપ્યું.

તેરસે મુંડારા પધારતાં બેન્ડયુક્ત શ્રી સંઘ તરફથી સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. પૂઠ આઠ મઠ ના પ્રવચન બાદ પૂઠ બાલમુનિએ પણ પ્રવચન કર્યું. પ્રભાવના થઈ. ચૌદશે પણ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું પ્રવચન થયું. સાંજના લીટવાડા પધાર્યા. અમાસે રાત્રી સ્ટેશન પધારતાં શ્રી સંઘ તરફથી બેન્ડ યુક્ત સામૈયું થયું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું તથા પૂઠ બાલમુનિનું પ્રવચન થયું. પોષ શુદ્ધ એકમે ચાચોરી પધાર્યા. ત્યાં બડીરુપાહેલી (અજમેર પાસે) માં મહાશુદ્ધ તેરસની પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગ ઉપર પધારવા માટે ખ્યાવશવાળા શાઠ શંકરલાલજી મુણોત તથા અજમેરથી શાઠ રતનલાલજી આદિએ આવી સાગ્રહ વિનંતિ કરતાં તેનો પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ સ્વીકાર કર્યો.

ત્યાંથી બીજને દિવસે ખૌડ પધારતાં દેશી બેન્ડ યુક્ત શ્રી સંઘ તરફથી સામૈયું થયું. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાન બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી.

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના સદુપદેશથી શાઠ લીખમચંદજી ડેંડાવાળા તરફથી એક ઉપાશ્રય બંધાવવાનું શ્રીસંઘે નક્કી કર્યું. જિનમંદિરના ચાલતા કાર્ય અંગે પૂઠ આઠમઠ શ્રીએ માર્ગદર્શન આપ્યું. ત્રીજને દિવસે ગુંદોજ પધાર્યા.

ચોથને દિવસે ગુ'દોજથી શામાસાખ્યાઉં પધાર્યા.ત્યાં આવેલ નાડોલ સંઘના બન્ને પક્ષના સમાધાન અંગે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ લખીને કવરમાં ફેંસલો આપ્યો. એ લઈ બન્ને પક્ષવાળાએ નાડોલ જઈ સંઘ ભેગો કર્યો. શ્રી સંઘને એ ફેંસલો સંભળાવતાં બન્ને પક્ષનું સમાધાન થતાં નાડોલ સંઘમાં અત્યંત આનંદ પ્રવર્ત્યો. તેની ખુશાલીમાં શ્રી સંઘે શાન્તિસ્નાત્ર ભણાવવું તથા સકલ શ્રીસંઘનું સાધુર્મિવાત્સલ્ય કરવાનું નકકી કર્યું.

પાંચમને દિવસે પાલી પધારતાં શ્રીસંઘે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું બેન્ડ યુક્ત સ્વાગત કર્યું. પૂઠ આઠ મઠ શ્રી તથા પૂઠ બાલમુનિના વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો. છઠના દિવસે પણ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ સ્થિરતા કરી.

સાતમે નીમ્લી-સરદારસરખંધ, આઠમે ચોપડા, નેામે ઉણુગામ-ઓલવી થઈ દશમે શ્રીકાપરડાજી તીથે પધારતાં પેઢી તરફથી સાગેયું થયું. શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનના દર્શનાદિકથી સર્વને આનંદ થયો. અગીયારમ પક્ષ ત્યાં કરી તેરમે ભાવી પધાર્યા. બીલાડા સંઘના આગેવાનો વંદનાથે આવ્યા. ત્યાંથી ચૌદશે પીચાડ પધાર્યા.

[૨૫] બીલાડા શહેરમાં પ્રવેશ-

પોષ શુક્ર પુનમને દિવસે શ્રી જૈનધર્મદિવાકર મરૂધર-દેશેદ્ધારક પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વર-જી મઠ સાઠ સપરિવાર બીલાડામાં અંજનશક્તાકા-પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ પ્રસંગે પધારનાર હોવાથી સમસ્ત શહેરમાં આનંદ આનંદ પ્રવર્તી રહ્યો. શ્રીસંઘે ભવ્ય સ્વાગતની પૂર્ણ તૈયારી

કરી. બેન્ડના મધુર સ્વરે તથા શ્રીસંઘના અને શહેરના અનેરા ઉત્સાહ પૂર્વક પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ સપરિવાર બિલાડા શહેરમાં પ્રવેશ કર્યો. સ્થળે સ્થળે અનેક ગહુડીઓ થવા લાગી. દાદાવાડીના જિનમંદિરમાં દર્શનાર્થે પધારતાં ત્યાં ખરતરગચ્છના સુપ્રસિદ્ધ પૂઠ મુનિરાજ શ્રી ઠાન્તિસાગરજી મઠ તથા પૂઠ મુનિરાજ શ્રી દર્શનસાગરજી મઠ નું સુભગ સંમિલન થતાં શ્રીસંઘના ઉત્સાહમાં અભિવૃદ્ધિ થઈ. અન્ય જિનમંદિરોના દર્શનાદિ કરી પૂઠ આઠ મઠ શ્રી તથા પૂઠ પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણિવરાદિ શ્રી જૈન પ્રવેતામ્મર મૂર્તિપૂજક ઉપાશ્રયે પધાર્યા. ઉપાશ્રય બહારના વિશાલ ચોકમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. બાદ બાલિ-કાઓએ સ્વાગતગીત ગાયું. અતિથિવિશેષ તરીકે પધારેલ ખેજરડાના ઠાકોર ભેડ્ડસિંહજી એમેદયે પૂજ્યપાદ આચાર્ય મઠ શ્રીનું વચનાદિ દ્વારા ભાવભીનું સ્વાગત કર્યું. ત્યારબાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું મધુર પ્રવચન થયું પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠ શ્રીએ પણ સાત મીનીટ પ્રવચન સંભળાવ્યું, સર્વને આનંદ થયો. શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી. આ પ્રસંગે ઉદયપુર-જેતારણ-કાપરડાજી-ખારીયા-બાવાલ આદિ અનેક સ્થળેથી ભાવુકો આવેલ.

ખપોરે સંઘ તરફથી પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

વઠ એકમથી છઠ સુધી શ્રીસંઘને વક્તા પૂઠ મુનિશ્રી શ્રીમણ્કલવિજય મઠ ના વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો. ત્યારબાદ

પ્રવક્તા પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠના વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રીસંઘને મળવા લાગ્યો.

ચંદનબાળાના અકૃમતપનાં પારણાં—

તપાગચ્છત્રી બે બાળાઓએ તથા ખરતરંગચ્છત્રી બે બાળાઓએ ચંદનબાળાનો અકૃમતપ કરેલ. પ્રત્યેકના પારણા પ્રસંગે પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવાદિ તથા પૂઠ મુનિરાજ શ્રી કાન્તિ-સાગરજી મઠ આદિ ચતુર્વિધ સંઘ સહિત બેન્ડવાજ સાથે પધારેલ. ચારે સ્થળે પ્રભાવના કરવામાં આવેલ.

અંજનશલાકા-પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો પ્રારંભ—

પરમપૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રીની શુભ નિશામાં, મહા (પોષ) વદ અગીયારસથી અંજન-શલાકા-પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો પ્રારંભ થયો. શ્રીસમ્મેતશિખર-સમવસરજી-મેરૂપર્વત તથા પાંચે કલ્યાણકની રચનાઓ કરવામાં આવી. પાંચે કલ્યાણકના તથા જલયાત્રાના વરઘોડામાં હાથી-અશ્વ-રથ-ઈન્દ્રધ્વજ-મેાટર-પાલખી-બેન્ડવાજ-નગારા-નિશાન-ડંકા અને સંગીતમંડળી આદિ રહેવાથી જોવા માટે માનવ મહેશમણ ઉભરાતો. પ્રતિદિન પૂજા-આંગી-ભાવનામાં જનતા સારા લાભ લેતી. વિધિ-વિધાન જોવા માટે પણ જનતા ઉલટતી.

જાહેર વ્યાખ્યાન—

મહા શુદ્ધ ચોથને દિવસે ઉપાશ્રય અને સ્થાનકની બહેરના વિશાલ ચોકમાં જાહેર વ્યાખ્યાન રાખવામાં આવ્યું. તેમાં જૈનધર્મદિવાકર-મરુધર દેશોદ્ધારક તપાગચ્છત્રીય પૂઠ આચાર્ય-દેવ શ્રીમદ્વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મઠ સાં, પ્રસિદ્ધ વક્તા

ખરતરગચ્છીય પૂં મુનિરાજ શ્રી કાન્તિસાગરજી મં સાં
તથા સ્થાનકવાસી કડક મીઠીમલજી મં સાં એ ત્રિવેણી
સંગમ થવાથી તથા ત્રણેના મુખથી જિનવાણી શ્રવણ કરવાનો
અનુપમ લાભ મળતા શ્રોતાવર્ગમાં આનંદ આનંદ પ્રવર્ત્યો.

પ્રવક્તા પૂં મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મં સાં ના
પ્રવચનનો તથા એક સ્થાનકવાસી મં ના વ્યાખ્યાનનો લાભ
પણ શ્રોતાવર્ગને મળ્યો.

પ્રાંતે પૂં આં મં શ્રીએ સર્વમજ્જલં કયું.

અંજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા—

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવે મહા શુદ્ધ પાંચમ (વસંત પંચમી)
ને ગુરુવારના દિવસે શ્રી સંઘનાં અનેરા ઉત્સાહ સાથે અને
બેન્ડ વાજના મધુરનાદે શ્રી વિમલનાથ વગેરે જિનભિષ્મોની
અંજનશલાકા કર્યા બાદ મૂળનાયક તરીકે શ્રી વિમલનાથ
ભગવાનની તથા અન્ય જિનભિષ્મોની પ્રતિષ્ઠા શાસનપ્રભાવના
પૂર્વક કરી.

મૂળનાયક શ્રી વિમલનાથ ભગવાન જેતારણવાળા શાં
જાહરીલાલજીએ બિરાજમાન કર્યા. બપોરે વિજયમુહૂર્તે
અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું.

આ પ્રસંગે જયપુર-જેઘપુર-ઉદયપુર-બીકાનેર-અજમેર-
જેતારણ-જેઝલમેર-ફલોધી-ખ્યાવર-પીપાડ-પાદરલી-રાની-
જવાલ આદિ અનેક સ્થળેથી ભાવુકો આવેલ. સુવિધિકારક
લલભાઈ કુલચંદ વીયા આદિ અમદાવાદથી, શ્રી જૈન છાત્રા-
વાસની સંગીત મંડળી ચૂઢાથી, સંગીતપ્રેમી શાં ધર્મસિંહજી

તથા જવાહીરલાલજી મુડિયા ઉદયપુરથી, અંગીતરસીક શાં જ્ઞાનચંદ્રજી તથા શાં ભંવરલાલજી બાથરા કુલોધીથી તથા અંગીતકાર ચોપાલજી નેરૂલાથી આવેલ.

પગલાં અને પ્રતિજ્ઞા-

શાં કુલચંદ્રજીએ તથા શાં પુખરાજજીએ પોતપોતાના ઘરે બેન્ડ સહિત પૂં આં મં શ્રી આદિ ચતુર્વિધ સંઘનાં પગલાં કરાવી. જ્ઞાનપૂજન કરવાપૂર્વક અને માંગલિક શ્રવણ કરવાપૂર્વક સભેડે પ્રલ્લચર્ચવ્રતની જીવનભર પ્રતિજ્ઞા કરી. તથા અનુકૂલતાએ ઠાઈપણુ તીર્થનો સંઘ કાઢવા માટે પણ બાધા લીધી.

[૨૬] બડી રૂપાહેલી તરફ વિહાર-

બિલાડામાં મહા શુદ્ધ પાંચમે શાસન પ્રભાવના પૂર્વક અંજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા કર્યા બાદ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવે બપોરના વિહાર કયો. શ્રીસંઘ બેન્ડવાળા સાથે બહાર પહોંચી ચડાવા માટે તૈયાર રહ્યો પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવેને મળવા માટે સ્થાનકમાંથી મરૂધરકેશરી મીશ્રીમલજી મં સપરિવાર બહાર પધાર્યાં. બન્નેનું સંમીલન થતાં સર્વને આનંદ થયો. શહેરની બહાર શ્રીસંઘને મંગલાચરણ સંભળાવી પૂં આં મં શ્રીએ બડીરૂપાહેલી તરફ વિહાર કયો.

સાતમે જેતારણુ પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત સામેયું કયું. પૂં આં મં શ્રીના વ્યાખ્યાનનો શ્રીસંઘને લાભ મળ્યો.

દશમે ખ્યાવર પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત સ્વાગત કયું. અનેક ગહુંડીઓ થઈ. ત્યાં પણ શ્રીસંઘને પૂં આં મં શ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો.

અગીયારસે લાખના પધારતા શ્રીસંઘે દેશીવાળાં દ્વારા સ્વાગત કયું. પૂં આં મં શ્રીના સદુપદેશથી જિનમંદિર કાર્ય અંગે સંઘમાંથી કમિટિ નીમાઈ અને નવી ટીપની શરૂઆત કરી.

બડી રૂપાહેલીમાં પ્રવેશ-

પૂર્વે પૂજ્ય પંચાસ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણિ મં તથા પૂં મુનિશ્રી શ્રમણકલ્પવિજયજી મં પધારેલ હોવાથી અને મહોત્સવનો પણ પ્રારંભ થઈ ગયેલ હોવાથી શ્રીસંઘમાં આનંદ પ્રવર્તી રહેલ. આજે ખારસે પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવનો બડી-રૂપાહેલીમાં પ્રવેશ થતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત લગ્ન સ્વાગત કયું. જોવા માટે સારી જનતા ઉલટી. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શન કર્યા બાદ પૂં આં મં સાં વિશાલ લગ્ન મંડપમાં પાટ ઉપર બિરાજમાન થયા. સ્વાગતગીત બાદ અતિથિવિશેષ તરીકે પધારેલ લીલવાડા ડીરટ્રીકટના એમેલ્ય શ્રી યશવંતસિંહ નહારે પં પૂં આં મં શ્રીનું વચનદ્વારા ભાવલીનું સ્વાગત કયું. ત્યારબાદ પૂં આં મં શ્રીએ મધુર વચન કયું. સર્વને આનંદ થયો.

આ પ્રસંગે જયપુર-અજમેર-લીલવાડા-કેકડી-ગુલાબપુરા-ખ્યાવર-બિલાડા-જવાલ-મુરત આદિ અનેક સ્થળેથી ભાવુકો આવેલ.

બપોરના જલયાત્રાનો ભવ્ય વરઘોડો નીકળેલ.

પ્રતિષ્ઠા અને શાન્તિસ્નાત્ર

મહા શુદ્ધ તેરસને ગુરુવારના દિવસે મૂળનાયક શ્રી પાર્શ્વ-

નાથ આદિ જિનગિર્યોની પ્રતિષ્ઠા શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે અને બેન્ડના મધુરનાદે પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવે કરી. મૂળનાયક શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન સુરત રહેતા દાઠાવાળા શાં પાનાચંદ્રભાઈએ બિરાજમાન કર્યા. વિજયમુહૂર્તે શાન્તિસ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું. સાધર્મિકવાત્સલ્ય થયું.

દ્રારોદ્ધાટન તથા જાહેર વ્યાખ્યાન—

ચૌદશના દિવસે સવારે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભનિશામાં દાઠાવાળા શાં પાનાચંદ્રભાઈએ બેન્ડના મધુરનાદે જિનમંદિરનું દ્રારોદ્ધાટન કર્યું. બપોરે બેન્ડવાજ સાથે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી સ્કુલમાં પધાર્યા. સ્કુલ તરફથી સ્વાગત કરવામાં આવ્યું.

ત્યાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું જાહેર પ્રવચન થયા બાદ વક્તા પૂઠ મુઠ શ્રી શ્રમણકલ્પવિજયજી મઠ અને પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠ નું પણ વ્યાખ્યાન થયું. સર્વને આનંદ થયો. હેઠમાસ્તરે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિનો આભાર માન્યો.

[૨૭] કેકડી તરફ વિહાર—

પુનમની સ્થિરતા કરી પૂઠ આઠમઠશ્રીએ કેકડી તરફ વિહાર કર્યો.

ફાગણ (મહા) વદ એકમે લાંબા પધારતાં શ્રીસંઘે દેશી બેન્ડથી પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું સામૈયું કર્યું. તથા સંઘને પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો.

બીજને દિવસે ગુલાબપુરા પધારી અને જિનમંદિરાદિનાં દર્શન કરી તથા શ્રીસંઘને વ્યાખ્યાન સંભળાવી વિજયનગર

પધાર્યા. જિનમંદિરના દર્શનાદિ કરી શ્રી સંઘને માંગલિક સંભળાવ્યું. ત્રીજના દિવસે સુથાણા પધારતાં શ્રીસંઘે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું દેશી બેન્ડ સહિત સામેયું કયું. જિનમંદિરનાં દર્શનાદિ કરી શ્રીસંઘને માંગલિક સંભળાવ્યું બપોરે શ્રી જૈન રવેતામ્બર ઉપાશ્રયનું ઉદ્ઘાટન પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં થયું. તથા એમાં જ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું મંગલ પ્રવચન થયા બાદ પૂઠ બાલમુનિ શ્રીજિનોત્તમવિજયજી મઠનું વ્યાખ્યાન થયું. શ્રીસંઘ ઉપરાંત સ્કુલના માસ્તરો અને સર્વે વિદ્યાર્થીઓ પણ વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવા આવેલ. હેડમાસ્તરે પૂઠ આઠ મઠશ્રી નો આભાર માનેલ. પ્રાંતે સર્વમક્કલ બાદ પ્રભાવના શ્રીસંઘ તરફથી થઈ.

ચોથને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ સ્ત્રીનાય પધાર્યા. ચાર મંદિરનાં દર્શનાદિ કરી સ્થાનકમાં ઉતર્યા પાંચમને દિવસે સ્થાનકમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું પ્રાભાવિક પ્રવચન થયું. સ્થાનકવાસી અનેક ભાઈ-બહેનોએ શ્રવણનો લાભ લીધો. ધ્યાવરથી શાઠ શંકરલાલજી મુણોત વંદનાથે આવ્યા. શ્રી જૈન રવેતામ્બર મૂર્તિપૂજક સંઘના કાર્યકર્તાઓને મંદિરના કાર્ય જલ્દી પૂર્ણ કરવા અને ચારે મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવવા પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ માર્ગદર્શન પૂર્વક પ્રેરણા આપી.

છઠને દિવસે વડલા પધાર્યા સ્કુલમાં પૂઠ આઠ મઠશ્રીનું વ્યાખ્યાન થયું. સાતમને દિવસે સવારે નાગોલા પધારી અને વ્યાખ્યાનનો લાભ આપી બપોરે વડગામ પધાર્યા. જિન મંદિરનાં દર્શન થયાં. આઠમે સરવાર પધાર્યા. ત્યાં પણ જિન મંદિરનાં દર્શન થયા. નોમને દિવસે અજગરા પધાર્યા.

કેકડી શહેરમાં પ્રવેશ-

દશમને દિવસે કેકડી શહેરમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ પધારતાં શ્રી સંઘે બેન્ડ યુક્ત ભાવભીનું સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંદ્રીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શનાદિ કરી ઉપાશ્રયે પધાર્યા બાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું સુંદર પ્રવચન થયું. પ્રાંતે ‘સર્વમજ્જલ’ બાદ પ્રભાવના થઈ.

બપોરે પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી. અગ્ની-યારમના દિવસે પણ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનને શ્રી સંઘને સુંદર લાભ મળ્યો. પ્રભાવના કરવામાં આવી. બપોરે પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

[૨૮] શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થની યાત્રા નિમિત્તે છ’રી પાળતા સંઘનું પ્રયાણ—

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવના સદુપદેશથી શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થની યાત્રા નિમિત્તે છ’રી પાળતો સંઘ કાઢવા માટે શાઠ દીપચંદ્રજી અને શાઠ સૌભાગ્યમલજી રૂપાવત બન્ને બન્ધુઓએ શ્રીસંઘ પાસેથી લીધેલ આદેશ અનુસાર ફાગણ (મહા) વદ બારમને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશામાં છ’રી પાળતા ચતુર્વિધ સંઘનું બેન્ડવાજના મધુર નાદે પ્રયાણ થયું. શહેરની બહાર સ્થિરતા કરી. બારસે પારા પધારતાં શ્રીસંઘે સામૈયું કર્યું. વ્યાખ્યાન, પૂજા અને સાધર્મિવાત્સલ્ય ત્રણે થયાં. ચૌદશે સદારા પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત સ્વાગત કર્યું.

વ્યાખ્યાન, પૂજા અને સાધર્મિવાત્સલ્ય એ ત્રણે થયાં. ત્યાંના એક સફળદૃષ્ટે સંઘ કાઢવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. અમાસે

સાવરે પધારતાં બેન્ડ સહિત શ્રીસંઘે સામૈયું કયું. ત્યાં પણ વ્યાખ્યાન, પૂજા અને સાધર્મિવાત્સલ્ય એ ત્રણે થયાં. ફાગણ શુદ્ધ એકમે જહાજપુરા પધારતાં સંઘે બેન્ડ યુક્ત ભાવભીનું સ્વાગત કયું. જિનમંદિરમાં પૂજા ભણાવાઈ. સાધર્મિવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનમાં જૈન-જૈનેતર જનતાએ સારો લાભ લીધો. વ્યાખ્યાનમાં પધારેલ મેજસ્ટ્રેટ શાઠ ઠનૈયાલાલજી દિગમ્બરે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનો આભાર માન્યો. સંગીતનો પણ પ્રોગ્રામ રહ્યો.

ખીજને દિવસે જામોલી પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત સામૈયું કયું. વ્યાખ્યાન, પૂજા અને સાધર્મિવાત્સલ્ય એ ત્રણે થયાં. ત્રીજને દિવસે પારોલી પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ સહિત સ્વાગત કયું. વ્યાખ્યાન, પૂજા અને સાધર્મિવાત્સલ્ય એ ત્રણે થયાં.

અવારે શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થની યાત્રાએ જવાનું હોવાથી ત્યાં સંઘની કેઠપણ વ્યક્તિ તરફથી અશાંતિનું વાતાવરણ ઉપસ્થિત ન થાય એ માટે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ સંઘના આગેવાનોને પ્રતિજ્ઞા કરાવેલ.

ચંવલેશ્વર તીર્થમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં
દર્શનાદિ—

ફાગણ શુદ્ધ ચોથને દિવસે એનપુરા થઇને શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થમાં છરી પાળતા સંઘ સાથે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી પધાર્યા. શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં દર્શન થતાં જ સર્વને આનંદ થયો. ચૈત્યવન્દન કરી પૂઠ આઠ મઠ શ્રી મંદિરના

ખહારના ભાગમાં પધારી પ્રવેતામ્બર અને દિગમ્બર ભાઈઓને શાન્તિ ભળવવા માટે દશ મિનિટ ઉપદેશ આપી ધર્મશાળાએ પધાર્યા. આ પ્રસંગે આવેલ પાંચસો ઉપરાંત દિગમ્બર ભાઈઓ તરફથી થતી અશાન્તિના કારણે ૫૦ આં મં શ્રીની આજ્ઞાનુસાર સકલ સંઘ વિજયમુહૂર્તે નીચે ઉતરી ચેનપુરા પહોંચી ગયો. માત્ર શાં અમરચંદ્રભાઈ ટેકપૂર્વક ઉપર રહ્યા. ચેનપુરામાં પૂજા ભણાવવામાં આવી અને સાધર્મિવાત્સલ્ય કરવામાં આંચું.

સાંજના ૫૦ આં મં શ્રી પાસે મેજસ્ટ્રેટ શ્રી કનૈયાલાલજી જૈન દિગમ્બર તથા પોલીસ સુપ્રીટેન્ડેન્ટે આવીને વિનંતિ કરી - ‘આપ સવારે સંઘ સહિત ઉપર પધારો અને આપશ્રીની વિધિપૂર્વક યાત્રા કરો.

પોલીસનો પાકો ખંદોબસ્ત રહેશે. અશાન્તિ થશે નહીં.’

૫૦ આં મં શ્રીએ હા પાડતાં મેજસ્ટ્રેટ અને જોસ. પી. ને આનંદ થયો. સંઘવાળાઓને પણ આનંદ થયો.

દર્શન, પૂજા અને સંઘમાળા-

કુશલ શુદ્ધ પાંચમને દિવસે સવારે ૫૦ આં મં શ્રી ચતુર્વિધ સંઘસહિત બેન્ડવાળ સાથે પુનઃ શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થયાત્રા કરવા ઉપર પધાર્યા. પોલીસનો વ્યવસ્થિત ખંદોબસ્ત હોવાથી આજે શ્રીસંઘનો અનેરો ઉત્સાહ હતો. શ્રી ચંવલેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં ૫૦ આં મં શ્રી આદિએ ચતુર્વિધ સંઘ સાથે દર્શન કર્યા બાદ ચૈત્યવંદન કરતા હતા.

એ સમયે સંઘપતિ આદિ શ્રાવક-શ્રાવિકાઓએ ચંદ્રરવે લગાડવા પૂર્વક પ્રભુજીને પ્રક્ષાલ કર્યા બાદ કેશર-ચંદન-પુષ્પ-ધૂપ આદિ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરી. તેમ જ પ્રભુજીના મસ્તક ઉપર મુગટ ચઢાવ્યો અને છત્ર પણ ધારણ કરાવવામાં આવ્યું. આરતી ઉતારી અને મંગલદીવો પણ ઉતાર્યો. સર્વને અત્યંત આનંદ થયો અને સર્વની ભાવના પૂર્ણ થઈ.

ત્યારબાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ જિનમંદિરમાંથી બહાર પધારતાં જય જયકાર વત્યો. સંઘવાળા સર્વે નાચી ઉઠ્યા. અનશન ઉપર ઉતરેલ શાઠ અમરચંદ્રભાઈ પણ ટેક પૂર્ણ થતાં આનંદમાં આવી ગયા. દિગમ્બર ભાઈઓ પણ બે હાથ જોડી પૂઠ આઠ મઠ શ્રીને નમન કરવા લાગ્યા.

સેંકડો માણસો જોઈ શકે એવા સ્થલ ઉપર નાણુ સમક્ષ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભનિશ્ચામાં સંઘમાળારોપણની વિધિ શરૂ કરવામાં આવી. બે કલાક સુધી વિધિનો કાર્યક્રમ ચાલુ રહ્યો. બન્ને સંઘપતિ-સંઘવેણુ આદિને સંઘમાળા પહેરાવવામાં આવી. તથા અભિનંદનપત્ર તીર્થ પેઢી અને કેકડીસંઘ તરફથી આપવામાં આવ્યું.

તીર્થપ્રભાવક પદવી-

જૈનધર્મદિવાકર મરૂધરદંશેાદ્ધારક શાસ્ત્રવિશારદ પરમ-પૂજ્ય આચાર્યદેવની શાંત પ્રકૃતિ અને પુણ્ય પ્રભાવથી અશાન્તિ દૂર થતાં ચારે તરફ શાન્તિ પ્રસરી. સર્વને આનંદ થયો. એ પ્રસંગે કેકડી શ્રી સદે, તીર્થકમિટિએ તથા આસપાસના અનેક ગામીના આવેલ ભાવુકોએ મળી પૂજ્યપાદ આચાર્ય દેવને 'તીર્થપ્રભાવક' એ પદવીથી નવાજ્યા.

તથા સંઘવી દીપચંદ્ર અને સંઘવી સૌભાગ્યમલ્લ અને
પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ ગરમ કાંબળ ચોઢાડી. પ્રાંતે પૂઠ આઠ
મઠ શ્રીએ ‘સર્વમજ્જલ’ કયું.

શ્રી ચંવલેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં દર્શનાદિ કરી પૂઠ
આઠ મઠ શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત બેન્ડવાળ સાથે નીચે
ઉતરી ચેતપુરા પધાર્યાં. ત્યાં સંઘવીજી તરફથી સાધર્મિવાત્સલ્ય
કરવામાં આવ્યું.

સાંજના સંઘ મોટર દ્વારા રવાના થયો.

[૨૮] ભીલવાડા તરફ વિહાર-

કાગણ શુક્ર છઠને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી સપરિવાર
ગેહુંલી પધારી વ્યાખ્યાનનો લાભ આપ્યો. સાતમને દિવસે
કોટડી સ્વાગત સહિત પધારી વ્યાખ્યાનનો લાભ આપ્યો.
આઠમને દિવસે સવારે લસાડીઆ પધારી બપોરે વિહાર
કરી કોટકોડા પધાર્યાં. નોમને દિવસે સુહાણા પધાર્યાં.
ત્યાં ભીલવાડાના સંઘે વંદનાથે આવી પૂજા ભણાવી તથા
સાધર્મિવાત્સલ્ય કયું.

ભીલવાડામાં પ્રવેશ અને સ્થિરતા-

કાગણ શુક્ર દશમે પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ ભીલવાડા
પધારતાં શ્રીસંઘે અનેરા ઉત્સાહપૂર્વક પોલીસબેન્ડ સહિત
સુંદર સ્વાગત કયું. અનેક ગેહુંલીઓ થઈ જિનમંદિરે દર્શ-
નાદિ કરી નૂતન ઉપાશ્રયમાં પધાર્યાં. શ્રીસંઘને પૂઠ આઠ મઠ
શ્રીના મધુર પ્રવચનનો લાભ મળવા ઉપરાંત પ્રવચતા પૂજ્ય-
મુનિશાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠ નો તથા પૂઠ બાલમુનિ
જિનોત્તમવિજયજી મઠ નો પણ વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો.

પ્રાંતે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ 'સર્વમજ્જલઠ' કયું. બાદ શ્રી સંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી. શ્રીસંઘના આગ્રહથી પૂઠ આઠ મઠ શ્રીને થોડા દિવસ સ્થિરતા કરવી પડી. પ્રતિદિન પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિના વ્યાખ્યાનને અનુપમ લાભ શ્રી સંઘને મળવા લાગ્યો.

ચૌદશને દિવસે ખીવાન્દીવાળા શાઠ દેવીલાલજીએ પોતાના ઘરે પ્રભુજી પધરાવી પ્રભાવનાયુક્ત પૂજા ભણાવી.

પુનમને દિવસે વકીલ રાજમલજી બોરડીયા તરફથી ઉપાશ્રયમાં પ્રભાવનાયુક્ત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

ચૈત્ર (ફાગણ) વદ પહેલી ત્રીજને દિવસે બપોરના વિહાર કરી સાંગાનેર પધાર્યા. જિનમંદિરનાં દર્શનાદિકથી આનંદ થયો. પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠનું વ્યાખ્યાન થયું.

ચૈત્ર (ફાગણ) વદ બીજી ત્રીજને દિવસે બનેડા તીર્થ પધાર્યા. ત્યાંનું પ્રાચીન વિશાલ જિનમંદિર અને મૂળનાયક લગેરે ભગવાનની મનોહર મૂર્તિઓનાં દર્શનાદિકથી અત્યંત આનંદ થયો. ભીલવાડા સંઘ તરફથી પૂજા ભણાવવામાં આવી તથા સાધર્મિવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું.

ચોથને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ આરજી પધાર્યા. ત્યાં પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિઠમઠ શ્રીએ વ્યાખ્યાન આપ્યું.

પાંચમને દિવસે પુનઃ ભીલવાડા પધાર્યા.

છઠને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત ખેન્ડવાળ સાથે વકીલ રાજમલજી ખેરડીયાના ઘેર પગલાં કરવા પધાર્યા. ત્યાં માંગલિક સંભળાયા બાદ વકીલે આવેલ સવા ત્રણસો ભાઈ-બહેનોની મેવા અને ફુંટ આદિથી ભક્તિ કરી. તથા પ્રભાવના પણ આપી.

આઠમને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત ખેન્ડવાળ સાથે શાઠ કનૈયાલાલજી રામપુરીયાના બંગલે પધાર્યા. ત્યાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું પ્રવચન થયું. તથા પ્રભાવના સહિત પૂજા લણાવવામાં આવી.

[૩૦] શ્રી કરેડા તીર્થની યાત્રા-

ચૈત્ર (ફાગણ) વદ અગીયારસને દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિએ શ્રી કરેડાતીર્થની યાત્રા નિમિત્તે વિહાર કર્યો.

આટૂન-ગાડરમાલા-પહુના-રાશ્મી-જરમા થઈને અમાસે શ્રી કરેડા તીર્થે પધાર્યા. શ્રી કરેડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની ભવ્યમૂર્તિના દર્શનાદિકથી સર્વને આનંદ થયો. ચૈત્ર શુદ્ધ એકમની સ્થિરતા દરમ્યાન બીલવાડાથી અનેક ભાઈ-બહેનો તથા ઉદયપુરથી શાઠ કુતેલાલજી મનાવત, શાઠ વીરચંદજી સીરાહીયા, અને શાઠ રમણલાલજી નલવાયા વગેરે વંદનાથે આઠ્યા.

[૩૧] ઉદયપુરનગરમાં પ્રવેશ-

ચૈત્ર શુદ્ધ બીજે શ્રી કરેડા તીર્થથી વિહાર કરી કુતેડનગર-માવલી-ખેમલી-ગુડલી થઈ સાતમને દિવસે ઉદયપુરના ચૌગા.

નજી જિનમંદિરની પાસેના સ્થાનમાં પૂઠ આઠ મઠ આદિ પધાર્યો. નોમને દિવસે શ્રીસંઘે કરેલ બેનડ સહિત સ્વાગત પૂર્વક શહેરમાં પ્રવેશ કર્યો. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના મંગલ પ્રવચન બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી. પ્રતિદિન શાશ્વતી ઓળીના વ્યાખ્યાનનો લાભ પ્રવક્તા પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠ શ્રી તરફથી શ્રીસંઘને મળ્યો.

ઔગાનજીના જિનમંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ-

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં ઔગાનજીના શ્રી પદ્મનાભ જિનમંદિરમાં શ્રીસંઘ તરફથી વૈશાખ (ચૈત્ર) વદ દશમથી શાન્તિસ્નાત્ર યુક્ત અષ્ટાહિકા મહોત્સવ શરૂ કરવામાં આવ્યો.

વૈશાખ શુક્ર ત્રીજ (અક્ષયતૃતીયા) નો દિવસે સર્વ-મંદિરો ઉપર ધબ્બ-દંડ ચઢાવવામાં આવ્યા. તથા પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના સદુપદેશથી તૈયાર થયેલ દરવાજા ઉપરની છત્રીમાં શાઠ વિજયસિંહજી સામરે બરાવેલ આવતી ચોવીશીના પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી પદ્મનાભ ભગવાનના અગીયારમા શ્રી શતબલ ગણધરની મૂર્તિની અને તેની સામેના વિભાગની છત્રીમાં શાઠ ફેલેલાલજી કાળુલાલજી મનાવતે બરાવેલ શાસનસમ્રાટ સ્વર્ગીય પૂજ્યાચાર્ય મહારાજાધિરાજ શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મઠ સાઠની દેહ પ્રમાણુ વિશાલકાય ભવ્ય મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ પૂર્વક પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વરદ હસ્તે કરવામાં આવી ગણધર ભગવંતની મૂર્તિ શાઠ કનૈયાલાલજી લકડવાસવાળાએ બિરાજમાન કરી અને શાસનસમ્રાટની વિશાલ-

કાય લઘ્યમૂર્તિ સ્વર્ગીય સંઘવી ઉર્જનલાલજીના સુપુત્ર શાં
કૃતેલાલજી અને કાળુલાલજી મનાવતે બિરાજમાન કરી. તેમજ
તેઓ તરફથી શાન્તિસ્નાત્ર લણાવવામાં આવ્યું.

શકુંતલાકુંભારિકાની દીક્ષા-

પૂં આં મં શ્રીની શુભ નિશ્રામાં વૈશાખ શુદ્ધ પાંચમને
દિવસે ચોસવાલ ભવનમાં શાં રતનલાલજી નલવાયાની સુપુત્રી
બાલપ્રહ્લયારિણી શકુંતલા બહેનની દીક્ષા નાણુ સમક્ષ
શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે વિધિપૂર્વક કરવામાં આવી.

પૂં આં શ્રીમદ્વિજયરામસૂરીશ્વરજી (ડહેલાવાળા) મં
શ્રીના આજ્ઞાવર્તિની પૂં સાં શ્રી વિમળશ્રીજીના શિષ્યા પૂં
સાં શ્રી મુદર્શનાશ્રીજીના શિષ્યા પૂં સાં શ્રી કદપલતા-
શ્રીજીના શિષ્યા બનાવી નૂતન સાધ્વી શ્રી કદપગુણશ્રીજી
નામથી બહેર કરવામાં આવ્યા.

ચાતુર્મોસની જય-

પૂં આં શ્રીઆદિને ચાતુર્મોસ કરાવવાની વિનંતી માટે
જયપુર, નાડોલ અને મુંડારા સંઘના અનેક સફળસ્થો આવ્યા.
આ બાળુ ઉદયપુર શ્રીસંઘ પણ દ્વિતીય ચાતુર્મોસની વિનંતિ
માટે તૈયાર થયો.

જયપુર ચાતુર્મોસ કરવાની પૂર્ણ લાવના છતાં પૂં આં
મં શ્રીએ પોતાની અને પૂં બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજ-
યજી મંની શારીરિક અસ્વસ્થતાના કારણે ઉદયપુર શ્રીસંઘની
વિનંતિ સ્વીકારતાં શ્રીસંઘે સહર્ષ દ્વિતીય ચાતુર્મોસની વૈશાખ
શુદ્ધ પાંચમે જ જય બોલાવી.

ભોપાલપરામાં ગૃહમંદિરનો પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ-

પૂઠ આઠ મઠની પુણ્ય નિશ્રામાં વૈશાખ શુદ્ધ આઠમને દિવસે ઉદયપુર-ભોપાલપરામાં શાઠ છોગાલાલજી પરકાજી સિરોહીયાના ગૃહમંદિરની ચલપ્રતિષ્ઠાનો અષ્ટોત્તરી સ્નાત્રયુક્ત અષ્ટાહિકા મહોત્સવનો પ્રારંભ થયો.

વૈશાખ શુદ્ધ પુનમને દિવસે શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન આદિની ચલ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી અને શાન્તિસ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું.

પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવના પ્રસંગે આવેલ ગૂઢા-ખાલોતાનૂની જૈન છાત્રાવાસની સંગીત મંડળીએ પૂજા અને ભાવનામાં સુંદર રસ જમાવ્યો.

નવનિર્મિત ઉપાશ્રયનું ખાતમુહૂર્ત-

એજ વૈશાખ શુદ્ધ પુનમને દિવસે થોળની વાડીમાં આવેલ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના મંદિર પાસેની વિશાલ જગ્યામાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ સાથે જોડવાજના મધુરનાદે વિધિપૂર્વક નવનિર્મિત ઉપાશ્રયનું ખાતમુહૂર્ત કરવામાં આવ્યું. તથા પ્રભાવના પણ કરવામાં આવી.

ગુડલીમાં પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ-

પૂઠ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વરદ હસ્તે જેઠ શુદ્ધ ચોથના શાન્તિસ્નાત્ર યુક્ત શ્રી આદીશ્વર ભગવાન આદિની પ્રતિષ્ઠા શાસન પ્રભાવના પૂર્વક થઈ.

પૂ૦ શ્રી ભગવતીજી સૂત્રના યોગમાં પ્રવેશ-

જેઠ વદ દશમને દિવસે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીએ નાણુ સમક્ષ ચતુર્વિધ સંઘની હાજરીમાં પૂ૦ મુ૦ શ્રીવિકાશવિજયજી મ૦ અને પૂ૦ મુ૦ શ્રી મનોહરવિજયજી મ૦ ને પૂ૦ શ્રી ભગવતીજી સૂત્રના યોગમાં વિધિપૂર્વક પ્રવેશ કરાવ્યો.

શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી.

ચાતુર્માસ પ્રવેશ-

અષાઢ શુદ્ધ બીજને દિવસે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રી તથા પૂ૦ પં૦ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણી આદિ અગીયાર ઠાણાએ ચાતુર્માસ પ્રવેશ કરતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ યુક્ત સામેયું કર્યું. અનેક ગહુંલીએ થઇ. શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં પધાર્યા. પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના મંગલ પ્રવચન બાદ શ્રી સંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી.

પ્રતિદિન શ્રી સંઘ વ્યાખ્યાનમાં સુંદર લાભ લેવા લાગ્યો.

પૂ૦ શ્રીઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર અને શ્રી યુગાદિદેશનાનો પ્રારંભ.

અષાઢ શુદ્ધ સાતમને દિવસે શા૦ કાળુલાલજી મારવાડીના સુપુત્ર શા૦ વિજયસિંહજીએ પોતાના ઘેર સૂત્ર લઈ જઈને રાત્રિ ભગરણુ કર્યું. આઠમને દિવસે પૂ૦ આ૦ મ૦ આદિને ચતુર્વિધ સંઘ સહિત વરઘોડો કાઢીને શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં લાવી જ્ઞાનપૂજન કરવાપૂર્વક પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીને સૂત્ર વહોરાવ્યું. જુદા જુદા સફળરૂપે તરફથી પાંચ જ્ઞાનપૂજન થયા બાદ ચતુર્વિધ સંઘ સમક્ષ વ્યાખ્યાનમાં પૂ૦ આ૦ મ૦

શ્રીએ પૂઠ શ્રી ઉત્તરાધ્યનસૂત્ર તથા ભાવનાધિકારે શ્રી યુગાદિ-
દેશના વાંચવાનો પ્રારંભ કર્યો. પ્રાંતે પ્રભાવના કરવામાં આવી.
ખપેરે પણ પ્રભાવના પૂર્વક ૪૫ આગમની પૂજા ભણાવવામાં
આવી.

આ દિવસે શ્રીસંઘમાં ઘણા આયંબિલ થયાં.

નોમના દિવસથી પ્રતિદિન પૂઠ મુઠ શ્રી વિકાસવિજયળ
મઠના મુખથી વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રીસંઘને મળવા લાગ્યો.

શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની આરાધના—

પૂઠ આઠ મ શ્રીની શુભનિશ્રામાં શ્રી પર્યુષણ મહાપર્વની
સુંદર આરાધના ચતુર્વિધ સંઘે કરી. શાઠ દિવાનસિદ્ધળ
ખાંડણ પોતાના ઘેર શ્રી કલ્પસૂત્ર બેન્ડવાળ સહિત લઈ જઈ
રાત્રિ જાગરણ કર્યું. ચૌદ સ્વપ્ના સહિત શ્રી મહાવીર સ્વામી
ભગવાનનું પારણું શાઠ હિમ્મતસિદ્ધળ સાયરાલાળા પોતાના
ઘેર લઈ જઈ રાત્રિ જાગરણ કર્યું.

ચતુર્વિધ સંઘમાં અકૃષ્ણાદિ તથા અક્ષયનિધિની તપશ્ચયા
થઈ.

આઠે દિવસ કસાઈખાના બંધ રાખવામાં આવ્યાં.

વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

શાશ્વતી ઓળીની આરાધના—

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભનિશ્રામાં શાશ્વતી ઓળીની
આરાધના વિધિપૂર્વક સુંદર થઈ. પૂઠ ખાલમુનિશ્રી જિનોત્તમ-
વિજયળ મઠ શ્રીએ પણ શ્રીનવપદળ મઠ શ્રીની ત્રીજી ઓળી
વિધિપૂર્વક કરી. આસો શુદ્ધ પુનમે પૂજા ભણાવવામાં આવી.

સર્વ મંદિરોમાં આંગી મુંદર રચવામાં આવી. જોળીના નવે દિવસ શ્રી શ્રીપાળચરિત્ર શ્રવણને લાલ પ્રવક્તા પૂં મુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મં દ્વારા શ્રીસંઘને મળ્યો.

તેમાં આસો શુદ્ધ દશમે પૂં આં મં શ્રીને વંદનાથે આવેલા સંઘવી જૈહુરીલાલ પુખરાજજી પટવા જેતારણવાળાએ વ્યાખ્યાનમાં લાડવાની પ્રભાવના કરી.

શ્રમણ સમુદાયમાં થયેલ તપ તથા યોગની આરાધના.

- [૧] પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મં શ્રીએ ચાતુર્માસ દરમ્યાનમાં શ્રી વર્ધમાન તપની ૩૫-૩૬મી જોળી કરી.
- [૨] પૂં મુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મં તથા પૂં મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મં બંનેએ કરેલ પૂં શ્રી ભગવતીજી સૂત્રના યોગ.
- [૩] પૂં મું શ્રી અભયશેખરવિજયજી મહારાજે કરેલ પૂં શ્રી ઠાણાંગ અને પૂં શ્રી સુયગડાંગ એ બંને સૂત્રના યોગ.
- [૪] પૂં મું શ્રી શાલિભદ્રવિજયજી મહારાજે કરેલ શ્રી વર્ધમાનતપની ૧૧ મી જોળી.
- [૫] પૂં મું શ્રી શ્રમણકલ્પવિજયજી મહારાજે કરેલ પૂં શ્રી ઉત્તરાધ્યયન અને પૂં શ્રી આચારાંગ એ બંને સૂત્રના યોગ.

[૬] પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મહારાજે કરેલ શ્રી નવપદજીની ત્રીજી ઓળી.

શ્રમણ સમુદાય ઉપરાંત પૂઠ સાધ્વીજી સમુદાયમાં તથા શ્રાવક-શ્રાવિકા વર્ગમાં પણ વિવિધ તપશ્ચર્યા થયેલ.

દિવાળી પર્વની આરાધના—

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની પુણ્ય નિશામાં દિવાળી પર્વના પ્રવચનનો લાભ શ્રીસંઘને પૂઠ મુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મઠ દ્વારા મળ્યો. દિવાળી પર્વની આરાધના તપ અને દેવ-વંદન દ્વારા ચતુર્વિધ સંઘે કરી.

નૂતન વર્ષનું મંગલાચરણ અને પૂજા—

વિક્રમ સં ૨૦૩૦ કાર્તિક શુદ્ધ ચૈક્રમને શનિવારના નૂતન વર્ષના પ્રારંભ દિવસે શ્રી અજિતનાથ જૈન ધર્મશાળામાં ચતુર્વિધ સંઘ સમક્ષ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ મંગલાચરણ અને સાતસ્મરણ સંભળાવેલ. શ્રી ગૌતમસ્વામીનો રાસ પૂઠ પંઠ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણિવરે, શ્રી ગૌતમાષ્ટક સંસ્કૃત પૂઠ મુઠ શ્રી વિકાસવિજયજી મહારાજ, શ્રી નેમિસૂરીશ્વરાષ્ટક સંસ્કૃત પૂઠ મુઠ શ્રી મનોહરવિજયજી મહારાજે તથા ગુજરાતી અષ્ટક પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મહારાજે સંભળાવેલ.

બપોરે યોગાનજીના શ્રી પદ્મનાભ જિન મંદિરમાં પંચ-કલ્યાણક પૂજા ભણાવવા પૂર્વક લાડૂની પ્રભાવના શ્રીસંઘ તરફથી કરવામાં આવી તથા પ્રભુજીને ભવ્ય આંગી રચવામાં આવી.

[૨૦૭]

જ્ઞાનપંચમીની આરાધના-

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભનિશ્રામાં જ્ઞાનપંચમીની આરાધના શણગારેલ જ્ઞાનસમક્ષ દેવવંદન પૂર્વક સુંદર થઈ. જ્ઞાનપંચમીના વ્યાખ્યાનનો લાભ પૂઠ મુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મહારાજ દ્વારા શ્રીસંઘને મળ્યો.

ચૌમાસી ચૌદશની આરાધના-

પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં કાર્તિક શુદ્ધ ચૌદશની આરાધના ચૌમાસી દેવવંદન પૂર્વક સુંદર થઈ. ચૌમાસી વ્યાખ્યાનનો લાભ પૂઠ મુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મહારાજ દ્વારા શ્રીસંઘને મળ્યો.

ચાતુર્માસ પરાવર્તન-

પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ ૧૧ ઠાણાઓનું તથા પૂઠ સાધવીજી છ ઠાણાઓનું ચાતુર્માસ પરાવર્તન કાર્તિક શુદ્ધ પુનમને દિવસે શાળ જગન્નાથજી મહેતાના તરફથી બદલવામાં આવ્યું. બેન્ડ સહિત પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ ચતુર્વિધ સંઘ સાથે જોમના ઘેર પધારતાં ગહુંડી કરવા પૂર્વક જ્ઞાનપૂજન કર્યો બાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ મંગલાચરણ કર્યું. પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠ શ્રીએ વીશ મિનિટ પ્રવચન આપ્યા બાદ પતાસાની પ્રભાવના કરવામાં આવી.

ત્યારપછી પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ ચતુર્વિધ સંઘસહિત શ્રી શીતલનાથ જિનમંદિરે દર્શન કરી પાસેના ઉપાશ્રયે પધાર્યા ત્યાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ કાર્તિકી પૂર્ણિમાની મહત્તા ઉપર સુંદર પ્રવચન કરી સ્થિરતા કરી.

બપોરે ચતુર્વિધ સંઘ સીસાર દર્શનાર્થે ગયો. ત્યાં પૂજા ભણાવવામાં આવી.

ગણિ-પંચાસપદ પ્રદાન મહોત્સવ-

૫૦ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભનિશ્રામાં કાર્તિક (માગશર) વદ બીજના શ્રી અજિતનાથ ધર્મશાળામાં ગણિ-પંચાસ પદ પ્રદાન નિમિત્તે ૧૦ દિવસનો મહોત્સવ શ્રી તરફથી શરૂ કરવામાં આવ્યો. છઠના દિવસે એજ ધર્મશાળામાં પૂઠ આઠ શ્રીના વરદ હસ્તે પૂઠ સુનિરાજ શ્રી વિકાસવિજયજી મઠ તથા પૂઠ સુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠને ગણિપદ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું. બપોરે પુના-ખડકીવાળા શાઠ પુનમચંદજી કેશરીમલજી તરફથી નન્દાવત્ પૂજન ભણાવવામાં આવ્યું. તથા અગિયારસના દિવસે પૂઠ ગણિ શ્રી વિકાસવિજયજી મઠ ને પંચાસપદ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું. તેમજ શ્રી સંઘ તરફથી શાન્તિસ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું.

હાથીપોળની ધર્મશાળામાં પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ-

૫૦ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની પુણ્યનિશ્રામાં શ્રી જૈન હાથીપોળની ધર્મશાળામાં નૂતન જૈનમંદિરની પ્રતિષ્ઠા નિમિત્તે વદ તેરસથી દશ દિવસનો મહોત્સવ શ્રીસંઘ તરફથી શરૂ કરવામાં આવ્યો. માગશર શુક્ર પાંચમના દિવસે મૂળનાયક શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી તથા બન્ને શ્રી પાર્શ્વનાથ જિનભિખ્યોઆદિની પ્રતિષ્ઠા પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વરદ હસ્તે શાસ્ત્રન પ્રભાવના પૂર્વક ઠાઠથી થઈ.

[૨૦૬]

મૂળનાયક શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી શાં મનહરલાલજી ચતુરે
પધરાવી સભેડે પ્રહ્લાચર્યવ્રતની જીવન પર્યંત પ્રતિજ્ઞા કરી.

પ્રતિજ્ઞા સમયે ઉદયપુરના મહારાજા શ્રી ભગવતચિહ્નજી
આદિ પધાર્યા અને પૂં આં મં શ્રીના પ્રવચનનો લાભ લીધો.

સુમનકુમારિકાનો દીક્ષા મહોત્સવ—

માગશર શુદ્ધ પાંચમથી ૫૦ પૂં આં મં શ્રીની શુભ
નિશામાં શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી જિનમંદિરમાં શાં ઠાણરામજી
માત્રવાડી તરફથી સુમનકુમારિકાની દીક્ષા નિમિત્તે શાન્તિ-
સ્નાત્ર યુક્ત દશ દિવસનો મહોત્સવ શરૂ કરવામાં આવ્યો.
મૌનએકાદશીના દિવસે શાં વિજયચિહ્નજી મારવાડીની સુપુત્રી
બાલપ્રહ્લાચારિણી સુમનજીને પંચાતીનોરામાં પૂં આં મં
શ્રીના વરદહસ્તે જૈન-જૈનેતર હજારો માનવોની સમક્ષ વિધિ
પૂર્વક દીક્ષા આપવામાં આવી. નૂતન સાધ્વીજીનું નામ શ્રી
સંવેગપૂર્ણકળાશ્રીજી રાખી પૂં સાધ્વી શ્રી કલ્પલતાશ્રીજીના
શિષ્યા તરીકે બહેર કરવામાં આવેલ.

એ સમયે નૂતન સાધ્વીજીના સંસારી પિતા શાં વિજય-
ચિહ્નજીએ તથા તેમની ધર્મપત્નીએ જીવનપર્યંત પ્રહ્લાચર્ય-
વ્રતની પ્રતિજ્ઞા કરી.

૫૦૦ આયંબિલની પૂર્ણાહુતિ નિમિત્તે

શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન—

ડહેલાવાળા પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયરામસૂરીશ્વરજી મં
ના આજ્ઞાવર્તિની પૂં સાધ્વીશ્રી કીર્તિપ્રભાશ્રીજી (ચાણસ્મા-

વાળા) ના અખંડ ૫૦૦ આયંબિલ તપની પૂર્ણોદ્ધતિ નિમિત્તે યોગાનંજના શ્રી પદ્મનાભસ્વામી ભગવાનના મંદિર વિભાગમાં પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મઠ ની શુભ નિશ્રામાં શ્રી સિદ્ધચંદ્રમહાપૂજન શ્રીસંઘ તરફથી ભણાવવામાં આવ્યું.

તેમજ ૫૦૦ આયંબિલ તપ પૂર્ણોદ્ધતિના પારણાનો સમારોહ શ્રી જૈન હાથીપોળની ધર્મશાળામાં સુદર રીતે ઉજવાયો.

આ પ્રસંગે ચાણકમાથી આવેલ પૂઠ સાધ્વીશ્રી કીર્તિપ્રભાશ્રીજી મઠ ના સંભારી પિતા જીવનલાલ તથા તેમનાં ધર્મપત્નીએ પ્રભાવના આદિનો સારો લાભ લીધો.

આમ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની પાવન નિશ્રામાં ઉદયપુરમાં શાસનપ્રભાવનાનાં અનેક ધાર્મિક કાર્યો અંતર્ગત રીતે ઉજવાયાં, જે ઉદયપુરના ઇતિહાસમાં સુવર્ણક્ષરે અંકિત રહેશે.

[૩૨] ઉદયપુરથી મારવાડ તરફ વિહાર—

પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રી આદિએ માગશર (પોષ) વદ ચોથને શુરુવારના દિવસે ઉદયપુરથી મારવાડ તરફ જવા માટે જયોદે વિહાર કર્યો.

શ્રી જૈન હાથીપોળ ધર્મશાળાના શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી ભગવાનના મંદિરે તથા યોગાનંજના શ્રી શાન્તિનાથ, શ્રી મહાવીરસ્વામી-શ્રી પદ્મપ્રભભગવાનના ત્રણે મંદિરે દર્શન કરી, તથા ચતુર્વિધ સંઘને માંગલિક પ્રવચન સંભળાવી પૂઠ આઠ મઠ આદિ ભુઆણા પધાર્યા.

પાંચમના દિવસે શ્રી અદ્ભુદત્ત-શાન્તિનાથ ભગવાનનાં દર્શન કરી કૈલાસપુરી (એકુલિંગલ) પધાર્યા.

છઠના દિવસે દેલવાડા પધાર્યા. સાતમે સ્થિરતા કરી. સ્થાનકમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ જૈન-જૈનેતર વર્ગે સારો લીધો. ઉદયપુરથી ત્રણસો ઉપરાંત ભાઈ-બહેનો વંદનાથે આવ્યાં. શાઠ માંગીલાલલ સુરાણાએ પ્રભાવના યુક્ત પૂજા ભણાવી અને સાધર્મિક વાત્સલ્યનો લાભ લીધો.

સાંજના વિહાર કરી નેગડીયા પધાર્યા.

આઠમના દિવસે નાથદ્વાર પધારતાં શ્રીસંઘે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિત્યે બેન્ડ યુક્ત સ્વાગત કર્યું. જિનમંદિરે દર્શન કરી સ્થાનકમાં ઉત્તરબાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ માંગલિક સંભળાવ્યું.

નોમના દિવસે તથા પોષ દશમીના દિવસે પૂઠ ગણી શ્રી મનોહરવિજયલ મઠ ના વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રી સંઘને મળ્યો. બપોરે પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના યુક્ત ભણાવ્યા બાદ પાલખીમાં ભગવાનને લઈને બેન્ડ સહિત વરઘોડો શ્રીસંઘ તરફથી કાઢ્યો.

સાધર્મિકવાત્સલ્યનો લાભ શાઠ મન્નાલાલલ મીઠાલાલલ મારવાડીએ લીધો. આ પ્રસંગે ગામગુડાથી પચાસ ઉપરાંત ભાઈ-બહેનો વંદનાથે આવ્યા.

અગીયારમના દિવસે સવારે શ્રી સંઘને વ્યાખ્યાનનો લાભ આપ્યા બાદ બપોરના વિહાર કરી પૂઠ આઠ મઠ આદિ વડારડા પધાર્યા.

બારસના દિવસે સવારે વિહાર કરી ઘોડાનંદા જિન-
મંદિરનાં દર્શન કરી દયાલશાના કિલ્લા ઉપર પધારી શ્રી
ઋષભદેવ ભગવાનનાં દર્શન કરી ધર્મશાલામાં સ્થિરતા કરી.
તેરસના દિવસે એક માઈલ દૂર આવેલ રાજસૂર્યમંદમાં
જિનમંદિરનાં દર્શનાર્થે પધારતાં તેરાપન્થીના સ્થાનમાં પૂઠ
આઠ મઠ શ્રીનું સુંદર પ્રવચન થયું. એજ પ્રમાણે ચૌદશના
દિવસે પણ રાજસૂર્યમંદમાં તેરાપન્થી ભાઈ-બહેનોને પૂઠ આઠ
મઠ શ્રીના તથા પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમ વિઠ મઠના
વ્યાખ્યાનનો લાભ મળ્યો.

બપોરે દયાલશાના કિલ્લા ઉપર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના
મંદિરમાં નંવાણું પ્રકારી પૂજા પ્રભાવના સહિત લણાવવામાં
આવી. ત્યાંના મુનિમ ઉદયપુરના શાઠ ગીરધારીલાલજી
અપલોતે સેવાનો સુંદર લાભ લીધો.

આ પ્રસંગે નાથદ્રારથી શાઠ મન્નાલાલજી મીઠાલાલજી
મારવાડી આદિ તથા ઉદયપુરથી શાઠ ભંવરલાલજી સીંગટ-
વાડીયા આદિ વન્દનાર્થે આવેલ.

અમાસ સુધી સ્થિરતા કર્યા બાદ પોષ શુક્ર એકમના
બપોરે વિહાર કરી કૈલાવા પધાર્યા. ત્રણ જિનમંદિરનાં દર્શન
કરી ત્યાં સ્થિરતા કરી. ત્રીજના દિવસે ત્યાંના એક સદ્ગૃહસ્થ
તરફથી પૂજા પ્રભાવના સહિત લણાવવામાં આવી.

ચોથના દિવસે ચારભુજ-ગડબોર પધારી જિનમંદિરનાં
દર્શન કરી ત્યાં સ્થિરતા કરી. ત્યાં રિંછેડ સંઘના ભાઈઓએ
આવીને રિંછેડ પધારવા માટે વિનંતી કરતાં તેનો પૂઠ આઠ
મઠ શ્રીએ સ્વીકાર કર્યો.

પાંચમના દિવસે રિંછેડ પધારતાં શ્રીસંઘે તથા સ્કુલના માસ્તરો અને વિદ્યાર્થીઓ સહિત હેડ માસ્તરે બેન્ડ યુક્ત ભવ્ય સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શન કરી ઉપાશ્રયે પધાર્યા બાદ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનને સુંદર લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો. પ્રભાવના કરવામાં આવી. અપોરના સ્કુલમાં પૂઠ મુનિરાજ શ્રી મનોહરવિજયજી ગણી મઠનું જાહેર વ્યાખ્યાન સ્કુલમાં થયું.

છઠના દિવસે સવારે ઉપાશ્રયમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના તથા પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠના વ્યાખ્યાનને લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો. અપોરે શાઠ ભૂરાલાલજી સોલંકી તરફથી પ્રભાવના યુક્ત ૪૫ આગમની પૂજા ભણાવવામાં આવી. શ્રીસંઘ તરફથી પાલખી બેન્ડ યુક્ત પ્રભુને વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

સાતમના દિવસે મજુરા પધારતાં શ્રી સંઘે બેન્ડ સહિત સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. ૫૦ પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયહિમાચલસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રીના શિષ્યરત્ન પૂઠ પંઠ શ્રી રત્નાકરવિજયજી ગણી મઠ તથા પૂઠ મુનિ શ્રી રાજશેખર વિજયજી મઠનું સંમીલન થયું. જિનમંદિરે દર્શન કરી ઉપાશ્રયમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું મંગલ પ્રવચન થયા બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી.

આઠમને દિવસે સવારે પૂઠ ગણિ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠના વ્યાખ્યાનને લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો. અપોરે શાઠ પૂજાલાલજી સંઘવી તરફથી પ્રભાવના સહિત પંચકલ્યાણકની

પૂજા ભણાવ્યા બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પાલખી બેન્ડ સહિત પ્રભુનો વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

નોમના દિવસે પણ પૂઠ ગણી શ્રી મનોહરવિજયજી મઠનું વ્યાખ્યાન થયું. બપોરે શાઠ દેવીરાજજી ભેરલાલજી તરફથી પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

દશમના દિવસે કેલવાડા પધારતાં શ્રીસંઘે બેન્ડ યુક્ત સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંદીઓ થઈ. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું મંગલાચરણ ઉપાશ્રયમાં થયા બાદ પૂઠ ગણી શ્રી મનોહર વિઠ મઠનું વ્યાખ્યાન સ્કુલમાં થયું. બપોરે અંતરાય કમંની પૂજા પ્રભાવના યુક્ત શાઠ રાજમલજી કાવડીયા તરફથી ભણાવવામાં આવી.

અગીયારમના દિવસે સવારે તલ્લાદ્રી દર્શનાથે પધારતાં શ્રીસંઘે સ્વાગત કર્યું. જિનમંદિરે દર્શન કર્યા બાદ શ્રીસંઘને વ્યાખ્યાનનો લાભ આપી પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ પાછા કેલવાડા પધાર્યા. પાલીતાણામાં શાસ્ત્રવિશારદ-કવિરત્ન-શાસ્ત્રન-પ્રભાવક પૂઠ પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયઅમૃતસૂરીશ્વરજી મઠ આઠ કાળધર્મ પામ્યાના સમાચાર મળતાં દેવવંદન કરવામાં આવ્યું. તે નિમિત્તે બપોરે શાઠ મૂળચંદજી છગનલાલજી કાવડીયા તરફથી પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

પોષ શુદ્ધ ૧૩ના દિવસે કેલવાડાથી કુંભલગઢ પધાર્યા. રીંછેડ-મજરા કેલવાડાના આવેલ જૈનભાઈ-બહેનોને રાજ-મહેલના વિભાગમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના પ્રાભાવિક પ્રવચનને સુંદર લાભ મળ્યો.

ઔદશને દિવસે કુમ્ભલગઢથી નીચે ઉતરી શ્રી મૂછાળા મહાવીર તીર્થની યાત્રા કરવા પૂર્વક ત્યાં સ્થિરતા કરી. ઘણેરાવ શ્રીસંઘનું ડેપ્યુટેશન વિનંતિ અર્થે આવતાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રી સપરિવાર પોષ વઢ એકમે ઘાણેરાવ સ્વાગત યુક્ત પધાર્યા. અનેક ગહુંદ્રીઓ થઈ. મંગલ પ્રવચન બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી. રાજકોટ શ્રીસંઘના યાત્રાળુઓ તથા ખુડાલાથી શાઠ સરદારમલજી વંદનાર્થે આવ્યા. પાંચમ સુધી પૂઠ ગણિ શ્રી મનોહરવિજયજી મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાનને લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો.

પોષ વઢ છઠના દિવસે પૂઠ આઠ મઠ સપરિવાર ચતુર્વિંશ સંઘ સહિત સોડા તીર્થની યાત્રાએ પધાર્યા. ત્યાં પૂઠ પંઠ શ્રી ચંદનવિજયજી ગણી તથા પૂઠ મુઠ શ્રી પ્રમોદવિજયજી મઠ વંદનાર્થે આવતાં સંમીલન થયું. રાની સ્ટેશનથી તથા આનાગામથી શ્રીસંઘનું ડેપ્યુટેશન વંદનાર્થે આવ્યું. ઘણેરાવ શ્રીસંઘ તરફથી પૂજા ભણાવવા પૂર્વક સાધર્મિવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું.

સાંજના પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિ પાછા ઘાણેરાવ પધાર્યા. દશમ સુધી સ્થિરતા કરી.

પોષ વઢ ૧૧ સે ઘાણેરાવથી આનાગામ પધારતાં શ્રીસંઘે સામેયું કયું. જિનમંદિરે દર્શન કર્યા બાદ ઉપાશ્રયમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું વ્યાખ્યાન થયું. શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી. બપોરે શાઠ ભવંતરાજજી ખીમરાજજી પુનમીયા તરફથી પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી. સાંજના

પ્રતિક્રમણ બાદ ઉપાશ્રયમાં સ્થાયી શ્રી સંઘ લેગો કરી પ૦ પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીએ ઘણેરાવથી સાથે આવેલ શ્રી સંઘના સફળરૂપે સમક્ષ જિનમંદિરના સગળન્ધમાં પડેલ ઝઘડાના સમાધાનનો ફેંસલો આપતાં શ્રીસંઘમાં આનંદ પ્રવર્ત્યો.

આરમ્ભના દિવસે સવારે અંતરાયકર્મ નિવારણની પૂજા શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

ચૌદશના દિવસે આનાથી ઢાલોપ પધારતાં શ્રીસંઘે ભાવભીનું સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શન કરી ઉપાશ્રયમાં પધાર્યાં. ત્યાં પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના વ્યાખ્યાન બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી. અમાસના દિવસે પણ વ્યાખ્યાનમાં અને પૂજામાં શ્રી સંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી.

[૩૩] નાટોલમાં શ્રી સિદ્ધચક્રમહાપૂજન સહિત

અષ્ટાહિકા-મહોત્સવ—

મહા શુદ્ધ એકમના દિવસે ઢાલોપથી નાટોલ પધારતાં પ૦ પૂ૦ આ૦ શ્રી આદિનું શ્રીસંઘે બેન્ડ સુકત સુંદર સ્વાગત કર્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. ચારે જિનમંદિરે દર્શન કરી શ્રી માનદેવસૂરિ જૈન ઉપાશ્રયમાં પધાર્યાં. પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીનું વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થતાં શ્રીસંઘે આતુર્ભાસ કરાવવા માટે જોરદાર વિનંતિ કરી. ગત વર્ષના આતુર્ભાસને લાભ અમને નહીં મળેલ હોવાથી આ સાલ અમારી ભાવના સફળ કરો. આતુર્ભાસની જય બોલાવ્યા વિના અમે વિહાર

કરવા હર્ષશું નહીં. વસંતપંચમીના દિવસે આપશ્રીની સન્મતિ પૂર્વક અમે અવશ્ય જય યોદાવીશું. પ્રાંતે સર્વમંગલ બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી.

પાલીતાણામાં કાળધર્મ પામેલ પરમશાસનપ્રભાવક પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયઅમૃતસૂરીશ્વરજી મં સાંની પુણ્ય સ્મૃતિમાં પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયસુશીલ-સૂરીશ્વરજી મં સાં ના સદુપદેશથી તેઓશ્રીની શુભ નિશ્રામાં નાટોલ નિવાસી શાં કુંદનમલજી મૂળચંદજી પરમાર તરફથી ત્રીજના દિવસે શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન સહિત અષ્ટાહિનકા-મહોત્સવ શરુ કરવામાં આવ્યો.

વસંતપંચમીના દિવસે પૂં આં મં શ્રીના વ્યાખ્યાનમાં શ્રી સંઘે અનેરા ઉત્સાહપૂર્વક ચાતુર્માસની જય યોદાવી. તેની ખુશાલીમાં લાડુ અને પતાસાની પ્રભાવના કરવામાં આવી. પાંચમ સુધી પૂં આં મં શ્રીના પ્રવચનને લાભ મળ્યા બાદ છઠથી પૂં ગણી શ્રી મનોહરવિજયજી મં ના વ્યાખ્યાનને લાભ શ્રીસંઘને મળવા લાગ્યો.

શાં કુંદનમલજી મૂળચંદજી પરમાર તરફથી નોમના દિવસે પાલખી-ઘોડા-ખેડ સહિત વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

હસમના દિવસે શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન લણાયા બાદ તેમના તરફથી સાધર્મિક વાતસહ્ય પણ કરવામાં આવ્યું.

અગીયારસના દિવસે દાદાઈ પધારતાં શ્રીસંઘ તરફથી સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુલીઓ થઈ. મંગલાચરણ

બાદ પ્રભાવના પશુ કરવામાં આવી. બારસના દિવસે પશુ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાન બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી. બપોરે શાઠ લાલચંદ્રણ ધનરૂપણ તરફથી પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

ચૌદશના દિવસે રાનીસ્ટેશન પધારતાં શ્રીસંઘે સામૈયું કર્યું. અનેક ગહુલીઓ થઈ. બન્ને જિનમંદિરે દર્શન કર્યો બાદ ધર્મશાળામાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું મંગલ પ્રવચન થયું. પુનમથી પૂઠ ગણીશ્રી મનોહરવિઠ મઠ ના વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રીસંઘને મળવા લાગ્યો. મહા વદ બીજને દિવસે ચાચોરીથી વંદનારે પધારેલ પૂઠ પંઠ શ્રી વિનોદવિજયણ ગણી તથા પૂઠ પંઠ શ્રી વિકાશવિજયણ ગણી આદિનું સંમીલન થયું. ચોથના દિવસે અંતરાયકર્મ નિવારણની પૂજા ભણાવવામાં આવી.

શાસન પ્રભાવના—

જૈનધર્મદિવાકર-તીર્થ પ્રભાવક-મરુધરદેશોદ્ધારક પઠ પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરણ મઠ આદિ વાલરાઈ, ગુડા, એન્ડલા, ખૌડ, ઇન્દ્રા, જવાલી, નાંદાણા, ચાચોરી, રાનીગામ, વિરામી આદિ સ્થળે પધારતાં, દરેક સ્થળોના શ્રીસંઘે ઉમળકાભેર સામૈયું, વ્યાખ્યાનશ્રવણ, પ્રભુપૂજા અને પ્રભાવના વગેરેનો લાભ લીધેલ. ખૌડમાં ‘સદ્જ્ઞાનની મહત્તા’ વિષે સ્ફૂલમાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું જાહેર પ્રવચન થોળાયેલ.

ખીમાડામાં ફાગણ વદ નોમના પઠ પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયલાવણ્યસૂરીશ્વરણ મઠ ની સ્વર્ગારોહણ તિથિ ઉજ-

વાતા, શ્રીસંઘ તરફથી પાલખી-બેન્ડ-મોટર યુક્ત ભવ્ય વર-
ઘોડો કાઢવામાં આવેલ. વરઘોડામાં ત્યાંના ઠાકોર સુમેરસિંહજી
આદિ પશુ પધારેલ મનરુપરામ મારુ કુંભારે ૭૧ મણુ ઘીની
ઉછામણી બોલી આરતી તથા મંગલદીવો ઉતારેલ.

આ પ્રસંગે ગુજરાતથી પધારેલ શાસનસમ્રાટશ્રીના
સસુદાયના પૂં સાં શ્રી રવીન્દુપ્રભાશ્રીજી, પૂં સાં શ્રી
રતનમાલાશ્રીજી પૂં સાં શ્રી પીયુષપૂર્ણાશ્રીજી તથા પૂં સાં
શ્રી કલ્પપૂર્ણાશ્રીજી આદિ ઠાણા ચારે સ્વર્ગીય પૂં ગુરુદેવના
સમાધિમંદિરમાં ભાવવાહી વિરહ ગીત ગાયા બાદ, પૂં આં
મં શ્રીએ મંગલ પ્રવચનપૂર્વક પૂં ગુરુદેવના આદર્શ જીવ-
નનું સંક્ષિપ્તવર્ણન કરેલ. બપોરે પૂજા તથા પ્રભાવના થયેલ.

[૩૪] રાનીરેશનમાં શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન

અને અષ્ટાહિકા-મહોત્સવ—

પૂં પૂં આં શ્રીમદ્ વિજય સુશીલસૂરીશ્વરજી મં સાં
ની પુણ્ય નિશ્રામાં શ્રી સંઘ તરફથી ચૈત્ર શુદ્ધ છઠ્ઠી અષ્ટા-
હિકા-મહોત્સવ પ્રારંભ થયેલ. પ્રતિદિન પૂં આં મં ની
શ્રી સિદ્ધચક્ર માહાત્મ્ય યુક્ત શ્રીપાલ ચરિત્ર-વાણીનો સુંદર
લાભ શ્રીસંઘે લીધો.

શુદ્ધ નોમના ચતુર્વિધ સંઘ સહિત પૂં આં મં શ્રી
સસ્વાગત વરકાણા તીર્થ દર્શનાર્થે પધારતાં અને આ બાબુથી
પૂં આં શ્રી વિજયસમુદ્રસૂરીશ્વરજી મં આદિ પધારતાં
તથા કલકત્તાથી શ્રી સિદ્ધચલજીના છ'રી પાળતા સંઘ સાથે

પૂ૦ આ૦ શ્રી વિજયજયંતસૂરીશ્વરજી મં, પૂ૦ આ૦ શ્રી વિજયવિક્રમસૂરીશ્વરજી મં, પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયનવીન સૂરીશ્વરજી મં, પૂ૦ આ૦ શ્રી નિપુણપ્રભસૂરીશ્વરજી મં આદિ પધારતાં વરકાષ્ઠામાં પૂ૦ છ આચાર્ય મહારાજાઓનું સુભગ સંમીલન થયું.

સાંજના પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મં આદિ રાનીસ્ટેશને પધારી ગયા.

શુદ્ધ અગીયારસના રાની સ્ટેશને પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજય-સમુદ્રસૂરીશ્વરજી મં અને પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલ-સૂરીશ્વરજી મં શ્રીનું પુનઃસંમીલન થતાં અને સાથે વ્યાખ્યાન થતાં સકલસંઘને અત્યંત આનંદ થયો.

શુદ્ધ તેરસના દિવસે પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલ-સૂરીશ્વરજી મં શ્રીની શુભ નિશ્રામાં દેવાધિદેવ શ્રમણ ભગ-વાન મહાવીર પરમાત્માના જન્મ કલ્યાણકની ઉજવણી વ્યાખ્યાન વરઘોડો, પૂજા અને સંગીત-ભજન પૂર્વક સુંદર થયેલ. આ પ્રસંગે વરકાષ્ઠાની સંગીત મંડળી પણ આવેલ.

ચૈત્રી પુનમના દિવસે સાદડીવાળા શાં શાન્તિલાલ જવા-નમલજી તરફથી શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન ભણાવવામાં આવ્યું અને વહ એકમના ઢાલોપવાળા શાં મૂળચંદજી ભાગચંદજી તરફથી આયંબિલની ઓળી કરનાર ભાઈ-બહેનોને પારણાં કરાવવામાં આવ્યાં.

ચૈત્ર વહ ત્રીજના દિવસે પૂ૦ આ૦ મં અપરિવાર ખીમેલ પધારતાં શ્રી સંઘ તરફથી બેન્ડ યુક્ત સ્વાગત કરવામાં આવ્યું.

અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શન કરી નૂતન જૈન ઉપાશ્રયમાં પધાર્યાં. પૂઠ આઠ મઠ શ્રી તથા પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠ તું વ્યાખ્યાન થયા બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભાવના કરવામાં આવી તથા અપોરે શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાનના મંદિરમાં અંતરાયકર્મ નિવારણની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

ચોથના દિવસે ખુડાલા, પાંચમના દિવસે ફાલના દર્શન કરી સીન્દર, છઠના દિવસે બકોડાતીથે, અને સાતમે સુમેરપુર પધાર્યાં.

[૩૫] શિવગંજમાં દીક્ષા, વડીદીક્ષા અને પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ—

સુમેરપુરથી શિવગંજ પધારતાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીતું શાક પુખરાજજી સોગમલજી તરફથી બે બેન્ડ યુક્ત ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શનાદિ કરી પીપલીવાલી ધર્મશાળામાં પૂઠ આઠ મઠ આદિના વ્યાખ્યાન બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી. અપોરે શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી જિનમંદિરમાં પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

આઠમના દિવસે પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયપૂર્ણાનંદસૂરી-શ્વરજી મઠ તથા પૂઠ આઠ શ્રી વિજયહૂંકારસૂરિજી મઠ આદિતું, પૂઠ મુઠ શ્રી વારિષેણવિઠ મઠ આદિતું, પૂઠ મુઠ શ્રી કલ્યાણસાગરજી મઠ અને પૂઠ મુઠ શ્રી મહાયશસાગરજી મઠ આદિતું સુભગ સંમીલન થયું.

ચૈત્ર (વૈશાખ) વદ તેરમ્મથી શ્રી માનસંતુષ્ટિનામક શ્રી મુનિસુવતસ્વામી જિનપ્રાસાદમાં, ૫૦ પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મ૦ સા૦ ની શુભનિશ્રામાં શા૦ પુખરાજજી સોગમલજી તરફથી દશ દિવસનો મહો ત્સેવ શરુ કરવામાં આવ્યો.

વૈશાખ શુદ્ધ બીજને દિવસે શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન ભણાવવામાં આવ્યું તથા રથ-પાલખી હાથી-ઘોડા-ખેન્ડ આદિ સહિત દીક્ષાનો ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

અક્ષયતૃતીયાના દિવસે ૫૦ આ૦ શ્રીએ જવાલ નિવાસી શાહ અમીચંદજી સાંકલચંદજીને શાસનપ્રભાવના પૂર્વક વિધિ સહિત દીક્ષા આપી, મુનિશ્રી અરિહંતવિજયજી નામ રાખી ૫૦ પૂ૦ આ૦ શ્રીમદ્વિજયદક્ષસૂરીશ્વરજી મ૦ સા૦ ના શિષ્ય તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા.

આજ દિવસે શિવગંજ નિવાસી શાહ કેસરીમલજી પોરવાડે શ્રી કેશરીયાજી તીર્થનો છ'રી પાળતો સંઘ ૫૦ આ૦ શ્રીમદ્ વિજયપુર્ણાનંદસૂરીશ્વરજી મ૦ શ્રીની નિશ્રામાં કાઢ્યો.

ચોથને દિવસે અર્હંદપૂજન ભણાવવામાં આવ્યું. પાંચમને દિવસે સવારે અષ્ટાદશ અભિષેક કરાવવામાં આવ્યા. બપોરે રથ-પાલખી-હાથી-ઘોડા-ખેન્ડ યુક્ત જલયાત્રાનો ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

વૈશાખ શુદ્ધ સાતમના દિવસે શુભ મુહૂર્તે શ્રી મુનિસુવતસ્વામી જિનપ્રાસાદમાં શ્રી શંખેશ્વર-જીરાવલા-અંતરીક્ષ-

નાગેશ્વર-ચિતામણિ પાશ્વનાથ જિનખિખાની, શ્રી પુંડરીક-સ્વામી તથા શ્રી સુધર્માસ્વામીની અને શ્રી પદ્માવતીદેવીની પ્રતિષ્ઠા પરમશાસન પ્રભાવના પૂર્વક કરવામાં આવી.

તેમજ પૂં આં શ્રીમદ્ વિજયમંગલપ્રભસૂરી-શ્વરજી મં શ્રીના સમુદાયના પૂં સાધવી શ્રી લલિત-મતીશ્રીજી તથા પૂં સાં શ્રી રાજમતીશ્રીજીની વિધિપૂર્વક વડીદીક્ષા કરવામાં આવી.

અપોરે અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર લજ્જાવવામાં આવ્યું. સાંજના પૂં આં મં શ્રી આદિ હીરાબાગ પદાર્થો.

[૩૬] જવાલમાં વડીદીક્ષા, અષ્ટાહિકા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ તથા દશાહિકા ઉદ્યાપન મહોત્સવ-

પોસાલીયા-લેવ-અન્દોર-ગોળ થઇને વૈશાખ શુદ્ધ દશમે જવાલ પદાર્થો પં પૂં આં મં શ્રી તથા પૂં પં શ્રી વિનોદવિજયજી મં આદિનું બેન્ડ યુક્ત ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. પાંચે જિનમંદિરે દર્શન કરી ઉપાશ્રયમાં પદાર્થો બાદ પૂં આં મં શ્રીએ મંગલાચરણ કર્યું અને પૂં બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મં શ્રીએ વ્યાખ્યાન આપ્યું. પ્રભાવના કરવામાં આવી.

(૧) બારસના દિવસે શ્રીસંઘ તરફથી અંબાજીની વાડીમાં પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ શરૂ કરવામાં આવ્યો. એ દિવસે પંચ કલ્યાણક પૂજા પ્રભાવના સહિત શાં કપુરચંદ્રજી હોસાજી તરફથી લજ્જાવવામાં આવી, તથા સાંજના સાધર્મિક ભક્તિ શાં કુલચંદ્રજી કપુરચંદ્રજી તથા શાં મગનલાલજી સોંકલચંદ્રજી તરફથી કરવામાં આવી.

(૨) તેરસના દિવસે શાં ભુરમલજી અમીચંદજી તરફથી પીસ્તાલીશ આગમની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી. તથા સાંજના સાધર્મિક ભક્તિ શાં લખમીચંદજી પનાજી ખાવલીવાલા તરફથી કરવામાં આવી.

(૩) પૂજ્યપાદ આં મં શ્રીના સદુપદેશથી શ્રીજીએ નિષ્કંથ કરેલ અનુસારે ચૌદશના દિવસે અંબાજીની વાડીમાં શ્રમજી ભગવાન મહાવીર પરમાત્માની ૨૫૦૦મી નિર્વાણ શતાબ્દીની સ્મૃતિમાં 'શ્રી મહાવીર કીર્તિસ્તંભ'નું ખાતમુહૂર્ત શાં ઝવેરચંદજી હેમાજી તથા તેમના પુત્ર શાં છગનજીજીએ વિધિપૂર્વક કર્યું.

શ્રી અંબાજી જૈન ઉપાશ્રયનું ઉદ્ઘાટન શાં રીખવચંદજી વાલચંદજીએ કર્યું.

ગામમાં શાં જોરાવરમલજી પ્રતાપચંદ તરફથી પાંચ છોડ યુક્ત ઉદ્ઘાપન મહોત્સવનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો.

બન્ને સ્થળે કુંભસ્થાપનાદિ કરવા પૂર્વક પ્રભાવના યુક્ત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

અંબાજીની વાડીમાં શાં વાલચંદજી લખમાજી તરફથી અંતરાયકર્મની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવાઈ. તથા સાધર્મિક ભક્તિ શાં ગુલાબચંદજી ખાસાજી તરફથી કરવામાં આવી.

(૪) પુનમના દિવસે બન્ને સ્થળે પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવાઈ. અંબાજીની વાડીમાં નવાણુ પ્રકારી પૂજા પ્રભાવના યુક્ત શાં દેવીચંદજી મૂલચંદજી તરફથી ભણાવવામાં આવી.

તથા સાંજના સાધર્મિક ભક્તિ શાળા બૂરમલણ તરફથી કરવામાં આવી.

(૫) વૈશાખ [જ્યેષ્ઠ] વદ એકમના દિવસે સવારમાં અષ્ટાદશ અભિષેક, ગુરુમૂર્તિઓના અભિષેક તથા ઠંડ-કલશોના અભિષેક કરવામાં આવ્યા. બંને સ્થળે પૂજા પ્રભાવના ચુકત ભણાવાઈ.

અંબાળની વાડીમાં શ્રી નવપદળ મહારાજની પૂજા પ્રભાવના સહિત શાળા ખુશાલચંદળ જેતાળ તરફથી ભણાવવામાં આવી. બપોરના રથ-ધંદ્રાવળ-હાથી-ઘોડા-મોટર-બેન્ડ આદિ સહિત ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો. સાંજના સાધર્મિક ભક્તિ શાળા ઉમેદમલણ વળંગળ તથા શાળા થાનમલણ શંકરલાલળ તરફથી કરવામાં આવી.

(૬) વૈશાખ [જ્યેષ્ઠ] વદ બીજ ને ખુધવારના દિવસે સવારે શુભ મુહૂર્તે અંબાળની વાડીમાં મૂળનાયક શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના મંદિર ઉપર નૂતન ઠંડ ચઢાવવામાં આવ્યો તથા ધળ શાળા રીખવદાસળ બૂરમલણ કવરાત તરફથી ચઢાવવામાં આવી.

શાસનસમ્રાટ ગુરુમંદિરમાં ભાવનગરમાં સ્વર્ગવાસ પામેલ ૫૦ પૂર્વ આં શ્રીમદ્ વિજયોદયસૂરીશ્વરળ મં શ્રીની મૂર્તિ શાળા લખમીચંદળ પનાળએ, ખીમાડામાં સ્વર્ગવાસ પામેલ ૫૦ પૂર્વ આં શ્રીમદ્ વિજયલાવણ્યસૂરીશ્વરળ મં શ્રીની મૂર્તિ શાળા સોંકલચંદળ મૂલચંદળના ધર્મપત્ની ગંગાબાઈએ તથા બવાલમાં સ્વર્ગવાસ પામેલ ૫૦ મુનિરાજ શ્રી ચંદ્ર-

પ્રભવિજયજી મં શ્રીની મૂર્તિ શાં બાબુલાલજી પુનમચંદજીએ વિધિપૂર્વક બિરાજમાન કરી. આ પ્રસંગે પૂં મુનિરાજશ્રી ભુવનવિજયજી મં આદિ તથા પૂં મું શ્રી જિનપ્રભવિજયજી મં આદિ પણ આવેલ. ત્યારપછી પૂં સાં શ્રી જ્યોતિપ્રભાશ્રીજીની વડીદીક્ષા કરવામાં આવી.

બપોરે શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના મંદિરમાં અષ્ટોત્તરી-રેનાત્ર શાં મંછાલાલજી હિન્દજી તરફથી ભણાવવામાં આવ્યું. ગામમાં પણ ચાલતા મહોત્સવમાં પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવાઈ. સાંજના સાધર્મિક ભક્તિ શાં સેંકલચંદજી રાજગજી તથા સંઘવી બાબુલાલજી હુમ્મીચંદજી તરફથી કરવામાં આવી.

(૭) ત્રીજના દિવસે સવારે અંબાજીની વાડીમાં શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનના મંદિરનું દ્વારોદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું. બપોરે અહંદ અભિષેક પૂજન શાં કુલચંદજી ચમનમલજી તરફથી પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવ્યું.

ગામમાં પણ પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી. સાંજના સાધર્મિકભક્તિ કરવામાં આવી.

(૮) ચોથના દિવસે અંબાજીની વાડીમાં સત્તરભેદી પૂજા પ્રભાવના યુક્ત શાં પુનમચંદજી ઝવેરચંદજી તરફથી ભણાવવામાં આવી, ગામમાં પણ પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી, સાંજના સાધર્મિકભક્તિ કરવામાં આવી.

(૯) પાંચમના દિવસે ગામમાં સવારે નવગ્રહાદિ પૂજન કરવામાં આવ્યું.

શ્રી મહાવીર કીર્તિસ્તંભનો શિલાન્યાસ શાં કુલચંદ્રજી
જગદ્ગુપ્તજી તરફથી વિધિપૂર્વક કરવામાં આવ્યો.

અપોરે પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

(૧૦) છઠના દિવસે ગામમાં પૂજા પ્રભાવના સહિત
ભણાવ્યા બાદ, રથ-ધ્વજ-ધ્વજ-હાથી-ઘોડા-ઘેડ આદિ યુક્ત
જલયાત્રાનો લઘુ વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

(૧૧) સાતમના દિવસે ગામમાં સવારે શુભ મુહૂર્તે
પૂં મુનિશ્રી અરિહંતવિજયજી મં શ્રીની વિધિપૂર્વક
વડીદીક્ષા કરવામાં આવી.

અપોરે શાં જોરાવલજી પ્રતાપચંદ તરફથી શાન્તિસ્નાન
ભણાવવા પૂર્વક સાધર્મિકભક્તિ કરવામાં આવી.

(૧૨) આઠમના દિવસે ગામમાં સત્તરભેદી પ્રભાવના યુક્ત
ભણાવવામાં આવી.

અન્ને સ્થળે ચલચિત્રની રચનાઓ આકર્ષક થયેલ. અનેક
દરવાજાઓ અને ધજાઓ-તોરણો-ઘોડો આદિથી ગામના તથા
અંબાજી વાડીના રસ્તાને સુંદર શણગારવામાં આવેલ.

પ્રતિદિન પ્રત્યેક મંદિરે પ્રભુજીને રંજભેરંગી આકર્ષક
આંગી કરાયેલ તથા પૂજા-ભાવનામાં ભાવુકોએ અને સંગીત-
કારોએ સુંદર રસ જમાવેલ.

આ પ્રમાણે ૫૦ પૂં આં મં શ્રીની શુભ નિશ્રામાં
પરમ શાસનપ્રભાવના પૂર્વક ઉજવાયેલ અન્ને મહોત્સવ ભવા-
લના ઇતિહાસમાં સુવર્ણાક્ષરે અંકિત રહેશે.

નોમના દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત જાવાલથી વિહાર કરી, જામોતરા જિનમંદિરના દર્શન કરી ભૂતગામ પધારતાં સામૈયું કરવામાં આવ્યું. જિનમંદિરે પ્રભાવના સહિત પૂજા ભણાવવામાં આવી.

શાઠ ગુલાબચંદળ નતાળ તરફથી કરબો રાખવામાં આવ્યો અને શાઠ ઝોંકારમલળ ગમનાળ તરફથી સાધ-મિંકવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું.

સાંજના પૂઠ આઠ મઠ સપરિવાર માંડાણી પધાયો.

[૩૭] શિવગંજમાં પ્રવેશ અને ઉદ્યાપન યુક્ત

અષ્ટાહિકા-મહોત્સવ—

અંદોર અને પોસાલીયા દશમ કરી, અગીયારસના દિવસે શિવગંજ પધારતાં સંઘવી પુખરાજળ કેશરીમલળ તરફથી પઠ પૂઠ આઠ મઠ શ્રી આદિતુ' બેન્ડ યુક્ત ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુંલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શનાદિ કરી પીપલીવાળી ધર્મશાળામાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીતુ' તથા પૂઠ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયળ મઠ તુ' વ્યાખ્યાન થયા બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી.

એજ દિવસે એજ ધર્મશાળામાં સંઘવી પુખરાજળ કેશરીમલળ પાલડીવાળા તરફથી નવ છોડ યુક્ત ઉદ્યાપન મહોત્સવનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો. કુલ-સ્થાપનાદિ વિધિ કરવામાં આવી. પ્રતિદિન વ્યાખ્યાનમાં અને પૂજામાં પ્રભાવના ચાલુ રહી. વદ ચૌદશે શ્રી ઋષિમંડલ મહાપૂજન, જેઠ શુદ્ધ એકમે શ્રી અહંદ અભિષેક પૂજન

તથા બીજે શ્રી સિદ્ધચક્ર મહાપૂજન ભણાવવામાં આવ્યું.

ચોથને દિવસે સવારે પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજય મંગલ-
પ્રભસૂરીશ્વરજી મઠના સમુદાયના પૂઠ સાઠવીશ્રી લક્ષ્મિ-
તપ્રજ્ઞાશ્રીજીની તથા પૂઠ સાઠ શ્રી હર્ષિતપ્રજ્ઞાશ્રીજીની
વડીદીક્ષા વિધિપૂર્વક કરવામાં આવી. બપોરે પીસ્તાલીસ
આગમની પૂજા ભણાવ્યા બાદ રથ-ઈન્દ્રધ્વજ-હાથી-ઘોડા-
મોટર-બેઠ યુક્ત જલયાત્રાનો ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

જેઠ શુદ્ધ પાંચમને દિવસે વિધિપૂર્વક શાન્તિસ્નાત્ર ભણા-
વવામાં આવ્યું.

શાસનપ્રભાવના પૂર્વક એ મહોત્સવ સુંદર ઉજવાયો.

સાતમે જાડોડા, આઠમે ફાલગુણ થઈ દશમે ખીમેલમાં
પ્રવેશ કરતાં શ્રીસંઘે બેન્દ્રયુક્ત ભાવભીતું ભવ્ય સ્વાગત કયું.
અનેક ગહુન્દીઓ થઈ. વ્યાખ્યાન બાદ શ્રીસંઘ તરફથી પ્રભા-
વના કરવામાં આવી. એ જ દિવસે પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની
શુભ નિશ્રામાં શ્રીસંઘ તરફથી ૧૫ દિવસનો મહોત્સવ શરુ
કરવામાં આવ્યો. કુંભસ્થાપના વિધિપૂર્વક કરવામાં આવી.

સાંજે વિહાર કરી ધણી પધારતાં શ્રી સંઘે સામૈયું કયું.
વ્યાખ્યાન બાદ પ્રભાવના થઈ. અગીયારસે વાલી પધારતાં
શ્રીસંઘે સ્વાગત કયું. પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના મંગલાચરણ
બાદ પૂઠ બાલસુનિશ્રી જિનોત્તમવિજયજીએ વ્યાખ્યાન આપ્યું.

[૩૮] હુણાવામાં પ્રવેશ તથાદીક્ષા મહોત્સવ—

જેઠ શુદ્ધ બારમના દિવસે વાલીથી વિહાર કરી સેસલી

જિનમંદિરનાં દર્શન કરી લુણાવા પધારતાં પૂઠ આઠ મઠ શ્રીનું ભાવભીનું ભવ્ય સ્વાગત બેન્ડ યુક્ત કરવામાં આવ્યું. અનેક ગહુલીઓ થઈ. જિનમંદિરે દર્શન કરી ઉપાશ્રયમાં પધાર્યા. ૫૦ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીના વ્યાખ્યાન બાદ પ્રભાવના કરવામાં આવી. શ્રી યશોદાકુમારીની દીક્ષા નિમિત્તે શાહ પ્રવીણકુમાર નિહાલચંદ્રજી આદિ વાસા પરિવાર તરફથી ચાલતા પંચાલિકા મહોત્સવમાં નવાણું-પ્રકારી પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવ્યા બાદ રથ-ઈન્ડ્રધ્વજ-હાથી-ઘોડા-મોટર-બેન્ડ સહિત વર્ષાદાનનો ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો.

જેઠ સુદ તેરસના દિવસે સવારે શુભ મુહૂર્તે શ્રી સંઘના અનેરા ઉત્સાહ પૂર્વક પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશામાં લુણાવાના શાઠ નિહાલચંદ્રજી મગનીરામજીની સુપુત્રી બાલપ્રહારિણી શ્રી યશોદાકુમારીને દીક્ષા આપી, નૂતન સાધ્વીશ્રી સુપદ્મમેન્દ્રાશ્રીજી નામ રાખી, પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયહિમાચલસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રીના સમુદાયના વિદુષી પૂઠ સાઠ શ્રી ઉદ્યોતશ્રીજી (મધુકરી) ની શિષ્યા તરીકે બહેર કરવામાં આવ્યા.

બલોરના બાલપ્રહારિણી શ્રી ચંદ્રાકુમારીને દીક્ષા આપી નૂતન સાધ્વીશ્રી ચંદ્રકળાશ્રીજી નામ રાખી, તથા બાલપ્રહારિણી શ્રી નિર્મળાકુમારીને દીક્ષા આપી નૂતન સાધ્વીશ્રી યશઃપૂર્ણાશ્રીજી નામ રાખી, પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયમંગલપ્રભસૂરીશ્વરજી મઠ શ્રીના સમુદાયના પૂઠ સાઠ શ્રી જ્ઞાનશ્રીજીની પ્રશિષ્યા તરીકે બન્નેને બહેર કરવામાં આવ્યા. એક સાધ્વીજીની વડીદીક્ષા પણ કરવામાં આવી.

આ પ્રસંગે પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજયરામચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મઠ શ્રીના સમુદાયના પૂઠ મુઠ શ્રી કૈલાસપ્રભ વિઠ મઠ, પૂઠ
મુઠ શ્રી ધુરંધરવિજયજી મઠ, પૂઠ મુઠ શ્રી મલ્લિપેશુવિઠ
મઠ તથા પૂઠ મુઠ શ્રી જયંતભદ્રવિજયજી મઠ આદિ પણ
આવેલ.

બપોરે પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવ-
વામાં આવી. તથા સાધ્મિકવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું.

આ રીતે લુણાવામાં ત્રણ દીક્ષા અને એક વડીદીક્ષાનો
શુભ પ્રસંગ યાદગાર બન્યો.

ચૌદશે વાલી અને પુનમે ઘણી થઈ ખીમેલ પધાયાં.

[૩૯] ખીમેલમાં ૧૫ દિવસનો મહોત્સવ,
દીક્ષા તથા પ્રતિષ્ઠા—

પઠ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં ખીમેલમાં શ્રી
સંઘ તરફથી શરુ કરાએલ ૧૫ દિવસનો મહોત્સવ મુંદર
ઉજવાયો.

તેમાં જુદા જુદા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી પ્રભાવના સહિત
પૂજાઓ ભણાવવામાં આવી.

જેઠ (આષાઠ) વદ ખીજને દિવસે અહંદ અભિષેક પૂજન
શાઠ રૂપચંદળ વાલચંદળ તરફથી ભણાવવામાં આવ્યું.

ચોથના દિવસે શ્રી સિદ્ધચંક્રમહાપૂજન શાઠ વાલ-
ચંદળ પ્રતાપચંદળ તરફથી ભણાવવામાં આવ્યું.

પાંચમના દિવસે વરઘોડો તથા છઠના દિવસે જલયાત્રાનો અને વર્ષાદાનનો ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો. રાતના પશુ દીક્ષાર્થીબાઈની વનોડી કાઢવામાં આવી.

જેઠ (આષાઢ) વદ સાતમના દિવસે સવારે શુભ મુહૂર્તે શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાનનાં મંદિરમાં શાસનદેવીની પ્રતિષ્ઠા વિધિપૂર્વક કરવામાં આવી. શાસનદેવીની મૂર્તિ શાં વાલ-ચંદ્રજી માનમલજી ખીમાવતે ખીરાજમાન કરી.

જાહેરના કમલાબાઈને દીક્ષા આપી, નૂતન સાધ્વીશ્રી કમલપ્રભાશ્રીજી નામ રાખી, પૂઠ આઠ શ્રીમદ્ વિજય મંગલપ્રભસૂરીશ્વરજી મઠ ના સમુદાયના પૂઠ સાઠ શ્રી જ્ઞાન-શ્રીજી મઠ ના શિષ્યા તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યાં. શ્રી સંઘ તરફથી અષ્ટોત્તરીસ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું.

ગામમાં શ્રી સંઘની જાજમ આદિના કારણે સંઘર્ષ દૂર કરવા માટે પૂજ્યપાદ આચાર્ય મઠ શ્રીએ સમાધાનમાં સંતોષ કારક ફેસલો આપતાં શ્રી સંઘમાં અત્યંત આનંદ પ્રવર્ત્યો. તેની ખુશાલીમાં શ્રી સંઘના જુદા જુદા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી સાત સાધર્મિકવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યાં. શાસનની અનુપમ પ્રભાવના થતાં ખીમેલમાં આનંદ આનંદ વર્તી રહ્યો.

[૪૦] કોસેલાવમાં અષ્ટાહિકા મહોત્સવ-

ખીમેલથી વિહાર દ્વારા વિરામી અને ખીમાડા થઈને કોસેલાવ પધારતાં શાં વનાજી કેશાજીના પરિવાર તરફથી

૫૦ પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીનું ભાવભીનું ભવ્ય સ્વાગત કરવામાં આયું, અને તેઓશ્રીની શુભનિશ્રામાં શ્રી ચિદ્વચક્રમહાપૂજન અને શાન્તિક્ષત્રાત્ર યુક્ત શ્રીમુનિસુવ્રત સ્વામી ભગવાનના મંદિરમાં અષ્ટાહિકા-મહોત્સવ શરુ કરવામાં આવ્યો. પ્રતિદિન વ્યાખ્યાનમાં તથા પૂજામાં પ્રભાવના ચાલુ રહી.

અષાઢ શુદ્ધ પીજને દિવસે અષ્ટાદશ અભિષેક બાદ ભવ્ય વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો. ત્રીજને દિવસે સવારે શુભમુહૂર્તે શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી જિનમંદિરની ઉપર વિધિપૂર્વક ઇંડા-કળશ સ્થાપન કરવામાં આવ્યા. બપોરે શાન્તિક્ષત્રાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું.

ચોથને દિવસે સવારે વ્યાખ્યાન બાદ પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીની શુભ નિશ્રામાં શા૦ વનાજી કેશાજીના પરિવારે શ્રીમુનિસુવ્રત-સ્વામી ભગવાનનું મંદિર શ્રી પોરવાડ સંઘને સોંપ્યું. બપોરે ખીમાડા પધાર્યા.

[૪૧] ખીમાડામાં ગુરુમૂર્તિનો પ્રવેશ અને ચમત્કાર-

૫૦ પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રી ખીમાડા પધાર્યા બાદ શા૦ મૂલચંદ્રજી શેષમલજી કામદાર તરફથી અંતરાયકર્મની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

પાંચમને દિવસે સવારે પૂ૦ આ૦ મ૦ શ્રીના તથા પૂ૦ બાલમુનિશ્રી જિનોત્તમવિજયજી મ૦ શ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ શ્રીસંઘને મળ્યો. બપોરે શા૦ ચંદનમલજી સંતોકચંદ્રજી

તરફથી પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રભાવના યુક્ત ભણાવવામાં આવી.

અષાઠ શુદ્ધ છઠના દિવસે સવારે શુભ મુહૂર્તે સ્વર્ગીય પૃ. પૃ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયલાવણ્યસૂરીશ્વરજી ગુરુ મહારાજશ્રીની જયપુરથી આવેલ મનોહર મૂર્તિને ગામમાં બેન્ડ યુક્ત શ્રીસંઘના અનેરા ઉત્સાહ પૂર્વક પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો. એ સમયે શ્રી શ્રેયાંસનાથ ભગવાનના મંદિરમાં શાં. પુખરાજજી તથા શાં. સુરજમલજીના શરીરમાં ભેરવજી આવ્યા અને બોલ્યા કે-

‘ જિનમંદિરમાં થતી આશાતના ફર કરો. ગુરુમંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવો. ગામની ઉન્નતિ થશે,’ ઇત્યાદિ ત્યારબાદ ગુરુ-મૂર્તિ ક્રિયાભવનમાં પ્રવેશ કરાવ્યા બાદ પુનઃ શાં. પુખરાજજીના શરીરમાં આવતાં પૂર્વની જેમ ઉદ્ઘોષણા કરી.

આથી ચતુર્વિધ સંઘને અતીવ આનંદ થયો. પ્રભાવના કરવામાં આવી.

પૂ. આં. મં. શ્રીને બેન્ડ યુક્ત પ્રત્યેક ઘેર પગલાં કરવાં જવું પડયું.

બપોરે શાં. ભલુતમલજી અમીચંદજી તરફથી શ્રી નવ-પદજી મહારાજની પૂજા પ્રભાવના સહિત ભણાવવામાં આવી.

સાતમના દિવસે સવારે વિરામી થઈને બપોરે રાત્રી સ્ટેશન પધાર્યા.

આઠમે વિળેવા દર્શન કરી વરકાણા પધાર્યા. નોમના દિવસે નાડોલ પધાર્યા બાદ બહારની રકુલમાં સ્થિરતા કરી.

અષાઢ શુદ્ધ દશમના દિવસે નાડોલમાં ૫૦ પૂઠ આઠ મઠ શ્રીએ, ૫૦ પઠ શ્રી વિનોદવિજયજી ગણી, ૫૦ મુઠ શ્રી રત્નશેખરવિજયજી મઠ, ૫૦ મુઠ શ્રી શાલિભદ્રવિજયજી મઠ, ૫૦ બાલમુનિ શ્રી જિનોત્તમવિજયજી મઠ તથા ૫૦ મુઠ શ્રી અરિહંતવિજયજી મઠ સહિત શ્રીચંદના સ્વાગત પૂર્વક ચાતુર્માસ પ્રવેશ કર્યો.

* ૐ હોં અહં નમઃ *

જૈનધર્મદિવાકર તીર્થપ્રભાવક મરુધરદેશોદ્ધારક
પ્રશાન્તમૂર્તિ ૫૦ પૂ. આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્ વિજયસુશીલસૂરીશ્વરજી મં. સાં. કી. સેવા મેં
સાદર સમર્પિત

卐 અભિનન્દન-પત્ર 卐

પૂજ્ય આચાર્યદેવ :-

રાજસ્થાન કી શુષ્ક તથા દુર્ગમ ભૂમિ મેં વિચરણ કરના વ અજ્ઞાનાંધકાર તલે દબે જીવોં કે જીવન-પથ કેા જ્ઞાનદોષ સે આલોકિત કરના કિતના દુષ્કર કાર્ય હે' યહ તો અતુભવી કા હૃદય હી સમજ સકતા હૈ. જૈસે પ્રદેશ મેં સતત ૧૪ વર્ષોં તક વિભિન્ન ધર્મ પ્રભાવના કરના ઔર ધર્મ પ્રકાશ સે ઈસ પ્રદેશ કેા આલોકિત કરના કઠિન પરીક્ષા હૈ, કઠિન સાધના હૈ, જિસને આપકી યશઃપતાકા કેાં ગગન કી ઉંચા-ઇયોં મેં લહરાયા હૈ.

અનન્ય સાધક :-

આપકા અનવરત સાધના કા હી યહ પ્રતિક્ષ હૈ કિ હમ સજ્જ યહાં એકત્ર હુએ હૈ ઔર શાનદાર પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ સમ્પન્ન હો પાયા હૈ. મહોત્સવ જિસ શાન્તિ એકતા સંતોષ વ ઉલ્લાસ કે વાતાવરણ મેં સમ્પન્ન હુઆ હૈ. ઉસકે પ્રેરણાઓત આપ હી રહે હૈ જિસકે કારણ હી સદ્સાવના

की पुनीत धारा प्रवाहित होकर सग ढे। हूँ से आप्लावित कर रही है। जैसे अनन्य साधक के प्रति कृतज्ञता अखिव्यक्त करने में शब्दों की शक्ति अपर्याप्त सिद्ध हो रही है।
धर्मानिष्ठ तपोधन :-

आपके जन्म के साथ ही धर्म की वसियत कौटुम्बिक परम्परा के रूप में मिली थी, पूज्य श्री पिताजी अग्रज व अनुज, तात्पर्य यह है कि सम्पूर्ण परिवार ही प्रव्रज्या के परम्पावन पथ पर अग्रसर होकर धर्मशासन के अलंकृत करने में सफल रहा है। उसी क्रम में पू० श्री बी रावस्थान के सुप्रसिद्ध जीतों व इन्दारों के नगर उदयपुर में वि० स० १९८८ मार्गशीर्ष कृ० २ के स्व० साहित्यसम्मेलन पू० आचार्य जगवान श्रीमद् विजयदावण्यसूरी-श्वरजी म० सा० के पावन करकमलों से दीक्षा ग्रहण की व अपने अग्रज आता पू० पू० आचार्यदेव श्रीमद् विजयदक्षसूरीश्वरजी म० सा० का शिष्यत्व ग्रहण किया। (उस समय प्रवर्तक पू० श्री दावण्य वि० म० ओव' पू० मुनिश्री दक्ष वि० म०) वि० स० १९८८ भाद्र शुक्ल ५ के दिन श्री सेरीसा तीर्थ में स्व० परम गुरुदेव सूरिसम्मेलन श्रीमद् विजयनेमिसूरीश्वरजी म० सा० के करकमलों द्वारा गी दीक्षा सम्पन्न हुई। अपने परम गुरुदेव व प्रगुरुदेव की पावन निष्ठा में आपने जैन व जैनेतर दर्शन ग्रन्थों का निष्ठापूर्वक अध्ययन किया व जैन आगमों का विधिपूर्वक अध्यास किया। वि स० २००६ मार्गशीर्ष कृष्ण ६ के वेशवल (सौराष्ट्र) में

ગણિપદ વ વિ. સં. ૨૦૦૬ વૈશાખ શુક્રા ૩ કે દિન રાજ-
નગર અહમદાબાદ મેં પંન્યાસપદ સે સમલંકૃત કિયા ।
૫૦ શ્રી કે શુરદેવ ને વિ૦સં૦ ૨૦૨૧ માઘ શુક્રા ૩ કે
ઉપાધ્યાય પદ વ માઘ શુક્રા ૫ કે આચાર્યપદ સે વિભૂષિત
કિયા । સાથ હી આપકી યોગ્યતા સે પ્રભાવિત હોકર શાસ્ત્ર
વિશારદ, સાહિત્યરત્ન, ઋવિભૂષણ આદિ પદોં સે સમલંકૃત
કિયા ।

સાહિત્યકલાનુરાગી :-

આપને આજ દિન તક ૬૦ છોટે-બડે ગ્રન્થોં કા નિર્માણ
વ સંપાદન કાર્ય કિયા । વર્તમાન મેં લી સાહિત્ય સેરા કા
કાર્ય ઉત્તમે હી ઉત્સાહ સે ચલ રહા હે । ભગવાન મહાવીર
સ્વામી કી ૨૫૦૦ વીં નિર્વાણ કલ્યાણક કી સ્મૃતિ મેં લી
કુછ સાહિત્ય કા સજ્જન કિયા હે । હૈમ શબ્દાનુશાસન સુધા,
સુશીલ નામમાલા, તીર્થંકર ચરિત્ર, ષડ્દર્શનદર્પણ, સમ્યક્ત્વ
રત્ન હીપક વ રત્નની માલા આદિ ।

શિલ્પકલા કે લી આપ અનન્ય ઉપાસક રહે હોં । જૈસલમેર
તીર્થ કે મન્દિરોં કા પુનરુદ્ધાર વ આમણવાડજી તીર્થ મેં ૪૫
આગમોં કે તામ્રપટ્ટ પર આલોકિત કરના આદિ અનેકોં
કાર્ય આપ હી કી પ્રેરણા સે ચલ રહે હોં । ઇસ પ્રકાર આપકી
શિલ્પકલા કે પ્રતિ લી અનૂઠી રુચિ હે । ભગવાન મહાવીર
સ્વામી કે ૨૫૦૦ વીં નિર્વાણ કલ્યાણક પર વિશેષ પ્રોત્સાહ,
જાતલ મેં ભગવાન મહાવીર ઈર્તિસ્તમ્ભ, નાડોલ મેં નૂતન
શ્રી ત્રિદયક મન્દિર વ નૂતન શ્રી પાવાપુરી મન્દિર, ખીમેલ
મેં લી નૂતન શ્રી પાવાપુરી મન્દિર આદિ અવ્ય જિનમન્દિર

બન રહે હે । આપશ્રી ને રાજસ્થાન મેં ૩૦ કરીબ પ્રતિ-
ષ્ઠાથે, ૧૦ ઉપરાન્ત છ'રીપાલ સંઘ આદિ વ અનેકોં મહોત્સવ
કે કાર્યક્રમ શાસનપ્રભાવના પૂર્વક આપશ્રી કી શુભ
નિશ્રા મેં હુએ ।

(૧) જૈસલમેર તીર્થ કી શાનદાર પ્રતિષ્ઠા કી સમપ્તિ પર
વહાં કે શ્રી સંઘ ને આપકો જૈનધર્મદિવાકર પદ સે
અમલકૃત કિયા ।

(૨) કેકડી શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થ છ'રીપાલ સંઘ કે શુભા-
વસર પર શ્રી ચંવલેશ્વર તીર્થ મેં સંઘવી કેા શાનદાર માલા-
રોપણ કે પશ્ચાત્ આપ શ્રી કેા અનેકોં ગાવોં કે જૈન-
જેનેતર દોગોં ને તીર્થપ્રભાવક પદ સે વિભૂષિત કિયા ।

રાની સ્ટેશન મેં પ્રતિષ્ઠા કી શાનદાર પૂર્ણાહુતિ પર આપ
શ્રી કેા વહાં કે શ્રી સંઘ ને મરુધરદેશોદ્ધારક પદ
પ્રદાન કિયા ।

રાજસ્થાનદીપક :-

હમારે રાજસ્થાન કા યહ પરમ સૌમાન્ય હૈ કિ પૂજ્ય
શ્રી કી દીક્ષા, ઉપાધ્યાય વ આચાર્યપદ અલંકરણ ઇસી
પ્રદેશ મેં હુએ । પૂજ્ય શ્રી કે શાસનપ્રભાવ વ સત્કાર્ય હમેં
આકર્ષિત કર રહે હૈ । ઇસ દુર્ગમ પ્રદેશ મેં વિચરણ કર
પૂજ્ય શ્રી ને સદ્ધર્મ કા જો જ્યોતિ પ્રભવતિત કી હૈ વહ
ભૌતિકતા સે સંત્રસ્ત અશાંત માનવ કે ધૂમિલ પથ કેા
આલોકિત કર ઉન્હે દીક્ષા નિર્દેશ દેને મેં સહાયક હો રહી

હેં । ઇસ પ્રકાર આપને દીપક કા કામ ક્રિયા હે, (સ્વયં જલ કર અન્ય કો પ્રકાશિત કરના ।) આજ હમારે હૃદયોં મેં આનન્દ કી મસ્તી વ પ્રતિષ્ઠા કા અનોખે ઉત્સાહ સે સંપન્ન હોના ઇસી કી ઝોક ટડી હે । આપકે ઇન દિવ્ય ગુણોં સે પ્રભાવિત હોકર આપકો રાજસ્થાનદીપક પદ સે સમલકૃત ક્રિયા જાય તો અનુરૂપ સિદ્ધ હોગા । હમેં આશા હે કિ દીપક કી ભાંતિ હી અવલોકિત હો હમારે પથ કો પ્રકાશિત કરને કી કૃપા યથાવત્ કરતે રહેંગે ।

સાદર સવિનય વિનંતિ હે કિ ઇસ શુભ ભૂમિ મેં વિચરણ કર અપને સદ્ગુણદેશોં સે ધર્મસંસ્કૃતિ કી બાઢ લાકર ઇસે નવ પલ્લવિત કરેં । અન્ત મેં પુનઃ યહી કામના કરતે હેં કિ શાસ્ત્રનદેવ કે પ્રભાવ સે આપ તન, મન સે પૂર્ણ સ્વસ્થ રહ કર દીર્ઘાયુષ્ય પ્રાપ્ત કરેં જિસસે ધર્મશાસન કા ચાતુર્દિક આલોક જ્ઞાન્ત ભવપથિકોં કો સમ્યક્ દિશા નિર્દેશ દે સકેં ।

પુનઃ આપકે પાવન ચરણારવિન્દોં મેં શ્રદ્ધા સુમન અર્પિત કરતે હુએ—

હમ હૈં,

સમસ્ત જૈન શ્રવેતામ્બર સંઘ કે સદસ્ય, પાત્રી એવં અન્ય સ્થાનોં સે સન્નિમલિત બન્ધુ.

સ્થલ-પાત્રી

વિ. સં. ૨૦૩૧ ફાલ્ગુન કૃષ્ણા ૩

વીર સં. ૨૫૦૧ દિ. ૨૮ ફેરવરી, ૧૯૭૫

બી. પી. પ્રેસ-પાલીતાણા.